

Erdélyi Toll

• IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT •

• Megjelenik negyedévente Székelyudvarhelyen •

• VI. évfolyam • 2014 • 2. (20.) szám •

TARTALOM

MŰHELY

Beke Sándor: Erdélyi Toll — az egyetemes magyar irodalom és művelődés szolgálatában (I.). Beszélgetés sajtómunkatársakkal, szerkesztőkkel, írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal az Erdélyi Toll öt éves évfordulóján 3

IRODALOMTÖRTÉNET

Pomogáts Béla: Janus-arcú erdélyi irodalom 86

125 ÉVE SZÜLETETT NYIRŐ JÓZSEF

Bertha Zoltán: Nyirő József drámája 92

ANYANYELVÜNK ÉPSÉGÉÉRT

Fülöp Lajos: Németh László nyelvi világa 103

Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében XVII. 113

MÚZSA ÉS LANT

Kiss Székely Zoltán: Ehbáti elégiák 118

Csíki András versei 121

Ferenczi Enikő: Harmat (I.) 124

P. Buzogány Árpád versei 128

Tar Károly versei 130

Békássy N. Albert: Tar Károly laudációja 132

Pálffy Tamás Szabolcs versei 138

Czirják Edit verse 139

Csontos Márta versei 140

P. Buzogány Árpád: Miska és a pénzforgalom 142

Komán János verse 146

Nagy József Levente versei 147

T. Ágoston László: Kolbászka 148

Elekes Ferenc versei 150

Beke Sándor: Szerelmes vers a Niagara vízesésről 151

Böszörményi Zoltán: Majorana a tenger mellett 153

Ráduly János: Félperces történetek (III.)	154
Albert-Lőrincz Márton versei	161
Csávossy György versei	162
Csire Gabriella: Regélő napkelet (VI.)	164
Fülöp Kálmán versei	167
Ráduly János: Haikuk	169
Bartus Rozi versei	170
Benke Júlia versei	171
Szente B. Levente versei	172
Kozma László: A költészet világa (II.)	173
IRODALMI ANEKDOTÁK	
Ráduly János: Anekdóták Páll Lajosról	179
ÉLŐ NÉPHAGYOMÁNYOK	
Ráduly János: Találós mesék (II.)	181
KÖNYVEINK VILÁGA	
Málnási Ferenc: Román—magyar kulturális szótár	184
ERDÉLYI TOLL — GYERMEKEKNEK	
Beke Sándor (190), P. Buzogány Árpád (191), Mészely József (191), Albert-Lőrincz Márton (195), Csatáné Bartha Irénke (196), Ráduly János (200) gyermekversei Benedek Elek (187), Kriza János (192), Bölöni Domokos (194), Csontos Márta (199) gyermekprózája	

Erdélyi Toll

• Alapította: **Beke Sándor** • Alapítási év: **2009** •

◆ Kiadja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó ◆

◆ Főszerkesztő: **BEKE SÁNDOR** ◆

◆ Szerkesztők: **BRAUCH MAGDA, CSIRE GABRIELLA** ◆

◆ Olvasószerkesztő: **P. BUZOGÁNY ÁRPÁD** ◆

◆ Grafikai kivitelezés: **Beke Sándor-Olivér** ◆ Gazdasági vezető: **Beke Klára** ◆

◆ Szerkesztőség: Székelyudvarhely, Tamási Áron utca 87. Tel./fax: 0266-212703 ◆

◆ Postacím: 535600 Odorheiu Secuiesc, c. p. 40, jud. Harghita, RO. ◆

◆ Honlap: www.erdelyigondolat.ro ◆ E-mail: egondolat@yahoo.com; egk@freemail.hu ◆

◆ Fényszedés: Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó ◆ Nyomda: Erdélyi Gondolat ◆

◆ A folyóirat megrendelhető a szerkesztőség telefonszámán vagy e-mailen ◆

◆ Előfizetési díj: belföldieknek egy évre 80 lej, külföldieknek egy évre: 18 EUR ◆

◆ Folyóiratunk megvásárolható az erdélyi könyvesboltokban ◆

◆ A címlap illusztrációját Péter Katalin készítette ◆ Borítóterv: Beke Sándor-Olivér ◆

◆ Revistă editată de Editura Erdélyi Gondolat din Odorheiu Secuiesc ◆

◆ **ISSN 2066 — 8929** ◆

Beke Sándor

Erdélyi Toll — az egyetemes magyar irodalom és művelődés szolgálatában (I.)

Beszélgetés sajtómunkatársakkal, szerkesztőkkel, írókkal,
költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal
az *Erdélyi Toll* öt éves évfordulóján

(Albert-Lőrincz Márton • Barabás István • Barcsay Andrea-Krisztina
Bertha Zoltán • Bodó Márta • Brauch Magda • Buksa Éva-Mária
Csatáné Bartha Irénke • Demeter Attila • Fülöp Kálmán • Józsa Miklós
Kiss Lehel • Málnási Ferenc • Nagy Székely Ildikó • P. Buzogány Árpád
Pomogáts Béla • Szekeres Lukács Sándor • Tar Károly)

A BESZÉLGETÉS RÉSZTVEVŐI

ALBERT-LŐRINCZ MÁRTON 1951-ben született a Hargita megyei Csíkkarcfalván. Tanár, költő, a teológia doktora. 1990-ben címzetes középiskolai filozófiatanár Marosvásárhelyen. 2001 óta a Marosvásárhelyi Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem oktatója, kezdetben óraadó, majd 2004-től főállású adjunktus. A 80-as évek végétől közöl verseket, 2000-től szócikkeket is. Egy verskötet, négy szakkönyv, több tucat cikk és tanulmány szerzője vagy társszerzője, amelyek a pedagógia, a vallás, a nevelésszociológia, a társadalmi beilleszkedés és a kultúra körét érintik.

BARABÁS ISTVÁN 1939-ben született a Fehér megyei Maroskoppándon. Újságíró. 1963 és 1983 között riporter, rovatvezető, 1983–90 között *A Hét* főszerkesztő-helyettese, a XIX-XX. századforduló bukaresti magyarságának a kutatója. Az *Orient Express*, a *Brassói Lapok*, a *Hargita Népe* és a Bukaresti Rádió Magyar Adásának a külső munkatársa volt, a Bukaresti Tudományegyetem hungarológia szakán és a nagyváradi Ady Endre Sajtókollégium óraadó tanára volt a kilencvenes években. A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének a tagja.

BARCSAI ANDREA-KRISZTINA Kolozsváron született. Irodalomtörténész, prózaíró. A Kolozsvári Egyetemi Könyvtár munkatársa. Tudományos publikációi többek közt a *Helikonban*, illetve a Rodosz-kötetekben jelentek meg. Első irodalmi jellegű írásait Bajor Andor és Fodor Sándor közölték a *Keresztény Szó*ban, illetve a *Szabadságban*. A későbbiekben a *Helikonban*, a *Korunkban* és a *Cimboráiban* publikált, illetve a *Kosztolányi újragombolva* című antológiában.

BEKE SÁNDOR 1961-ben született Brassóban. Költő, szerkesztő, könyvkiadó. A *Székely Útkereső* (1990–1999) irodalmi és művelődési folyóirat és a Székely Útkereső Kiadványok (1991) alapító-főszerkesztője, az Erdélyi Gondolat (1991), a Székelykapu (2002) és az Erdélyi Pegazus könyvkiadók alapítója és főszerkesztője, az *Erdélyi Toll* (2009) című irodalmi és művelődési folyóirat alapító-főszerkesztője, a Romániai Magyar Írók Szövetségének a tagja. Több, mint negyven vers-, gyermekverskötet és sajtótörténeti kiadvány szerzője.

BERTHA ZOLTÁN 1955-ben született Szentesen. Kölcsey Ferenc-, Tamási Áron-, József Attila-díjas kritikus, irodalomtörténész, habilitált bölcsészdoktor. A Károli Gáspár Református Egyetem Modern Magyar Irodalmi Tanszékének docense.

1978–1990 között a debreceni KLTE Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárosa, tudományos munkatársa, 1990–1994 között országgyűlési képviselő és az emberijogi és vallásügyi parlamenti bizottság tagja. 1994-től a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Modern Magyar Irodalmi Tanszékének docense. 1984–1988 között a Magyar Írószövetség fiatal írók József Attila Körének (JAK) vezetőségi tagja, 1982–1987 között az Alföld Stúdió vezetője, a *Dolog és Szellem* (1988–1989), az *Alföld* (1991–1993), a *Holnap* (1990–1993), a *Magyar Élet* (1993–1995) című folyóiratok szerkesztőbizottsági tagja, 2008 óta az *Agria* folyóirat főmunkatársa.

2001–2004 között a Nemzeti Kulturális Alapprogram Szépirodalmi Szakmai Kollégiumának tagja, 2002-től a Magyar Írószövetség Választmányának, az Írók Alapítványa Kuratóriumának, a Tokaji Írotábor Kuratóriumának, az MTA Köztestületének és a MAOE, a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság, a Németh László Társaság, a Magyar Újságírók Közössége, a Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma tagja. Több mint ezer tanulmánya, írása látott napvilágot magyarországi, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és délvidéki magyar kiadványokban, több mint száz kárpát-medencei lap, folyóirat közölte írásait. A XX. századi magyar irodalomról és az erdélyi magyar irodalomról számos (mintegy fél tucat) könyve látott napvilágot.

BODÓ MÁRTA 1963-ban született Kolozsváron. Irodalom-, színháztörténész és kritikus, a *Keresztény Szó* és *Vasárnap* katolikus lapok főszerkesztője, teológiai doktor. Tagja a MAKÚSZ-nak (Magyar Katolikus Újságíró Szövetség), a MÜRE-nek (Magyar Újságírók Romániai Egyesület), az ICMICA-Pax Ro-

mananak (a katolikus értelmiség nemzetközi szövetsége), vezetőségi tagja a teológusnők európai szövetségének, az ESWTR-nek. Kutatási területei: az erdélyi katolikus iskolai színjátszás, a(z erdélyi) katolikus kommunikáció és média, a nők egyházi szerepvállalása. Tanulmányai, kritikái, írásai jelentek meg többek között az *Erdélyi Toll*, *Erdélyi Múzeum*, *Látó*, *Korunk*, *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, *Művelődés*, *Symbolon*, *Studia Universitatis Babeş—Bolyai Theologia Catholica Lati-na*, *Vigilia*, *Vallástudományi Szemle* hasábjain. Saját könyvei mellett több hazai és külföldi kötet társszerzője, illetve szerkesztője.

BRAUCH MAGDA 1937-ben született Temesváron. A nyelvművelés doktora. 1971–1974 között újságíró, 1990-ig több aradi középiskola magyartanára. Nyugdíjasként az aradi egyetem óraadó tanára. 2002-től a Székelykapu Könyvkiadó, 2008-tól az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó szerkesztője. 2009-től az *Erdélyi Toll* szerkesztőbizottságának a tagja. Az Anyanyelvápolók Erdélyi és Magyarországi Szövetségének, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának, a Romániai Írók Szövetségének a tagja. Több nyelvművelő, stilisztikai, irodalomelméleti és sajtótörténeti könyve jelent meg.

BUKSA ÉVA-MÁRIA 1942-ben született Marosvásárhelyen. Színműíró, nyugalmazott tanár. 1974 után magyar és francia nyelvet tanított Maros megye és Marosvásárhely különböző iskoláiban. Színjátékait bemutatták Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen, Erdőszentgyörgyön, Nyárádszeredában, Apácán, Baróton, Nagybaconban, Hajdúszoboszlón (Mo.) és Virten (Szlovákia). Rendszeresen tart irodalmi és történelmi előadásokat neves magyar személyiségekről. Fontosabb szakmai elismerései: Magyar Írószövetség Kiemelt elismerése (1997), EMKE-díj (1999), Bolyai Farkas Líceum Érdemoklevél, aranyfokozat (2002). Tagja a Kazinczy Ferenc Társaságnak (Mo.) és az Erdélyi Magyar Tudományos Társaságnak. Történelmi színjátékait, históriáit, dramatizált élettörténeteit 2000-ben, illetve 2005-ben jelentette meg kötetben.

CSATÁNÉ BARTHA IRÉNKE a Kis-Küküllő menti Makfalván született 1941. december 9-én, és itt is nevelkedett. Alapfokú tanulmányait szülőfalujában, a középiskolaiakat Erdőszentgyörgyön végezte. Kolozsváron, a Babeş—Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán szerzett tanári diplomát. Tanári pályája főbb állomásai: Korond, Gyergyóalfalu, Szatmárnémeti, majd Magyarországra való áttelepülése után (1994) Eger.

Első versei 1976-ból valók, az 1990-es évek elejétől már rendszeresen publikál, 2000-től pedig irodalmi folyóiratok és újságok rendszeresen közlik írásait: *Agria*, *Erdélyi Toll*, *A Vers*, *Erdőszentgyörgyi Figyelő*, *Fövény*, *Klárisok*, *Makfalvi Tekintő*, *Délhegyalja*, *Múza*.

Tagja a Sütő András Baráti Társaságnak, A Dsida Körnek, A Lenkey Bajtársi Társaságnak, a Wesselényi Alapítványnak, jelenleg a Heves megyei Magyar Irodalomtörténeti Társaság Szépírói tagozatának vezetője. Eddig megjelent kötetei:

Otthonizű szavak (2008), *Gyökerek éneke* (2011), *Csillagórző csodaerdő* — gyermekversek (2012), *Vissza a forráshoz* (megjelenés előtt). Készülőben vannak *A keresztt árnyéka*, *Napringató*, *árnyékűző* című kötetei.

DEMETER ATTILA 1966-ban született Marosvásárhelyen. Költő, újságíró, szerkesztő, szociológus. 1995-től 2005-ig újságíró. 1997–2002 között a *Kobak* (*Kobak Plusz*) című gyermeklap főszerkesztője, 1998-tól 1999-ig a Marosvásárhelyen megjelenő *Elit Magazin* főszerkesztő-helyettese. 2004–2005 között a *Népújság* munkatársa. Írásait, tanulmányait a helyi sajtó jelenteti meg. Verseit közölte az *Erdélyi Toll*, a *Népújság* és egy irodalmi antológia.

FÜLÖP KÁLMÁN 1948. május 30-án született Marosvásárhelyen. A Kis-Küküllő menti magyar faluban, Nagykendén nő fel. A Kolozsvári Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológia hallgatója négy éven át. Egy baleset miatt kénytelen abbahagyni tanulmányait. A *Román Vizek Övezet* marosvásárhelyi kiadelségénél dolgozik vízügyi felügyelőként egészen nyugdíjazásáig. Tagja az Erdélyi Magyar Írók Ligájának. Verseit újságok és folyóiratok közlik Romániában, Magyarországon és Kanadában. Több mint tíz éve a Nagykendői Református Egyház főgondnokaként veszi ki részét a közéleti életben. Szerepelt két antológiában. Három verseskötet szerzője. Az 1989-es rendszerváltás után néhány hektár földjét és szőlőst műveli nagy-nagy hozzáállással.

JÓZSA MIKLÓS 1934. június 20-án Kézdisárfalván (Kovászna megye). Tanár, közösség-szervező, közíró. Elemi iskoláit szülőfalujában, majd Biharfalván, a gimnáziumot a Székely Mikó Kollégiumban Sepsiszentgyörgyön végezte. Tanítói oklevelet a székelykeresztúri Fiú Tanítóképzőben, 1956-ban a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom szakán pedig tanári diplomát szerzett. Majdnem fél évszázados tanári pályáját Désen kezdte el és 2002-ben a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban fejezte be. Több, mint öt évig Enyed rajon nemzetiségi szaktanfelügyelője, ezután egy ideig a Bethlen Gábor Kollégium igazgatója, majd aligazgatója volt. 1989 után a Fehér Megyei RMDSZ Etikai Bizottságának tagja. A nagyenyedi Dr. Szász Pál Magyar Közösségi Ház Áprily-estek nevű irodalmi-művelődési körének működtetője, szervezője. Megalapítja a Bethlen Kollégium iskolamúzeumát. Az EMKE tagja. Két könyv társszerzője, Berde Mária nagyenyedi életének és munkásságának a kutatója. Írásai, tanulmányai jelennek meg a *Tanügyi Újságban*, *Utunkban*, *Új Életben*, *Művelődésben*, *Erdélyi Tollban*.

KISS LEHEL 1984-ben született Szilágyosomlyón. A Zilahi Református Wesleyeni Kollégiumban érettségizett 2003-ban, majd lelkipásztori képesítést szerzett a nagyváradai Magyar Baptista Teológiai Fakultáson. 2006-tól az Erdélyi Magyar Baptista Levéltár levéltárosa. 2009 óta Szamosújváron és körzetében lelkipásztor. Első verseit 1995-ben közölte a *Napsugár*. Zilahi diákként a megyei hetilap, a *Szilágyosság* munkatársa lett (2001-től) — versek mellett tudósításokat is közölt. 2002-től

évente részt vesz a Költészet Tavasza elnevezésű nemzetközi költőtalálkozón, Zilahon. Az évek során több tucatnyi egyházi és irodalmi lapban, folyóiratban, antológiában jelentek meg szépirodalmi, egyháztörténeti tárgyú és publicisztikai írásai. Számos egyháztörténeti és szépirodalmi kötet lektora, ill. előszavának szerzője. Munkásságában jelentős helyet foglalnak el gyermekirodalmi alkotásai.

MÁLNÁSI FERENC 1940-ben született Kolozsváron. I. fokozatú középiskolai tanár, tankönyvíró, a nyelvtudományok doktora. Tanulmányait, nyelv-művelő írásait közli a *Tanügyi Újság*, a *Közoktatás*, az *Utunk*, a *Korunk*, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, a *Magiszter*, az *Erdélyi Toll*, a *Magyartanítás*, a *Nyelvünk és Kultúránk*, az *Édes Anyanyelvünk*, a *Könyv és Nevelés*. Tankönyvei, irodalmi műelemzése, nyelvi, nyelv-művelő, anyanyelvtörténeti, művelődési írásai, esszéi, tanulmányai több kötetben láttak napvilágot.

NAGY SZÉKELY ILDIKÓ 1979-ben született Maros megye székhelyén, Marosvásárhelyen. Újságíró, író. 2002-ben fejezte be tanulmányait a kolozsvári Babeş—Bolyai Tudományegyetem Politikai Tudományok és Közigazgatás Karán, újságírói szakon, 2008-ban diplomázott a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Karán, kommunikáció és közkapcsolatok szakon. Már a középiskolai évek alatt publikált verseket, illetve rövidprózát a *Nép-újság* című Maros megyei napilap irodalmi-művelődési mellékletében, a *Műzsában*. 2007-től a lap állandó, belső munkatársa lett. Ugyanebben az évben jelent meg *Mint könnyű léptű óriás* című első verseskötete a marosvásárhelyi Juventus kiadónál. Készülőben van *Ajándék. Krisztián könyve* című gyermekverses könyve, amely az Erdélyi Gondolat gondozásában jelenik majd meg.

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD 1965-ben született a Hargita megyei Székelykeresztúron. Író, költő, szerkesztő, műfordító. Jelenleg a székelyudvarhelyi székely Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont közművelődési munkatársa. Verset, prózát, gyermekirodalmi írásokat, illetve tanulmányokat, riportokat, interjúkat közöl Udvarhelyszékről. Több kiadó és folyóirat, közel 200 önálló kiadvány szerkesztője, olvasószerkesztője, korrektora. Irodalmi pályázatokon díjazták írásait. Elbeszélései, gyermekirodalmi, népismereti írásai, néprajzi gyűjtései, tanulmányai, riportjai, műfordításai több kötetben jelentek meg.

POMOGÁTS BÉLA 1934-ben született Budapesten. Az irodalomtudomány doktora, Széchenyi- és József Attila-díjas, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével kitüntetett irodalomtörténész, kritikus.

1965 óta a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, 20. századi osztályvezetője, majd igazgatóhelyettese, 1996 óta tudományos tanácsadója, 1994 és 1997 között közgyűlési képviselője, az Akadémiai Kutatóhelyi Tanács és az Irodalomtudományok Bizottságának, a Doktori Tanács irodalomtudományi szakbizottságának a tagja. 1992-től a Magyar Nyelv

---

és Kultúra Nemzetközi Társasága és az Anyanyelvi Konferencia elnöke. 1995 és 2001 között a Magyar Írószövetség elnöke, 2002–2007 között az Illyés Köz-alapítvány kurátora. A *Literatúra* főszerkesztője, a *Nyelvünk és Kultúránk* és az *Európai Utas* szerkesztőbizottságának az elnöke, a *Vigília*, a *Magyar Nemzet*, a *Kisebbségkutatás* és a *Valóság* szerkesztőbizottságának tagja. A két világháború közötti és az 1945 utáni magyar irodalom, az erdélyi, valamint a nyugati magyar irodalom történetével foglalkozó tanulmányai közel 100 könyvében láttak napvilágot.

SZEKERES LUKÁCS SÁNDOR 1954-ben a maroszséki Erdőszentgyörgyön született, de fiatal éveit az udvarhelyszéki Felsősófalván töltötte. Jogász, jogtörténész, jogi doktor. Az 1980-as évektől közölt irodalmi recenziókat Erdélyben. Magyarországra való költözése után történelmi, jogtörténeti írásokat jelentett meg. Könyveit Székelyudvarhelyen adta ki, egyéb írásait erdélyi és magyarországi folyóiratokban jelentette meg. A székely jog témakörében a budapesti ELTE-n, illetve a Károli Gáspár Református Egyetemen tartott előadásokat. A székelyek történelmével kapcsolatosan Erdélyben és Magyarországon civil szervezetek előtt is tartott előadásokat. Egyik kezdeményezője volt az egyetlen székely fejedelem, Székely Mózes mellszobrának felállításában, melyet 2013. augusztus 25-én avattak fel Felsősófalván.

TAR KÁROLY 1935. augusztus 30-án született Kolozsváron. Technikus, tanár és újságíró végzettségű. Ötvennégy éve lap- és könyvszerkesztő: volt riportter, művelődési felügyelő, a romániai magyar ifjúsági lap rovatvezetője, publicistája, a *Napsugár* gyermekirodalmi folyóirat főszerkesztője, az Erdélyi Szépművés Céh egyik újraalapítója és intézője. Az Erdélyi Kiskönyvtár alapító-szerkesztője, az *Ághegy* című skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóirat, az *Ághegy Könyvek* sorozat és a *Magyar Líget* alapító szerkesztője. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának választmányi tagja, a Román, a Magyar és a Svéd Írószövetség, valamint az Erdélyi Magyar Írók Ligája és a Magyar Újságírók Országos Szövetségének tagja, az Egyetemes Kultúra Lovagja, Ex Libris-díjas. Irodalmi és irodalomszervezői munkásságáért a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki. Mintegy félszáz regény, vers, tanulmánykötet, kézikönyv szerzője, fordító. A *Szerenád dobra, cintányérra és egyéb ütőhangszerekre* című regényét az Irodalmi Jelen pályázatán díjazták. Önéletrajzi regényének harmadik kötetén dolgozik. 1995-től Svédországban él és dolgozik a magyar művelődést önzetlenül szolgálva.

A BESZÉLGETÉS TÁRGYA

ERDÉLYI TOLL

Irodalmi és művelődési folyóirat

Könyvészeti leírás

A folyóirat címe: Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat.

Alapítási év: 2009. Alapította: Beke Sándor. Város: Székelyudvarhely, Hargita megye.

Megjelenik negyedévente Székelyudvarhelyen. Példányszám: 400-700. A folyóirat mérete: 24,5 x 17,5 cm.

Szerkesztőség: Főszerkesztő: Beke Sándor. Szerkeszti: Brauch Magda és Csire Gabriella. Olvasószerkesztő: P. Buzogány Árpád. Borítóterv és grafikai kivitelezés: Beke Sándor-Olivér. Gazdasági vezető: Beke Klára. A 2009–2012-es számok címlapjainak az illusztrációit Péter Katalin készítette.

Tördelés és műszaki szerkesztés: Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó.

Nyomtatja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó Nyomdája.

Kiadja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. Felelős kiadó: Beke Sándor.

Oldalszám: I. évf.: 2009. 1. sz.: 224 o.; 2009. 2. sz.: 220 o.; II. évf.: 2010. 1. sz.: 224 o.; 2010. 2. sz.: 236 o.; 2010. 3. sz.: 252 o.; 2010. 4. sz.: 316 o.; III. évf.: 2011. 1. sz.: 348 o.; 2011. 2. sz.: 200 o.; 2011. 3. sz.: 200 o.; 2011. 4. sz.: 200 o.; IV. évf.: 2012. 1. sz.: 236 o.; 2012. 2. sz.: 232 o.; 2012. 3. sz.: 232 o.; 2012. 4. sz.: 232 o. V. évf.: 2013. 1. sz.: 232 o.; 2013. 2. sz.: 232 o.; 2013. 3. sz.: 232 o.; 2013. 4. sz.: 232 o.

Terjesztik az erdélyi könyvesboltok. Székelyudvarhelyen megvásárolható az Ábel Könyvesboltban és az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó székhelyén, valamint a kiadó könyvstandjain.

Az Erdélyi Toll rovatai: A folyóiratnak állandó és alkalmi rovatai vannak. *Állandó rovatok:* Írók a szülőföldről, Műhely, Irodalomtörténet, Sajtótörténet, Anyanyelvünk épségéért, Művészettörténet, Maradandó művészet, Sors és pálya, Múzsza és lant, Írói hagyaték, Irodalmunk gyöngyszemei, Híres magyar múzsák, Paródia, Irodalmi anekdoták, Szellemi műhely, Dokumentumok, Művelődési visszatekintő, Élő néphagyományok, Históriai ének, Zenei világ, Filozófia, Hit és üzenet, Élő tudomány, Könyveink világa, Erdélyi Toll — gyermekeknek. *Az alkalmi rovatok* főleg „évfordulós” szerzőkre való emlékezésre vagy ünnepi események megörökítésére adnak lehetőséget. Az I. évfolyam első számától (2009. 1.) az V. évfolyam negyedik számáig (2013. 4.) az alábbi szerzőkre emlékeztünk: Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Ady Endre, Móricz Zsigmond, Bartók Béla, Kosztolányi Dezső, Zrínyi Miklós, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór, Vörösmarty Mihály, Fazekas Mihály, Tóth Árpád, Berzsenyi Dániel, Bod Péter, Bölöni Farkas Sándor, Dsida Jenő, Aranka György, Áprily Lajos, Bethlen Miklós, Madách Imre, Jékely Zoltán, Batsányi János, Eötvös József, Szilágyi Domokos, Kós Károly.

Az Erdélyi Toll szerzői (az V. évf., 2013. 4. számig): Ady Endre, Albert-Lőrincz Márton, Aranka György, Arany János, Balázs Sándor, Barabás István, Barcsay Andrea-Krisztina, Baricz Lajos, Bartus Rozi, Batsányi János, Bárd Oszkár, Beke Sándor, Bencze Mihály, Benedek Elek, Berde Mária, Bertha Zoltán, Berzsényi Dániel, Bod Péter, Bodó Márta, Botár Emőke, Bölöni Domokos, Bölöni Farkas Sándor, Böszörményi Zoltán, Böződi György, Brauch Magda, Buksa Éva-Mária, Burján Emil, Bustya Dezső, Czirják Edit, Czirmay Szabó Sándor, Csatáné Bartha Irénke, Csávossy György, Csifó János, Csire Gabriella, Csire Gábor, Csokonai Vitéz Mihály, Csontos Márta, Dávid Gyula, Deák-Sárosi László, Demeter Attila, Demény Lajos, Dsida Jenő, Elekes Ferenc, Eszteró István, Farkas Antal, Fábián Lajos, Ferenczi Enikő, Fodor Sándor, Főcze Kornélia, Fülöp Kálmán, Fülöp Lajos, Gábor Adrienn, Gáspár Erika, Hadnagy József, Huber András, Ilyés András-Zsolt, Jakab Rozália, Jakobovits Miklós, Jancsik Pál, Jánky Béla, Jékely Zoltán, Józsa Attila, Józsa Miklós, Kamenitzky Antal, Kazinczy Ferenc, Kedei Zoltán, Kinde Annamária, Kiss Lehel, Kiss Székely Zoltán, Kocsis Rózsi, Komán János, Kosztolányi Dezső, Kozma László, Kozma Mária, Kovács György, Kölcsey Ferenc, Kriza János, László Judit, László László, Lőrincz György, Madách Imre, Matekovits Mihály, Málnási Ferenc, Mester Györgyi, Mészely Adél, Mészely József, Molnos Ferenc, Murádin László, Nagy Attila, Nagy József Levente, Nagy Irén, Nagy Olga, Nagy Pál, Nagy Székely Ildikó, Nagyálmos Ildikó, Németh János, Németh Júlia, Ötvös József, Panigay Róbert, Papp Endre, Pálffy Tamás Szabolcs, Pázmány Péter, P. Buzogány Árpád, Petőfi Sándor, Pomogáts Béla, Pongrácz P. Mária, Radnóti Miklós, Ráduly János, Reményik Sándor, Sántha Attila, Sebestyén Péter, Sipos Domokos, Sipos Enikő, Sipos Erzsébet, Sütő András, Szakolczay Lajos, Szász István Tas, Szekeres Lukács Sándor, Szente B. Levente, Székely-Benczédi Endre, Szőcs Katalin, Tamási Áron, Tar Károly, Tácsi Erika, Teleki József, Tompa Mihály, Tóth Árpád, Tóth Mónika, Vajda János, Vandra Attila, Vőő Gabriella, Vörösmarty Mihály, Zágoni Attila, Zólya Andrea Csilla, Zsidó Ferenc, Zsigmond Enikő, Zsigmond Győző.

Az Erdélyi Toll illusztrátorai (az V. évf., 2013. 4. számig): Abonyi Mária, Asztalos Sándor, B. Gyűjtő József, Bányai Éva Eszter, Barabás Éva, Barabás Miklós, Beke Sándor Olivér, Berze Imre, Cs. Erdős Tibor, Dvoráček Ágoston, ifj. Feszt László, Gyárfás Miklós, Holányi Julianna, Horváth Szőke Gyöngyvér, Jakobovits Márta, Jakobovits Miklós, Jankó Szép Noémi Abigél, Kancsura István, Karancsi Sándor, Károly Sándor, Kedei Zoltán, Keller Emese, Kocsis Rudolf, Kolozsi Tibor, Koncz János, Korondi Jenő, Köllő Margit, László István, Lotz Károly, Madarász Viktor, Máté Péter, Mészely Ilka, Miklóssy Mária, Molnár Krisztina, Molnos Dalma, Molnos Zoltán, Munkácsy Mihály, Müller Emese, Nagy Zsolt, Novák Ildikó, Pauer Géza, Péter Katalin, Simon Anna, Soó Zöld Margit, Székely Bertalan, Székely János, Tompos Opra Ágota, Vajda György, Varga Mihály, Vargha Mihály, Venczel Árpád, Vetró András, Zsigmond Márton.

AZ ERDÉLYI TOLL SAJTÓVISSZHANGJA

(2009-től 2013. december 31-ig)

2009

Erdélyi Toll — Irodalmi és művelődési folyóirat (Recenzió) — Besztercei Híradó, 2009. X-XI. szám

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: *Erdélyi Toll — Irodalmi és művelődési folyóirat*) — Besztercei Híradó, 2009. X-XI. szám

Erdélyi Toll (Recenzió) — Gyergyói Kisújság, 2009. október 22-28., 43. szám

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: *Erdélyi Toll*) — Gyergyói Kisújság, 2009. október 22-28., 43. szám

Erdélyi Toll - Irodalmi és művelődési folyóirat

ERDÉLYI TOLL

IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

Arany János
Beke Sándor
Brauch Magda
Csire Gabriella
Jancsik Pál
Jánky Béla
Nagy Iren
Nagy Olga
Nagy Pál
Nagyfalusi Mária
P. Bencsik Árpád
Petőfi Sándor
Radnóti Miklós
Raduly János
Selyessy Péter

1. évfolyam — 2009/1

Új sajtótermékkel jelentkezik a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirattal, amely klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát. De mert a "jelennek írunk...és tán a jövőnek", élő néphagyományunk ápolására éppúgy gondot fordítunk, mint anyanyelvünk művelésére, a megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom - művészet új hajtásaira. Külön rovatot szentelünk az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és más erdélyi kiadók kiadványainak a bemutatására. Gyermekirodalmi rovatunk pedig prózát és lírát kínál kicsiknek-nagyoknak, gyermekolvasóknak és pedagógusoknak. Az Erdélyi Toll első számában az Erdélyi Gondolat szerzői szerepelnek elsősorban: jónévű prózáírók, költők, az irodalom- és nem utolsósorban a néprajztudomány jeles képviselői. Fogadják bizalommal és páratlan olvasói kedvvel a Székelyudvarhelyen szerkesztett és kiadott új sajtóterméket, hogy hosszú életű legyen és új árnyalattal gazdagítsa az Erdélyben megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratok palettáját.

A szerkesztőség
Honlap: www.erdelyigondolat.ro
Email: egondolat@yahoo.com/egk@freemail.hu

A folyóirat megrendelhető a 0266 - 212703 - as telefonszámán vagy a szerkesztőség email címén. Belföldieknek egy évre 80 lej, külföldieknek 20 EUR.

Besztercei Híradó, 2009. X-XI.

Új sajtókiadvány (Recenzió) — Heti Új Szó, 2009. október 23.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: *Új sajtókiadvány*) — Heti Új Szó, 2009. október 23.

Erdélyi Toll (Hír) — Vásárhelyi Hírlap, 2009. október 26.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat (Recenzió) — Bányavidéki Új Szó, 2009. október 30.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: *Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat*) — Bányavidéki Új Szó, 2009. október 30.

Zsidó Ferenc: *Erdélyi Toll* (Recenzió) — Polgári Élet, 2009. október 30.— november 5., 43. szám

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: Zsidó Ferenc: *Erdélyi Toll*) — Polgári Élet, 2009. október 30.—november 5., 43. szám

Váry O. Péter: *Megjelent. Erdélyi Toll* (Recenzió) — Háromszék, 2009. október 31.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a fejléce (Fotó. In: Váry O. Péter: *Megjelent. Erdélyi Toll*) — Háromszék, 2009. október 31.

Varga László: *Új irodalmi és művelődési folyóirat indult Székelyudvarhelyen. Klasszikus értékekre alapoznak* (Recenzió) — Krónika, 2009. november 5.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Részlet — Fotó. In: Varga László: *Új irodalmi és művelődési folyóirat indult Székelyudvarhelyen. Klasszikus értékekre alapoznak*) — Krónika, 2009. november 5.

K. M. [Kovrig Magdolna]: *Új folyóirat — Erdélyi Toll* (Recenzió) — Erdőszentgyörgyi Figyelő, 2009. november—december, 84-85. szám

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: K. M. [Kovrig Magdolna]: *Új folyóirat — Erdélyi Toll*) — Erdőszentgyörgyi Figyelő, 2009. november-december, 84-85. szám

Új irodalmi és művelődési folyóirat. Erdélyi Toll című új irodalmi és művelődési folyóirattal lepi meg olvasóközönségét a székelyudvarhelyi székhelyű Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó (Recenzió) — Népújság, 2009. november 11.

(Kiss) [Kiss Károly]: *Új magyar irodalmi és művelődési folyóirat. Erdélyi Toll* (Recenzió) — Nyugati Jelen, 2009. november 12.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: (Kiss) [Kiss Károly]: *Új magyar irodalmi és művelődési folyóirat. Erdélyi Toll*) — Nyugati Jelen, 2009. november 12.

Kerekes Tünde: *Erdélyi Toll* (Recenzió) — Vasárnap, 2009. november 22.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Fotó. In: Kerekes Tünde: *Erdélyi Toll*) — Vasárnap, 2009. november 22.

2010

Onagy Zoltán: *Egy könyveslap születésnapja* — Beszélgetés Pécsi Györgyivel, az *Új Könyvpiac* főszerkesztőjével (Hivatkozás. Interjú) — Új Könyvpiac, 2010. január 24.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. és 2009. 2. számának a címlapja (Képhír — fotók) — In: *Leveleskönyv lapjai II.* A címzett: Nagy Pál. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

B. D. [Bölöni Domokos]: *Erdélyi Toll* (Recenzió) — Népújság, Múzsá-melléklet, 2010. március 27.

Régióinkbeli szerzők az Erdélyi Tollban (Tudósítás) — Nyugati Jelen, 2010. március 29.

Az Erdélyi Toll 2009. 1. és 2009. 2. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2010. 1. szám.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: *A csíksomlyói Szűzanya ajándéka*. Himnuszok, imák, énekek, tanulmányok, beszédek, versek, novellák, visszaemlékezések. Összeállította és közléteszi: Beke Sándor. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. és 2009. 2. számának a címlapja (Képhír — fotók) — In: *Kéziratos hagyatéka I.* Balogh Edgár, Benkő András, Imreh István kiadatlan leveleiből. Közléteszi Beke Sándor. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Erdélyi Toll

Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát idézi fel már az első számban az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat. A könyv formátumú új sajtóterméket a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó jelentette meg.

Az első számban az Erdélyi Gondolat szerzői írnak: írók, költők, irodalmárok, néprajztudósok, Vallanak szülőföldről, anyanyelvről, emlékeznek Petőfire, a száz éve született Radnótira, híres magyar műzsák nyomába erednek, mesélnek Szendrey Júlia és Petőfi, Gyarmati Fanni és Radnóti szerelméről. Az erdélyi magyar kereszténység ezer évéről osztja meg ünnepi gondolatait az egyik szerző, kibédi népi imákat, archaikus szöveget is olvashatunk a folyóirat első számában. A főszerkesztő Beke Sándor be-

szelget Csire Gabriellával, a gyermek- és ifjúsági irodalom terén jeleskedő íróval. „Nem szeretnék olyan világban élni, amely nem ismeri az olvasás örömeit” – vallja az író.

A könyvkiadó és más erdélyi kiadók kiadványainak bemutatására is helyet szentelnek, és a fiatalabb olvasókról sem feledkeznek meg, prózát, lírát kínálunk a kicsiknek is a gyermekirodalmi rovatban.

„Az élő néphagyományok ápolására éppúgy gondot fordítunk, mint anyanyelvünk művelésére, a megtartó keresztény hit világára, és a mai irodalomművészet új hajtásaira. (...) Fogadják bizalommal és pártatlan olvasói kedvvel (...), hogy hosszú életű legyen, és új árnyalattal gazdagítsa az Erdélyben megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratok színes palettáját” –

írja beköszöntő sorait a szerkesztőség.

A folyóirat megrendelhető a 0266/212.703-as telefonszámon, illetve az egondolat@yahoo.com, vagy a egk@freemail.hu e-mail-címeken, Gyergyószentmiklóson a központban található Littera könyvesboltban kapható.

Gyergyói Kisújság, 2009. október 22-28., 43. szám

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: *Orbán Balázs — a székely lélek apostola*. Tanulmányok, emlékbeszédek, versek. Válogatta, összeállította és közléteszi: Beke Sándor. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: *Visszavár a Hargita*. Antológia. Válogatta és összeállította: Szentmártoni Árpád. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: Nagy Pál: *Betűvetés mezéjén*. Írókról, íróokról. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2. és 2010. 1. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2010. 2. szám.

B. D. [Bölöni Domokos]: *Erdélyi Toll* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. július 17.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1. és 2010. 2. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2010. 3. szám.

b. d. [Bölöni Domokos]: *Az Erdélyi Toll őszi száma* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. szeptember 18.

(németh) [Németh Júlia]: *Művelődési kaleidoszkóp* (Recenzió) — Szabadság, 2010. november 9.

Az Erdélyi Toll 2010. 3. számának a címlapja (Fotó. In: /németh/ [Németh Júlia]: *Művelődési kaleidoszkóp*) — Szabadság, 2010. november 9.

Az Erdélyi Toll téli száma (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. december 11.

Az Erdélyi Toll 2010. 4. számának a címlapja (Fotó. In: *Az Erdélyi Toll téli száma*) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. december 11.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2. és 2010. 3. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2010. 4. szám.

Az Erdélyi Toll 2010. 2. számának a címlapja (Képhír — fotó) — Könyvkiadói Tájékoztató, 2010. Advent.

2011

Damján B. Sándor: *Lehetne ZD Pódium* (Hivatkozás az Erdélyi Toll 2011. 1. számára) — Népújság, 2011. március 2.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3. és 2010. 4. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2011. 1. szám.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4. és 2011. 1. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2011. 2. szám.

b. d. [Bölöni Domokos]: *Az Erdélyi Toll nyári száma* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. október 8.

Az Erdélyi Toll 2011. 2. számának a címlapja (Fotó. In: b. d. [Bölöni Domokos]: *Az Erdélyi Toll nyári száma*) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. október 8.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1. és 2011. 2. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2011. 3. szám.

Az Erdélyi Toll bemutatója (Hír) — Műsorkalauz. A Népújság heti műsormelléklete. 41. hét, 2011. október 8-14.

Erdélyi Toll (Hír) — Vásárhelyi Hírlap, 2011. október 11.

Damján B. Sándor: *Új folyóirat az erdélyi prérin* (Ismertetés) — Népújság, 2011. október 18.

N. J. [Németh Júlia]: *Erdélyi Toll* (Ismertetés) — Szabadság, 2011. október 25.

Az Erdélyi Toll őszi száma (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. október 29.

Új sajtókiadvány

A közelmúltban jelent meg az ERDÉLYI TOLL című irodalmi és művelődési folyóirat első száma, amelyet Székelyudvarhelyen szerkesztenek és adnak ki. A mintegy 220 oldalas kiadvány beköszöntő soraiban olvastuk: "(...)Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vojtina ars poeticáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múlt költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Aron szellemi hagyatékát. De mert a "jelennek írunk... és tán a jövőnek", élő néphagyományunk ápolására éppúgy gondot fordítunk, mint anyanyelvünk művelésére, a megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet új hajtásaira. (...)". A folyóiratot Beke Sándor főszerkesztő alapította, és Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában jelenik meg negyedévenként. A folyóirat megrendelhető a szerkesztőség telefonszámán (0266-212703) vagy e-mailen: egondolat@yahoo.com, egk@freemail.hu. Az előfizetés díja egy évre 80 lej.

A tartalomról: az **Írók a szülőföldről** c. fejezetben: Nagy Pál: *Valóság és költészet harmóniája*, Beke Sándor: *Megkésett feltámadás, az Anyanyelvünk épségéért* című fejezetben: Brauch Magda: *Az anyanyelvet nem kell féltetni?*, P. Buzogány Árpád: *Az út, amit megjárunk*, a **Petőfi Sándor emlékezete** című fejezetben a *Dalaim* című Petőfi-vers mellett Ráduly János tanulmányának első része, melynek címe *Petőfi Sándor utolsó hét napja*. I. Radnóti Miklós születésének 100. évfordulója alkalmából (a fejezet címe: **100 éve született Radnóti Miklós**) két Radnóti-vers (*Levél a hívveshez és Himnusz a békéről*), továbbá Brauch Magda: *"O, költő, tisztán élj te most"* című tanulmánya és Beke Sándor: *Radnóti Miklós megíratlan verse a noteszből* című költeménye. A **sors és pálya** című fejezetben olvasható Beke Sándor beszélgetése Csire Gabriellával, melynek címe: *"Nem szeretnék olyan világban élni, amely nem ismeri az olvasás örömét"*. A **Múzsza és Iant** című fejezetben Csire Gabriella, Beke Sándor, P. Buzogány Árpád, Nagyfalmas Ildikó, Nagy Irén versei és prózai írásai olvashatók. A **Híres magyar műzsák** fejezetben Brauch Magda két tanulmánya: *Petőfi Sándorról és Radnóti Miklósról*, a **Hit és üzenet** című fejezetben Sebestyén Péter írása *Az erdélyi magyar kereszténység ezer éve* címmel jelenik meg. Az **Élő néphagyományok** című fejezetben Ráduly János *Kibédi népi imák, archaikus szövegek* című összeállítása, az **Írói hagyaték** című fejezetben Nagy Olga: *Pályám göröngyös útja* című írása olvasható. A **Könyveink világa** című fejezetben P. Buzogány Árpád: *A Székely Útkeresőtől a fénys napig*, Brauch Magda: *Egy költő öt évnyi verstermése* és *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gyermekirodalmi kiadványai 1991-2006 között I. Lira* című írások láttak napvilágot. Az utolsó fejezet címe **Erdélyi Toll - gyermekeknek**, melyben Csire Gabriella *A párjanincs János Vitéz* című prózai írásban a Petőfi Sándor János Vitéz című költeményét átírja prózára, a könnyebb olvashatóság érdekében Ugyanitt olvashatók Jancsik Pál, Jánky Béla, Beke Sándor, P. Buzogány Árpád gyermekversei és Ráduly János: *"Csipesszünk fel mi is a Göncölszekérre"* I. fejezete a kisgyermek beszédéről és beszédéből.

Heti Új Szó, 2009. október 23.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2. és 2011. 3. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2011. 4. szám.

Az Erdélyi Toll negyedik száma (Ismertetés) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. november 19.

Az Erdélyi Toll 2011. 4. számának a címlapja (Fotó. In: *Az Erdélyi Toll negyedik száma*) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. december 11.

Erdélyi Toll (Bibliográfiai adatok) — Biblioteca Națională a României. Bibliografie națională română. Publicații seriale. 2009. Editura Bibliotecii Naționale a României, București, 2011.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: Nagy Pál: *Vallomásos emlékek*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. Az Erdélyi Toll 2009. 1. számának a címlapja (Képhír — fotó) — In: Ráduly János: *Könyv és élet. Kritikák, recenziók*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010.

2012

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3. és 2011. 4. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2012. 1. szám.

Farkas Aladár: *Költészet napja Kamenitzky Antallal* (Hivatkozás) — *Források*, 2012. április, XVI. évf., 4. szám.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4. és 2012. 1. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2012. 2. szám.

Németh Júlia: *Transsilvanicumok* (Recenzió) — *Szabadság*, 2012. június 19.

Az Erdélyi Toll 2012. 1. számának a címlapja (Fotó. In: Németh Júlia: *Transsilvanicumok*) — *Szabadság*, 2012. június 19.

Beke Sándor: *Előjáróban*. 8. o. (Hivatkozás) — Beke Sándor: *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Beke Sándor: Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat. 45-47. o. (Könyvészet leírás) — In: *A beszélgetés tárgya*. Beke Sándor: *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Pomogáts Béla: *Az erdélyi magyar irodalom...* 48-51. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség*. Beke Sándor: *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal*

és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bertha Zoltán: Kezemben tartom, lapozom és olvasom a Magyar, székely és csángó örökség címmel 2008-ban megjelent reprezentatív antológiát... 52. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Csire Gabriella: A '89-es fordulatot a bukaresti sajtóházban puskaropogás között éltem meg. ... 58. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Brauch Magda: Úgy érzem, hogy az 1989 decembere utáni magyar sajtó újjászületésével párhuzamosan magam is újjá születtem. ... 63. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Málnási Ferenc: Sajnálom, hogy a Székely Útkereső — Kolozsváron árulták? —, elkerülte a figyelmemet... 76. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Beke Sándor: Ezeknek a beszélgetéseknek — még ha ritka ünnepi alkalomkor kerülnek is sorra — az a feladatuk... 78., 81-82. o. (Hivatkozás) — In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Beke Sándor: „Lapok születnek és enyésznek el a lapok tengerében...” 86. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Csire Gabriella: Az Erdélyi Toll egyrészt akkor lépett színre... 87-89. o. (Ismeretetés) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Ráduly János: Amikor 2009 őszén megjelent az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat első száma... 89-90. o. (Ismeretetés) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bertha Zoltán: A személyes emlékek az eddigiek után továbbvezetnek most már a mai időkhöz... 90-91. o. (Ismeretetés) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről.

Sipos Erzsébet: Az Erdélyi Gondolat égisze alatt 2009-ben megjelenő Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat... 93-94. o. (Ismertetés) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

P. Buzogány Árpád: Azok közé tartozom, akik az Erdélyi Toll megjelenése előtt... 94. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Böloni Domokos: Az Erdélyi Toll egyelőre... 95. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Balázs Sándor: Az Erdélyi Toll című folyóiratról már közvetlen tapasztalataim vannak... 95. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Brauch Magda: Az Erdélyi Toll színvonalas, sokoldalú folyóirat... 97. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, saj-

---

---

tókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Demeter Attila: Az Erdélyi Toll épp jókor született... 97. o. (Ismertetés) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Erdélyi Toll

Erdélyi Toll címmel új irodalmi és művelődési folyóirat jelent meg a sajtópiacon. A kiadvány gazdája az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, főszerkesztője a kiadó vezetője, Beke Sándor, szerkesztői Brauch Magda és Csire Gabriella. A beköszöntő sorok egyértelműen felvállalják, hogy a folyóirat elsősorban a könyvkiadó szerzőinek (de nem csupán nekik) kíván publikációs lehetőséget nyújtani.

A negyedévente megjelenő lap hangsúlyosan a magyar irodalom hagyányaiból építkezik (az első lapszám Arany János verset használ mottóként, felvezetőként), az erdélyiség, tájhoz kötöttség, keresztény értékek jelennek meg benne. A lap fontosabb rovatai: Írók a szülőföldről; Anyanyelvünk ép-ségéért; Sors és pálya; Múza és lant; Hit és üzenet; Élő néphagyományok; Könyveink világa; Erdélyi toll – gyermekeknek. Amint kitűnik, a szépirodalom mellett hangsúlyosan jelen van a néprajz, irodalomtörténet, nyelvművelés. Az első lapszám kiemelten foglalkozik a 100 éve született Radnóti Miklóssal és Petőfi Sándorral (pl. alakja a népi emlékezetben; Szendrey Júlia szerepe a költő életében). Némiképp fedi

Az első lapszám az átlagosnál valamivel terjedelmesebb, 220 (!) oldalas, mint ahogy a rovatok száma is nagyobb, mint a legtöbb hasonló kiadványban. Sajátos szint képvisel a gyermekirodalom, amely – a szerkesztők ígérete szerint – szintén állandó rovata lesz a lapnak. A kiadvány képanyagával bőven illusztrált, például az életpálya-interjú fényképek sorozata teszi befogadóbarátabbá. A szerkesztőség beköszöntőjéből idézek: „Fogadják bizalommal és pártatlan olvasói kedvvel (...)”.

// ZSIDÓ FERENC

Polgári Élet, 2009. október 30.—november 5., 43. szám

Málnási Ferenc: Hogy mit jelent számomra az Erdélyi Toll? ... 98. o. (Hivatkozás) — In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4. és 2012. 1. számának a címlapja (Illusztrációk a képmellékletben — fotók) — Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi

Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Buksa Éva-Mária: Gutenberg óta (1453) a könyvnyomtatás a művelődés forrása és feltétele is. ... 107. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 4. Húsz év, 266 könyv, sajátos szellemi értékek, örök érvényű kincsek.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Balázs Sándor: Az Erdélyi Toll című folyóirat... 107. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 4. Húsz év, 266 könyv, sajátos szellemi értékek, örök érvényű kincsek.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Brauch Magda: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó tevékenységét... 113., 115. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 4. Húsz év, 266 könyv, sajátos szellemi értékek, örök érvényű kincsek.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Barabás István: A tematikai változatosság vonatkozik az Erdélyi Gondolat néprajzi könyveire is. ... 121. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 6. Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és a hagyományápolás.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Balázs Sándor: Az Erdélyi Toll folyóirat kapcsán... 121. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 6. Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és a hagyományápolás.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Albert-Lőrincz Márton: A számítógép tulajdonképpen nem elvonja, hanem olvasásra csábítja az embert. ... 139. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról általában. 9. Csappan az erdélyi magyar olvasótábor.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Böloni Domokos: Az erdélyi magyar olvasótábort nem kell visszahódítani. ... 141. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról általában. 9. Csappan az erdélyi magyar olvasótábor.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

<p>MEGJELENT</p> <p>VÁRY O. PÉTER</p> <p>Irodalmi folyóiratot indítani mindig kockázatos vállalkozás. Az irodalom az erdélyi magyar művelődéspártolók és -fogyasztók amúgy sem túl népes táborának körében az utóbbi években a más művészeti ágakhoz képest valahogy háttérbe szorult. Magyarozatát keresték sokan, találtak is válaszokat, a felgyorsult időtől a gazdasági válságig számtalant — a lényeg egy: a megállapítás, miszerint a magyar irodalom már saját nyelvterületén sem adható el, beigazolódni látszik. Ilyen körülmények</p>	<p>között vállalkozott a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó egy új irodalmi és művelődési kiadvány megjelentetésére, s <i>Erdélyi Toll</i> címmel vastkos, negyedéves megjelenésűre tervezett folyóirat első számát kínálják az olvasóknak. A szerkesztőségi beköszöntőben kiemelik: „folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak”, s ennek megfelelően állították össze az első lapszámot, mely igazán nagyon változatosra, olvasmányosra sikeredett, többi erdélyi magyar irodalmi lapunk — Székelyföld, Látó, Helikon, Korunk, Várad, a virtuális világba átköltözött Irodalmi Jelen — méltó partnerévé. Vetélytársává semmiképp, hiszen elég változatos és sokfelé ágazó irodalmi életünk, kulturális értékeink felmutatására pedig nem lenne elegendő a féltucatnyi kiadvány, no meg nem is nagyon engedhetjük</p>	<p>meg magunknak a versengést e téren. Az Erdélyi Toll első lapszámának szerzői jó részt a kiadó köré csoportosult írók, költők, rovatának bősége okán célközönsége korosztály szempontjából az óvodásokkal kezdődik, versek, prózai szövegek mellett irodalomtörténeti, nyelvhelyességi írásokat tartalmaz, foglalkozik néphagyománnyal, és áttekintőt is tartalmaz az erdélyi kereszténység ezer esztendejéről, de nem hiányoznak a könyvismertető, kritikák sem. Ízelítőnek — bár kicsengését illetően kissé borús, s ne legyen ömene egy most születő, pártolásra érdemes kezdeményezésnek — hadd idézzük P. Buzogány Árpád egyik versének (Az út, amit megjárunk) záró sorait: <i>s ha a remény is már elhagy / — nem simogatnak, nem vesznek ölbe — / a legszébb vágyakkal együtt zuhanunk / az anyanyelvől — az anyaföldre.</i></p>
--	--	--

Háromszék, 2009. október 31.

Balázs Sándor: Én a világhálót még idézőjelben sem minősítem az olvasási kedv megrontójának... 145. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról általában. 9. Csappan az erdélyi magyar olvasótábor.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bertha Zoltán: Szerintem most már határoktól függetlenül lehet valaki sikeres... 157-158. o. (Hivatkozás) — In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról*

általában. 12. *Vélemények a XXI. század eleji erdélyi magyar irodalomról*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Beke Sándor: Szellemi műhelyünkben... 167., 169. o. (Hivatkozás) — In: *III. Könyvterjesztés Erdélyben. 13. A könyvesboltokban történő könyvterjesztésről*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Péterfi Levente: *Gyökerek éneke* (Hivatkozás) — Makfalvi Tekintő, 2012. október, IX. évf., 10. szám.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1. és 2012. 2. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2012. 3. szám.

Megjelent az Erdélyi Toll (Ismertetés) — Székely Újság, 2012. november 23-29.

Nagy Székely Ildikó: *Az idei harmadik Erdélyi Toll kínálatából* (Recenzió) — Népszerűség, Múzsá-melléklet, 2012. november 24.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1., 2012. 2. és 2012. 3. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2012. 4. szám.

CsA [Csíki András]: *A Helikon — Kortárs szépirodalmi folyóiratok Erdélyben 1.* (Hivatkozás) — Tisztás, 2012. december, II. évf., 4. szám

Az idei negyedik Erdélyi Toll kínálatából (Recenzió) — Népszerűség, Múzsá-melléklet, 2012. december 15.

Erdélyi Toll. Irodalmi és művelődési folyóirat (Könyvészeti leírás) — Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely. Könyv- és folyóiratajánló. I. évf. 2012. 1. szám

Az Erdélyi Toll 2012. 3. számának a címlapja (Képhír a Könyv- és folyóiratajánló hátsó címlapján — fotó) — Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely. Könyv- és folyóiratajánló. I. évf. 2012. 1. szám

2013

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1., 2012. 2., 2012. 3. és 2012. 4. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2013. 1. szám.

Farkas Aladár: *A Magyar Költészet Napja* (Hivatkozás) — Források, 2013. április, XVII. évf., 4. szám.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1., 2012. 2., 2012. 3., 2012. 4. és 2013. 1. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2013. 2. szám.

Nagy Székely Ildikó: *A Toll védelme. Ötödik évfolyamához érkezett a székelyudvarhelyi folyóirat* (Recenzió) — Népújság, 2013. június 14.

Az Erdélyi Toll 2013. 1. számának a címlapja (Fotó. In: Nagy Székely Ildikó: *A Toll védelme. Ötödik évfolyamához érkezett a székelyudvarhelyi folyóirat*) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2013. június 14.

Nagy Székely Ildikó: *Az öt éves Toll második röpte* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2013. július 13.

Németh Júlia: *Gondolatok az Erdélyi Gondolatról* (Recenzió) — Szabadság, 2013. július 16.

8 **kultúra** 2009. NOVEMBER 5., CSÜTÖRTÖK **krónika**

Új irodalmi és művelődési folyóirat indult Székelyudvarhelyen

Klasszikus értékekre alapoznak

Az Erdélyi Toll című új irodalmi és művelődési folyóirattal jelentkezik a székelyudvarhelyi székelyhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. A tervek szerint negyedévente megjelenő folyóirat főszerkesztője az Erdélyi Gondolat Kiadó igazgatója, Beke Sándor. Az első lapszám Arany János *Vajtina ars poëtikája* című versével kezdődik, a beköszönő sorokban pedig ezt olvashatjuk: „Szoktan bár, de korantsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vajtina ars poëtikáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múltó költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekintve mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát.” Hozzáteszik azonban, hogy az élő néphagyomány ápolására éppúgy gondot kívánnak fordítani, mint az anyanyelv művelésére, a „megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet hajtásaira.” A kiadványban külön rovatban foglalkoznak az Erdélyi Gondolat, de más erdélyi kiadók által megjelentetett könyvek ismertetésével is.

A tartalomban többek között Ráduly János *Petőfi Sándor utolsó hét napja* című írása is szerepel, melyben a szerző Orbán Zoltán visszaemlékezéseit közli, aki az 1848–49-es szabadságharc idején Bem tüzéreként tevékenykedő dédapja, Orbán Lajos Petőfivel kapcsolatos élményeit rögzítette. Radnóti Miklós születésének 100., halálának 65. évfordulója tiszteletére az Erdélyi Toll első számában a költő *Levél a hitveshez* és a *Himnusz a békéről* című versét közölték, melyeket Brauch Magda Radnóti Miklós *antisziszta költészet* alcímmel ellátott szövege kíséri.

A mintegy kétszáz oldalas kiadványban emellett olvashatunk verseket Beke Sándortól, P. Buzogány Árpádtól és Nagyalmos Ildikótól, és egyebek mellett a lapszám végén gyermekirodalmi alkotások is szerepelnek. A folyóirat szerkesztői Beke Sándor mellett Brauch Magda és

Krónika, 2009. november 5.

Az Erdélyi Toll 2013. 1. számának a címlapja (Fotó. In: Németh Júlia: *Gondolatok az Erdélyi Gondolatról*) — Szabadság, 2013. július 16.

Székely Ferenc: *Aranykapcsos szeretet*. Beszélgetés a 75 éves Csire Gabriella író-nővel (Hivatkozás) — Helikon, 2013. augusztus 10., 15. szám.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1., 2012. 2., 2012. 3., 2012. 4., 2013. 1. és 2013. 2. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2013. 3. szám.

Nagy Székely Ildikó: *Erdélyi Toll — idén harmadszor* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2013. augusztus 17.

Az Erdélyi Toll 2013. 3. számának a címlapja (Fotó. In: Nagy Székely Ildikó: *Erdélyi Toll — idén harmadszor*) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2013. augusztus 17.

Az Erdélyi Toll 2009. 1., 2009. 2., 2010. 1., 2010. 2., 2010. 3., 2010. 4., 2011. 1., 2011. 2., 2011. 3., 2011. 4., 2012. 1., 2012. 2., 2012. 3., 2012. 4., 2013. 1., 2013. 2. és 2013. 3. számának a címlapja (Képhír a folyóirat hátsó címlapján — fotók) — Erdélyi Toll, 2013. 4. szám.

Nagy Székely Ildikó: *A biztos pont. Erdélyi Toll: ötödik évfolyam, negyedik szám* (Recenzió) — Népújság, Múzsza-melléklet, 2013. november 2.

AZ ERDÉLYI TOLL SAJTÓVISSZHANGJÁBAN SZEREPLŐ LAPOK, FOLYÓIRATOK ÉS KIADÓK LISTÁJA

(2009-től 2013. december 31-ig)

Bányavidéki Új Szó — Máramaros megyei közéleti-kulturális hetilap. Megjelenik Nagybányán.

Besztercei Híradó — Közéleti havilap. Megjelenik Besztercén

Editura Bibliotecii Naționale a României — A Román Nemzeti Könyvtár Kiadója (Bukarest)

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Romániai magyar könyvkiadó (Székelyudvarhely)

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely. Könyv- és folyóiratajánló. Megjelenik Székelyudvarhelyen.

Erdélyi Toll — Irodalmi és művelődési folyóirat. Megjelenik Székelyudvarhelyen

Erdőszentgyörgyi Figyelő — Havonta megjelenő kulturális és közéleti lap. Megjelenik Erdőszentgyörgyön

Források — A Borszékért Alapítvány és a Borszéki Polgármesteri Hivatal közérdekű lapja. Megjelenik Borszéken.

Gyergyói Kisújság — Közéleti hetilap. Megjelenik Gyergyószentmiklóson.

Háromszék — Független napilap. Megjelenik Sepsiszentgyörgyön.

Helikon — Irodalmi folyóirat. Megjelenik kétszer egy hónapban Kolozsváron.

Heti Új Szó — Regionális közéleti hetilap. Megjelenik Temesváron.

Könyvkiadói Tájékoztató — Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó időszakos tájékoztató újságja. Megjelenik Székelyudvarhelyen.

Krónika — Országos magyar közéleti napilap. Megjelenik Kolozsváron.

Makfalvi Tekintő — A Maros megyei Makfalván havonta megjelenő folyóirat.

Műsorkalauz. A Népújság heti műsormelléklete. Megjelenik Marosvásárhelyen.

Népújság — Maros megyei közéleti napilap. Megjelenik Marosvásárhelyen

Nyugati Jelen — Polgári napilap. Megjelenik Aradon.

Polgári Élet — A székelyföldi polgárok hetilapja. Megjelenik Székelyudvarhelyen.

Szabadság — Erdélyi közéleti napilap. Megjelenik Kolozsváron.

Székely Újság — Székelyföld hetilapja. Megjelenik Székelyudvarhelyen.

Székely Útkereső Kiadványok — Néprajzi, történelmi, művelődéstörténeti, egyházi és irodalmi kiadványsorozat. A *Székely Útkereső* irodalmi és művelődési folyóirat jogutódja (Székelyudvarhely).

Tisztás — Az Erdélyt Járók Közhasznú Egyesület negyedéves folyóirata. Megjelenik Debrecenben.

Új Könyvpiac — Könyvvilág, könyvkultúra, könyvkritika. Megjelenik Budapesten.

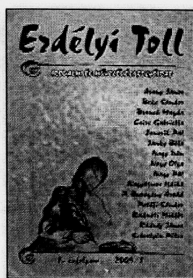
Vásárhelyi Hírlap — Maros megye közéleti napilapja. Megjelenik Marosvásárhelyen.

Vasárnap — Katolikus hetilap. Megjelenik Kolozsváron.

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál (Székelyudvarhely, 2009.) jelent meg **Vitéz Kádár István – históriás éneke**. Az utószóban a kiadást gondozó Ráduly János röviden áttekinti a históriás ének műfajának történetét, majd leírja, miként talált rá Kibédén Vitéz Kádár István históriás énekének XIX. századi ponyva kiadására, a kiadványt. Közli a históriás ének dallamát is Bartók Béla gyűjtésében.

Új folyóirat - Erdélyi Toll

A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó új irodalmi és művelődési folyóirattal jelentkezik, az Erdélyi Tollal. A főszerkesztő Beke Sándor Beköszöntő sorok címmel vall a folyóiratról. Mércének a klasszikus értékeket tekinti, ezért áll a lap élén Arany János Vojtina ars poeticája. Az első szám ezért idézi Arany János mellett Petőfi, Radnóti és Tamási szellemi hagyatékát. De szándékuk szerint a jelennek írnak és tán a jövőnek. Gondot fordítanak az élő néphagyomány ápolására, az anyanyelv művelésére, a megtartó hit világára és a jelen irodalmára és művészetére. Külön rovatot szentelnek az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és más erdélyi kiadók kiadványainak bemutatására. A gyermekirodalomról sem feledkeznek meg. A lapot negyedévente szándékoznak megjelentetni. Az első szám szerzői: Nagy Pál, Beke Sándor, Brauch Magda, P. Buzogány Árpád, Ráduly János, Csire Gabriella, Nagyálmos Ildikó, Nagy Irén, Sebestyén Péter, Nagy Olga, Jancsik Pál, Jánky Béla a már említett klasszikusok mellett. A lap előfizetési díja egy évre 80 lej.

AZ ERDÉLYI TOLL SAJTÓVISSZHANGJA

(2009-től 2013. december 31-ig)

Szemelvények

2009

Erdélyi Toll — Irodalmi és művelődési folyóirat

Új sajtótermékkel jelentkezik a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, az *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirattal, amely klaszszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak.

Besztercei Híradó, 2009. X-XI. szám

Erdélyi Toll

Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát idézi fel már az első számban az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat. A könyv formátumú új sajtóterméket a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó jelentette meg.

Az első számban az Erdélyi Gondolat szerzői írnak: írók, költők, irodalmárok, néprajztudósok. Vallanak szülőföldről, anyanyelvről, emlékeznek Petőfire, a száz éve született Radnótira, híres magyar műzsák nyomába erednek, mesélnek Szendrey Júlia és Petőfi, Gyarmati Fanni és Radnóti szerelméről. Az erdélyi magyar kereszténység ezer évéről osztja meg ünnepi gondolatait az egyik szerző, kibédi népi imákat, archaikus szöveget is olvashatunk a folyóirat első számában. A főszerkesztő Beke Sándor beszélget Csire Gabriellával, a gyermek- és ifjúsági irodalom terén jeleskedő íróval. „Nem szeretnék olyan világban élni, amely nem ismeri az olvasás örömét” — vallja az író.

A könyvkiadó és más erdélyi kiadók kiadványainak bemutatására is helyet szentelnek, és a fiatalabb olvasókról sem feledkeznek meg, prózát, lírát kínálnak a kicsiknek is a gyermekirodalmi rovatban. „Az élő néphagyományok ápolására éppúgy gondot fordítunk, mint anyanyelvünk művelésére, a megtartó keresztény hit világára, és a mai irodalom-művészet új hajtásaira. (...) Fogadják bizalommal és pártatlan olvasói kedvvel (...), hogy hosszú életű legyen, és új árnyalattal gazdagítsa az Erdélyben megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratok színes palettáját” — írja beköszöntő sorait a szerkesztőség.

(...) Gyergyószentmiklóson a központban található Littera könyvesboltban kapható.

Gyergyói Kisújság, 2009. október 22-28., 43. szám

Új sajtókiadvány

A közelmúltban jelent meg az ERDÉLYI TOLL című irodalmi és művelődési folyóirat első száma, amelyet Székelyudvarhelyen szerkesztenek és adnak ki. A mintegy 220 oldalas kiadvány beköszöntő soraiban olvastuk: „(...) Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vojtina ars poeticáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múló költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát. De mert a „jelennek írunk... és tán a jövőnek”, „élő néphagyományunk ápolására éppúgy gondot fordítunk, mint anyanyelvünk művelésére, a megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet új hajtásaira.” A folyóiratot Beke Sándor főszerkesztő alapította, és az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában jelenik meg negyedévenként.

Heti Új Szó, 2009. október 23.

Új irodalmi és művelődési folyóirat

Erdélyi Toll című új irodalmi és művelődési folyóirattal lepi meg olvasóközönségét a székelyudvarhelyi székhelyű Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó.

A tervek szerint negyedévente megjelenő folyóirat főszerkesztője az Erdélyi Gondolat Kiadó igazgatója, Beke Sándor. Az első lapszám Arany János *Vojtina ars poeticája* című versével kezdődik, a beköszöntő sorokban pedig ezt olvashatjuk: „Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vojtina ars poeticáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múló költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János,

Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát”.

A szerkesztők ugyanakkor az élő néphagyomány ápolására éppúgy gondot szeretnének fordítani, mint az anyanyelv művelésére, akárcsak a „megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet hajtásaira”.

A tartalomban többek között Ráduly János Petőfi Sándor utolsó hét napja című írása is szerepel. Radnóti Miklós születésének 100., halálának 65. évfordulója tiszteletére az Erdélyi Toll első számában a költő Levél a hitveshez és a Himnusz a békéről című versét közli, melyeket Brauch Magda Radnóti Miklós antifasiszta költészete alcímmel ellátott szövege kíséri.

A mintegy kétszáz oldalas kiadvány végén gyermekirodalmi alkotások is szerepelnek.

Népújság, 2009. november 11.

Erdélyi Toll

Az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó negyedévenként megjelenő folyóiratot adott ki *Erdélyi Toll* címmel. A kiadvány Székelyudvarhelyen jelenik meg, az első szám szerzői között szerepelnek Maros megyeiek is: Nagy Pál, Ráduly János. Az új folyóirat meggyénkben megvásárolható a marosvásárhelyi Aranka György — Mentor és Bibliofil könyvesboltokban.

Vásárhelyi Hírlap, 2009. október 26.

Zsidó Ferenc:
Erdélyi Toll

Erdélyi Toll címmel új irodalmi és művelődési folyóirat jelent meg a sajtópiacon. A kiadvány gazdája az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, főszerkesztője a kiadó

---

vezetője, Beke Sándor, szerkesztői Brauch Magda és Csire Gabriella. A beköszöntő sorok egyértelműen felvállalják, hogy a folyóirat elsősorban a könyvkiadó szerzőinek (de nem csupán nekik) kíván publikációs lehetőséget nyújtani.

A negyedévente megjelenő lap hangsúlyosan a magyar irodalom hagyományából építkezik (az első lapszám Arany János verset használ mottóként, felvezetőként), az erdélyiség, tájhoz kötöttség, keresztény értékek jelennek meg benne. A lap fontosabb rovatai: *Írók a szülőföldről*, *Anyanyelvünk épségéért*, *Sors és pálya*, *Múzsza és lant*, *Hit és üzenet*, *Élő néphagyományok*, *Könyveink világa*, *Erdélyi Toll — gyermekeknek*. Amint kitűnik, a szépirodalom mellett hangsúlyosan jelen van a néprajz, irodalomtörténet, nyelvművelés. Az első lapszám kiemelten foglalkozik a 100 éve született Radnóti Miklóssal és Petőfi Sándorral (pl. alakja a népi emlékezetben; Szendrey Júlia szerepe a költő életében). Némiképp fedi egymást két rovat: a *Sors és pálya*, amelyben életút-interjú olvasható, illetve az *Írói hagyatékek* című, amelyben írói visszaemlékezés talál helyet.

Az első lapszám az átlagosnál valamivel terjedelmesebb, 220 (!) oldalas, mint ahogy a rovatok száma is nagyobb, mint a legtöbb hasonló kiadványban. Sajátos szint képvisel a gyermekirodalom, amely — a szerkesztők ígérete szerint — szintén állandó rovata lesz a lapnak. A kiadvány képanyaggal bőven illusztrált, például az életpálya-interjút fényképek sorozata teszi befogadóbarátabbá. A szerkesztőség beköszöntőjéből idézek: „Fogadják bizalommal és pártatlan olvasói kedvvel. (...)”

Polgári Élet, 2009. október 30.—november 5.

Váry O. Péter:
Megjelent. Erdélyi Toll

Irodalmi folyóiratot indítani mindig kockázatos vállalkozás. Az irodalom az erdélyi magyar művelődéspártolók és -fogyasztók amúgy sem túl népes táborának körében az utóbbi években a más művészeti ágakhoz képest valahogy háttérbe szorult.

Magyarázatát keresték sokan, találtak is válaszokat, a felgyorsult időtől a gazdasági válságig számtalant — a lényeg egy: a megállapítás, miszerint a magyar irodalom már saját nyelvterületén sem adható el, beigazolódni látszik. Ilyen körülmények között vállalkozott a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó egy új irodalmi és művelődési kiadvány megjelentetésére, s *Erdélyi Toll* címmel vaskos, negyedéves megjelenésűre tervezett folyóirat első számát kínálja az olvasóknak. A szerkesztőségi beköszöntőben kiemelik: „folyóiratunk klasszikus értékeinket tekintti mércének, irányadónak”, s ennek megfelelően állították össze az első lapszámot, mely igazán nagyon változatosra, olvasmányosra sikeredett, többi erdélyi magyar irodalmi lapunk — *Székelyföld*, *Látó*, *Helikon*, *Korunk*, *Várad*, a virtuális világba átköltözött *Irodalmi Jelen* — méltó partnerévé. Vételytársává semmiképp, hiszen elég változatos és sokfelé ágazó irodalmi életünk,

kulturális értékeink felmutatására pedig nem lenne elegendő a féltucatnyi kiadvány, no meg nem is nagyon engedhetjük meg magunknak a versengést e téren. Az *Erdélyi Toll* első lapszámának szerzői jórészt a kiadó köré csoportosult írók, költők, rovatainak bősége okán célközönsége korosztály szempontjából az óvodásokkal kezdődik, versek, prózai szövegek mellett irodalomtörténeti, nyelvhelyességi írásokat tartalmaz, foglalkozik néphagyománnyal, és áttekintőt is tartalmaz az erdélyi kereszténység ezer esztendejéről, de nem hiányoznak a könyvismertető, kritikák sem. Ízelítőnek — bár kicsengését illetően kissé borús, s ne legyen ómene egy most születő, pártolásra érdemes kezdeményezésnek — hadd idézzük P. Buzogány Árpád egyik versének (*Az út, amit megjárunk*) záró sorait: s ha a remény is már elhagy, / — nem simogatnak, nem vesznek ölbe — / a legszébb vágyakkal együtt zuhanunk / az anyanyelvől — az anyaföldre.

Háromszék, 2009. október 31.

Erdélyi Toll
Új magyar irodalmi és művelődési folyóirat

Nem kis fába vágta a fejszét a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, amikor egy új magyar nyelvű sajtótermékkel lépett a gazdasági világválság idején az olvasóközönség elé. A szerkesztők beköszönő soraikban klasszikus értékeink megtartását, néphagyományaink ápolását, anyanyelvünk művelését vállalják fel, párhuzamosan a mai irodalom új hajtásainak a nyomon követésével. Rovataikban felnőttekhez és gyerekekhez egyaránt szólni kívánnak, ehhez neves közreműködőket nyertek meg: költőket, szépírókat, az irodalom- és a néprajztudomány jeles képviselőit.

A folyóirat főszerkesztője Beke Sándor, szerkesztői Brauch Magda és Csire Gabriella.

Már az első szám átlapozása is meggyőző a vállalkozás komolyságáról, hiszen felidézi Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát, költeményeket, széprózákat, memoárt, tanulmányokat tartalmaz – és hogy csak a „mi-einknél” maradjunk, Brauch Magda és Nagyfalmas Ildikó tollából is –, valamint gyerekovatot, könyvkiadói újdonságokat.

Az Erdélyi Toll első száma a Tulipán könyvüzletben kapható, és – értesítéseink szerint – már nyomdakész a második szám.

(KISS)

Nyugati Jelen, 2009. november 12.

Varga László:

Új irodalmi és művelődési folyóirat indult Székelyudvarhelyen.

Klasszikus értékekre alapozunk

Az *Erdélyi Toll* című új irodalmi és művelődési folyóirattal jelentkezik a székelyudvarhelyi székhelyű Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. A tervek szerint negyedévente megjelenő folyóirat főszerkesztője az Erdélyi Gondolat Kiadó igazgatója, Beke Sándor. Az első lapszám Arany János *Vojtina ars poéticája* című versével kezdődik, a beköszönő sorokban pedig ezt olvashatjuk: „Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vojtina ars poéticáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múltó költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát.” Hozzáteszik azonban, hogy az élő néphagyomány ápolá-

sára éppúgy gondot kívánnak fordítani, mint az anyanyelv művelésére, a „megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet hajtásaira.” A kiadványban külön rovatban foglalkoznak az Erdélyi Gondolat, de más erdélyi kiadók által megjelentetett könyvek ismertetésével is.

A tartalomban többek között Ráduly János *Petőfi Sándor utolsó hét napja* című írása is szerepel, melyben a szerző Orbán Zoltán visszaemlékezéseit közli, aki az 1848–49-es szabadságharc idején Bem tüzéreként tevékenykedő dédapja, Orbán Lajos Petőfivel kapcsolatos élményeit rögzítette.

Radnóti Miklós születésének 100., halálának 65. évfordulója tiszteletére az *Erdélyi Toll* első számában a költő *Levél a hitveshez* és a *Himnusz a békéről* című versét közölték, melyeket Brauch Magda *Radnóti Miklós antifasiszta költészete* alcímmel el látott szövege kíséri.

A mintegy kétszáz oldalas kiadványban emellett olvashatunk verseket Beke Sándortól, P. Buzogány Árpádtól és Nagyalmos Ildikótól, és egyebek mellett a lapszám végén gyermekirodalmi alkotások is szerepelnek. A folyóirat szerkesztői Beke Sándor mellett Brauch Magda és Csire Gabriella, az előfizetés egy évre 80 lejbe kerül, emellett megvásárolható számos erdélyi és partiumi város könyves-boltjaiban.

Krónika, 2009. november 5.

K. M. [Kovrig Magdolna]:
Új folyóirat — Erdélyi Toll

A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó új irodalmi és művelődési folyóirattal jelentkezik, az *Erdélyi Tolla*. A főszerkesztő Beke Sándor Beköszöntő sorok címmel vall a folyóiratról. Mércének a klasszikus értékeket tekint, ezért áll a lap élén Arany János *Vojtina ars poéticája*. (...) Gondot fordítanak az élő néphagyomány ápolására, az anyanyelv művelésére, a megtartó hit világára és a jelen irodalmára és művészetére. Külön rovatot szentelnek az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és más erdélyi kiadók kiadványainak bemutatására. A gyermekirodalomról sem feledkeznek meg.

Erdőszentgyörgyi Figyelő, 2009. november—december, 84-85. szám

Új irodalmi és művelődési folyóirat

Erdélyi Toll című új irodalmi és művelődési folyóirattal lepi meg olvasóközönységét a székelyudvarhelyi székhelyű Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó.

A tervek szerint negyedévente megjelenő folyóirat főszerkesztője az Erdélyi Gondolat Kiadó igazgatója, Beke Sándor. Az első lapszám Arany János *Vojtina ars poéticája* című versével kezdődik, a beköszönő sorokban pedig ezt olvashatjuk: „Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a *Vojtina ars poéticáját* helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múló költői hit-

vallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát”.

A szerkesztők ugyanakkor az élő néphagyomány ápolására éppúgy gondot szeretnének fordítani, mint az anyanyelv művelésére, akárcsak a „megtartó keresztény hit világára és a mai irodalom-művészet hajtásaira”.

A tartalomban többek között Ráduly János *Petőfi Sándor utolsó hét napja* című írása is szerepel. Radnóti Miklós születésének 100., halálának 65. évfordulója tiszteletére az *Erdélyi Toll* első számában a költő *Levél a hitveshez* és a *Himnusz a békéről* című versét közli, melyeket Brauch Magda *Radnóti Miklós antifasiszta költésze* alcímmel ellátott szövege kíséri.

A mintegy kétszáz oldalas kiadvány végén gyermekirodalmi alkotások is szerepelnek.

Népújítás, 2009. november 11.

6

HORIZONT
VASÁRNAP • KATOLIKUS HETILAP • 2009. NOVEMBER 22.

KÖNYV-ES-POLC

Erdélyi Toll

Kerekes Tünde

„Épség és szépség egymásra rímelő, összefüggő fogalmak”, amelyek nyelvünk jellemzésére is kiválóan alkalmasak. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap és Könyvkiadó új sajtótermékeként megjelent *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat elsődleges célja anyanyelvünk e két jellemzőjének megőrzése. Már a cím is azt sugallja, hogy hazait, sajátot fogunk kezünkbe, és a lap tartalmában ez kibontakozik, ugyanis népi hagyományainkba, irodalmi kincseinkbe, jeles erdélyi származású személyiségek életútjába, munkásságába kapunk betekintést.

Mércének e folyóirat klasszikus értékeinket tekinti, nagyjaink szellemi hagyatékának áthagyományozását, megőrzését, Arany János szavaival élve: „...jelennek írunk... és tán a jövőnek”.

Az élő néphagyomány ápolásának fontosságát hangsúlyozza, ugyanakkor nyelvészeti cikkeiben a szép anyanyelvünk megőrzésére fekteti a hangsúlyt, amely nem is oly egyszerű feladat a jelen korban.

A kiadvány sokszínűsége éppen abban rejlik, hogy népi, irodalmi és nyelvészeti színezetű, bármely korosztály számára nyitott iskolai segédanyagként, valamint szabad olvasmányként egyaránt.

Mindezek mellett a keresztény szellemiség is áthatja a lapot, jelentős egyháztörténelmi eseményeket boncolgat, valamint keresztény szellemiségű, hagyományörző versekkel is találkozhatunk lapjain. Előnyei közt megemlíthető még az is, hogy az ország szinte bármely pontján hozzáférhető az olvasóközönség számára. Fogadják hát bizalommal és páratlan olvasói kedvvel.

Erdélyi Toll. Főszerkesztő: Beke Sándor. Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, Székelyudvarhely

Vasárnap, 2009. november 22.

(Kiss) [Kiss Károly]:

Új magyar irodalmi és művelődési folyóirat. Erdélyi Toll

Nem kis fába vágta a fejszét a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, amikor egy új magyar nyelvű sajtóterméssel lépett a gazdasági világválság idején az olvasóközönség elé.

A szerkesztők beköszöntő soraikban klasszikus értékeink megtartását, néphagyományaink ápolását, anyanyelvünk művelését vállalják fel, párhuzamosan a mai irodalom új hajtásainak a nyomon követésével. Rovataikban felnőttekhez és gyerekekhez egyaránt szólni kívánnak, ehhez neves közreműködőket nyertek meg: költőket, szépírókat, az irodalom- és a néprajztudomány jeles képviselőit.

A folyóirat főszerkesztője Beke Sándor, szerkesztői Brauch Magda és Csire Gabriella.

Már az első szám átlapozása is meggyőz a vállalkozás komolyságáról, hiszen felidézi Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát, költeményeket, szépprózát, memoárt, tanulmányokat tartalmaz — és hogy csak a „mieinknél” maradjunk, Brauch Magda és Nagyálmós Ildikó tollából is —, valamint gyerekrovatot, könyvkiadói újdonságokat.

Az *Erdélyi Toll* első száma a Tulipán könyvüzletben kapható, és — értesülésünk szerint — már nyomdakész a második szám.

Nyugati Jelen, 2009. november 12.

Kerekes Tünde:

Erdélyi Toll

„Épség és szépség egymásra rímelő, összefüggő fogalmak”, amelyek nyelvünk jellemzésére is kiválóan alkalmasak. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó új sajtótermékeként megjelent *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat elsődleges célja anyanyelvünk e két jellemzőjének megőrzése. Már a cím is azt sugallja, hogy hazait, sajátot fogunk kezünkbe, és a lap tartalmában ez kibontakozik, ugyanis népi hagyományainkba, irodalmi kincseinkbe, jeles erdélyi származású személyiségek életútjába, munkásságába kapunk betekintést.

Mércének e folyóirat klasszikus értékeinket tekintti, nagyjaink szellemi hagyatékának áthagyományozását, megőrzését, Arany János szavaival élve: „...jelennek írunk... és tán a jövőnek”.

Az élő néphagyomány ápolásának fontosságát hangsúlyozza, ugyanakkor nyelvészeti cikkeiben a szép anyanyelvünk megőrzésére fekteti a hangsúlyt, amely nem is oly egyszerű feladat a jelen korban.

A kiadvány sokszínűsége éppen abban rejlik, hogy népi, irodalmi és nyelvészeti színezetű, bármely korosztály számára nyitott iskolai segédanyagként, valamint szabad olvasmányként egyaránt.

Mindezek mellett a keresztény szellemiség is áthatja a lapot, jelentős egyháztörténelmi eseményeket boncolgat, valamint keresztény szellemiségű, hagyományörző versekkel is találkozhatunk lapjain. Előnyei közt megemlíthető még az is, hogy az ország szinte bármely pontján hozzáférhető az olvasóközönség számára. Fogadják hát bizalommal és páratlan olvasói kedvvel.

Erdélyi Toll. Főszerkesztő: Beke Sándor. Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó, Székelyudvarhely.

Vasárnap, 2009. november 22.

4 Műtsa

Erdélyi Toll

Megjelent a 2009-ben alapított Erdélyi Toll című székelyudvarhelyi folyóirat idei első száma. (Főszerkesztő Beke Sándor, szerkesztők Brauch Magda, Csire Gabriella, olvasószerkesztő P. Buzogány Árpád). A szám költői (a közlés rendjében): Kosztolányi Dezső, Csávossy György, Jancsik Pál, Beke Sándor, Kinde Annamária, P. Buzogány Árpád, Nagy Irén, Eszteró István, Bencze Mihály, Sente B. Levente, Józsa Attila, Prózát Nagy Irén, P. Buzogány Árpád és Böződi György neve alatt olvashatunk. További rovatok: *Írók a szülőföldről* – Sipos Erzsébet: „Menteni és megtartani családod, otthont, mindazt, ami a miénk...” – Tamási Áron családi üzenetváltása; *Az Erdélyi Múzeum-Egylet köszöntése* – Málnási Ferenc: „az alapítók nagy lelke és példája lebeg előttünk” – 2009-ben ünnepelte megalapításának 150. évfordulóját az Erdélyi Múzeum-Egylet; *125 éve született Kosztolányi Dezső* – Brauch Magda: Kosztolányi Dezső – a humanista; *Anyanyelvünk épségéért* – Málnási Ferenc: „Jót s jól!” avagy Kazinczy Ferenc és a nyelvújítás; *Sors és pálya* – „Órizzük meg anyanyelvünket, és adjuk tovább örökségül gyermekeinknek, unokáinknak” – Nagyálmos Ildikó beszélgetése dr. Brauch Magda nyelvészrel; *Sütő András-díj Brauch Magdának* – Matekovics Mihály: Dr. Brauch Magda laudációja (2008); *Írói hagyatéka* – Nagy Pál: Böződire emlékezve; *Élő néphagyományok* – Ráduly János: Székely népballadáinkról (I) – Szegegy kicsi Erzs, A nagy hegyi tolvaj, Görgői Mihályné, Szegegy Szabó Orsik, Kicsi nemes legény, Leányok, leányok; Zsidó Ferenc: A tatár-török kor emléke multikulturális övezetben; *Élő tudomány* – Dr. Csire Gábor: A semmi-ből egy új, más világot teremtettem. Bolyai János élete és munkássága; *Hit és Üzenet* – Sipos Enikő: „Krisztust csak teljes szívvel lehet szolgálni”. Dr. Boros Béla címzetes érsek (1908–2003) emlékezete; *Könyveink világa* – Málnási Ferenc recenziói: *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó 200. könyvétől a kolozsvári utcáig* (Beke Sándor–Ráduly János: Két íróbarát beszélgetése életpályájukról és munkásságukról); *Erdélyiségről és irodalomról* (Mózes Huba: A fáklyák már égnek); *„Kivételes nagyságrendű csillag”* (Kabán Annamária–Mózes Huba: Textus és intertextus. Szövegek világa a Dsida Jenő-i szövegvilágban); *Az életművéből kicsapó erkölcs – világit* (Sánta Ferenc: Nemzet, hatalom, erkölcs); *Eszteró István kolozsvári utcái*. Eszteró István: Nirvána gombostűje; Brauch Magda: *Üzenet új évezredbe költözött embernek* (Beke Sándor: A galambok kirepülnek c. verseskötényéről). *Az Erdélyi Toll – gyermekeknek* című lapvégi fejezetben Csire Gabriella prózája, Beke Sándor, Jancsik Pál, P. Buzogány Árpád, Nagyálmos Ildikó gyermekversei.

B. D.

Népújság, Műtsa-melléklet, 2010. március 27.

2010

Onagy Zoltán:

Egy könyveslap születésnapja. Beszélgetés Pécsi Györgyivel, az *Új Könyvpiac* főszerkesztőjével

Onagy Zoltán [kérdése]: Lapok születnek és enyésznek el a lapok tengerében. Az utóbbi évek legfőbb jellemzője, hogy egyáltalán nem indul új irodalmi folyóirat, bár most látszik némi mozgás, decemberben indult a székelyudvarhelyi *Erdélyi Toll*, novemberben a Brunner kiadó ernyője alatt a Budapest Bristol, és Csontos János főszerkesztése alatt a Nagyítás, megjegyzem, a Nagyításnak van mire optimistának lenni. Ti hogyan éltétek túl a vészhelyzeteket? Egyáltalán volt olyan periódus, amikor egy hajsza az élet?

Új Könyvpiac, 2010. január 24.

B. D. [Böloni Domokos]:

Erdélyi Toll

Megjelent a 2009-ben alapított *Erdélyi Toll* című székelyudvarhelyi folyóirat idei első száma. (Főszerkesztő Beke Sándor, szerkesztők Brauch Magda, Csire Gabriella, olvasószerkesztő P. Buzogány Árpád). A szám költői (a közlés rendjében): Kosztolányi Dezső, Csávossy György, Jancsik Pál, Beke Sándor, Kinde Annamária, P. Buzogány Árpád, Nagy Irén, Eszteró István, Bencze Mihály, Sente B. Levente, Józsa Attila. Próza Nagy Irén, P. Buzogány Árpád és Böződi György neve alatt olvashatunk. További rovatok: *Írók a szülőföldről* — Sipos Erzsébet: „Menteni és megtartani családot, otthont, mindazt, ami a miénk...” — Tamási Áron családi üzenetváltása; *Az Erdélyi Múzeum-Egylet köszöntése* — Málnási Ferenc: „az alapítók nagy lelke és példája lebeg előttünk” — 2009-ben ünnepelte megalapításának 150. évfordulóját az Erdélyi Múzeum-Egylet; *125 éve született Kosztolányi Dezső* — Brauch Magda: Kosztolányi Dezső — a humanista; *Anyanyelvünk épségéért* — Málnási Ferenc: „Jót s jót!” avagy *Kazinczy Ferenc és a nyelvújítás*; *Sors és pálya* — „Őrizzük meg anyanyelvünket, és adjuk tovább örökségül gyermekeinknek, unokáinknak” — Nagyálmos Ildikó beszélgetése dr. Brauch Magda nyelvessel; *Sütő András-díj Brauch Magdának* — Matekovics Mihály: *Dr. Brauch Magda laudációja* (2008); *Írói hagyatéka* — Nagy Pál: *Böződire emlékezve; Élő néphagyományok* — Ráduly János: *Székely népballadáinkról (I)* — Szegény kicsi Erzsébet, A nagy hegyi tolvaj, Görgei Mihályné, Szegény Szabó Orsik, Kicsi nemes legény, Leányok, leányok; Zsidó Ferenc: *A tatár-török kor emléke multikulturális övezetben; Élő tudomány* — Dr. Csire Gábor: *A semmiből egy új, más világot teremttem*. Bolyai János élete és munkássága; *Hit és Üzenet* — Sipos Enikő: „Krisztust csak teljes szívvel lehet szolgálni”; Dr. Boros Béla címzetes érsek (1908–2003) emlékezete; *Könyveink világa* — Málnási Ferenc recenziói: *Az*

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó 200. könyvétől a kolozsvári utcáig (Beke Sándor—Ráduly János: Két íróbarát beszélgetése életpályájukról és munkásságukról); *Erdélyiségről és irodalomról* (Mózes Huba: A fáklyák már égnek); „*Kivételes nagyságrendű csillag*” (Kabán Annamária—Mózes Huba: Textus és intertextus. Szövegek világa a Dsida Jenő-i szövegvilágban); *Az életművéből kicsapó erkölcs — világít* (Sánta Ferenc: Nemzet, hatalom, erkölcs); *Eszteró István kolozsvári utcái*. (Eszteró István: Nirvána gombostűje); Brauch Magda: *Üzenet új évezredbe költözött embernek* (Beke Sándor: A galambok kirepülnek c. verseskötvényéről). Az *Erdélyi Toll — gyermekeknek* című lapvégi fejezetben Csire Gabriella prózája, Beke Sándor, Jancsik Pál, P. Buzogány Árpád, Nagyálmos Ildikó gyermekversei.

Népújság, 2010. március 27.

Régióinkbeli szerzők az Erdélyi Tollban

Dr. Brauch Magda aradi nyelvészrel közöl hosszú, az életutat és a munkásságot részletesen felmérő interjút az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat 2010/1-es száma Nagyálmos Ildikó tollából. Az interjúhoz kapcsolódik Matekovits Mihály laudációja, amelyet abból az alkalomból írt, hogy Brauch Magdát 2008-ban Sütő András-díjjal tüntették ki.

A Székelyudvarhelyen megjelenő folyóirat legutóbbi számában olvashatjuk a temesvári Eszteró István, valamint a Nagyenyeden élő Csávossy György verseit, Sipos Enikő „Krisztust csak teljes szívvel lehet szolgálni” című, dr. Boros Béla címzetes érsek emlékezetéről szóló írását.

Nyugati Jelen, 2010. március 29.

Régióinkbeli szerzők az Erdélyi Tollban

Dr. Brauch Magda aradi nyelvészrel közöl hosszú, az életutat és a munkásságot részletesen felmérő interjút az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat 2010/1-es száma Nagyálmos Ildikó tollából.

Az interjúhoz kapcsolódik Matekovits Mihály laudációja, amelyet abból az alkalomból írt, hogy Brauch Magdát 2008-ban Sütő András-díjjal tüntették ki.

A Székelyudvarhelyen megjelenő folyóirat legutóbbi számában olvashatjuk a temesvári Eszteró István, valamint a Nagyenyeden élő Csávossy György verseit, Sipos Enikő „Krisztust csak teljes szívvel lehet szolgálni” című, dr. Boros Béla címzetes érsek emlékezetéről szóló írását.

Nyugati Jelen, 2010. március 29.

B. D. [Bölöni Domokos]:
Erdélyi Toll

Megjelent az *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat idei második száma. A szám költői: Beke Sándor, P. Buzogány Árpád, Csire Gabriella, Csávossy György, Jancsik Pál, Mészely József, Nagy Irén, Ráduly János, Józsa Attila, Zsidó Ferenc, Tóth Mónika. A további tartalom: Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében I.*, Sántha Attila: *Miért (b)ég a tűz?*, Zrínyi Miklós emlékezete — Málnási Ferenc három írása (*Csak jószerencse kell, semmi más*, *Zrínyi Miklós Szigeti veszedelme*, *Zrínyi második éneke*), Brauch Magda: *A polgárság ábrázolása Mikszáth Kálmán regényeiben*. Interjú: *A művészet őszinte szeretetét kellene viszszaadni* (Kinde Annamária beszélgetése Jakobovits Miklós festőművésszel). Az *Írói hagyaték* rovatban Nagy Olga *Ajánlásával* Kocsis Rózsi életrajzi vallomásrészlete: *Jobban lesz a gyermek*. A *Szellemi műhelyben* Barabás István elemzése: *A Székely Útkereső az egyetemes magyar művelődéstörténet része*. Beke Sándor *A Székely Útkereső levelesládájából* tesz közzé csokorra valót, a feladók között másokéi mellett olyan nevek szerepelnek, mint az Egyed Ákosé, a Veress Dániel, a Nagy Olgaé, a Balogh Edgáré, a Cseke Gáboré, a Dánielisz Endréé, a Benkő Andrásé, a dr. Kós Károlyé, a Balla Zsófiáé, a Kovács András Ferencé. Ráduly János folytatja székely népballadákról szóló sorozatát, itt a második rész olvasható. Másik írásának címe: *Régi népi foglalkozás — a pipepásztorkodás*. Beszélgetés Majlát Józsefné Ötvös Sára adatközlővel (1983-ból). A *Hít és üzenet* rovatban Beke Sándor, Józsa Attila, Csávossy György versei, utóbbtól még *A boldogságos Szűz* című rádiójáték első része. A szám recenzióit jegyzik: Málnási Ferenc (*A Székely Útkereső értékeit megőrző, igényes sokoldalúsága*), Brauch Magda (*Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gyermekirodalmi kötetei 2007–2009 között; Rózsák és hiúzok — Kinde Annamária Rózsavér c. verseskönyvéről*), Sipos Erzsébet (*A barátság hullámbosszán. Hajdani erdélyi tájakon*). Jékely Zoltán kiadatlan leveleiből. Közlétesíti Ráduly János). A gyermekeknek szóló rovatban Csire Gabriella *Garay: Vitéz Háy Jánosát* meséli el prózában (*Az obsitos* című elbeszélő költeménye nyomán). Gyermekverseket közöl Jancsik Pál, P. Buzogány Árpád, Ráduly János és Mészely József.

Népújság, 2010. július 17.

b. d. [Bölöni Domokos]:
Az Erdélyi Toll őszi száma

Elhagyta a nyomdát a Székelyudvarhelyen megjelenő *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat idei harmadik, őszi száma. Az *Írók a szülőföldön* rovatban „Megvívjuk mi a magunk harcát” címmel Tamási Áron tizenhárom, 1924–37 között kelt, Benedek Elekhez, Jancsó Bélához, Áprily Lajoshoz, Molter

Károlyhoz, Tompa Lászlóhoz, Méliusz Józsefhez, Reményik Sándorhoz, Kacsó Sándorhoz és Szabédi Lászlóhoz írott levele olvasható Nagy Pál válogatásában és jegyzetével. *Erdélyi magyar szociográfia* alcímmel közli a folyóirat Pomogáts Béla *Az önismeret műhelyei* című tanulmányának első részét, majd *Budapesti irodalomtörténetész vagyok* címmel Nagy Pál beszélgetését a jeles irodalmárral, akinek 1968-as első munkája óta száz önálló könyve jelent meg, és közel hetven általa szerkesztett kötet látott napvilágot. Málnási Ferenc folytatja összefoglalóját (*Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében II.*), és a 185 éve született Jókai Móra is emlékezik. Brauch Magda Laborfalvi Rózáról, Jókai Mór igazi múzsájáról ír jegyzetet, majd áttekinti az Erdélyi Gondolat Kiadó gyermekirodalmi kötetait. Nagy Olgától az *Önkorrekció története* című írás olvasható, *A Bolyai-vonatkozások népi elbeszélésekben* című dolgozatot Ráduly János írta. Beke Sándor főszerkesztő *A Székely Útkereső levelesládájából* ad közre újabb csokorralalót. Vallásos verset Csávossy György, Beke Sándor, Főcze Kornélia jegyez, világi témájú lírát Baricz Lajos, Beke Sándor, Botár Emőke, Csávossy György, Eszteró István, Főcze Kornélia, Jancsik Pál, Józsa Attila, Kinde Annamária, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Ráduly János tollából közöl az *Erdélyi Toll*, prózáinak, gyermekirodalmi anyagának szerzői: Botár Emőke, Csire Gabriella, Jancsik Pál, Kozma Mária, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Pongrácz P. Mária. (A folyóiratot Marosvásárhelyen a Mentor és a Bibliofil boltjaiban forgalmazzák.)

Népújság, Múzsá-melléklet, 2010. szeptember 18.

Erdélyi Toll

Megjelent az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat idei második száma. A szám költői: Beke Sándor, P. Buzogány Árpád, Csire Gabriella, Csávossy György, Jancsik Pál, Mészely József, Nagy Irén, Ráduly János, Józsa Attila, Zsidó Ferenc, Tóth Mónika. A további tartalom: Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében I., Sántha Attila: Miért (h)ég a tűz?, Zrínyi Miklós emlékezete – Málnási Ferenc három írása (Csak jószerecse kell, semmi más, Zrínyi Miklós Szigeti veszedelme, Zrínyi második éneke), Brauch Magda: A polgárság ábrázolása Mikszáth Kálmán regényében. Interjú: A művészet őszinte szeretetét kellene visszahozni (Kinde Annamária beszélgetése Jakobovits Miklós festőművész-szel). Az Írói hagyaték rovatban

Nagy Olga Ajánlásával Kocsis Rózsi életrajzi vallomásrészlete: Jobban lesz a gyermek. A Szellemi műhelyben Barabás István elemzése: A Székely Útkereső az egyetemes magyar művelődéstörténet része. Beke Sándor a Székely Útkereső levelesládájából tesz közzé csokorra valót, a feladók között másokéi mellett olyan nevek szerepelnek, mint az Egyed Ákosé, a Veress Dániel, a Nagy Olgáé, a Balogh Edgáré, a Cseke Gáboré, a Dánielisz Endréé, a Benkő Andrásé, a dr. Kós Károlyé, a Balla Zsófiáé, a Kovács András Ferencé. Ráduly János folytatja székely népballadákról szóló sorozatát, itt a második rész olvasható. Másik írásának címe: Régi népi foglalkozás – a pipepásztorkodás. Beszélgetés Majlát Józsefné Ötvös Sára adatközlővel (1983-ból). A Hit és üzenet rovatban Beke Sándor,

Józsa Attila, Csávossy György versei, utóbbtól még A boldogságos Szűz című rádiójáték első része. A szám recenzióit jegyzik: Málnási Ferenc (A Székely Útkereső értékeit megőrző, igényes sokoldalúsága), Brauch Magda (Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gyermekirodalmi kötetei 2007–2009 között; Rózsák és hiúzok – Kinde Annamária Rózsavér c. verseskönyvéről), Sipos Erzsébet (A barátság hullámhosszán. Hajdani erdélyi tájakon. Jékely Zoltán kiadatlan leveleiből. Közzétesszi Ráduly János). A gyermekeknek szóló rovatban Csire Gabriella Garay: Vitéz Hány Jánosát meséli el prózában (Az obsitos című elbeszélő költeménye nyomán). Gyermekverseket közöl Jancsik Pál, P. Buzogány Árpád, Ráduly János és Mészely József.

B. D.

Népújság, Múzsá-melléklet, 2010. július 17.

(németh) [Németh Júlia]:
Művelődési kaleidoszkóp

Erdélyi Toll címmel új sajtótermékkel gazdagodott irodalmi és művelődési életünk. A negyedévenként megjelenő folyóirat születését 2009-ben jelezte a Beke Sándor irányításával működő és a lapot megjelentető székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. A klasszikus értékeket irányadónak tekintő kiadvány múlt évben napvilágot látott első, kísérleti száma óta komoly fejlődés ment keresztül, beigazolvva a *Beköszöntő sorok*ban kinyilvánított szándékot, miszerint munkatársainak célja az élő néphagyományok ápolása mellett különleges hangsúlyt fektetni a nyelvművelésre, a keresztény értékekre, valamint a mai irodalom és művészet népszerűsítésére. S ha ez utóbbi még tovább gazdagítható is, az eddig napvilágot látott lapszámok olyan értékekkel szolgáltak, amilyen például a 2006-ban elhunyt, felejthetetlen emlékű néprajzkutatónak, írónak és esszéistának, Nagy Olgának mindjárt az első lapszám *Írói hagyaték* rovatában közzétett, *Pályám göröngyös útja* című, könyvei születéséről, hazai és anyaországi fogadtatásukról szóló írása. A szerző elévülhetetlen érdemeket szerzett a cigány kérdésben ma is időszerű álláspontjával, a népi erotika témakörében megjelentett vagy általa szerkesztett köteteivel, kutatásaiban az interdiszciplinaritás módszerének alkalmazásával.

Ugyancsak az *Írói hagyaték* rovatban jelent meg *Önkorrekcióm története* című írása immár a lap II. évfolyamának idei 3. számában, melyben többek között felvillantja az adatok mögé is bepillantó folklorista kutatómódszerének néhány alaptételét, a szociográfia szerepét is hangsúlyozva.

Különleges érdeklődésre tarthat számot Pomogáts Bélának az erdélyi magyar szociográfiát és Beke György munkásságát bemutató *Az önismeret műhelyei* című tanulmányának első része, valamint a Nagy Pál válogatta Tamási-hagyatékból származó levelek. Élvezetesek, olvasmányosak és nem utolsósorban tanulságosak és hasznosak Brauch Magda és Málnási Ferenc irodalomtörténeti és nyelvművelő írásai, Ráduly János néprajzi gyűjtései, köztük a Bolyai-kutatók számára sem érdektelen *Bolyai-vonatkozások népi elbeszéléseiben* című közlése, valamint az eddigi lapszámok *Sors és pálya* rovatában megjelent, Csire Gabriella íróval, Nagy Pál irodalomtörténésszel, Jakobovits Miklós festőművésszel és Pomogáts Béla irodalomtörténésszel készült beszélgetések. Az olvasó ugyanakkor a legújabb, hazai könyvtermésből is ízelítőt kaphat, s a gyermekirodalom sem hiányzik a folyóiratból: valamennyi lapszámot a legifjabb korosztálynak szóló versek, mesék zárják.

Szabadság, 2010. november 9.

Az Erdélyi Toll őszi száma

Elhagyta a nyomdát a Székelyudvarhelyen megjelenő Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat idei harmadik, őszi száma. Az Írók a szülőföldön rovatban „Megvívjuk mi a magunk harcát” címmel Tamási Áron tizenhárom, 1924–37 között kelt, Benedek Elekhez, Jancsó Bélához, Áprily Lajoshoz, Molter Károlyhoz, Tompa Lászlóhoz, Méliusz Józsefhez, Reményik Sándorhoz, Kacsó Sándorhoz és Szabédi Lászlóhoz írott levele olvasható Nagy Pál válogatásában és jegyzeteivel. Erdélyi magyar szociográfia alcímmel közli a folyóirat Pomogáts Béla Az önismeret műhelyei című tanulmányának első részét, majd Budapesti irodalomtörténész vagyok címmel Nagy Pál beszélgetését a jeles irodalmárral, akinek 1968-as első munkája óta száz önálló könyve jelent meg, és közel hetven általa szerkesztett kötet látott napvilágot. Málnási Ferenc folytatja összefoglalóját (Erdélyi nyelvoktatás – irodalmunk tükrében II.), és a 185 éve született Jókai Mórra is emlékezik. Brauch Magda Laborfalvi Rózáról, Jókai Mór igazi műzsájáról ír jegyzetet, majd áttekinti az Erdélyi Gondolat Kiadó gyermekirodalmi köteteit. Nagy Ottó az Önkorrekcióm története című írás olvasható, A Bolyai-vonatok népi elbeszélésekben című dolgozatot Ráduly János írta. Beke Sándor főszerkesztő a Székely Útkereső levelesládájából ad közre újabb csokorralót. Vallásos verset Csávossy György, Beke Sándor, Főcze Kornélia jegyez, világi témájú lírát Baricz Lajos, Beke Sándor, Botár Emőke, Csávossy György, Eszteró István, Főcze Kornélia, Jancsik Pál, Józsa Attila, Kinde Annamária, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Ráduly János tollából közöl az Erdélyi Toll, prózáinak, gyermekirodalmi anyagának szerzői: Botár Emőke, Csire Gabriella, Jancsik Pál, Kozma Mária, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Pongrácz P. Mária. (A folyóiratot Marosvásárhelyen a Mentor és a Bibliofil boltjaiban forgalmazzák.) b.d.

Népújság, Múzsá-melléklet, 2010. szeptember 18.

Az Erdélyi Toll téli száma

Az *Erdélyi Toll* irodalmi és művészeti folyóirat idei negyedik számának tartalma: „Megvívjuk mi a magunk harcát”. Válogatott levelek a Tamási-hagyatékból (II.). Közzéteszi Nagy Pál; Bertha Zoltán: „Csak legyen elég mécsesünk a várakozáshoz”. Az Advent a Hargitán — angolul; Pomogáts Béla: *Az önismeret műhelyei* (II.). Erdélyi emlékiratok; Murádin László: *Szépén magyarul*; Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében* (III.). Anyanyelvoktatásunk az önálló Erdélyi Fejedelemség idején (1526–1713), az erdélyi fejedelmek és egyházak oktatási-iskolai rendszerébe tagoltan; Vörösmarty Mihály: *Szép Ilonka*; Málnási Ferenc: „Téged is, te erdők szép virága” (elemzés); „A gyarapodó tudás és jellem útján a Székely oklevéltárig” — Demény Lajos akadémikussal Barabás István beszélget; Brauch Magda: Vörösmarty Mihály műzsái. Percel Etelka; *A Székely Útkereső levelesládájából* (III.). Közzéteszi Beke Sándor; Málnási Ferenc elemzése: „magyeri királynak lányának élete” (700 éves a Szent Margit-legenda magyar fordítása), „Siralmas énnéköm tetűled megválnom” (A 475 éve született s a 426 éve elhunyt Bornemiza Péter emlékére), *Csinom Palkó, Csinom Jankó...* (300 éves kuruc győzelmi táncdal); Balázs Sándor: *Köznapis filozófia. I. Gondolatok — példázatokkal*; Csávossy György rádiójátéka: *A Boldogságos Szűz* (II); Recenziók. Málnási Ferenc: *Ti szók, kik egy világot átöleltek*; Pongrácz P. Mária: *Ladikokkal az ébredő folyón* (Sipos János könyvéről). A szám vers- és széppróza-, valamint gyermekirodalmi anyagának szerzői:

Beke Sándor, Csávossy György, Fodor Sándor, P. Buzogány Árpád, Lőrincz György, Eszteró István, Ferenczi Enikő, Jancsik Pál, Balázs Sándor, Nagy Attila, Bölöni Domokos, Böszörményi Zoltán, Főcze Kornélia, Csire Gabriella, Nagy Irén, Czirják Edit, Botár Emőke, Baricz Lajos, Józsa Attila, Panigay Róbert, Mészely József, Fábíán Lajos, Bencze Mihály, Ráduly János, Kinde Annamária, Tóth Mónika, Nagyálmós Ildikó, Kozma Mária, László László.

Népújság, Múzsza-melléklet, 2010. december 11.

2011

b. d. [Bölöni Domokos]: Az Erdélyi Toll nyári száma

A Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóirat III. évfolyamának 2. számában olvashatjuk: Brauch Magda: *A Székely Útkereső levelezésének felbecsülhetetlen értékű dokumentumai*; Bertha Zoltán: „...meggyötörtén is gyönyörű”. Kányádi Sándor világa; Nagy Pál: *Halbatatlan*; Pomogáts Béla: *Útkereső irodalomtudomány II.*; Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében V.*; 125 éve született — Tóth Árpád: *Körúti hajnal*; Málnási Ferenc: „*A Végtelen Fény millióm karátja...*”; „*Félek a szótól*” (Brauch Magda beszélgetése Böszörményi Zoltánnal); Csire Gabriella: *Mondák és históriák*; Bölöni Domokos: *Csillagfogó*; Csávossy György: *Erdélyi ima*; Jancsik Pál, Elekes Ferenc, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Nagy Attila, P. Buzogány Árpád, Bencze Mihály, Fülöp Kálmán, Hadnagy József, Ráduly János, Mészely József, Nagy József Levente, Csatáné Bartha Irénke, Székely-Benczédi Endre versei; P. Buzogány Árpád: *Hölgyválasz*; Böszörményi Zoltán prózája; Eszteró István: *Újszülött unokáknak*; Elekes Ferenc prózája, Ötvös József: *Jóska, a falu bolondja*; Zsidó Ferenc: *Laska Lajos hétköznapi kalandjai*; *Erdélyi történelmi népballadák II.*; Barabás István: *Magyar zene román lexikonban*; Málnási Ferenc: Nagy Pál: *Betűvetés mezején*; Erdélyi Toll — gyermekeknek: László László, Ráduly János, Csire Gabriella, Mészely József, Beke Sándor írásai.

Népújság, 2011. október 8.

Az Erdélyi Toll bemutatója

A Súrlott Grádics irodalmi kör második ülésén, csütörtökön 18 órai kezdettel mutatják be az *Erdélyi Toll* című, Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratot az unitárius egyház kövesdombi templomának Bözödi György Termében. Az est házigazdája Kecskés Csaba lelkész-esperes. A folyóirat friss számai korlátozott példányban kaphatók a helyszínen.

Műsorkalauz. A *Népújság* heti műsormelléklete. 41. hét, 2011. október 8-14.

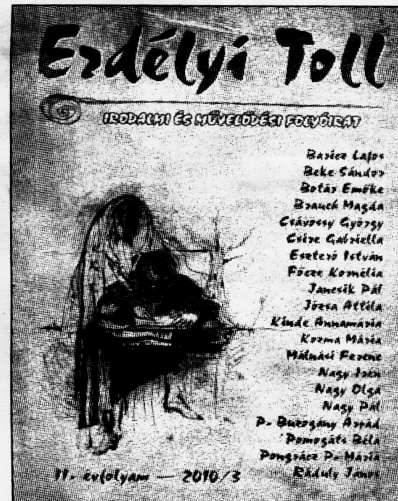
Művelődési kaleidoszkóp

(németh)

Erdélyi toll címmel új sajtótermékkel gazdagodott irodalmi és művelődési életünk. A negyedévenként megjelenő folyóirat születését 2009-ben jelezte a Beke Sándor irányításával működő és a lapot megjelenítő székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. A klasszikus értékeket irányadónak tekintő kiadvány múlt évben napvilágot látott első, kísérleti száma óta komoly fejlődésen ment keresztül, beigazolvva a *Beköszöntő sorok*ban nyilvánított szándékot, miszerint munkatársainak célja az élő néphagyományok ápolása mellett különleges hangsúlyt fektetni a nyelvművelésre, a keresztény értékekre valamint a mai irodalom és művészet népszerűsítésére. S ha ez utóbbi még tovább gazdagítható is, az eddig napvilágot látott lapszámok olyan értékekkel szolgáltak, amilyen például a 2006-ban elhunyt, felejthetetlen emlékü néprajzkutatónak, írónak és esszéistának, Nagy Olgának mindjárt az első lapszám *Írói hagyaték* rovatában közzétett, *Pályám göröngyös útja* című, könyvei születéséről, hazai és anyaországi fogadtatásukról szóló írása. A szerző elévülhetetlen érdemeket szerzett a cigány kérdésben ma is időszerű álláspontjával, a népi erotika témakörében megjelentetett vagy általa szerkesztett köteteivel, kutatásaiban az interdiszciplinaritás módszerének alkalmazásával.

Ugyancsak az *Írói hagyaték* rovatban jelent meg *Önkorrekción története* című írása immár a lap II. évfolyamának idei 3. számában, melyben többek között felvillantja az adatok mögé is bepillantó folklorista kutatómódszerének néhány alaptételét, a szociográfia szerepét is hangsúlyozva.

Különleges érdeklődésre tarthat számot Pomogáts Bélának az erdélyi magyar szociográfiát és Beke György munkásságát bemutató *Az önismeret műhelyei* című tanulmányának első része, valamint a Nagy Pál válogatta Tamási-hagyatékból származó levelek. Élvezetesek, olvasmányosak és nem utolsósorban tanulságosak és hasznosak Brauch Magda és Málnási Ferenc irodalomtörténeti és nyelvművelő írásai, Ráduly János néprajzi gyűjtései, köztük a Bolyai-kutatók számára sem érdektelen *Bolyai-vonatkozó*

sok népi elbeszélésekben című közlése, valamint az eddigi lapszámok *Sors és pálya* rovatában megjelent, Csire Gabriella íróval, Nagy Pál irodalomtörténésszel, Jakobovits Miklós festőművésszel és Pomogáts Béla irodalomtörténésszel készült beszélgetések. Az olvasó ugyanakkor a legújabb, hazai könyvtermésből is ízelítőt kaphat, s a gyermekirodalom sem hiányzik a folyóiratból: valamennyi lapszámot a legifjabb korosztálynak szóló versek, mesék zárják.

Damján B. Sándor:
Új folyóirat az erdélyi prérin

Három éve, hogy rendszeresen megjelenik, de még mindig újnak számít, szűkebb pátriánkban is. Úgy tűnik, az irodalmi kánon nem kíván tudomást venni róla. Az elmúlt héten mutatták be a kövesdombi unitárius templom Bözödi Györgyről elnevezett termében az *Erdélyi Toll* című, Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratot.

Az évente négyszer, az évszakok járása szerint, mintegy kétszáz oldalon megjelenő kiadvány 2009-ben indult, és mostanra eljutott harmadik évfolyamának harmadik számához, amelyben, csakúgy, mint az előzőekben is, számos megyénkbeli szerző nevével találkozunk. Az érdeklődők és a szerzők jelenlétében zajlott a bemutató, amelyen a lapot működtető Erdélyi Gondolat Könyvkiadóról, a lapkiadó és főszerkesztő Beke Sándor költőről is hallottunk ismertetőt, csakúgy, mint az *Erdélyi Toll* indulásáról. Ebben segítettek a körvezető Bölöni Domokosnak Buksa Éva Mária és Székely-Benczédi Éva tanárnők, a prózaíró Ötvös József lelkész-esperes, és a névnapját is ünneplő Fülöp Kálmán költő, akit a jelenlévők fel is köszöntöttek ebből az alkalomból.

Felidéztek, hogy az első lapszám Arany János *Vojtina ars poéticája* című versével kezdődik, a beköszönő sorokban ez állt: „Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a Vojtina ars poétikáját helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múló költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Áron szellemi hagyatékát”. A szerkesztők ugyanakkor az élő néphagyomány ápolására éppúgy gondot szeretnének fordítani, mint az anyanyelv művelésére.

„Irodalmi folyóiratot indítani mindig kockázatos vállalkozás” — írta a sepsiszentgyörgyi *Háromszék* 2009. október 31-i számában Váry O. Péter. — Az irodalom az erdélyi magyar művelődéspártolók és -fogyasztók amúgy sem túl népes táborának körében az utóbbi években a más művészeti ágakhoz képest valahogy háttérbe szorult. Magyarázatát keresték sokan, találtak is válaszokat, a felgyorsult időtől a gazdasági válságig számtalant — a lényeg egy: a megállapítás, miszerint a magyar irodalom már saját nyelvterületén sem adható el, beigazolódni látszik. Ilyen körülmények között vállalkozott a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó egy új irodalmi és művelődési kiadvány megjelentetésére. (...) Az *Erdélyi Toll* már az első számától kezdve változatos és olvasmányos, a többi erdélyi és partiumi irodalmi lap — a Székelyföld, Látó, Helikon, Korunk, Várad, a virtuális világba átköltözött Irodalmi Jelen — méltó partnerévé válhat. Vetélytársává semmiképp, hiszen elég változatos és sokfelé ágazó irodalmi életünk, kulturális értékeink felmutatására pedig nem lenne elegendő a féltucatnyi kiadvány, no meg nem is nagyon engedhetjük meg magunknak a versengést e téren.

„Az élő néphagyomány ápolásának fontosságát hangsúlyozza” — írta Kerekes Tünde a *Vasárnap* című katolikus hetilap 2009. november 22-i számában —, ugyanakkor nyelvészeti cikkeiben szép anyanyelvünk megőrzésére fekteti a hangsúlyt, amely nem is oly egyszerű feladat a jelen korban. A kiadvány sokszínűsége éppen abban rejlik, hogy népi, irodalmi és nyelvészeti színezetű, bármely korosztály számára nyitott iskolai segédanyagként, valamint szabad olvasmányként egyaránt. Mindezek mellett a keresztény szellemiség is áthatja a lapot, jelentős egyháztörténelmi eseményeket boncolgat, valamint keresztény szellemiségű, hagyományörző versekkel is találkozhatunk lapjain.

Népújság, 2011. október 18.

Erdélyi Toll
IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

11. évfolyam — 2010/4

Balázs Sándor
Bánási István
Bencze Lajos
Beke Sándor
Bencze Mikály
Bertha Zoltán
Botár Emőke
Böloni Domokos
Böszörményi Zoltán
Brauch Magda
Csapó Edit
Csávossy György
Csire Gabriella
Demény Lajos
Eszter István
Fábián Lajos
Ferenczi Enikő
Fodor Sándor
Főcze Kornélia
Jancsik Pál
Jász Attila
Kinde Annamária
Kozma Mária
László László
Lőrincz György
Málnási Ferenc
Mészely József
Murdán László
Nagy Irén
Nagy Péter
Nagyvárosi Mikály
P. Buzogány Árpád
Panigay Róbert
Pomogáts Béla
Pongrácz P. Mária
Ráduly János
Tóth Mónika
Vörösmarty Mikály

Az Erdélyi Toll téli száma

Az Erdélyi Toll irodalmi és művészeti folyóirat idei negyedik számának tartalma: „Megvívjuk mi a magunk harcát”. Válogatott levelek a Tamási-hagyatékból (II.). Közzéteszi Nagy Pál; Bertha Zoltán: „Csak legyen elég mecsesünk a várakozáshoz.” Az Advent a Hargitán – angolul; Pomogáts Béla: Az önismeret műhelyei (II.). Erdélyi emlékiratok; Murádin László: Szépen magyarul; Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében (III.). Anyanyelvoktatásunk az önálló Erdélyi Fejedelemség idején (1526–1713), az erdélyi fejedelmek és egyházak oktatási-iskolai rendszerébe tagoltan; Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka; Málnási Ferenc: „Téged is, te erdők szép virága (elemzés); „A gyarapodó tudás és jellem útján a Székely oklevéltárig” – Demény Lajos akadémikussal Barabás István beszélget; Brauch Magda: Vörösmarty Mihály múzsái. Percel Etelka; A székely Útkereső levelesládájából (III.). Közzéteszi Beke Sándor; Málnási Ferenc elemzése: „magyeri királynak lányának élete” (700 éves a Szent Margit-legenda magyar fordítása), „Siralmas énnéköm tetűled megválnom (A 475 éve született s a 426 éve elhunyt Bornemisza Péter emlékére), Csinom Palkó, Csinom Jankó... (300 éves kuruc győzelmi táncdal); Balázs Sándor: Köznapi filozófia. I. Gondolatok – példázatokkal; Csávossy György rádiójátéka: A Boldogságos Szűz (II); Recenziók. Málnási Ferenc: Ti szók, kik egy világot átöleltek; Pongrácz P. Mária: Ladikokkal az ébredő folyón (Sipos János könyvéről). A szám vers- és széppróza-, valamint gyermekirodalmi anyagának szerzői: Beke Sándor, Csávossy György, Fodor Sándor, P. Buzogány Árpád, Lőrincz György, Eszter István, Ferenczi Enikő, Jancsik Pál, Balázs Sándor, Nagy Attila, Böloni Domokos, Böszörményi Zoltán, Főcze Kornélia, Csire Gabriella, Nagy Irén, Czirják Edit, Botár Emőke, Baricz Lajos, Józsa Attila, Panigay Róbert, Mészely József, Fábián Lajos, Bencze Mikály, Ráduly János, Kinde Annamária, Tóth Mónika, Nagyvárosi Mikály, Kozma Mária, László László.

Népújság, Múza-melléklet, 2010. december 11.

N. J. [Németh Júlia]:
Erdélyi Toll

Műfaji sokrétűség, tartalmi változatosság jellemzi a Székelyudvarhelyen megjelenő *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóiratot.

A lap III. évfolyamának 2011/2 számában Bertha Zoltán Kányádi Sándor költészetét elemzi, Nagy Pál Sütő Andrásra emlékezik, Brauch Magda pedig a *Székely Útkereső* levelezésének a dokumentumait ismerteti. Folytatódik Pomogáts Bélának az előző lapszámban elindított *Útkereső irodalomtudomány* című, az erdélyi írók munkásságát összegző tanulmánya, valamint Málnási Ferenc *Erdélyi nyelvoktatás — irodalmunk tükrében* című értekezése. És ugyancsak Málnási emlékezik

„*A végtelen fény milliom karátja...*” címmel a 125 éve született Tóth Árpádra. A *Sors és pálya* rovatban Brauch Magda Böszörményi Zoltánnal készített, képanyaggal gazdagon illusztrált interjúja olvasható. A *Múzsza és lant* rovatban pedig verssel többek között Jancsik Pál, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Eszteró István, Csávossy György, P. Buzogány Árpád, Ráduly János jelentkezik, Csire Gabriella a mondák és históriák világába kalauzol, és élményszerű Bölöni Domokos *Csil-lagfogó* című szépprózai írása. Ráduly János erdélyi történelmi népballadáinkból válogat. Olvashatunk továbbá Nagy Pál *Betűvetés* című kötetéről, valamint dr. Viorel Cosma *Muziciensii din România* című, a magyar zeneszerzőknek is tág teret biztosító, kilenc kötetes lexikonáról Málnási Ferenc, illetve Barabás István tollából. A lapszámot immár hagyományosan gyermekeknek szóló írások zárják.

A folyóirat 2011/3 számának súlypontos írásai a 65. születésnapját ünneplő Bölöni Domokos köré csoportosulnak. A jeles író, a marosvásárhelyi *Népijség* művelődési rovatának szerkesztője sajátosan egyéni hangvétellű, különös ízekkel, zamatokkal teletűzdelt *Mondatok az életéről* alcímet viselő visszaemlékezései az aprócska szülőfalu, Dányán világát hozzák érzékletes közelségbe. Bölöni Domokossal P. Buzogány Árpád készített mélyinterjút, melyet az író életének és munkásságának fontos állomásait bemutató képanyag egészít ki. És ugyancsak itt olvashatjuk Zágoni Attila *Bölöni Domokos* című paródiáját is. A *Filozófia* rovatban Balázs Sándor *Köznapfi filozófia. Gondolatok — példázatokkal* című értekezése kapott helyet. A 175 éve elhunyt Berzsenyi Dánielről Málnási Ferenc ír, aki erdélyi anyanyelvoktatásról szóló tanulmányát is folytatja. Versekkel, szépprózai írásokkal gazdagon illusztrált a *Múzsza és lant*, valamint a gyermekeknek szóló rovat.

Szabadság, 2011. október 25.

Az Erdélyi Toll őszi száma

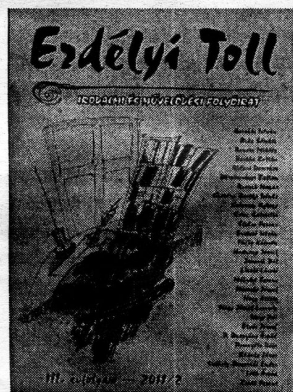
Az *Erdélyi Toll* idei harmadik számának *Írók a szülőföldről* című rovatában olvashatjuk Bölöni Domokos *Szélrózsa kankalin* (Mondatok az életéről) című válogatásának első részét. A további tartalom: Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében VI.*; 175 éve hunyt el — Berzsenyi Dániel: *A közelítő tél*; Málnási Ferenc: *Berzsenyi Dániel örökszép elégiája*. A *Sors és pálya* rovatban: „Hogyan kellene megszólalni?” (Születésnap-i beszélgetés a 65 éves Bölöni Domokossal). A *Múzsza és lant* szerzői Jancsik Pál, Mészely József, Kozma László, Bölöni Domokos, Csávossy György, Csire Gabriella, Elekes Ferenc, P. Buzogány Árpád, Beke Sándor, Nagy Attila, Tar Károly, Burján Emil, Kedei Zoltán, Zsigmond Győző, Ráduly János, Kamenitzky Antal, Vandra Attila, Molnos Ferenc, Demeter Attila, Zágoni Attila. Olvashatunk továbbá verselemzést; válogatást *A Székely Útkereső levelesládájából*; az *Erdélyi történelmi népballadák* sorozat harmadik részét; Balázs Sándor *Köznapfi filozófia — gondolatok példázatokkal* tanulmányának harmadik részét. A *Hít és üzenet* Beke Sándor versét, Sebestyén Péter el-

mélkedését hozza. Írnak az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó kétszázötvenedik kötetéről is. A gyermekeknek szánt fejezetben Jakab Rozália közöl Nyikó menti székely népmeséket, Ráduly János gyermekverseket, Csire Gabriella lapp mesefeldolgozást, Mészely József rímes helynévsorolót, Baricz Lajos verses mesét, Mészely Adél gyermekprózát.

Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. október 29.

Az Erdélyi Toll nyári száma

A Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóirat III. évfolyamának 2. számában olvashatjuk: Brauch Magda: A Székely Útkereső levelezésének felbecsülhetetlen értékű dokumentumai; Bertha Zoltán: „...meggyötörten is gyönyörű”. Kányádi Sándor világa; Nagy Pál: Halhatatlan; Pomogáts Béla: Útkereső irodalomtudomány II.; Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében V.; 125 éve született – Tóth Árpád: Körúti hajnal; Málnási Ferenc: „A Végtelen Fény millióm karátja...”; „Félek a szótól” (Brauch Magda beszélgetése Böszörményi Zoltánnal); Csire Gabriella: Mondák és históriák; Bölöni Domokos: Csillagfogó; Csávossy György: Erdélyi ima; Jancsik Pál, Elekes Ferenc, Beke Sán-

dor, Böszörményi Zoltán, Nagy Attila, P. Buzogány Árpád, Bencze Mihály, Fülöp Kálmán, Hadnagy József, Ráduly János, Mészely József, Nagy József Levente, Csatané Bartha Irénke, Székely-Benczédi Endre versei * P. Buzogány Árpád: Hölgyválasz, Böszörményi Zoltán prózája; Eszteró István: Újszülött unokáknak; Elekes Ferenc prózája, Ötvös József: Jóska, a falu bolondja; Zsidó Ferenc: Laska Lajos hétköznapi kalandjai * Erdélyi történelmi népballadák II.; Barabás István: Magyar zene rokmán lexikonban; Málnási Ferenc: Nagy Pál: Betűvetés mezején * Erdélyi Toll gyermekeknek; László László, Ráduly János, Csire Gabriella, Mészely József, Beke Sándor írásai. **b.d.**

Népújság, Múzsza-melléklet, 2011. október 8.

Az Erdélyi Toll negyedik száma

Megjelent az *Erdélyi Toll* III. évfolyamának 4. száma. Tartalma: Bölöni Domokos: *Szélrózsa kankalin* (II.), Komán János: *Az álarcos költő rímei*, Bertha Zoltán: *Az abszurd az újabb erdélyi magyar irodalomban*; Burján Emil: *Fülep Lajos műbölcseleti alapelvei* (I.), Málnási Ferenc: *Nyelv és kultúra a változó régióban*, Brauch Magda: *Le-maradunk? avagy Közös anyanyelvünkért*; Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében*. Jancsik Pál versei; Bölöni Domokos: *Egydumájú Sümi Laji és az üldözője*, Csávossy György: *Új ars poetica*, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán versei; Ferenczi Enikő: *Pirka*, Tar Károly, P. Buzogány Árpád, Nagy József Le-

vente versei; Csire Gabriella: *Mondák és históriák*; Burján Emil, Hadnagy József versei; P. Buzogány Árpád: *Ingyen sör*; Demeter Attila, Zsigmond Győző, Mészely József versei; Böszörményi Zoltán: *A tél*; Fülöp Kálmán, Székely-Benczédi Endre, Kamenitzky Antal versei; Vandra Attila: *Könnyek férfiszemben*; Molnos Ferenc versei. *A Székely Útkereső levelesládájából VI.*; *Erdélyi történelmi népballadák IV.*; Kozma László prózája és versei; Beke Sándor: *Ünnepi színpad*, Málnási Ferenc: *A Székely Útkereső levelesládája és a levelezés dokumentumok tükrében*, László László: Történeti mondák; Ráduly János gyermekversei, Csire Gabriella: *Az akaratos Kis Medve*, P. Buzogány Árpád gyermekversei.

Népijság, Múzsá-melléklet, 2011. november 19.

2012

Németh Júlia: Transsilvanicumok

Irodalom- és művészettörténet, művészetfilozófiai fejtegetések, nyelvművelés, a szülőföldhöz kapcsolódó írások, vallásos tematika, filozófia, élő néphagyományok, irodalmi anekdoták, könyvismertető, szépprózai írások és versek, gyermekirodalom — mindez egy helyen, az Erdélyi Tollban.

A Székelyudvarhelyen negyedévenként megjelenő irodalmi és művelődési folyóirat — kiadja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó vállalat — IV. évfolyamának idei első száma, többek között, Tamási Áron hagyatékban őrzött publicisztikai jegyzeteiből közöl válogatást.

A két világháború közti erdélyi magyar irodalom jeles képviselője, a Nagyenyedet „választott, szellemi szülőföldjének” tekintő Berde Mária életének és munkásságának fontosabb mozzanatait Józsa Miklós eleveníti föl. A fényképekkel gazdagon illusztrált tanulmányt versek és az író *Szóránygyermek voltam* című, 1944-ben az *Ifjú Erdélyben* megjelent írása egészíti ki. S ugyancsak az *Írók a szülőföldről* rovatban kaptak helyet Bölöni Domokos újabb, színesen olvasmányos „mondatai az életéről” *Szélrózsá kankalin (III)* címmel.

„Az irodalmi élet kezdetben vitákkal zajlott, a liberálisok és a konzervatívok, a tradíciók és a progresszió hívei szellemi viadalokban mérték össze erejüket. Ezek a viadalk azonban, minden bizonnyal a közösen viselt kisebbségi sors következtében, sohasem voltak olyan kérlelhetetlenek, mint a Magyarországon folyó irodalmi viták, Erdélyben nem jöttek létre a magyarországihoz hasonló küzdelmek a hagyományörzők és az újítók, a »népiesek« és az »urbánusok« között. A regionális tradíciók és az újonnan érkezők által képviselt eszmék meglehetősen hamar kiegyenlítődték, a különböző forrásokból származó gondolatok gyorsan egymásba olvadtak. Valójában ezek az elvi szintézisek (vagy kompromisszumok) szabták meg a kisebbségi irodalom ideológiáját a későbbiek folyamán” — véli

Pomogáts Béla *Erdélyi irodalom — Hagyományok és alapok* című értekezésében. Bertha Zoltán *Erdélyi írók Szárszón* című írásában pedig a magyar identitás kérdéskörét boncolgatja.

A *Maradandó művészet* rovatban Albert-Lőrincz Márton *Gondolatok a kultúráról* című tanulmánya olvasható. „Az az igazság, hogy a kultúra művelői és menedzselői, valamint foglalkoztatottjai nem sokat törődnek a fogalom definíciójával, nem bíbelődnek »gyakorlatiatlan«, elvont elméleti kérdésekkel, ahogy a közember sem, hiszen — vélik — nem az ő dolguk. Mi, olvasók, befogadók és műélvezők azonban gyakran megütközünk azon, hogy milyen sokszor és hányaveti- en összekutyulják a szezont a fazonnal, a művészetet a kultúrával azok, akik megszólalnak a tárgyban” — állítja a szerző. Végkövetkeztetésként pedig megállapítja: „A szellemi kisugárzás a lélek mélyrétegeiből fakad, és bizonyos értékeket küllemesít. Ezek az értékek szelektíven és rétegesen nyilvánulnak meg. Maga a kultúra tehát a közösségi aktivizmus történeti kifejeződése.”

Az Erdélyi Toll bemutatója

➤A *Súrlott Grádics* irodalmi kör második őszi ülésén, *csütörtökön 18 órai kezdettel* mutatják be az *Erdélyi Toll* című, Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratot az unitárius egyház kövesdombi templomának Bözödi György Termében. Az est házigazdája Kecskés Csaba lelkes-esperes. A folyóirat friss számai korlátozott példányban kaphatók a helyszínen.

Műsorkalauz, A Népújság heti műsormelléklete.
41. hét, 2011. október 8-14.

Az előző lapszámban megjelent írásának folytatásaként Burján Emil az 1970-ben elhunyt neves budapesti művészettörténésznek, a *Magyar művészet* szerzőjének, Fülep Lajosnak a műbölcséleti alapelveit ismerteti. Ízelítőként: „az újkori művész nemcsak lelki táplálékot nyújt korának akkor, amikor alkot, hanem támadja is azt; a festő ostromolja minden ecsetvonásával, a szobrász vésőjével, a költő minden verssorával s az újkori színész minden gesztusával, még azzal is, hogy hátat fordít publikumának.”

Málnási Ferenc a 300 évvel ezelőtt született Bod Péterre és a 170 évvel ezelőtt elhunyt Bölöni Farkas Sándorra emlékezik és közli *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében* című értekezésének újabb, VIII. fejezetét. Olvasmányosak továbbá Ráduly János irodalmi anekdotái.

A *Múzsza és lant* rovatban Jancsik Pál, Csávossy György, P. Buzogány Árpád, Mészely József, Kamenitzky Antal, Beke Sándor, Albert-Lőrincz Márton, Demeter Attila, Ráduly János, Pálffy Tamás Szabolcs, Fülöp Kálmán, Illyés András Zsolt, Czirmai Szabó Sándor és Bartus Rozi versei, valamint Ferenczi Enikő,

Csire Gabriella, Bölöni Domokos, Zsidó Ferenc, Buksa Éva Mária, Molnos Ferenc és Kedei Zoltán prózai írásai olvashatók. A gyermekvilág szerzői pedig: P. Buzogány Árpád, Mészely József, Ráduly János, Csávossy György, Kiss Lehel, Németh János, Csire Gabriella, Bölöni Domokos, Jakab Rozália és Mészely Adél.

A széles olvasóréteget megcélzó, tartalmi-tematikai szempontból változatos folyóirat az erdélyi könyvesboltokban vásárolható meg.

Szabadság, 2012. június 19.

Pomogáts Béla:

„Az erdélyi magyar irodalom...”

Az erdélyi magyar irodalom, egyáltalán az erdélyi magyarság iránti elkötelezettségem csak erősödött az elmúlt évtizedek során — hozzájárultak ehhez igen gyakori erdélyi utazásaim is, és mára nem egyszer kerülök abba a helyzetbe, hogy Budapesten (mások mellett) nekem kell képviselnem az erdélyi magyar kultúra érdekeit.

Természetes, hogy ilyen előzmények után, ennek a személyes elkötelezettségnek a következtében rokonszenvvel figyelem az Erdélyi Gondolat nevű kiadó, a *Székely Útkereső* és az *Erdélyi Toll* című folyóiratok tevékenységét (az utóbbiban különben több tanulmányom is megjelent). Fontosnak tartom, hogy Székelyudvarhelyen ilyen tevékeny és gazdag szellemi műhely dolgozik, más székelyföldi: marosvásárhelyi, csíkszeredai és sepsiszentgyörgyi irodalmi, illetve tudományos műhelyek mellett. A Székelyföld a maga különleges történelmi és kulturális, mondhatnám így is: „lelki” hagyományai révén a magyar kulturális közösség meghatározó tényezője. Mondhatnám, ahhoz, hogy a nemzeti kultúra teljes értékű örökösei és gazdái legyünk, egy kicsit „székelyeknek” is kell lennünk — Budapesten, Szegeden, Debrecenben, Pécsen, sőt Szabadkán, Pozsonyban és Kassán is. Vagyis vállalnunk kell a Székelyföld hagyományait és kultúráját, ismerünk kell ezt a kultúrát, birtokba kell vennünk egyetemes magyar értékeit, és el kell köteleznünk magunkat fennmaradásának és gazdagodásának, megismerésének és megismertetésének ügye mellett. Mindennek szolgálatában áll, mindezt elősegíti az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, a *Székely Útkereső* és az *Erdélyi Toll*.

Aki valamennyire is ismeri ezeknek a műhelyeknek a munkáját, az meggyőződhet arról, hogy milyen tevékenyen és hatékonyan végzik a Székelyföld, Erdély, ezen túl az egész magyar kulturális közösség értékeinek gondozását, valóban olyan szellemi műhelyt hozva létre, amely nemcsak a hagyományokat és értékeket mutatja fel, hanem új hagyományokat és értékeket is teremt. (...)

A kezemben lévő könyvészeti kimutatás szerint a könyvkiadó mindmáig több mint két és félszáz kötetet jelentetett meg, és ezzel az eredménnyel a legtöbbet publikáló erdélyi (sőt egyetemesen magyar) könyvműhelyek közé került. Hasonló eredményességről tehetek tanúságot az *Erdélyi Toll* című folyóirat tekintetében is

— ami természetesen azért is fontos számomra, mert egy idő óta magam is munkatársa vagyok.

In: *I. Sajtókiadványok. I. A székelyudvarhelyi szellemi műhely első sajtóterméke, a Székely Útkereső. 1. Az 1989 utáni romániai magyar sajtó — mint szerep és alkotói segítség.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Vásárhelyi Hírlap, 2011. október 11.

Beke Sándor:

„Lapok születnek és enyésznek el a lapok tengerében...”

Lapok születnek és enyésznek el a lapok tengerében. Az utóbbi évek legfőbb jellemzője, hogy egyáltalán nem indul új irodalmi folyóirat, bár most látszik némi mozgás, decemberben indult a székelyudvarhelyi *Erdélyi Toll*, novemberben a Brunner kiadó ernyője alatt a *Budapest Bristol*, és Csontos János főszerkesztése alatt a *Nagyítás (...)*” — jelezte Onagy Zoltán az *Új Könyvpiac* főszerkesztőjének, Pécsi Györgyinek, 2010 januárjában *Egy könyveslap születésnapja* című, a *Nyugati Jelenben* is napvilágot látott beszélgetésében. Az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat megjelenését ismert erdélyi magyar lapok köszöntötték, mint: a kolozsvári *Kronika*, *Szabadság*, *Vasárnap*, a marosvásárhelyi *Népújság* és *Vásárhelyi Hírlap*, a sepsiszentgyörgyi *Háromszék*, az aradi *Nyugati Jelen*, a székelyudvarhelyi *Polgári Élet*, a

---

---

temesvári *Heti Új Szó*, a *Besztercei Híradó*, a *Gyergyói Kisújság*, a nagybányai *Bányavidéki Új Szó*, az *Erdőszentgyörgyi Figyelő*.

Tény, hogy az Erdélyi Toll olyankor, olyan időben látott napvilágot, amikor irodalmi és művelődési életünk terén körvonalazódni látszott: itt Erdélyben minden fontosabb művelődési központban emeltek egy „írott szellemi bástyát”, minden „irányzatnak”, „csoporthoz tartozásnak” van saját publikálási lehetősége. A Székelyudvarhelyen működő Erdélyi Gondolat Könyvkiadó jóvoltából megjelenő folyóirat bebizonyította: igenis, a Székelyföld szívében, Udvarhelyszéken, Székelyudvarhelyen szükség volt/van egy olyan objektív szemléletű és pártatlan kiadványra, mely nemcsak a 20 éves könyvkiadó szerzőinek, munkatársainak nyújt publikálási lehetőséget, hanem hatósugara egész Erdélyre, a magyar nyelvterületre kiterjed, s szívesen közli a partiumi és bánási szerzőket is.

A vaskos folyóirat (a harmadik évfolyam végére 2500 B5-ös /átszámítva közel 5000 A5-ös könyv/oldalnyi anyagot ölel fel) első számát Váry O. Péter a *Háromszéki* 2009. október 31-i számában így jellemzi: „A szerkesztőségi beköszöntőben kiemelik: »folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak«, s ennek megfelelően állították össze az első lapszámot, mely igazán nagyon változatosra, olvasmányosra sikeredett, többi erdélyi magyar irodalmi lapunk — Székelyföld, Látó, Helikon, Korunk, Várad, a virtuális világba átköltözött Irodalmi Jelen — méltó partnerévé.”

In: II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Csire Gabriella:

„Az Erdélyi Toll egyrészt akkor lépett színre...”

Az *Erdélyi Toll* egyrészt akkor lépett színre — gondos előkészítő munkálatok eredményeként —, amikor már senki se gondolta volna, hogy a meglévő irodalmi-művelődési lapok, folyóiratok köré tömörült szerzők és olvasók köre rég kialakult, másrészt a sajtó világában is erőteljesen mutatkoztak már a bennünket is érintő európai gazdasági válság tünetei.

Az új, Székelyudvarhelyen megjelenő erdélyi irodalmi-művelődési folyóiratnak mégis sikerült magára vonnia a figyelmet és talpon maradnia. Ebben minden bizonytalansággal szerepet játszik az *Erdélyi Toll* sajátos profilja, figyelemre méltó szerzőgárdája, a rendszeres időközökben való megjelenés — negyedévente lát napvilágot, igényes kivitelezésben, 200-300 oldalon —, na meg a zökkenőmentes

Új folyóirat az erdélyi prérin

Három éve, hogy rendszeresen megjelenik, de még mindig újnak számít, szűkebb pátriánkban is. Úgy tűnik, az irodalmi kánon nem kíván tudomást venni róla. Az elmúlt héten mutatták be a kövesdombi unitárius templom Bözödi Györgyről elnevezett termében az Erdélyi Toll című, Székelyudvarhelyen megjelenő irodalmi és művelődési folyóiratot.

Az évente négyszer, az évszakok járása szerint, mintegy kétszáz oldalon megjelenő kiadvány 2009-ben indult, és mostanra eljutott harmadik évfolyamának harmadik számához, amelyben, csakúgy, mint az előzőekben is, számos megyénkbeli szerző nevével találkozunk. Az érdeklődők és a szerzők jelenlétében zajlott a bemutató, amelyen a lapot működtető Erdélyi Gondolat Könyvkiadó-ról, a lapkiadó és főszerkesztő Beke Sándor költőről is hallottunk ismertetőt, csakúgy, mint az Erdélyi Toll indulásáról. Ebben segítettek a körvezető *Bolóni Domokos*nak *Buksa Éva* *Mária* és *Székely-Benczédi Éva* tanárnők, a prózaíró *Ótvös József* lelkész-esperes, és a névnapját is ünneplő *Fülöp Kálmán* költő, akit a jelenlévők fel is köszöntöttek ebből az alkalomból.

Felidéztek, hogy az első lapszám Arany János *Vojtina ars poetikája* című versével kezdődik, a beköszönő sorokban ez állt: „Szokatlan bár, de korántsem véletlen, hogy Arany János intelmeit, a Vojtina ars poetikáját helyeztük a folyóirat élére. Azt jelzi az idejét nem múló költői hitvallás, hogy folyóiratunk klasszikus értékeinket tekinti mércének, irányadónak. Ezért idézi fel már az első számban Arany János, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós és Tamási Aron szellemi hagyatékát”. A szerkesztők ugyanakkor az élő néphagyomány ápolására éppúgy gondot szeretnének fordítani, mint az anyanyelv művelésére.

– Irodalmi folyóiratot indítani mindig kockázatos vállalkozás – írta a sepsiszentgyörgyi *Háromszék* 2009. október 31-i számában Váry O. Péter. – Az irodalom az erdélyi magyar művelődéspártolók és -fogyasztók amúgy sem túl népes táborának körében az utóbbi években a más művészeti ágakhoz képest valahogy háttérbe szorult. Magyarozatát keresték sokan, találtak is válaszokat, a felgyorsult időtől a gazdasági válságig számtalant – a lényeg egy: a megállapítás, miszerint a magyar irodalom már saját nyelvterületén sem adható el, beigazolódni látszik. Ilyen körülmények között vállalkozott a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó egy új irodalmi és művelődési kiadvány megjelentetésére. (...) Az Erdélyi Toll már az első számától kezdve változatos és olvasmányos, a többi erdélyi és partiumi irodalmi lap – a Székelyföld, Látó, Helikon, Korunk, Várad, a virtuális világba átköltözött Irodalmi Jelen – méltó partnerévé válhat. Vetélytársává semmiképp, hiszen elég változatos

és sokfelé ágazó irodalmi életünk, kulturális értékeink felmutatására pedig nem lenne elegendő a feltűnő kiadvány, no meg nem is nagyon engedhetjük meg magunknak a versengést e téren.

– Az élő néphagyomány ápolásának fontosságát hangsúlyozza – írta Kerekes Tünde a Vasárnap című katolikus hetilap 2009. november 22-i számában –, ugyanakkor nyelvészeti cikkeiben szép anyanyelvünk megőrzésére fekteti a hangsúlyt, amely nem is oly egyszerű feladat a jelen korban. A kiadvány sokszínűsége éppen abban rejlik, hogy népi, irodalmi és nyelvészeti színezetű, bármely korosztály számára nyitott iskolai segédanyagként, valamint szabad olvasmányként egyaránt. Mindezek mellett a keresztény szellemiség is áthatja a lapot, jelentős egyháztörténelmi eseményeket boncolgat, valamint keresztény szellemiségű, hagyományörző versekkel is találkozhatunk lapjain.

A körli ülés második felében költőt köszöntöttek. Kecskés Gyöngyvér, Kecskés Lajos és Kecskés Csaba nyújtott ízelítőt egy köztünk élő alkotó műveiből. *Elekes Ferenc*ről sokan úgy gondolták, végképp elhallgatott. Igaz ugyan, hogy sem a diktatúra utolsó évtizedében, sem az elmúlt két évtizedben nem találkozhattunk nevével a sajtóban, még kevésbé az irodalmi lapok hasábjain, a kivételes érzékenységu, sajátos ironiájú és önironiájú Elekes azonban pillanatra sem adta fel írósgágát. A Ma-

gyar Elektronikus Könyvtár tartalmazza műveit, melyek legtöbbször megszerkesztett, tetszetős borítóval is ellátott, nyomdakész munka –, megfelelő támogatással fizikai mivoltában is kézbe vehető, fellapozható, olvasható könyvet lehetne varázsolni belőlük. Heti jegyzeteit *Feriforma* című blogjában kísérhetjük figyelemmel. A bemutatott versösszeállítás nem hagy kétséget afelől, hogy sokhúru költő Elekes Ferenc, két jeles *Jelmenője* költészetünkben nem más, mint Tompa László és Kányádi Sándor –, de mintha az ő feltétlen emberhittük nélkül. Elekes inkább a ború, a rezingáció felé hajlik, és ez a látszatra csöndes beletörődés az olvasóból is elkeseredést vált ki. Társadalomkritikája pedig némely blogvisszajelzések szerint éppenséggel bicskanyitogató indulatot gerjeszt a hozzászólókban.

„Elment ez a nap, Nem történt semmi ezalatt. Gondoltam, írok egy verset legalább, Feleletképpen, nem egyébert, Mert kérdeztek tőlem a minap, hát A versekkel mi van, te Frici, Mondtam, mi legyen, semmi, Nagypali kérdezte, épp hozta a könyvet vissza A kiadótól, kiadatlan, azt ízenik, Jól irsz, de add ki magad.

Elment ez a nap, Nem történt semmi ezalatt.

Gondoltam, írok egy verset legalább, Feleletképpen, nem egyébert, Mert kérdeztek tőlem a minap, hát Irodalmilag hová sorolom magam, Mondtam, hová sorolnám, sehoová, Háziorvosom kérdezte, Erika, csak csodálkozott, Hogy élek még, gondolta, nem árt, Ha utoljára megméri még a pulzusom.

Elment ez a nap, Nem történt semmi ezalatt.”

(Egy napom profilból)

Damján B. Sándor

terjesztés és a kedvező sajtóvisszhang, a beharangozás éppúgy, mint például a nemrég Marosvásárhelyen szervezett folyóiratbemutató.

Nem véletlen, hogy Beke Sándor áll a folyóirat élén, az általa alapított, tíz év-folyamat megélt *Székely Útkereső*nél szerzett tapasztalattal. Jobbára az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó szerzőire támaszkodott, amikor 2009-ben szárnyra bocsátotta az új sajtóterméket. Azóta, mondhatni, minden egyes lapszámmal tovább fejlődött, gyarapodott az *Erdélyi Toll*, tematikailag éppúgy kikristályosodott, mint a műfajok tekintetében. A közismert szerzők — nem ritkán a szakma „nagy öregei” — mellett a most bontakozó fiatal tehetségek szóhoz juttatása teszi elevenné, változatossá, minden korosztálynak és számos érdeklődési körnek megfelelővé a folyóiratot. Előkelő hely illeti meg a néprajzzal, hagyományaink feltárásával és ápolásával foglalkozó cikkeket és tanulmányokat, de hangsúlyossá vált az irodalom és a nyelvművelés korszerű kérdéseinek, akárcsak a keresztény értékeknek a köztudatba vitele is. És ekkor még nem is szóltam a felnőtteknek szánt irodalmi alkotásokról.

Az *Erdélyi Toll* fő erősségei közé tartozik a gyermekirodalmi rovat. A legkisebbektől a gimnazista korosztályig terjed hatósugara. De a műfajok szempontjából is igen változatos: verset, mesét, mondát, meseregényt foglal magába, bő ötven oldalon. Ezzel a negyedévente megjelenő miniantológiával a felnőttek dolgát is megkönnyíti, hiszen a szülő kezébe adja az esti mesét, az iskolás gyermek számára a tananyaghoz (is) kötődő meséket és mondákat, akárcsak az évszakokhoz illő, szavalásra is alkalmas verseket — kortárs szerzők prózáját és líráját.

Hangsúlyozni szeretném a szerkesztőség újra fogékony nyitottságát és megbízhatóságát. Ezért remélhető, hogy 2012-ben és az eljövendő esztendőkből is egyre több tehetséget fog megnyerni, és ilyenformán megtartani a helyes arányt a szépirodalmi-művészeti alkotások, valamint az elméleti jellegű munkák (esszék, tanulmányok stb.) között, az olvasási igényt kielégítő értékes irodalmi alkotások javára.

In: II. 2009-ben indult az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat. 3. *Erdélyi Toll* — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Ráduly János:

„Amikor 2009 őszén megjelent az Erdélyi Toll című irodalmi és művelődési folyóirat első száma...”

Amikor 2009 őszén megjelent az *Erdélyi Toll* című irodalmi és művelődési folyóirat első száma, épp Székelyudvarhelyre utaztam Beke Sándorékhoz. Leghamarabb az ifjabb Bekével, Sanyikával találkoztam, aki a folyóirat munkatársa-

---

ként nem utolsó sorban az impozáns, tartásos folyóiratborító tervezője is. Dél körül volt, kint az udvaron, a bejárati kőlépcsőn beszélgettünk.

— Megjelent az új folyóirat — mondta Sanyika, azzal megfordult, s már hozta is az első példányok egyikét. Amikor megpillantottam a barnás-sárgás színezetű borítólapot (őszi számnak készült), nagyon meglepődtem, székelyesen szólva: „elbámultam magam”. Nyilván, a legelső kérdésemet már a hiúság diktálta:

— Én benne vagyok-e a folyóiratban?

— Több anyaggal — válaszolt Sanyika.

Épp a második oldalra nyitottam ki, a szerkesztőség és a munkatársak névsorához. Olvastam: Grafikai kivitelezés: Beke Sándor-Olivér (...) A címlap illusztrációját Péter Katalin készítette.

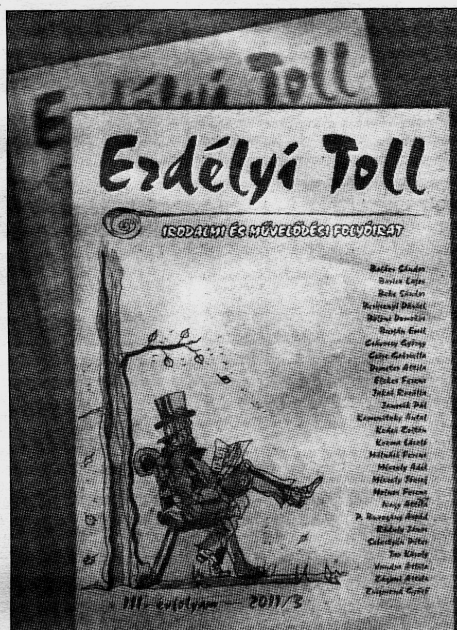
Erdélyi toll

■ Műfaji sokrétűség, tartalmi változatosság jellemzi a Székelyudvarhelyen megjelenő *Erdélyi toll* című irodalmi és művelődési folyóiratot.

A lap III. évfolyamának 2011/2 számában Bertha Zoltán Kányádi Sándor költészetét elemzi, Nagy Pál Sütő Andrásra emlékezik, Brauch Magda pedig a *Székely Útkereső* levelezésének a dokumentumait ismerteti. Folytatódik Pomogáts Bélának az előző lapszámban elindított *Útkereső irodalomtudomány* című, az erdélyi írók munkásságát összegző tanulmánya, valamint Málnási Ferenc *Erdélyi nyelvoktatás – irodalmunk tükrében* című értekezése. És ugyancsak Málnási emlékezik a „*A végtelen fény milliom karátja...*” címmel a 125 éve született Tóth Árpádra. A *Sors és pálya* rovatban Brauch Magda Böszörményi Zoltánnal készített, képanyaggal gazdagon illusztrált interjúja olvasható. A *Múzsza és lant* rovatban pedig verssel többek között Jancsik Pál, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Eszteró István, Csávossy György, P. Buzogány Árpád, Ráduly János jelentkezik, Csire Gabriella a mondák és históriák világába kalauzol, és élményszerű Bölöni Domokos *Csillagfogó* című szépprózai írása. Ráduly János erdélyi történelmi népballadáinkból válogat. Olvashatunk továbbá Nagy Pál *Betűvetés* című kötetéről, valamint dr. Viorel Cosma *Muziciens din România* című, a magyar

zeneszerzőknek is tág teret biztosító, kilenc kötetes lexikonáról Málnási Ferenc, illetve Barabás István tollából. A lapszámot immár hagyományosan gyermekeknek szóló írások zárják.

A folyóirat 2011/3 számának súlypontos írásai a 65. születésnapját ünneplő Bölöni Domokos köré csoportosulnak. A jeles író, a marosvásárhelyi *Néptűrság* művelődési rovatának szerkesztője sajátosan egyéni hangvétellő, különös ízekkel zamatokkal teltűzdelt *Mondatok az életemről* alcímet viselő visszaemlékezései az aprócska szülőfalú, Dányán világát hozzák érzékletes közelségbe. Bölöni Domokossal P. Buzogány Árpád készített mélyinterjút, melyet az író életének és munkásságának fontos állomásait bemutató képanyag egészít ki. És ugyancsak itt olvashatjuk Zágoni Attila *Bölöni*

Domokos című paródiáját is. A *Filozófia* rovatban Balázs Sándor *Köznapi filozófia. Gondolatok – példázatokkal* című értekezése kapott helyet. A 175 éve elhunyt Berzsenyi Dánielről Málnási Ferenc ír, aki erdélyi anyanyelvoktatásról szóló tanulmányát is folytatja. Versekkel, szépprózai írásokkal gazdagon illusztrált a *Múzsza és lant* valamint a gyermekeknek szóló rovat.

N. J.

Az oldalt szerkesztette: Németh Júlia

Szabadság, 2011. október 25.

Aztán elmélyültem a laptest anyagának tanulmányozásában. Megragadtak a fejezetcímek, íme néhány közülük: *Írók a szülőföldről, Anyanyelvünk épségéért, Petőfi Sándor emlékezete, Múzsza és lant, Hit és üzenet, Élő néphagyomány, Könyveink világa, Erdélyi Toll gyermekeknek* stb. Tudtam — már régebbiről — Beke Sándor szintetizálásra törekvő „hajlandóságairól”, s most íme, izgalmas profilú folyóirattal lép az olvasóközönség elé. A *Beköszöntő sorokból* ezt ragadom ki: „Fogadják bizalommal és pártatlan olvasói kedvvel a Székelyudvarhelyen szerkesztett és kiadott új sajtóterméket...” Azóta minden számot felette nagy érdeklődéssel vártam/várok, könyvespolcomon ott sorakozik az eddigi termés tíz száma: máris művelődés- és irodalomtörténeti értékűek. Iparkodom, nyilván, hogy a következő „laptestekben” is szerepeltessen a szerkesztő, ezzel kívánom jelezni — a magam számára is — a lap további „szükségvoltát.”

In: II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bertha Zoltán:

**„A személyes emlékek az eddigiek után
továbbvezetnek most már a mai időkhöz...”**

A személyes emlékek az eddigiek után továbbvezetnek most már a mai időkhöz és a Beke Sándor további fáradhatatlan kezdeményező ambíciózusságának köszönhetően létrejött új folyóirat, az *Erdélyi Toll* megindulásához. Ez a folyóirat megint csak az összefogás, a sokszínűség, az élni akarás, a megmaradás gyönyörű példája és példázata. Százféle erdélyi és távolabbi szerző munkáival jelenik meg, a honismeret, a helytörténet, a kultúrhistoria, a művelődéstudomány, a szépirodalom, az esszé ezernyi színárnyalatban kibontakozó értéktartományait felvonultatva. Rangot jelent, és nemcsak színfolt, hanem igazodási pont is, őrtálló, sorvigyázó figyelem és kilátótoronyként összegződő, emelkedő minőségzféra szimbóluma is egyben. Az első számot már megkaptam a kitűnő irodalomtörténész, a marosvásárhelyi Nagy Pál barátomtól, s azután a debreceni Sütő András emlékkonferencián elhangzott előadásomat elküldtem, és hamarosan meg is jelent. Így aztán egyfajta szellemi otthonommá is vált a lap, mert később is sorra jöttek benne további írásaim az erdélyi irodalomról. Nagy, különleges megtiszteltetés, megbecsültség számomra együtt szerepelhetni Bölöni Domokossal és Ráduly Jánossal, Nagy Pállal és Csávossy Györggyel, Fodor Sándorral és Lőrincz Györggyel, Kozma Máriával és Burján Emillel és mind a többiekkel — egészen a már

---

régebb óta Debrecenben élő Hadnagy József, akinek *Labirintus* (Bp., Rím Könyvkiadó, 2009) című verseskötetéhez én írhattam bevezető méltató tanulmányt.

Jól emlékszem, miképpen is lehetne felejtetni, ahogyan Székelyudvarhelyen is félve botorkáltunk, este villanyvilágítás nélküli sötétben, nappal reménykedve a mégis-megmaradásban, az átcsempészett történelmi, népismereti, szépirodalmi könyveket rakosgatva, például Miklós Ferenc magyartanár barátunkkal beszélgetve, tanakodva, keseregve — a zsarnokság évadán, pusztulásunk mikéntjén merengve. És ezek az idők milyen élesen-életesen elevenednek elő az ugyancsak udvarhelyi Lőrincz Gyurka barátom nagyszerű regényeiben! Szomorúság és életbizalom: ez jellemez ma minden szellemi igényt, mert nem lehet nem észrevenni etnikai sorvadásunk aggasztó tüneteit, ugyanakkor kötelességünk és felelősségünk a jövőteremtő munkálkodás. Ez a kötelességéthosz fűti az *Erdélyi Toll* működtetését is, színvonala, jellege, holdudvara pedig nyilván egyre feltűnőbb lesz az erdélyi és egységes kárpát-hazai kulturális magyar égboltozat alatt.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Az Erdélyi Toll őszi száma

Az Erdélyi Toll idei harmadik számának Írók a szülőföldről című rovatában olvashatjuk Bölöni Domokos Szélrózsa kankalin (Mondatok az életemről) című vallomásának első részét. A további tartalom: Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében VI.; 175 éve hunyt el – Berzsenyi Dániel: A közeli tél; Málnási Ferenc: Berzsenyi Dániel örökség elégiaja. A Sors és pálya rovatban: „Hogyan kellene megszólalni?” (Születésnap beszélgetés a 65 éves Bölöni Domokossal). A Múza és lant szerzői Jancsik Pál, Mészely József, Kozma László, Bölöni Domokos, Csávossy György, Csire Gabriella, Elekes Ferenc, P. Buzogány Árpád, Beke Sándor, Nagy Attila, Tar Károly, Burján Emil, Kedei Zoltán, Zsigmond Győző, Ráduly János,

Kamenitzky Antal, Vandra Attila, Molnos Ferenc, Demeter Attila, Zágonyi Attila. Olvashatunk továbbá verselemzést; válogatást a Székely Útkereső levelesládájából; az Erdélyi történelmi népballadák sorozat harmadik részét; Balázs Sándor Köznapi filozófia – gondolatok példázatokkal tanulmányának harmadik részét. A Hit és üzenet Beke Sándor versét, Sebastyén Péter elmélkedését hozza. Írnak az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó kétszázötvenedik kötetéről is. A gyermekeknek szánt fejezetben Jakab Rozália közöl Nyikó menti székely népmeséket, Ráduly János gyermekverseket, Csire Gabriella lapp mesefeldolgozást, Mészely József rimes helynévsorolót, Baricz Lajos verses mesét, Mészely Adél gyermekprózát.

Népújság, Múza-melléklet, 2011. október 29.

Barabás István:

„Igaz, amit a kérdés megfogalmaz: minden fontosabb művelődési központban emeltek írott szellemi bástyát...”

Igaz, amit a kérdés megfogalmaz: minden fontosabb művelődési központban emeltek írott szellemi bástyát. De sajnos az is igaz, amit a kérdező elhallgat: hogy támogatók híján legtöbbjük ki is múlt az élők sorából. Ki emlékszik ma már Nagyvárad, Temesvár, Csíkszereda irodalmi-művészeti folyóirataira, amelyeket Horváth Andor, Szekernyés János, Koszta István neve fémjelzett? Jött ugyan helyettük a *Székelyföld*, az *Irodalmi Jelen*, a *Váradi*, de a kérdés nyitva marad: szellemi életünk vajon tud-e annyi és olyan fajsúlyú terméket szállítani a szerkesztőségeknek, hogy a *Látó*, a *Korunk*, a *Helikon* mellett az újakat is életben tartsa? Ítélné meg az olvasó, ki hogyan tudja tartani a színvonalat olyan körülmények között, amikor az erdélyi magyar irodalom termésének színe-java (anyagi okokból) Magyarországon jelenik meg. Vagy mégse épp ilyen fekete az ördög? Minden sötét víziók ellenére, 2009-ben piacra került az *Erdélyi Toll*. Megint csak tapsolni tudunk neki, ahogy örvendtünk a *Székely Útkereső*nek, és megint érdeklődéssel várjuk minden lapszáma megjelenését. Hogy mit jelent nekem az újszülött, erre nem válaszolhatok érdemben, mert bedolgozója vagyok: a kérdésben említett 75 (!) magyar író árnyékában szerényen meghúzódo bukaresti újságíró.

In: II. 2009-ben indult az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat. 3. *Erdélyi Toll* — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Albert-Lőrincz Márton:

„Ha lakonikusan válaszolnék a kérdésre, azt mondanám, hogy szeretem. Szeretem az Erdélyi Tollat...”

Ha lakonikusan válaszolnék a kérdésre, azt mondanám, hogy szeretem. Szeretem az *Erdélyi Tollat*. Nyilván ennél árnyaltabban is lehet értékelni. Hogy mit jelent számomra?

a.) *Időszereűek a szerkesztői célok*, azaz a hagyományápolás és a modernitás. A szerkesztői *Beköszöntő*ben kijelölt cél szerint a folyóirat „a klasszikus értékeket tekintni mércének, irányadónak”. A klasszikus értékek jelentik „az élő néphagyomány ápolását”, „az anyanyelv művelését”, „a megtartó keresztény hit” ébren tartását. A modernitás szerintem két feladatot ró ki: a „mai irodalom új hajtásainak nyomon követését”, és az „erdélyi gondolat” továbbvitelét. Nekünk itt Erdélyben ez lenne a dolgunk.

Az Erdélyi Toll negyedik száma

Megjelent az Erdélyi Toll III. évfolyamának 4. száma. Tartalma: Bölöni Domokos: Szélrózsa kankalin (II.), Komán János: Az álarcos költő rímei, Bertha Zoltán: Az abszurd az újabb erdélyi magyar irodalomban; Burján Emil: Fülep Lajos műbölcséleti alapelvei (I.), Málnási Ferenc: Nyelv és kultúra a változó régióban, Brauch Magda: Lemaradunk? avagy Közös anyanyelvünkért; Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében. Jancsik Pál versei; Bölöni Domokos: Egydumáju Sümi Laji és az üldözője, Csávossy György: Új ars poetica, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán versei; Ferenczi Enikő: Pirka, Tar Károly, P. Buzogány Árpád, Nagy József Levente versei; Csire Gabriella: Mondák és históriák; Burján Emil, Hadnagy József versei; P. Buzogány Árpád: Ingyen sör; Demeter Attila, Zsigmond Győző, Mészely József versei; Böszörményi Zoltán: A tél; Fülöp Kálmán, Székely-Benczédi Endre, Kamenitzky Antal versei; Vandra Attila: Könnyek férfiszemben; Molnos Ferenc versei. A Székely Útkereső levelesládájából VI.; Erdélyi történelmi népballadák IV.; Kozma László prózája és versei; Beke Sándor: Ünnepi színpad, Málnási Ferenc: A Székely Útkereső levelesládája és a levelezés dokumentumok tükrében, László László: Történelmi mondák; Ráduly János gyermekversei, Csire Gabriella: Az akaratos Kis Medve, P. Buzogány Árpád gyermekversei.

Népújság, Múzsá-melléklet, 2011. november 19.

b.) *Folyamatos az irodalomszervezői munka.* Beke Sándornak az *Erdélyi Toll*ban, ahogy ő maga mondja, több mint 100 magyar író t sikerült megszólaltatnia, és a paletta még mindig bővül. Száz író, és ráadásul magyart talán nem nehéz egy asztal mellé ültetni, de egy asztal mellett megtartani irodalomszervezői teljesítménynek számít, még a mi kis magyar (nem kis-magyar) peremvidékünkön is. A 2009-ben induló *Erdélyi Toll*, hasonlóan a *Székely Útkereső*höz, irodalmi és művelődési folyóiratként definiálja magát, de a váltásból eredő változás áthatja a lapot. Letisztultabb lett az a szándék, hogy a székelyföldi-erdélyi irodalom a magyar irodalom szerves részeként jelenítődjön meg. 2009-ben már vége van a romantikus társadalmi ábrándnak, tehát a szemlélet megújítása időszerűvé vált. Eljött az idő arra, hogy az elmúlt évtized életérzéseit, a sajátos román demokraciá-élményét újrafogalmazzuk, a meg- és itt maradás, továbbá az emberi és magyar méltóság, valamint a közösségi jogérvényesítés szempontjából. A szerkesztői szándék újrafogalmazását segítette Beke Sándor szerkesztői-irodalomszervezői tapasztalata, és az a munkatársi-szerzői csoportosulás, amely a lap köré szerveződött. Az *Erdélyi Toll* nem a semmiből, a *Székely Útkereső* strukturális és per-

szonális bázisán tudott megkapaszkodni, de teret nyitott olyan alkotók előtt is, akik korábban a kanonizált irodalmi sajtóban marginalizáltak voltak.

c.) *Megmaradt az üzenetes irodalom.* Az *Erdélyi Toll* véleményem szerint jó úton halad, fegyelmезetten követi hitvallását, a klasszikus értékek vállalását (a korábban vázolt koncepció szerint), nem hódított teret a formává üresedett l'art pour l'art, hűséggel tolmácsolja az erdélyiséget.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat.* 3. *Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Sipos Erzsébet:

„Az Erdélyi Gondolat égisze alatt 2009-ben megjelenő Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat...”

Az Erdélyi Gondolat égisze alatt 2009-ben megjelenő *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat számos erénye mellett egyik legjelentősebb az, hogy politika-mentes. Nem hajlik sem jobbra, sem balra, nem szolgálja bizonyos körök érdekeit, ami, gondolom, elsősorban a főszerkesztő-igazgató Beke Sándornak tulajdonítható. Bizonyára ráértett az olvasótábor azon elvárására, igényére, hogy mellőzze a különböző „csoportosulásokat” képviselő írásokat a kiadványokból, és ezáltal mindenkire egyformán szóljon. Az anyanyelvőrzés, az értékmentés nyelvén. Elismerésem az *Erdélyi Toll* értő szerkesztőgárdájának, gondos grafikai kivitelezőinek, akik ízléses, sőt művészi „tálalásban” adják ki kezükből a folyóiratot.

Az *Erdélyi Toll* őrzi a színvonalát. Nem olcsó, átlátszó „trükkökkel” igyekszik hatni az olvasóra, hanem amit nyújt, az nívós, hasznos és nyelvezetében mindenkire számára érthető olvasnivaló. Megőrzésre, továbbadásra méltó szellemi táplálék gyermeknek, fiatalnak és idősnek egyaránt. A számos, anyanyelvoktatást feltérképező tanulmány, a néprajzot, hagyományőrzést taglaló anyagok, a történelmi múltat megidéző írások, neves íróink levélváltásának feldolgozása, a gyermekirodalom gyöngyszemei — mesék, versek, mondák, visszaemlékezések —, a hit erősítésének szentelt írások, életrajzok közlése, a nemzeti öntudat és összetartozás gondolatának ápolása — a székely, magyar, csángó örökség —, a nép ajkán fogant történetek, szólások, mondókák gyűjteménye... és még sorolhatnám, de a felsorolásnál hitelesebben tanúskodnak a nyomdából kikerült számok.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat.* 3. *Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”.* Beke

Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

26	BIBLIOGRAFIA NAȚIONALĂ ROMÂNĂ
101.	Ecouri dunărene : publicație / Consiliul Local al Municipiului Turnu Măgurele ; Red. șef dr. Valentin Munteanu. - An. 1(2003), nr. 1- . - Turnu Măgurele : Consiliul Local al Municipiului Turnu Măgurele, 2003- Lunar. - Înlocuiește din 2003 publicația "Curierul primăriei (Turnu Măgurele)"=ISSN 1583-7408. - Are și ediție online (www.ecouridunărene.ro). ISSN 1583-8242 = Ecouri dunărene
102.	Elanul : revistă / Asociația Culturală "Academia Rurală Elanul", Școala "Mihai Ioan Botez" ; Red. șef Marin Rotaru. - Giurcani : Școala "Mihai Ioan Botez", 1998- La 2 luni. - Descrierea s-a făcut după Nr. 83 din 2009. ISSN 1583-3593 = Elanul (Giurcani)
103.	Erdélyi toll : irodalmi és művelődési folyóirat. - 1. Év.(2009), 1. sz. - . - Székelyudvarhely : Erdélyi Gondolat, 2009- Trimestrial. ISSN 2066-8929 = Erdélyi toll
104.	Ex Ponto : text, imagine, metatext / Red. șef Ovidiu Dunăreanu. - An. 1(2003), nr. 1- . - Constanța : Ex Ponto, 2003- Trimestrial. ISSN 1584-1189 = Ex Ponto (2003)
105.	Familia : revistă de cultură : fondată în 1865 de Iosif Vulcan / Red. șef Ioan Moldovan. - Seria a 5-a, An. 1(1965), Nr. 1- . - Oradea : Familia, 1965- Lunar. - Primele patru șerii au apărut între anii 1865-1942. - Are și ediție online (www.revistafamilia.as.ro). ISSN 1220-3149 = Familia (Oradea)
106.	Familia română : revistă trimestrială de cultură și credință românească : revistă pentru solidaritatea românilor de pretutindeni / Biblioteca Județeană "Petre Dulfu", Asociația Culturală "Familia română" ; Dir. fondat. Constantin Mălinaș ; Red. șef Teodor Ardelean. - An. 1(1999), nr. 1- . - Baia Mare : Biblioteca Județeană "Petre Dulfu", 1999- Trimestrial. - Între 1999-2006 a apărut la Oradea, editată de Biblioteca Județeană "Gheorghe Șincai". - Nu a apărut în 2007. ISSN 1454-8607 = Familia română

Publicații seriale. 2009.

Editura Bibliotecii Naționale a României, București, 2011.

P. Buzogány Árpád:

„Azok közé tartozom, akik az Erdélyi Toll megjelenése előtt...”

Azok közé tartozom, akik az *Erdélyi Toll* megjelenése előtt jóval gondolkodtak egy ilyen kiadványon, illetve e lap céljain, feladatain, szerepén, lehetséges munkatársi körén. Az olvasót elsősorban talán az lepi meg, hogy Székelyudvarhelyen is lehet olyan témájú folyóiratot szerkeszteni, mint az önmagát központnak kikiáltott Kolozsváron, még a szakma és a politikum rendszeres anyagi támogatása

nélkül is. És hogy olyan szerzőket is olvashat itt, akiket máshol még legjobb írásaikkal sem fogadnak, értem itt a magyar nyelven megjelenő nagyon csekély számú irodalmi-művelődési folyóiratot.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bölöni Domokos:
„Az Erdélyi Toll egyelőre...”

Az *Erdélyi Toll* egyelőre érdekes színfoltnak látszik a magyarul megjelenő irodalmi kiadványok sokaságában.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

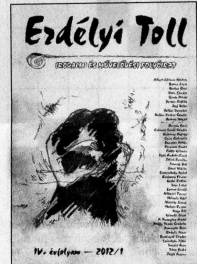
Balázs Sándor:
**„Az Erdélyi Toll című folyóiratról
 már közvetlen tapasztalataim vannak...”**

Az *Erdélyi Toll* című folyóiratról már közvetlen tapasztalataim vannak, hiszen az a megtiszteltetés ért, hogy „egy közös erdélyi asztalhoz ültetett” említett közel 75 magyar író között magam is ott vagyok. Mivel személy szerint engem kérdeznek — mit jelent számomra ez a sajtótermék —, képmutatás volna arról nem szólni, hogy nekem ez a kiadvány közvetlen, úgymond (nem anyagi) nyereséget, megszólalási lehetőséget biztosít, s ezért igen hálás vagyok a szerkesztőségnek. A lapszámok persze saját értékrendemben ennél sokkal többet közvetítenek nekem: gazdag eszmeiséget — még ha esetenként szembetűnő nívókülönbségek vannak is a közölt írások között. Őszinte elismerésemet fejezem ki azért, hogy olyan (talán konok) következetességgel a székely mentalitás múltját, népi gyökereit igyekeznek olvasóközömbé hozni. Magam is székely vagyok, amolyan „árnyékszékely”, miként apám engem — a Kolozsvárra került kászonalítzi

Transsilvanicumok

NÉMETH JÚLIA

Irodalom- és művészettörténet, művészetfilozófiai fejtegetések, nyelvművelés, a szülőföldhöz kapcsolódó frások, vallásos tematika, filozófia, élő néphagyományok, irodalmi anekdoták, könyvismertető, szépprózai frások és versek, gyermekirodalom – mindez egy helyen, az *Erdélyi Toll*-ban.

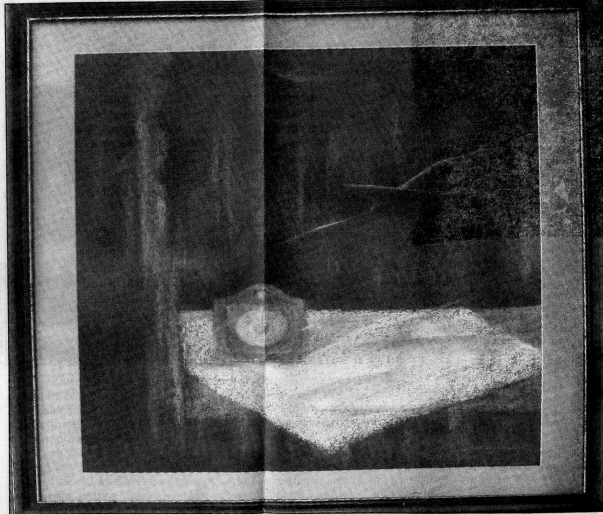

A Székelyudvarhelyen negyedévenként megjelenő irodalmi és művelődési folyóirat – kiadja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvtudó vállalat – IV. évfolyamának fidei első száma, többek között, Tamási Áron hagyatékban őrzött publicisztikai jegyzeteiből közöl válogatást.

A két világháború közti erdélyi magyar irodalom jeles képviselője, a Nagyenyedet „vá-

lasztott, szellemi szülőföldjének” tekintő Berde Mária életének és munkásságának fontosabb mozzanatait Józsa Miklós eleveníti föl. A fényképekkel gazdagon illusztrált tanulmányt versek és az íróró Szórványvermek voltam című, 1944-ben az *Ifjú Erdély*-ben megjelent írása egészíti ki. S ugyancsak az *Irók a szülőföldről* rovatban kaptak helyet Bölöni Domokos újabb, színesen olvasmányos „mondatalai az életéről” *Szélrózsa kankalin (III)* címmel.

„Az irodalmi élet kezdetben vitákkal zajlott, a liberálisok és a konzervatívok, a tradíciók és a progresszió hívei szellemi viadalokban mérték össze erejüket. Ezek a viadalok azonban, minden bizonnyal a közösen viselt kisebbségi sora következtében, sohasem voltak olyan kényelhetetlenek, mint a Magyarországon folyó irodalmi viták, Erdélyben nem jöttek létre a magyarországihoz hasonló küzdelmek a hagyományörzők és az újítók, a „népiek” és az „urbánusok” között. A regionális tradíciók és az újonnan érkezők által képviselt eszmék meglehetősen hamar kiegyenlítődtek, a különböző forrásokból származó gondolatok gyorsan egymásba olvadtak. Valójában ezek az elvi szintézisek (vagy kompromisszumok) szabták meg a kisebbségi irodalom ideológiáját a későbbiek folyamán” – véli Pomogáts Béla *Erdélyi irodalom – Hagományok és alapok* című értekezésében. Bertha Zoltán *Erdélyi írók Szászron* című írásában pedig a magyar identitás kérdéséről boncolgatja.

Bördy Margit: A vers éjszakája

A *Maradandó művészet* rovatban Albert-Lőrincz Márton *Gondolatok a kultúráról* című tanulmánya olvasható. „Az az igazság, hogy a kultúra művelői és menedzselői, valamint foglalkoztatottjai nem sokat törődnek a fogalom definíciójával, nem bíbelődnek „gyakorlatatlan”,

elvont elméleti kérdésekkel, ahogy a közömbös sem, hiszen – vélik – nem az ő dolguk. Mi, olvasók, befogadók és művelők azonban gyakran megütjük azon, hogy milyen sokszor és hányavetien összekutyulják a szezonot a fazonnal, a művészetet a kultúrával azok, akik megszólalnak a tárgyban” – állítja a szerző.

Végkövetkeztetésként pedig megállapítja: „A szellemi kisugárzás a lélek mélyrétegeiből fakad, és bizonyos értékeket külfelmesít. Ezek az értékek szelektíven és rétegesen nyilvánulnak meg. Maga a kultúra tehát a közösségi aktivizmus történeti kifejeződése.”

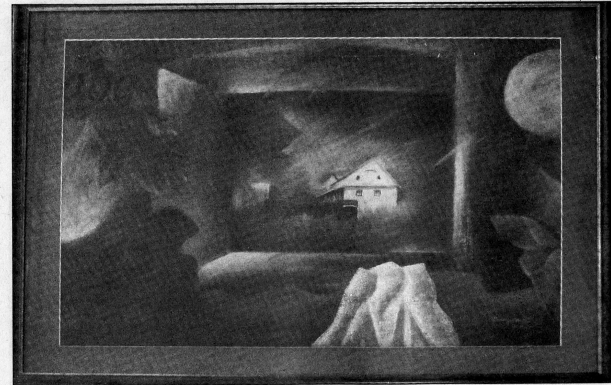
Az előző lapszámban megjelent írásának folytatásaként Burján Emil az 1970-ben elhunyt neves budapesti művészettörténésznek, a *Magyar művészet* szerzőjének, Fülöp Lajosnak a műbölcséleti alapelveit ismerteti. Ízelítőként: „az újkori művész nemcsak lelki táplálékot nyújt korának akkor, amikor alkot, hanem támadja is azt; a festő ostromolja minden ecsetvonásával, a szobrász vésőjével, a költő minden verssorával s az újkori színműs minden gesztussával, még azzal is, hogy hátat fordít publikának.”

Málnási Ferenc a 300 évvel ezelőtt született Bod Péterre és a 170 évvel ezelőtt elhunyt Bölöni Farkas Sándorra emlékezik és

közi *Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében* című értekezésének újabb, VIII. fejezetét. Olvasmányosok továbbá Rádtly János irodalmi anekdotái.

A *Mázsa és lant* rovatban Jancsik Pál, Csávossy György, P. Buzogány Árpád, Mészely József, Kamenitzky Antal, Beke Sándor, Albert-Lőrincz Márton, Demeter Attila, Rádtly János, Pálffy Tamás Szabolcs, Fülöp Kálmán, Ilyés András Zsolt, Czizmai Szabó Sándor és Barna Rozi versai valamint Ferenczi Enikő, Csire Gabriella, Bölöni Domokos, Zsidó Ferenc, Buksa Éva Mária, Molnos Ferenc és Kedei Zoltán prózai írásai olvashatók. A gyermekvilág szerzői pedig: P. Buzogány Árpád, Mészely József, Rádtly János, Csávossy György, Kiss Lehel, Németh János, Csire Gabriella, Bölöni Domokos, Jakab Rozália és Mészely Adél.

A széles olvasóréteget megcélzó, tartalmi-tematikai szempontból változatos folyóirat az erdélyi könyvesboltokban vásárolható meg.

Bördy Margit: Alkonyat

*Bördy Margit festő- és grafikusművész alkotásai májól a marosvásárhelyi Bernády-házban láthatók. Egyéni kiállítását Nagy Miklós Kund művészeti író nyitotta meg.

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPITVÁNY

Szabadság, 2012. június 19.

szolgalegény és az ugyanabból a faluból származó cselédlánynak a kincses városban született „nadrágos góbé gyereket” — titulált. Lehet, hogy ez az „elfajzott voltom” diktálja azt, hogy az *Erdélyi Toll* székely-centrikusságának irodalmi megítélésében valamit hiányolok: a székelyek nemcsak az autonómiára szomjazó tájakon, a rovásírással megjelölt Székelyföldön élnek, hanem szerte a nagyvilágban. (Tamási Áron székely maradt Amerikában, s akkor is, amikor a saját államába telepedett át.) Talán a Bukarestbe, Kolozsvárra, vagy miért ne, Óceánon túlra ke-

rült székelyekről is többet kellene szólni. Lehet, hogy ismét haza beszélek, gondolkodom például arra, hogy az Újvilágban meggazdagodott székelyek — mint unokabátyám, Balázs Ferenc, aki áldozatosan segítette a kászoni itt maradtakat — milyen erőfeszítéseket tettek/tesznek a hazaiak támogatásában. Meg aztán egy másik, ugyancsak személyes vonatkozás: a harmincas években Kolozsváron rövid ideig megjelent egy újság *Székely Alkalmazottak Lapja* címmel. A szerkesztője, Ladó Lajos nagy hóhányó volt — de nem ez a lényeg, hanem az, hogy a kincses város székely cseléd lányainak, szolgálégényeinek lapjuk volt. Az ilyen sajtójelenségekkel is foglalkoznia kellene a folyóiratnak, ez is „székely kérdés”. Mint ahogyan a Magyarországra áttelepült székely honfitársaink életéről is szívesen olvasnának az itthoniak.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Brauch Magda:

„Az Erdélyi Toll színvonalas, sokoldalú folyóirat...”

Az Erdélyi Toll színvonalas, sokoldalú folyóirat, és magam sokra értékelem politikamentességét. Sajnálom viszont, hogy megyénkben (Arad megye) nem lehet hozzájutni szabad árusításban, pedig volna rá igény.

In: *II. 2009-ben indult az Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat. 3. Erdélyi Toll — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Demeter Attila:

„Az Erdélyi Toll épp jókor született...”

Az *Erdélyi Toll* épp jókor született: a Székelyföldnek szüksége volt és van egy olyan irodalmi és művelődési közvetítő közegre, amely egyrészt méltóan képviseli őt, másrészt pedig megmérettetésre sarkallja, tükröt állít eléje. Ugyanakkor jó tudni, hogy méltó partnere a többi erdélyi irodalmi lapnak, olyan szellemi bástya,

amely egybegyűjti nemcsak a jelentős székelyföldi alkotókat, hanem ezzel egyidőben megszólaltatja a jelenkori magyar irodalom nagyjait is. Külön értéknek tartom, hogy az *Erdélyi Toll* — amelynek sikerült 75 magyar íróat közös asztalhoz ültetnie — hitelesen, szellemesen, mértéktartással és derűlátóan fordul olvasótáborához. Nekem személy szerint a reményt jelenti, hogy Erdélyben (és persze, Székelyföldön) továbbra is szükség van az írott szóra, a nyelvre, az irodalmi alkotásra. És talán egyre nagyobb szükség van egymás megismerésére (itt az erdélyi szerzőkre gondolok, pontosabban arra, hogy még mindig nem ismerjük eléggé egymást, az Erdélyi Toll e tekintetben is tett már néhány fontos lépést).

**A 2012-ben megjelent ünnepi kiadvány,
melyben nagyon sok vélemény elhangzik
az Erdélyi Toll című folyóiratról**

In: II. 2009-ben indult az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat. 3. *Erdélyi Toll* — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Málnási Ferenc:

„Hogy mit jelent számomra az Erdélyi Toll? ...”

Hogy mit jelent számomra az Erdélyi Toll? Sokat, nagyon sokat, hiszen magyartanárként most már nem oktatok, csak besegítek néha helyettesítőként, nincs már kötelességem, munkám a tananyag megtanításával, így külső munkatársként több időt szánhatok a folyóirat *Anyanyelvünk épségéért* című rovatban elindított *Anyanyelvoktatásunk...* c. tanulmányorozatom további megírására, előkészítésére.

Kezdetben az *Erdélyi Toll*hoz Eszteró István költő, volt évfolyamtársam, Temesvárról ajánlott be, üzent, hogy közölhetnék az újonnan megjelent folyóiratban... Éreztem, hogy itt az alkalom, írhatok, pótolni kell a 45 évi tanári-pedagógusi pályának szentelt elzártságomat.

In: II. 2009-ben indult az *Erdélyi Toll irodalmi és művelődési folyóirat*. 3. *Erdélyi Toll* — az egész magyar nyelvterületre kiterjedő objektív és pártatlan „írott szellemi bástya”. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Buksa Éva-Mária:

**„Gutenberg óta (1453) a könyvnyomtatás
a művelődés forrása és feltétele is”**

Az immár nagykorúvá vált Erdélyi Gondolat Könyvkiadóról ma — közel 21 év távlatából — elmondhatjuk, hogy hivatásának tudatában magas fokú szakértelemmel szolgálja Erdély földjén a közművelődést gazdag tematikai és műfaji változatosságot kínáló irodalmi alkotások, tudományos írások (tanulmányok, monográfiák, nyelvművelő és természetismereti művek), vallási tárgyú, néprajzi, valamint népköltészeti alkotások megjelenítésével. A több mint 250 szellemi termék sokszínűsége tükrözi a kiadói szándékot: könyvet adni kezébe a szépirodalmi művek iránt érdeklődőknek, az Erdély természeti szépségeit, népi hagyományait, népköltészetét megismerni vágyóknak, az ősi rovásírás és a mai nyelvművelés iránt érdeklődőknek, valamint nemzeti történelmünket jobban megismerni óhajtok részére.

Ebben a társadalmilag, gazdaságilag és politikailag polarizált világban a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó egy olyan szellemi fórum, mely méltán az erdélyi kortárs magyar irodalom és tudomány fókuszába került, és a *Székely Útkereső*vel, a Székely Útkereső Kiadványaival, valamint a 2009-ben indult *Erdélyi Tolla*l erősítette értékteremtő jellegét.

Erdélyi Toll

Irodalmi és művelődési folyóirat

A folyóirat címe: *Erdélyi Toll*. Irodalmi és művelődési folyóirat.

Alapítási év: 2009. Alapította: Beke Sándor. Város: Székelyudvarhely, Harghita megye.

Megjelenik negyedévente Székelyudvarhelyen. Példányszám: 400-700. A folyóirat mérete: 24,5 x 17,5.

Szerkesztőség: Főszerkesztő: Beke Sándor. Szerkesztő: Brauch Magda és Csire Gabriella. Olvasószerkesztő: P. Buzogány Árpád. Borítótér és grafikai kivitelezés: Beke Sándor-Olivér. Gazdasági vezető: Beke Klára. A 2009–2012-es számok címlapjainak az illusztrációit Péter Katalin készítette.

Tördelés és műszaki szerkesztés: Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. Nyomtatja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó Nyomdája. Kiadja az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó. Felelős kiadó: Beke Sándor.

Oldalszám: I. évf.: 2009. 1. sz.: 224 o.; 2009. 2. sz.: 220 o.; II. évf.: 2010. 1. sz.: 224 o.; 2010. 2. sz.: 236 o.; 2010. 3. sz.: 252 o.; 2010. 4. sz.: 316 o.; III. évf.: 2011. 1. sz.: 348 o.; 2011. 2. sz.: 200 o.; 2011. 3. sz.: 200 o.; 2011. 4. sz.: 200 o.; IV. évf.: 2012. 1. sz.: 236 o.; 2012. 2. sz.: 232 o.; 2012. 3. sz.: 232 o. és 2012. 4. sz.: 232 oldal.

Terjesztik az erdélyi könyvesboltok.

Az Erdélyi Toll rovatai. A folyóiratnak állandó és alkalmi rovatai vannak. *Állandó rovatok:* Írók a szülőföldről, Irodalomtörténet, Sajtótörténet, Anyanyelvünk épségéért, Művészet-történet, Maradandó művészet, Sors és pálya, Múza és lant, Írói hagyaték, Irodalmunk gyöngyszemei, Híres magyar műzsák, Paródia, Irodalmi anekdoták, Szellemi műhely, Dokumentumok, Művelődési visszatekintő, Élő néphagyományok, Históriai ének, Zenei világ, Filozófia, Hit és üzenet, Élő tudomány, Könyveink világa, Erdélyi Toll — gyermekeknek. *Az alkalmi rovatok* főleg „évfordulós” szerzőkre való emlékezésre vagy ünnepi események megörökítésére adnak lehetőséget. Az I. évfolyam első számától (2009. 1.) a IV.

évfolyam negyedik számáig (2012. 4.) az alábbi szerzőkre emlékezünk: Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Ady Endre, Móricz Zsigmond, Bartók Béla, Kosztolányi Dezső, Zrínyi Miklós, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór, Vörösmarty Mihály, Fazekas Mihály, Tóth Árpád, Berzsenyi Dániel, Bod Péter, Bölöni Farkas Sándor, Dsida Jenő, Aranka György, Áprily Lajos, Bethlen Miklós.

Az Erdélyi Toll szerzői: Ady Endre, Albert-Lőrincz Márton, Aranka György, Arany János, Balázs Sándor, Barabás István, Baricz Lajos, Bartus Rozi, Batsányi János, Beke Sándor, Bencze Mihály, Benedek Elek, Berde Mária, Bertha Zoltán, Berzsenyi Dániel, Bod Péter, Bodó Márta, Botár Emőke, Bölöni Domokos, Bölöni Farkas Sándor, Böszörményi Zoltán, Bözödi György, Brauch Magda, Buksa Éva-Mária, Burján Emil, Bustya Dezső, Czizják Edit, Czinnay Szabó Sándor, Csatáné Bartha Irénke, Csávossy György, Csifó János, Csire Gabriella, Csire Gábor, Csokonai Vitéz Mihály, Dávid Gyula, Deák-Sárosi László, Demeter Attila, Demény Lajos, Dsida Jenő, Elekes Ferenc, Eszteró István, Farkas Antal, Fábian Lajos, Ferenczi Enikő, Fodor Sándor, Főcze Kornélia, Fülöp Kálmán, Fülöp Lajos, Hadnagy József, Huber András, Ilyés András-Zsolt, Jakab Rozália, Jakobovits Miklós, Jancsik Pál, Jánky Béla, Józsa Attila, Józsa Miklós, Kamenitzky Antal, Kazinczy Ferenc, Kedei Zoltán, Kinde Annamária, Kiss Lehel, Kocsis Rózi,

Komán János, Kosztolányi Dezső, Kozma László, Kozma Mária, Kovács György, Kőlcsey Ferenc, Kriza János, László Judit, László László, Lőrincz György, Matekovits Mihály, Málnási Ferenc, Mészely Adél, Mészely József, Molnos Ferenc, Murádin László, Nagy Attila, Nagy József Levente, Nagy Irén, Nagy Olga, Nagy Pál, Nagy Székely Ildikó, Nagyálmós Ildikó, Németh János, Németh Júlia, Ötvös József, Panigay Róbert, Papp Endre, Pálffy Tamás Szabolcs, Pázmány Péter, P. Buzogány Árpád, Petőfi Sándor, Pomogáts Béla, Pongrácz P. Mária, Radnóti Miklós, Rácduly János, Reményik Sándor, Sántha Attila, Sebestyén Péter, Sipos Domokos, Sipos Enikő, Sipos Erzsébet, Sütő András, Szakolczay Lajos, Szász István Tas, Szekeres Lukács Sándor, Sente B. Levente, Székely-Benczédi Endre, Tamási Áron, Tar Károly, Tácsi Erika, Tekei József, Tóth Árpád, Tóth Mónika, Vandra Attila, Vő Gabriella, Vörösmarty Mihály, Zágonyi Attila, Zólyai Andrea Csilla, Zsidó Ferenc, Zsigmond Győző.

Az Erdélyi Toll illusztrátorai: Abonyi Mária, Asztalos Sándor, B. Gyűjtő József, Bányai Éva Eszter, Barabás Éva, Barabás Miklós, Beke Sándor Olivér, Berze Imre, Cs. Erdős Tibor, Dvortáček Ágoston, Feszt László, ifj., Gyárfás Miklós, Holányi Julianna, Horváth Szőke Gyöngyvér, Jakobovits Márta, Jakobovits Miklós, Jankó Szép Noémi Abigél, Kancsura István, Karancsi Sándor, Károly Sándor, Kedei Zoltán, Keller Emese, Kocsis Rudolf, Kolozsi Tibor, Koncz János, Korondi Jenő, Köllő Margit, László István, Lotz Károly, Madarász Viktor, Máté Péter, Mészely Ilka, Miklóssy Mária, Molnár Krisztina, Molnos Dalma, Molnos Zoltán, Munkácsy Mihály, Müller Emese, Nagy Zsolt, Novák Ildikó, Pauer Géza, Péter Katalin, Simon Anna, Soó Zöld Margit, Székely Bertalan, Székely János, Tompos Opra Ágota, Vajda György, Varga Mihály, Vargha Mihály, Venczel Árpád, Vetró András, Zsigmond Márton.

Megrendelhető az alábbi címen:

535600 Székelyudvarhely,
Tamási Áron u. 87, HR megye.

Telefon: 00-40-266-212703;

E-mail: egondolat@yahoo.com

Olvasható

az alábbi címeken:

www.erdelyigondolat.ro

www.matarka.hu/f_leiras.php?st=1437

<http://epa.oszk.hu/02200/02203>

Az Erdélyi Toll könyvészeti adatai

az *Erdélyi Gondolat és szellemi műhely* című

Könyv- és folyóiratajánlóban. 2012. I. évf., 1. szám

In: II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 4. Húsz év, 266 könyv, sajátos szellemi értékek, örök érvényű kincsek. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Balázs Sándor:
„Az Erdélyi Toll című folyóirat...”

Az *Erdélyi Toll* című folyóirat és az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó patronálásával megjelenő könyvek gyakorlatilag egyazon szerkesztési koncepciót érvényesítik. (...) Egy valami azért mégis csak megkülönbözteti a folyóirat szerkesztését a könyvek megjelenésétől: a kötetekben sokkal mélyebben beszélhető a *tudományos igény* (nyilván akkor, amikor nem a szépírási vonzókörében készült a kézirat). Egy folyóirat ugyanis lehet akár elalvás előtti olvasmány (ez pozitív, nem negatív értékelés), a könyv azonban nem mindig ilyen, esetleg olyan tudományos értekezés, amelyet inkább a könyvtárakban olvasnak. (...) De azért el kellene gondolkodni azon is, hogy *perspektivikusan* (tehát nem most) vajon ebből a médiumakcióból nem fog-e kinőni egy olyan formakeret, amely — nem valamilyen „Udvarhelyi Korunk”, vagy „Udvarhelyi Erdélyi Múzeum” formájában — teret biztosít a „vájtfülűeknek” szóló szakelemzések közlésének is, kielégítve ezzel mind a *tömegkommunikálás*, mind a *specifikus tudományos érdeklődés* igényeit. Persze ez a jövő zenéje, ám ha ez a távlat már ma felvillan, el lehetne kezdeni az ilyen irányú építkezést azzal, hogy *egy-egy* ilyen, inkább a szakigényesebbeknek szóló tanulmánynak is teret biztosítanak.

In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 4. Húsz év, 266 könyv, sajátos szellemi értékek, örök érvényű kincsek*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Balázs Sándor:
„Az Erdélyi Toll folyóirat kapcsán...”

Az *Erdélyi Toll* folyóirat kapcsán már elmondtam a véleményemet, ez jórészt a néprajzi írásaikra is vonatkozik. Az ilyen hagyománymentő munkálkodásra feltétlenül szükség van. Néprajzi tanulmányaikat úgy értékelem, hogy ezek mintegy utat mutatnak a fentebb említett szaktudományi nyitás felé, sikerült összeötvözniük a közérdeklődés és (részlegesen) a specialitás különleges igényeit. De a távoli jövőben — ki tudja, miért ne — esetleg az akadémikus mélységéig hatolóan is megtehetik ezt. Feltéve, ha a székelyudvarhelyi kezdeményezésnek ilyen távlati igényei vannak. Ha ilyen szándékaik nincsenek, maradjanak meg a mostani részleges összeegyeztetésnél.

In: *II. Könyvkiadás. I. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. 6. Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és a hagyományápolás*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténés-

---

szekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Megjelent az Erdélyi Toll

▶Az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában megjelent az Erdélyi Toll irodalmi és művészeti folyóirat 2012. 3. száma. Tartalmából: Józsa Miklós a 125 éve született Áprily Lajos nagyenyedi emlékeinek járt utána, miközben Málnási Ferenc Áprily-verseket elemez. Olvashatjuk Ráduly János irodalmi anekdotáit, de Beke Sándor összegzőjét is a Székely Útkereső levelesládájáról. Szekeres Lukács Sándor a rovásírásos múltunkat idézi fel, Pomogáts Béla a transzilvánista ideológiáról értekezik. A Múza és lant szerzői Farkas Antal, Csávossy György, Kozma László, Ferenczi Enikő, Tar Károly, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Beke Sándor, Nagy József Levente, Albert-Lőrincz Márton, Bölöni Domokos, Csátáné Bartha Irénke, Czirják Edit, Komán János, Hadnagy József, Kamenitzky Antal és Fülöp Kálmán.

Székely Újság, 2012. november 23-29.

Balázs Sándor:

„Én a világhálót még idézőjelben sem minősítem az olvasási kedv megrontójának...”

Én a világhálót még idézőjelben sem minősítem az olvasási kedv megrontójának. Más az olvasás általában és más a könyvolvasás, a folyóirat olvasása; a nyomtatott és az elektronikus médium a betűk közvetítette eszmék befogadási módjában valóban konkurálhat egymással. De nem mindig, hiszen miért ne egészíthetnék ki egymást. Az Önök esetében e tekintetben különbség van az időszaki kiadvány és könyvek megjelentetése között. Az *Erdélyi Toll* — nyomdai sokszorosítása mellett — fent van az interneten is, bárki olvashatja, ez a sajtóterjesztés szempontjából lehet, hogy hátrányos (kevesebb példányt lehet eladni), ám nagy haszna is van: olyanok is hozzájutnak a szövegekhez, akikhez a példányok a szokásos úton soha nem jutottak volna el. Én magam számos külföldi roko-

---

---

nomnak, ismerősömnem javasoltam, olvassák a világhálón folyóiratukat. Megköszönték, és jó véleménnyel voltak az Erdélyi Tollról. Ezt a sikert az elektronikus eszközök nélkül nem könyvelhették volna el.

In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról általában. 9. Csappan az erdélyi magyar olvasótábor.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Bertha Zoltán:

**„Szerintem most már határoktól függetlenül
lehet valaki sikeres...”**

Szerintem most már határoktól függetlenül lehet valaki sikeres (...). De azért a tiszta és összetett értékek talán mégis a legmaradandóbb lelki-szellemi alapon nyugszanak: amikor a mű sem érzelmileg, sem erkölcsileg nem idegenedik el a jellegzetes nemzeti sorskérdésektől, a népünket sorvasztó gondok-bajok észrevételétől, a felelősségvállalásra és igazmondásra készítő moralitástól. A tradicionális sajátosságok — a hűség, a kötődés, az identitásvédelem — hagyományos méltóságától. A politika persze más, mint az írásművészet, de azért ahogyan az erdélyi magyarságot, mint nemzeti közösséget természetes jogelvi alapon megilleti a kollektív önrendelkezés, az autonómia szabadsága, hasonlóképpen az irodalom szabadságához is hozzátartozhat a „vallani és vállalni” eszmeisége (még ha olykor éppen ezt akarják is kilúgozni belőle). Az, ami minden leszűkítés nélkül önmagunkra ismertet — és reményt is sugároz. Ami köt és emel — köt a bennünk és emel a fölöttünk lévő értékekhez. Ahogyan a *Székely Útkereső* és a körülötte kibomlott eredmények (Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, *Erdélyi Toll* folyóirat, antológiák stb.) összegezve is mutatják valamennyiünk számára „a jövő, a megmaradás méltó útját”, ahogyan Beke György fogalmazott, s hogy mindez nemcsak tényadat immár, hanem: történelem — amiként pedig azt Nagy Pál szögezte le legújabb, és éppen a kiadónál közzétett tanulmánykötetében, a *Betűvetés mezején* címűben (2010). De remélhetőleg — tehetjük hozzá — nemcsak múltbeli, hanem jelen- és jövőbeli, vagyis folytonosan történő és létezésünkben megtartó történelem.

In: *II. Könyvkiadás. II. Az erdélyi könyvkiadásról általában. 12. Vélemények a XXI. század eleji erdélyi magyar irodalomról.* Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Beke Sándor:
„Szellemi műhelyünkben...”

Szellemi műhelyünkben 2009-ben létrejött *Erdélyi Toll* folyóiratunk bemutatását, időközönkénti recenzálását az alábbi sajtókiadványok tették meg: *Bányavidéki Új Szó*, *Besztercei Híradó*, *Erdőszentgyörgyi Figyelő*, *Gyergyói Kisújság*, *Háromszéke*, *Heti Új Szó*, *Könyvkiadói Tájékoztató*, *Krónika*, *Népújság*, *Nyugati Jelen*, *Polgári Élet*, *Szabadság*, *Új Könyvpiac*, *Vásárhelyi Hírlap*, *Vasárnap*.

In: III. *Könyvterjesztés Erdélyben. 13. A könyvesboltokban történő könyvterjesztésről*. Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Beszélgetés írókkal, költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal és szerkesztőkkel XXI. századi erdélyi könyvkiadásról, sajtókiadványokról, irodalomról, könyvterjesztésről. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó — Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Toll. Székelyudvarhely, 2012.

Megjelent az Erdélyi Toll

Az Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában megjelent az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat 2012. 3. száma. Tartalmából: Józsa Miklós a 125 éve született Áprily Lajos nagyenyedi emlékeinek járt utána, miközben Málnási Ferenc Áprily-verseket elemez. Olvashatjuk Ráduly János irodalmi anekdotáit, de Beke Sándor összegzőjét is *A Székely Útkereső levelesládájáról*. Szerkes Lukács Sándor a rovásírásos múltunkat idézi fel, Pomogáts Béla a transzilvanista ideológiáról értekezik.

Székely Újság, 2012. november 23-29.

Az ideai harmadik Erdélyi Toll kínálatából

Megjelent az Erdélyi Toll IV. évfolyamának 3. száma. Az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Kiadó negyedévi publikációjának legfrissebb kínálatát az alábbiakban ismertettük. Az írók a szülőföldről rovatban Bertha Zoltán: *Transzilván „lélekméntők”* (Páskándi Géza esszéi modern erdélyi klaszszikusokról), illetve Bölöni Domokos: *Szélrózsa kankalin* (V.) című írása olvasható, irodalomtörténeti ismereteket Pomogáts Béla: *A transzilvanista ideológia*, valamint Bertha Zoltán: „Szelíd fényű gló-

ria” (Páskándi Géza *Dsida Jenő*ről) című munkája nyújt. A 125 éve született Áprily Lajos szellemét Józsa Miklós: *Áprily Lajos emléke Nagyenyeden* című írása, illetve Málnási Ferenc két verselemzése idézi meg. A sajtótörténet számára fenn tartott részben Beke Sándor főszerkesztő: *A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében* (II.) című összeállítását találjuk. Az Anyanyelvünk épségéért rovatban Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében* X. című munkája olvasható. A

Múza és lant rovat szerzői: Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Bölöni Domokos, Czirják Edit, Csatáné Bartha Irénke, Csávossy György, Farkas Antal, Ferenczi Enikő, Fülöp Kálmán, Hadnagy József, Kamenitzky Antal, Komán János, Kozma László, Nagy József Levente, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly. Irodalmi anekdotákat Ráduly Jánostól, filozófiai jellegű írást Balázs Sándortól olvashatunk. A Hit és üzenet rovatban Baricz Lajos, Beke Sándor, Fülöp Kálmán lírai al-

kotása, illetve Bustya Dezső, Málnási Ferenc, Pázmány Péter prózája található. Recenzióval Szerkes Lukács Sándor jelentkezik *Rovásírásos múltunk* címmel (Mandics György: *Rovott múltunk, A székely-magyar rovásírás-történet kézikönyve*, I. kötet, Irodalmi Jelen Kiadó, Arad, 2010). A gyermekrovatban Beke Sándor, Mészely József, Ráduly János, Tar Károly versei és Benedek Elek, Bölöni Domokos, Csire Gabriella, Kriza János, László László, P. Buzogány Árpád prózája olvasható.

Nagy Székely Ildikó

Népújság, Múza-melléklet, 2012. november 24.

Nagy Székely Ildikó:
Az idei harmadik Erdélyi Toll kínálatából

Megjelent az *Erdélyi Toll* IV. évfolyamának 3. száma. Az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Kiadó negyedévi publikációjának legfrissebb kínálatát az alábbiakban ismertetjük. Az *Írók a szülőföldről* rovatban Bertha Zoltán: *Transzszilván „lélekmentők”* (Páskándi Géza esszéi modern erdélyi klasszikusokról), illetve Bölöni Domokos: *Szélrózsa kankalin (V.)* című írása olvasható, irodalomtörténeti ismereteket Pomogáts Béla: *A transzilvánista ideológia*, valamint Bertha Zoltán: „Szelíd fényű glória” (Páskándi Géza Dsida Jenőről) című munkája nyújt. A 125 éve született Áprily Lajos szellemét Józsa Miklós: *Áprily Lajos emléke Nagyenyeden* című írása, illetve Málnási Ferenc két verselemzése idézi meg. A sajtótörténet számára fenntartott részben Beke Sándor főszerkesztő: *A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében (II.)* című összeállítását találjuk. Az *Anyanyelvünk épségéért* rovatban Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében X.* című munkája olvasható. A *Műzsa és lant* rovat szerzői: Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Bölöni Domokos, Czirják Edit, Csatáné Bartha Irénke, Csávossy György, Farkas Antal, Ferenczi Enikő, Fülöp Kálmán, Hadnagy József, Kamenitzky Antal, Komán János, Kozma László, Nagy József Levente, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly. Irodalmi anekdotákat Ráduly Jánostól, filozófiai jellegű írást Balázs Sándortól olvashatunk. A *Hit és üzenet* rovatban Baricz Lajos, Beke Sándor, Fülöp Kálmán lírai alkotása, illetve Bustya Dezső, Málnási Ferenc, Pázmány Péter prózája található. Recenzióval Szekeres Lukács Sándor jelentkezett *Rovásírásos múltunk* címmel (Mandics György: *Rovott múltunk*, A székely-magyar rovásírás-történet kézikönyve, I. kötet, Irodalmi Jelen Kiadó, Arad, 2010). A gyermekrovatban Beke Sándor, Mészely József, Ráduly János, Tar Károly versei és Benedek Elek, Bölöni Domokos, Csire Gabriella, Kriza János, László László, P. Buzogány Árpád prózája olvasható.

Népújtság, 2012. november 24.

CsA [Csíki András]:
**A Helikon —
 Kortárs szépirodalmi folyóiratok Erdélyben 1.**

„A bemutatásra kerülő irodalmi folyóiratok között nagy múltú, jogutódláson átesett, hagyományos kultúrközpontokban működő lapok (Kolozsvári Helikon, Látó), a 20. század elejének partiumi szellemi központjaiban frissen alapított lapok (Várad, Irodalmi Jelen), valamint — erdélyi viszonylatban — új művelődési központokban, mint Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen (Székelyföld, Erdélyi Toll) létrejött lapok találhatók.”

Tisztás, 2012. december, II. évf. 4. szám

A Helikon — Kortárs szépirodalmi folyóiratok Erdélyben 1.

A bemutatásra kerülő irodalmi folyóiratok között nagy múltú, jogutódláson átesett, hagyományos kultúrközpontokban működő lapok (Kolozsvári Helikon, Látó), a 20. század elejének partiumi szellemi központjaiban frissen alapított lapok (Várad, Irodalmi Jelen), valamint - erdélyi viszonylatban - új művelődési központokban, mint Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen (Székelyföld, Erdélyi Toll) létrejött lapok találhatók.

Kolozsvár (Clausenburg, Cluj Napoca) az erdélyi magyarság

hagyományos szellemi központja. Erdély Romániához csatolását követően olyan jelentős szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének adott otthont, mint a Napkelet (1920-1922), Pásztor-tűz (1921-1944), Erdélyi Helikon (1928-1944), vagy a Termés (1942-44).

A Kolozsvári Helikon 1990. január 5-én (1. évf. 1. szám) jelent meg először, főszerkesztője az indulástól kezdve Szilágyi István Kossuth-díjas író. 1990. március 23-tól a Romániai Írószövetség (RÍSZ) központi hetilapjaként minden pénteken,

majd 1992. január 31-től a RÍSZ központi folyóirataként kétszer egy hónapban jelenik meg.

A Helikon jogelődje az Utunk, mely 1946. június 22-én (1. évf. 1. szám) a Romániai Magyar Írószövetség lapjaként indult. A magyarság politikai képviseletére alakult (1953-ig működő) Magyar Népi Szövetség által – a választásokat megelőzően – összehívott sajtókonferenciát követően jelent meg. Megalapítása után az Írószövetség kiáltványban csatlakozott az MNSZ elveihez, így 1949-től a Romániai Írók Szövetség magyar csoport-

Tisztás, 2012. december, 4. szám

A negyedik Erdélyi Toll kínálatából

A szentesti hangulatot is megidéző publikációban mindenki megtalálja kedvenc rovatát. *Írók a szülőföldről* cím alatt Kozma László verse, az *Ünnepi színpad*, Fülöp Lajosnak a korai Áprily-lírában kifejezésre jutó érzetkultuszról, Bertha Zoltánnak Tamási legkedvesebb regényéről, a *Jégtörő Mátyásról* szóló írása, illetve Bölöni Domokos *Szélrózsza kankalin* című művének soron következő, ötödik része olvasható. A 370 éve született Bethlen Miklós emléke előtt Málnási Ferenc *Olajágot viselő Noé galambja...* című írása adózik, ugyanakkor Bethlen Miklós *Imádságoskönyvéből* is találunk egy részletet. Ady Endre születésének 130. évfordulója alkalmából Bertha Zoltán *Ady táltos-paripáján*, Málnási Ferenc *Új időknek új dalai* című írását, illetve Ady *A magyar ugaron* című versét olvashatjuk. A harmadik számhoz hasonlóan a negyedikben is felidéződik Áprily Lajos emléke, ezt szolgálja Józsa Miklós *A természet világa egy Áprily-versciklusban* című írása. Az *Anyanyelvünk épségéért* rovatban Málnási Ferenc *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében* című művének XI. fejezetét olvashatjuk. A *Sajtótörténet* rovatban a kolozsvári *Hitel* folyóiratról találunk tanulmányokat Szász István Tas, Pomogáts Béla, Farkas Zoltán, Zólya Andrea Csilla, Dávid Gyula, Szokolczay Lajos, illetve Papp Endre tollából. A *Múzsza és lant* rovatban Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Csávossy György, Demeter Attila, Elekes Ferenc, Farkas Antal, Fülöp Kálmán, Komán János, Mészely József, Nagy József Levente, P. Buzogány Árpád, Sente B. Levente, Tar Károly lírai alkotásai, illetve Brauch Magda, Bölöni Domokos, Elekes Ferenc, Fábrián Lajos, P. Buzogány Árpád, Tar Károly prózája olvasható. A *Zenei világ* rovatban Csifó János *Lakatos István, a muzikológus* című írása szere-

pel, az *Élő néphagyományok* rovatban a Ráduly János gyűjtötte népi imákat olvashatjuk. A *Hit és üzenet* című rovatban folytatódnak Bustya Dezső naplójegyzetei, a *Tűnődések*, ugyanitt találjuk Kozma László és Pálffy Tamás Szabolcs versét. A könyvismertetéseknek szentelt rovatban Mészely József Kozma László költő új, *Erdélyi karácsony* című könyvéről értekezik. A negyedik *Erdélyi Toll* Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Csátáné Bartha Irénke, Jancsik Pál, Kozma László, Nagy Székely Ildikó, Ráduly János verseivel, illetve Bölöni Domokos és Csire Gabriella prózai alkotásaival a gyerekeknek kedveskedik.

Népújság, 2012. december 15.

2013

nszi [Nagy Székely Ildikó]:

A Toll védelme

Ötödik évfolyamához érkezett a székelyudvarhelyi folyóirat

Kisiskoláskorom kedvenc tárgyai közé tartozott a háromszínű golyóstoll, amely egyetlen érintésre pirosban vagy zöldben folytatta a megszokott kék sorokat. A székelyudvarhelyi *Erdélyi Toll* ennél sokkal több árnyalattal lepi meg minden negyedévben olvasóit a legfiatalabb „Tollforgatóktól” a szépkorúakig. Az ötödik évfolyamához érkezett irodalmi, művelődési folyóirat, az — idén huszonkettedik évébe lépett — udvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó sajtóterméke különös szépségű, váratlan virágként született 2009-ben, akkor, amikor már a médiavilágban is érzékelhetővé váltak a gazdasági válság jelei, a meglévő irodalmi-művelődési lapok köré csoportosult szerzők és olvasók köre pedig rég körvonalazódott. Szükség, igény volt rá mégis. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy az elmúlt fél évtized alatt egyszer sem kellett megtorpannia, sem minőségében, sem terjedelmében nem érintették az anyagilag, eszmeileg egyaránt nehéz idők mellékhatásai. Ötödik évfolyamának első számában megtaláljuk az induláskor „megkóstoltatott,” azóta egyszer sem nélkülözött rovatokat — *Anyanyelvünk épségéért*, *Írók a szülőföldről*, *Irodalomtörténet*, *Sajtótörténet*, *Múzsza és Lant*, *Híres magyar műzsák*, *Filozófia*, *Élő néphagyományok*, *Hit és üzenet*, *Élő tudomány*, *Erdélyi Toll* — *gyermekeknek* —, az első ötvenegynéhány oldalon, a szintén ismert és kedvelt *Műhely* rovatban pedig *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján* címmel Beke Sándor főszerkesztő 2012-ben kiadott interjúkötetének első fejezete olvasható. Mi módon befolyásolta az 1989 utáni romániai magyar sajtó az alkotói pályák alakulását, milyen emlékeket idéz a rendszerváltás után megjelent *Székely Útkereső*, mi a jelentősége a 70-nél több magyar íróat „egy közös erdélyi asztalhoz” ültető *Erdélyi Toll*nak? — jeles írók, költők, irodalomtörténészek, egyetemi tanárok, szerkesztők véleményét ismerhetik meg minderről a kötet, illetve a lap olvasói. Ezen gondolatokból válogattunk:

A negyedik Erdélyi Toll kínálatából

A szentesti hangulatot is megidéző publikációban mindenki megtalálja kedvenc rovatát. Írók a szülőföldről cím alatt Kozma László verse, az Ünnepi színpad, Fülöp Lajosnak a korai Áprily-lírában kifejezésre jutó érzetkultuszról, Bertha Zoltánnak Tamási legkedvesebb regényéről, a Jégtörő Mátyásról szóló írása, illetve Bölöni Domokos Szélrózsa kankalin című művének soron következő, ötödik része olvasható. A 370 éve született Bethlen Miklós emléke előtt Málnási Ferenc Olajágat viselő Noé galambja... című írása adózik, ugyanakkor Bethlen Miklós Imádságoskönyvéből is találunk egy részletet. Ady Endre születésének 130. évfordulója alkalmából Bertha Zoltán Ady táltos-paripáján, Málnási Ferenc Új időknek új dalai című írását, illetve Ady A magyar ugaron című versét olvashatjuk. A harmadik számhoz hasonlóan a negyedikben is felidéződik Áprily Lajos emléke, ezt szolgálja Józsa Miklós

A természet világa egy Áprily-versciklusban című írása. Az anyanyelvünk épségéért rovatban Málnási Ferenc Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében című művének XI. fejezetét olvashatjuk. A Sajtótörténet rovatban a kolozsvári Hittel folyóiratról találunk tanulmányokat Szász István Tas, Pomogáts Béla, Farkas Zoltán, Zólya Andrea Csilla, Dávid Gyula, Szakolczay Lajos, illetve Papp Endre tollából. A Múzsák és lant rovatban Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Csávossy György, Demeter Attila, Elekes Ferenc, Farkas Antal, Fülöp Kálmán, Komán János, Mészely József, Nagy József Levente, P. Buzogány Árpád, Sente B. Levente, Tar Károly lírai alkotásai, illetve Brauch Magda, Bölöni Domokos, Elekes Ferenc, Fábíán Lajos, P. Buzogány Árpád, Tar Károly prózája olvasható. A Zenei világ rovatban Csifó János Lakatos István, a muzikológus című írása szerepel, az Élő népha-

gyományok rovatban a Ráduly János gyűjtötte népi imákat olvashatjuk. A Hit és üzenet című rovatban folytatódnak Bustya Dezső naplójegyzetei, a Tűnődések, ugyanitt találjuk Kozma László és Pálffy Tamás Szabolcs versét. A könyvismertetéseknek szentelt rovatban Mészely József Kozma László költő új, Erdélyi karácsony című könyvéről értekeznek. A negyedik Erdélyi Toll Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Csatáné Bartha Irénke, Jancsik Pál, Kozma László, Nagy Székely Ildikó, Ráduly János verseivel, illetve Bölöni Domokos és Csire Gabriella prózai alkotásaival a gyerekeknek kedvezkedik.

Népújság, Múzsák-melléklet, 2012. december 15.

„Szomorúság és életbizalom: ez jellemez ma minden szellemi igényt, mert nem lehet nem észrevenni etnikai sorvadásunk aggasztó tüneteit, ugyanakkor kötelességünk és felelősségünk a jövőteremtő munkálkodás. Ez a kötelesség-étosz fűti az *Erdélyi Toll* működtetését is, színvonala, jellege, holdudvara pedig nyilván egyre feltűnőbb lesz az erdélyi és egységes kárpát-hazai kulturális magyar égboltozat alatt” (Bertha Zoltán), „Megőrzésre, továbbadásra méltó szellemi táplálék gyermeknek, fiatalnak és idősnek egyaránt” (Sipos Erzsébet), „Nekem személy szerint a reményt jelenti, hogy Erdélyben (és persze, Székelyföldön) továbbra is szükség van az írott szóra, a nyelvre, az irodalmi alkotásra” (Demeter Attila). Sorozatban közölt prózaanyagával — Bölöni Domokos: *Szélrózsa kankalin*, Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében*, Balázs Sándor: *Köznapfi filozófia*, Bustya Dezső: *Tűnődések* — számomra a folytonosság ígéretét sugallja, egyfajta biztonságérzetet kelt az ötesztendő *Erdélyi Toll*. Olyan érzés ez, mint amikor valaki több hónapos távollét után hazatér, és mindent a helyén talál.

(A tartalomról: Beke Sándor: *Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján (I.)*, Bölöni Domokos: *Szélrózsa kankalin (VI.)*, Pomogáts Béla: *A belikoni költészet*, Bárd Oszkár: *Kell lennie*, Madách Imre: *Isten keze, ember keze*, Málnási Ferenc: „*Mondottam, ember, küzdj és bízza bizzá!*”, Nagy Pál: *Volt akkor egy Művészet*, Pomogáts Béla: *Búcsú egy műhelytől*, Kozma László: *Szabó T. Attila*, Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében (XII.)*, Brauch Magda: *Nyelvi illem — régen és ma*, Bertha Zoltán: *Magyarság és emberség*, Brauch Magda: *Erzsébet asszony*, Balázs Sándor: *Köznapfi filozófia (VI.)*, Ráduly János: *Népies*

rabversek 1897-ből, Szőcs Katalin: *Az élet virága (I.)*, Sebestyén Péter: *Húsvét, az ünnepek ünnepe; Feltámadás; Láttá és hitt*, Bustya Dezső: *Tűnődések (IV.)*, Zsigmond Enikő: *Milyen gát a Bogát-dombja, küszöb-e a Gréces-tető? A Múzsza és Lant* rovat szerzői: Albert-Lőrincz Márton, Barabás István, Beke Sándor, Bodó Márta, Csatané Bartha Irénke, Csire Gabriella, Demeter Attila, Elekes Ferenc, Eszteró István, Ferenczi Enikő, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Ilyés András Zsolt, Kamenitzky Antal, Kiss Lehel, Komán János, Kozma László, Molnos Ferenc, Mester Györgyi, Mészely József, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás, Ráduly János, Tar Károly. Az *Erdélyi Toll* — *gyermekeknek* rovatban Barcsay Andrea-Krisztina, Csatané Bartha Irénke, Csire Gabriella, Kiss Lehel, Kozma László, László László, Mester Györgyi, Mészely Adél, Mészely József, Nagy Székely Ildikó, P. Buzogány Árpád, Tar Károly írásai szerepelnek.).

Népújság, 2013. június 15.

Nagy Székely Ildikó:
Az ötéves Toll második röpte

Ahogy egyetlen vízcsepp a nagy vizet, a tengert őrzi magában, úgy rejtőzik egyetlen (*Erdélyi Toll*)ban a szárnyalásban el sosem fáradó Gondolatmadár minden árnyalata. Így van ez az idej, ötödik esztendő második Tollával is. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó irodalmi és művelődési folyóiratának legújabbját kézbe vevő olvasón az elmúlt fél évtized illatai, ízei, színjátékai lesznek úrrá. Bölöni Domokos irodalmi élményt kínáló *Szélrózsa kanakalinja* a hetedik, Málnási Ferenc *Erdélyi anyanyelvünk — irodalmunk tükrében* című, izgalmas tanulmánya a tizenharmadik részhez érkezett, de Balázs Sándor *Köznapfi filozófiája*, illetve Szőcs Katalin *Az élet virága* című, néphagyományról szóló sorozata is folytatódik. Az irodalomtörténetre éhezőket Pomogáts Béla, Józsa Miklós és Bertha Zoltán szólítja meg újra, az alkotói világ kulisszái mögé bepillantani vágyót pedig a száz éve született Jékely Zoltán kiadatlan leveleit, fényképek háttára írt sorait, dedikációit közlő Ráduly János örvendezteti meg, aki a szovátai Szabó Mihály tanárhoz és családjához írt levelek megőrzőjével, Szabó Mihályné Kulcsár Ilonával interjút is készített. A *Hit és üzenet* rovatban Sebestyén Péter katolikus plébános a keresztény hitnek a mai és holnapi európai kultúrában betöltött szerepéről ír, Gábor Adrienn a *Zenei világban* a bölcsődei zenei nevelésnek a gyermekek szociális és érzelmi fejlődésében megtapasztalható hatásairól értekezik. A *Múzsza és lant* Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Csatané Bartha Irénke, Demeter Attila, Elekes Ferenc, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Jancsik Pál, Kamenitzky Antal, Kiss Lehel, Kozma László, Mészely József, Molnos Ferenc, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Ráduly János, Tar Károly verseiben szólal meg, ugyanakkor ebben a

A Toll védelme

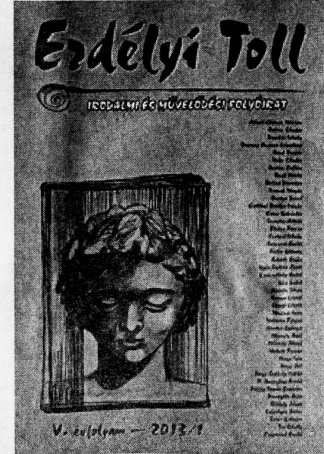
Ötödik évfolyamához érkezett a székelyudvarhelyi folyóirat

Kisiskoláskorom kedvenc tárgyai közé tartozott a háromszínű golyóstoll, amely egyetlen érintésre pirosban vagy zöldben folytatta a megszokott két sorokat. A székelyudvarhelyi Erdélyi Toll ennél sokkal több árnyalattal lepi meg minden negyedévben olvasóit a legfiatalabb „Tollforgatóktól” a szépkorúakig. Az ötödik évfolyamához érkezett irodalmi, művelődési folyóirat az – idén huszonkettedik évébe lépett – udvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó sajtóterméke különös szépségű, váratlan virágként született 2009-ben, akkor, amikor már a médiavilágban is érzékelhetővé váltak a gazdasági válság jelei, a meglévő irodalmi-művelődési lapok köré csoportosult szerzők és olvasók köre pedig rég körvonalazódott. Szükség, igény volt rá mégis. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy az elmúlt fél évtized alatt egyszer sem kellett megtorpannia, sem minőségében, sem terjedelmében nem érintették az anyagilag, eszmileg egyaránt nehéz idők mellékhatásai. Ötödik évfolyamának első számában megtaláljuk az induláskor „megkóstoltatott,” azóta egyszer sem nélkülözött rovatokat – Anyanyelvünk épségéért, Írók a szülőföldről, Irodalomtörténet, Sajtótörténet, Múzsza és Lant, Híres magyar műzsák, Filozófia, Élő néphagyományok, Hit és üzenet, Élő tudomány, Erdélyi Toll – gyermekeknek –, az első ötvenegyhány oldalon, a szintén ismert és ked-

velt Műhely rovatban pedig Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján címmel Beke Sándor főszerkesztő 2012-ben kiadott interjúkötetének első fejezete olvasható. Mi módon befolyásolta az 1989 utáni romániai magyar sajtó az alkotói pályák alakulását, milyen emlékeket idéz a rendszerváltás után megjelent Székely útkereső, mi a jelentősége a 70-nél több magyar író „egy közös erdélyi asztalhoz” ültető Erdélyi Tollnak? – jeles írók, költők, irodalomtörténészek, egyetemi tanárok, szerkesztők véleményét ismerhetik meg minderről a kötet, illetve a lap olvasói. Ezen gondolatokból válogatunk: „Szomorúság és életbizalom: ez jellemez ma minden szellemi igényt, mert nem lehet nem észrevenni etnikai sorvadásunk aggasztó tüneteit, ugyanakkor kötelességünk és felelősségünk a jövőteremtő munkálkodás. Ez a kötelességéghoz fűti az Erdélyi Toll működtetését is, színvonala, jellege, holdudvara pedig nyilván egyre feltűnőbb lesz az erdélyi és egészséges Kárpát-hazai kulturális magyar égboltozat alatt.” (Bertha Zoltán), „Megőrzésre, továbbadásra méltó szellemi táplálék gyermeknek, fiatalnak és idősnek egyaránt.” (Sipos Erzsébet), „Nekem személy szerint a reményt jelenti, hogy Erdélyben (és persze, Székelyföldön) továbbra is szükség van az írott szóra, a nyelvre, az irodalmi alkotásra.” (Demeter Attila).

Sorozatban közölt prózaanyagával – Bölöni Domokos: Szélrózsza kankalin, Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében, Balázs Sándor: Köznapi filozófia, Bustya Dezső: Tűnődések – számomra a folytonosság ígéretét sugallja, egyfajta biztonságérzetet kelt az ötesztendő Erdélyi Toll. Olyan érzés ez, mint amikor valaki több hónapos távollét után hazatér, és mindent a helyén talál.

(A tartalomból: Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján (I.),

Népűjság, Múzsza-melléklet, 2013. június 14.

rovatban számos, Bodó Márta, Csire Gabriella, Elekes Ferenc, Ferenczi Enikő, Kedei Zoltán, Mester Györgyi, P. Buzogány Árpád, Tar Károly tollából született prózai írás is helyet kapott. És hogyan másképp zárhatná röptét az újabb *Erdélyi Toll*, mint a legkisebb közönség megajándékozásával? A gyermekekhez szóló alkotók között ezúttal is nagymértékben a *Múzsza és lant* rovat szerzőit — Albert-Lőrincz Mártont, Beke Sándort, Bölöni Domokost, Csatané Bartha Irénkét, Csire Gabriellát, Jancsik Pált, Kozma Lászlót, Mester Györgyit, P. Buzogány Árpádot, Tar Károlyt — látjuk viszont (de egy tündérszép Benedek Elek-mese, Barcsay Andrea-Krisztina prózája és Nagy Székely Ildikó készülő könyvének részlete is megtalálható itt), ez a kettős jelenlet pedig az igényes olvasóvá nevelés gondolatát sugallja.

Népűjság, Múzsza-melléklet, 2013. július 13.

Németh Júlia:
Gondolatok az Erdélyi Gondolatról

„Közvetlenül a rendszerváltás után egy tehetséges brassói fiatalember, Beke Sándor Székelyudvarhelyre költözik, és elhatározza, hogy életét nem csupán a versírásnak, hanem a könyvkiadásnak is szenteli. Lírikus alkata ugyanis jól megfért különleges menedzseri képességeivel. És megszületett az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, amely fennállása óta mintegy 300 könyvet jelentetett meg, többek között a szépirodalom, a nyelv- és irodalomtudomány, az etnográfia, a folklór, a történelem, a filozófia, a szociográfia, a művészettörténet, a biológia tárgyköréből, de memoárok, publicisztikai és esszéketek is napvilágot láttak az utóbbi két évtizedben. A *Székely Útkereső* című irodalmi-művelődési lapot követően pedig, 2009-ben, immár több mint 200 oldalas terjedelemben megjelent az *Erdélyi Toll* című irodalmi-művelődési folyóirat is.

Dióhéjban ennyi az erdélyi könyvkiadás és sajtótörténet immár szerves részét képező Erdélyi Gondolat Könyvkiadó története. Az Erdélyi Gondolaté, amelynek születésénél ott bábáskodott a felejthetetlen emlékű neves néprajzkutató és író, Nagy Olga, aki tudományos tekintélyét latba vetve, önzetlen segítőkészséggel állt Beke Sándor mellé, segített betörni a könyves szakma meglehetősen zárt világába. Úgy is, hogy számtalan kötetét ajánlotta föl kiadásra, de úgy is, hogy olyan jelentős szerzőket sikerült megnyernie az ügynek, mint Fodor Sándor, Cseke Péter, Murádin László, Péntek János, Jancsik Pál, Benkő András és a többiek.

A kiadó megalakulásának 20. évfordulóján a főszerkesztő, Beke Sándor a 21. századi erdélyi könyvkiadással, sajtókiadványokkal, irodalommal és könyvterjesztéssel kapcsolatos körkérdésekkel fordult az Erdélyi Gondolat munkatársaihoz, olvasóihoz, megszólaltatva neves írókat, irodalomtörténészeket, nyelvészeket, egyetemi tanárokat, szerkesztőket. Az *Erdélyi Toll* 2013/1. és 2013/2. számában napvilágot látott válaszok Albert-Lőrincz Márton, Balázs Sándor, Barabás István, Bertha Zoltán, Bölöni Domokos, Brauch Magda, Buksa Éva-Mária, Csire Gabriella, Demeter Attila, Jakobovits Miklós, Málnási Ferenc, P. Buzogány Árpád, Pomogáts Béla, Ráduly János és Sipos Erzsébet véleményét tartalmazzák.

A '89 utáni erdélyi magyar sajtó hatását firtató kérdéssel kapcsolatban a válaszok sokaságából Pomogáts Béla egy gondolatát emelném ki: »A Székelyföld a maga különleges történelmi és kulturális, mondhatnám így is: 'lelki' hagyományai révén a magyar kulturális közösség meghatározó tényezője. Mondhatnám, ahhoz, hogy a nemzeti kultúra teljes értékű örökösei és gazdái legyünk, egy kicsit 'székelyeknek' is kell lennünk — Budapesten, Szegeden, Debrecenben, Pécsen, sőt Szabadkán, Pozsonyban, és Kassán is. Vagyis vállalnunk kell a Székelyföld hagyományait és kultúráját, ismernünk kell ezt a kultúrát, birtokba kell vennünk egyetemes magyar értékeit, és el kell köteleznünk magunkat fennmaradásának és gazdagodásának, megismerésének és megismertetésének ügye mellett. Mindennek szolgálatában áll, mindezt elősegíti az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, a Székely Útkereső és az Erdélyi Toll.«

S hogy milyen értékeket adott a magyar könyvbarátoknak az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó? Bertha Zoltán szerint »örök érvényű erdélyi sajátosságok tárházát, enciklopédikus tudástárát bővítette elévülhetetlen kincsekkel (s így elévülhetetlen érdemeket is szerezve, sőt halmozva) az utóbbi két évtizedben. A Sütő András által olyannyira messze sugárzó jelképiséggel feldúsított fogalom, a sajátosság méltósága, a genius loci kap általa is markáns, karakteres önkifejeződést. Elég végigtekinteni a számtalan kitűnő művelődéstörténeti, néprajzi-népismereti, helytörténeti, gyermekirodalmi és végtelenül sorolhatnánk, hogy még mi mindenféle műfajba sorolható könyvek seregén, hogy nyilvánvalóvá váljon mindenki előtt: a nemzeti önismeret szép- és szakirodalmának egyik megkerülhetetlenül fontos műhelyteremtő központja, rangos centruma és őrvára épült fel a kiadó által az elmúlt években.

Az ötéves Toll második röpte

Ahogy egyetlen vízcsepp a nagy vizet, a tengert őrzi magában, úgy rejtőzik egyetlen (Erdélyi) Tollban a szárnyalásban el sosem fáradó Gondolatmadár minden árnyalata. Így van ez az idei, ötödik esztendő második Tollával is. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó irodalmi és művelődési folyóiratának legújabbját kézbe vevő olvasón az elmúlt fél évtized illatai, ízei, színjátékai lesznek úrrá. Bölöni Domokos irodalmi élményt kínáló Szélrózsa kankalinja a hetedik, Málnási Ferenc Erdélyi anyanyelvünk – irodalmunk tükrében című, izgalmas tanulmánya a tizenharmadik részhez érkezett, de Balázs Sándor Köznapi filozófiája, illetve Szócs Katalin Az élet virága című néphagyományról szóló sorozata is folytatódik. Az irodalomtörténetre éhezőket Pomogáts Béla, Józsa Miklós és Bertha Zoltán szólítja meg újra, az alkotói világ kulisszái mögé bepillantani vágyót pedig a száz éve született Jékely Zoltán kiadatlan leveleit, fényképek hátára írt sorait, dedikációit közlő Ráduly János örvendezteti meg, aki a szovátai Szabó Mihály tanárhoz és családjához írt levelek megőrzőjével, Szabó Mihályné Kulcsár Ilortával interjút is készített. A Hit és üzenet rovatban Sebestyén Péter katolikus plébános a keresztény hitnek a mai és holnap európai kultúrában betöltött szerepéről ír, Gábor Adrienn a Zenei világban a bölcsődei zenéi nevelésnek

a gyermekek szociális és érzelmi fejlődésében megtapasztalható hatásairól értekezik. A Múza és lant Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Csatáné Bartha Irénke, Demeter Attila, Elekes Ferenc, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Jancsik Pál, Kamenitzky Antal, Kiss Lehel, Kozma László, Mészely József, Molnos Ferenc, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Ráduly János, Tar Károly verseiben szólal meg, ugyanakkor ebben a rovatban számos, Bodó Márta, Csire Gabriella, Elekes Ferenc, Ferenczi Enikő, Kedei Zoltán, Mester Györgyi, P. Buzogány Árpád, Tar Károly tollából született prózai írás is helyet kapott. És hogyan másképp zárhatná röptét az újabb Erdélyi Toll, mint a legkisebb közönség megajándékozásával? A gyermekekhez szóló alkotók között ezúttal is nagymértékben a Múza és lant rovat szerzőit – Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Bölöni Domokos, Csatáné Bartha Irénkét, Csire Gabriellát, Jancsik Pált, Kozma Lászlót, Mester Györgyit, P. Buzogány Árpádot, Tar Károlyt – látjuk viszont (de egy tündérszép Benedek Elek-mese, Barcsay Andrea-Krisztina prózája és Nagy Székely Ildikó készülő könyvének részlete is megtalálható itt), ez a ketős jelenlét pedig az igényes olvasóvá nevelés gondolatát sugallja.

Nagy Székely Ildikó

Népújság, Múza-melléklet, 2013. július 13.

A sajátos szellemi értékek minden egyes könyvet külön jellemeznek, de együtt valóban lenyűgözően bizonyítják, hogy éppen olyan területeket is be tudtak világítani, amelyek olykor a figyelem peremére szorultak. A székely népi humor felderítésének például nincs másik olyan gazdája, mint ez a kiadó, ez a vállalkozás.»

A két, egyenként 232 oldalas kiadvány tartalmazza többek között Pomogáts Bélának *A helikoni költészet* és *A helikoni elbeszélő irodalom* című tanulmányait, Bertha Zoltán *Magyarság és emberség* című esszéjét, Nagy Pál írását az egykori *Művészet*ről.

A 190 éve született Madách Imrére Málnási Ferenc, Sipos Domokosra Józsa Miklós emlékezik, a 100 éve született Jékely Zoltánról pedig Ráduly János készített tartalmas összeállítást. Köszönésről, megszólításról, nyelvi illemről értekezik Brauch Magda, és néhány nyelvi babonára, köznyelvi hibára is felhívja a figyelmet.

Különleges irodalmi csemegének számít a *Szélrózsza kankalin*, Bölöni Domokos összetéveszthetetlenül eredeti, sajátosan kifejező, nyelvi, stílusbeli bravúrokban bővelkedő mondatfolyam-sorozata önmagáról, életéről, környezetéről.

Mindkét kötet szerves részét képezi a szépirodalmi anyagot tartalmazó *Múzsza és lant* című rovat. Mellyel kapcsolatban csupán annyit: olykor a kevesebb több is lehet. A gyenge verseknek — elvértve bár, de ilyenek is akadnak — semmi keresnivalójuk egy igényes kiadványban. A minőség jegyében történő válogatás szigorú a jóindulatú ösztönzés mellett sem elhanyagolható.

Két sikeres évtizedet zárt nemrég az Erdélyi Gondolat, és minden bizonnyal további, még sikeresebb évtizedek várnak a sajátos arcélú, Székelyudvarhely határait rég átlépett könyvkiadóra.”

Szabadság, 2013. július 16.

Nagy Székely Ildikó:
Erdélyi Toll — idén harmadszor

Kánikulában kincses szobák hűvösébe csábít, múzsák hangján kényeztet. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó irodalmi és művelődési folyóiratának legfrissebb példánya, az idei harmadik *Erdélyi Toll* is akkora lendülettel és nagylelkűséggel emeli magához az igényes olvasmányokra vágyót, mint az elmúlt öt esztendő összesen 18 „Tolla”. A folytonosság érzetét keltő sorozatok között ki-ki megtalálja a leginkább kedvére valót. Bölöni Domokos *Szélrózsza kankalinja* VIII., befejező részéhez érkezett, így, „bónuszként” méltatásokat is olvashatunk a „megkeseredetten is kacagva író” (László Miklós) szerzőről az 1981-es első kötete megjelenéséhez kapcsolódó Szávai Géza-gondolatoktól Sütő András, Lázok János, Beke György, Fodor Sándor, László Miklós, Ráduly János, Markó Béla Bölöni-művek mentén születő soraiig. Az

---

Szabadság

www.szabadsag.ro

Gondolatok az Erdélyi Gondolatról

NÉMETH JÚLIA

Közvetlenül a rendszerváltás után egy tehetséges brasiói fiatalember, Beke Sándor Székelyudvarhelyre költözik, és elhatározza, hogy életét nem csupán a vorrisáknak, hanem a könyvkiadásnak is szenteli. Lírikus alkata ugyanis jól megfér különleges menedzseri képességeivel. És megszületett az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, amely fennállása óta mintegy 300 könyvet jelentett meg, többek között a szépirodalom, a nyelv- és irodalomtudomány, az etnográfia, a folklor, a történelem, a filozófia, a szociográfia, a művészet-történet, a biológia tárgyköréből, de memóriák, publicisztikai és esszécsükkök is napvilágot láttak az utóbbi két évtizedben. A Székely Útkereső című irodalmi művelődési lapot követően pedig, 2009-ben, immár több mint 200 oldalas terjedelemben megjelent az Erdélyi Toll című irodalmi művelődési folyóirat is.

Dióhéban ennyi az erdélyi könyvkiadás és sajtótörténet immár szerves részét képező Erdélyi Gondolat Könyvkiadó története. Az Erdélyi Gondolat, amelynek születésénél ott bábáskodott a felelhetetlen emléktű neves néprajzkutató és író Nagy Olga, aki tudományos tevékenységét latba vetve, önzetlen segítségnyújtással állt Beke Sándor mellé, segített betérni a könyves szakma meglehetősen zárt világába. Úgy is, hogy számtalan kitévét ajánlotta föl kiadásra, de úgy is, hogy olyan jelentős szerzőket sikerült megnyernie az úgynek mint Fodor Sándor, Cseke Péter, Murádin

László, Péntek János, Jancsik Pál, Benkó András és a többiek.

A kiadó megalakulásának 20. évfordulóján a főszerkesztő, Beke Sándor a 21. századi erdélyi könyvkiadással, sajtókiadványokkal, irodalommal és könyvterjesztéssel kapcsolatos körkérdésekkel fordult az Erdélyi Gondolat munkatársaihoz, olvasóihoz, megszólaltatva neves írókat, irodalomtörténészeket, nyelvészeket, egyetemi tanárokat, szerkesztőket. Az Erdélyi Toll 2013/1 és 2013/2 számában napvilágot látott válaszok Albert-Lőrincz Márton, Balázs Sándor, Barabás István, Bertha Zoltán, Bolóni Domokos, Brauch Magda, Buksa Éva-Mária, Csire Gabriella, Demeter Attila, Jakobovits Miklós, Málnási Ferenc, P. Buzogány Árpád, Pomogáts Béla, Ráduly János és Sipos Erzsébet véleményét tartalmazzák.

A '89 utáni erdélyi magyar sajtó hatását írtató kérdéssel kapcsolatban a válaszok sokaságából Pomogáts Béla egy gondolatát emelném ki: „A Székelyföld a maga különleges történelmi és kulturális, mondhatnám így is: „lelki” hagyományai révén a magyar kultúrális közösség meghatározó tényezője. Mondhatnám, ahhoz, hogy a nemzeti kultúra teljes értékű örökösei és gazdái legyünk egy kicsit „székelyeknek” is kell lennünk – Budapesten, Szegeden, Debrecenben, Pécsen, sőt Szabadkán, Pozsonyban, és Kassán is. Vagyis vállalnunk kell a Székelyföld hagyományait és kultúráját, ismernünk kell ezt a kultúrát, birtokba kell vennünk egyetemes magyar értékeit, és el kell köteleznünk ma-

gunkat fennmaradásának és gazdagodásának, megismerésének és megismertetésének ügye mellett. Mindennek szolgálatában áll, mindezt elősegíti az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, a Székely Útkereső és az Erdélyi Toll.”

S hogy milyen értéket adott a magyar könyvbirtoknak az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó? Bertha Zoltán szerint „örök érvényű erdélyi sajátosságok tárházát, enciklopédikus tudását bővítette elévülhetetlen kincsekkel (s így elévülhetetlen érdemeket is szerezve, sőt halmozva) az utóbbi két évtizedben. A Sütő András által olyannyira messze sugárzó jelképséggel feldúsított fogalom, a sajátosság méltósága, a genius loci kap átválta is markáns, karakteres önkifejeződdé. Elég végletekinteni a számtalan kitűnő művelődéstörténeti, néprajzi-népismereti, helytörténeti, gyermekirodalmi és végtelenül sorolhatnánk, hogy még mi mindenféle műfajba sorolható könyvek seregén, hogy nyilvánvalóvá válik mindenki előtt: a nemzeti önismertet szép- és szakirodalmának egyik megkerülhetetlenül fontos műhelyteremtő központja, rangos centruma és öröve épült fel a kiadó által az elmúlt években. A sajátos szellemi értékek minden egyes könyvet külön-jellemnek, de együtt valóban lenyűgözően bizonyítják, hogy éppen olyan területeket is be tudtak világitani, amelyek olykor a figyelem peremére szorultak. A székely népi humor felderítésének például nincs másik olyan gazdája, mint ez a kiadó, ez a vállalkozás.”

A két, egyenként 232 oldalas kiadvány tartalmazza többek között Pomogáts Bélának *A helikoni költészet és A helikoni elbeszélő irodalom* című tanulmányait, Bertha Zoltán *Magyarság és emberség* című esszéjét, Nagy Pál írását az egykori Művészetről.

A 190 éve született Madách Imréről Málnási Ferenc, Sipos Domokosra Józsa Miklós emlékezik, a 100 éve született Jékely Zoltánról pedig Ráduly János készített tartalmas összeállítást. Közönségszólásról, megszólításról, nyelvi illemlről értekezik Brauch Magda, és néhány nyelvi babonára, köznyelvi hibára is felhívja a figyelmet.

Különleges irodalmi csemegének számít a *Szélrózsa kankalin*, Bolóni Domokos összetevethetetlen eredeti, sajátosan kifejező, nyelvi, stílusbeli bravúrokból bővelkedő mondatfo-

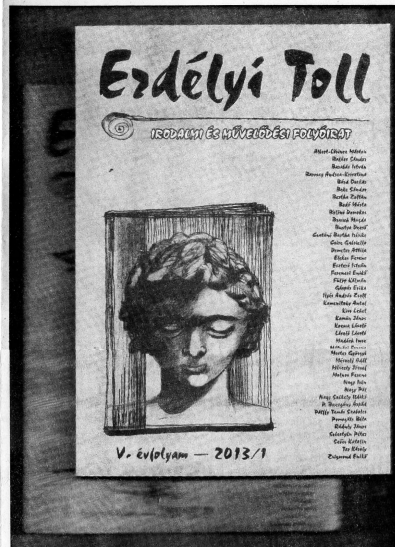

Jakobovits Miklós: *Együtt* (línmetszet) – A Magyar Művészeti Akadémia kuratóriuma a Magyar Művészetért Posztumusz Díjat a 2012 decemberében elhunyt festőművésznek ítélte

Művelődés 9.

2013. július 16., kedd

lyam-sorozata önmagáról, életéről, környezetéről. Mindkét kötet szerves részét képezi a szépirodalmi anyagot tartalmazó *Múza és lant* című rész az Erdélyi Gondolat, és minden anyit: olykor a kevesebb több is lehet. A gyenge verseknek – elvéve bár, de ilyenek is akadnak – semmi keresnivalójuk egy-

igénys kiadványban. A minőség jegyében történő válogatás szigorra a jóindulatú ösztönzés mellett sem elhanyagolható.

Két sikeres évtizedet zárt nemrég az Erdélyi Gondolat, és mindezen bizonytalanságokkal, még sikeresebb évtizedek várnak a sajátos arcú, Székelyudvarhelyi határárt rég átlépett könyvkiadóra.

Útő Gusztáv festménye – A festő-, performansz- és akcióművész a Magyar Művészeti Akadémia júniusban Magyar Művészetért Díjjal tüntette ki

Szabadság, 2013. július 16.

Irodalomtörténet rovatban Pomogáts Béla A transzszilvanista ideológia, az Erdélyi Gondolat válságáról és megújulásáról értekező tanulmányában a helikoni asztalhoz hívja olvasóit. Az „erdélyi gondolatot” egyszerre megszüntető és őrző új, népi eszmevilág kapcsán Pomogáts Béla Balogh Edgár ma különösen figyelemre méltó szavait idézi: „Sőt, akkor ez a transzszilvanizmus nem is erdélyi öncélúság, hanem mindama nemzetek jobbik belátása, amelyek Erdély zugaiban egymásba

horgolódtak s állandó súrlódásaik közt is egymást keresik”. A Sajtótörténet rovatban a folyóirat főszerkesztője, Beke Sándor levelezés és dokumentumok tükrében láttatja a rendszerváltás utáni első tavaszon született *Székely Útkeresőt* — a levelek között a finnországi Reijo Eerikainen 1995-ben kelt sorai is megtalálhatók, melyekben a levélíró a folyóirat, illetve más romániai magyar könyvek megrendelésének lehetőségeiről érdeklődik. A művészettörténetnek szentelt oldalon Burján Emil: *Fülep Lajos műbölcséleti alapelvei* című írásának 3. fejezete található. Az „évfordulósok” közül a 250 éve született Batsányi Lajos, a 200 éve született Eötvös József, illetve a 75 éve született Szilágyi Domokos alakja kerül olvasóközönségbe. Az *Anyanyelvünk épségéért* rovatban folytatódik Málnási Ferenc: *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében* című sorozata, Brauch Magda pedig a nyelvi „leletekről” értekezik. A meglévők mellett egy új sorozat is indul, az *Élő néphagyományok* rovatban Szócs Katalin *A fokos és a nyíl* című munkájának első fejezete várja az olvasókat. A tudományok iránt érdeklődőknek Zsigmond Enikő „A Nap és a tenger gyereke” című, sóról, sóbányászatról szóló tanulmánya szerezhethet örömet. A *Hít és üzenet* rovatban Gáspár Erika és Komán László lírájából kaphatunk ízelítőt. „Ki köztünk jársz, és népedet megtartod, / Add, Uram, hogy felismerjük arcod. / Hogy lelkünkéről fölszálljon a köd / S érinthessük sugárköntösöd” — írja Komán László *Ki köztünk jársz* című, csodaszép négysorosában. A *Múzsza és lant* rovat ezúttal is a szokásos színgazdagsággal várja a szépirodalomra éhezőket. Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Csatáné Bartha Irénke, Elekes Ferenc, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Jancsik Pál, Kamenitzky Antal, Komán János, Kozma László, Mészely József, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly versei, illetve Buksa Éva-Mária, Csire Gabriella, Ferenczi Enikő, P. Buzogány Árpád, Ráduly János, Tar Károly prózája kínál újra irodalmi élményeket. A legkisebbek nyelvén szintén az ismert nevek — Csatáné Bartha Irénke, Jancsik Pál, Kiss Lehel, Kozma László, Mészely József — szólalnak meg. A gyermekversek mellett Benedek Elek és Kriza János egy-egy meseje gyönyörködteti a kincsektől „Tollasodókat”.

Népújtság, 2013. augusztus 17.

Nagy Székely Ildikó:

A biztos pont

Erdélyi Toll: ötödik évfolyam, negyedik szám

Idén negyedszer öltötte magára jól ismert, mégis mindig újnak, ünnepinek látzó színeit az *Erdélyi Toll*. Az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában megjelenő öt éves irodalmi és művelődési folyóirat azzá a biztos ponttá vált az elmúlt fél évtizedben, amelyhez alkotó és — igényes, szellemi élményeit megváltató — olvasó könnyen és szívesen visszatér. Értékrendjének állandóságát mi sem bizonyítja jobban, mint szerzőinek névsora, amely már az

induláskor valós értéket ígért, az évek során pedig egyre gazdagodott. Míg a 2009-es első évfolyam legelső számában hat alkotó hangján szólalt meg a *Múzsza és lant*, az ötödik évfolyam utolsó számában a lírának és szépprózának szentelt rovatot 24 szerző — Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Bölöni Domokos, Böszörményi Zoltán, Brauch Magda, Csatáné Bartha Irénke, Csire Gabriella, Csontos Márta, Elekes Ferenc, Ferenczi Enikő, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Kamenitzky Antal, Kiss Székely Zoltán, Komán János, Kozma László, Mester Györgyi, Mészely József, Molnos Ferenc, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Ráduly

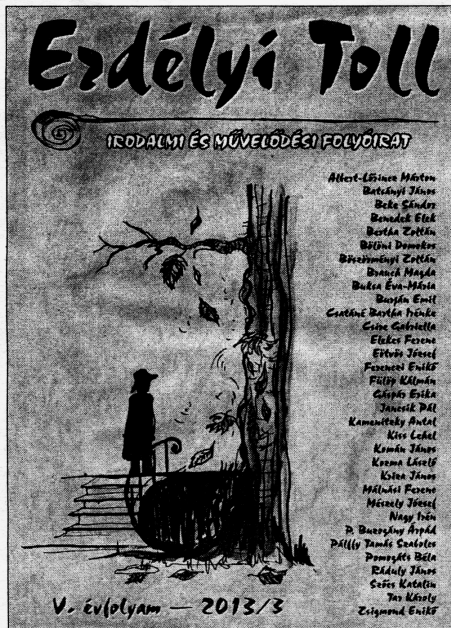
2 *Múzsza*

Erdélyi Toll – idén harmadszor

Kánikulában kincses szobák hűvösebe csábít, múzsák hangján kényeztet. A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó irodalmi és művelődési folyóiratának legfrissebb példánya, az idei harmadik Erdélyi Toll is akkora lendülettel és nagylelkűséggel emeli magához az igényes olvasmányokra vágyót, mint az elmúlt öt esztendő összesen 18 „Tolla.” A folytonosság érzetét keltő sorozatok között ki-ki megtalálja a leginkább kedvére valót. Bölöni Domokos Szélrózsza kankalinja VIII., befejező részéhez érkezett, így, „bónuszként” méltatásokat is olvashatunk a „megkeseredetten is kacagva író” (László Miklós) szerzőről az 1981-es első kötet megjelenéséhez kapcsolódó Szávai Géza-gondolatoktól Sütő András, Lázok János, Beke György, Fodor Sándor, László Miklós, Ráduly János, Markó Béla Bölöni-művek mentén születő soraiig. Az Irodalomtörténet rovatban Pomogáts Béla a transzszilvanista ideológia, az Erdélyi Gondolat válságáról és megújulásáról értekező tanulmányában a helikoni asztalhoz hívja

olvasóit. Az „erdélyi gondolatot” egyszerre megszüntető és őrző új, népi eszmével kapcsán Pomogáts Béla Balogh Edgár ma különösen figyelemre méltó szavait idézi: „Sőt, akkor ez a transzszilvanizmus nem is erdélyi öncélúság, hanem mindama nemzetek jobbik belátása, amelyek Erdély zugaiban egymásba horgolódtak s állandó súrlódásaik közt is egymást keresik”. A Sajtótörténet rovatban a folyóirat főszerkesztője, Beke Sándor levelezés és dokumentumok tükrében látatja a rendszerváltás utáni első tavaszon született Székely Útkeresőt – a levelek között a finnországi Reijo Eerikainen 1995-ben kelt sorai is megtalálhatók, melyekben a levélíró a folyóirat, illetve más romániai magyar könyvek megrendelésének lehetőségéről érdeklődik. A művészettörténetnek szentelt oldalakon Burján Emil: Fülep Lajos műbölcséleti alapelvei című írásának 3. fejezete található. Az „évfordulósok” közül a 250 éve született Batsányi Lajos, a 200 éve született Eötvös József, illetve a 75 éve született Szilágyi Domokos alakja kerül olvasóközömbé. Az Anyanyelvünk épségéért rovatban folytatódik Málnási Ferenc: Erdélyi anyanyelvoktatás – irodalmunk tükrében című sorozata, Brauch Magda pedig a nyelvi „leletekről” értekezik. A meglévők mellett egy új sorozat is indul, az Elő néphagyományok rovatban Szöcs Katalin A fokos és a nyíl című munkájának első fejezete várja az olvasókat. A tudományok iránt érdeklődőknek Zsigmond Enikő „A Nap és a tenger gyereke” című, sőről, sóbányászatról szóló tanulmánya szerezhet örömet. A Hit és üzenet rovatban Gáspár Erika és Komán László lírájából kaphatunk izelítőt. „Ki köztünk jársz, és népedet megtartod, / Add, Uram, hogy felismerjük arcod. / Hogy lelkünkéről fölszálljon a kód / S érinthessük sugár-köntösöd.” – írja Komán László Ki köztünk jársz című, csodaszép négy sorosában. A Múzsza és lant rovat ezúttal is a szokásos színgazdagsággal várja a szépirodalomra éhezőket. Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Böszörményi Zoltán, Csatáné Bartha Irénke, Elekes Ferenc, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Jancsik Pál, Kamenitzky Antal, Komán János, Kozma László, Mészely József, P. Buzogány Árpád, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly versei, illetve Buksa Eva-Mária, Csire Gabriella, Ferenczi Enikő, P. Buzogány Árpád, Ráduly János, Tar Károly prózája kínál újra irodalmi élményeket. A legkisebbek nyelvén szintén az ismert nevek – Csatáné Bartha Irénke, Jancsik Pál, Kiss Lehel, Kozma László, Mészely József – szólalnak meg. A gyermekversek mellett Benedek Elek és Kriza János egy-egy meséje gyönyörködteti a kincsektől „Tollasodókat”.

Nagy Székely Ildikó

Népújság, Múzsza-melléklet, 2012. december 15.

Az Erdélyi Toll a 2012-ben megjelent ünnepi kiadvány képmellékletében a Székely Útkereső szellemi műhely kiadványai mellett.

(Beke Sándor: Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és szellemi műhely húszéves évfordulóján. Székelyudvarhely, 2012)

János, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly — „lakja be” műfaji változatosságban (az árnyalatokban gazdag versanyag mellett félperces történetet, hosszabb prózai alkotást, sőt regényrészletet is találunk). A *Múzsza és lant* azonban nem az egyetlen ötödik évét „betöltött” rovat. Már az induláskor, a köszöntő sorok utáni első oldalakon ott találhattuk magunkat a szülőföldről valló alkotóknak szentelt térben — ezúttal Nagy Irén versei várják ebben a rovatban az olvasót —, alámerülhettünk az *Anyanyelvünk épségéért* című nyelvművelő rovat gondolatvilágában — a legújabb lapszámban Fülöp Lajos a nyelvi humorról, Brauch Magda a „szuk- szükölésről” ír, illetve Málnási Ferenc *Erdélyi anyanyelvoktatás — irodalmunk tükrében* című nagyszabású munkájának tizenötödik fejezete olvasható —, és híres magyar műzsákkal találkozhattunk — ezúttal Brauch Magda Szilágyi Domokos egykori szerelmét idézi meg. Mindemellett az *Erdélyi Toll* születésekor már felvillant a néphagyományokhoz és a hitvilághoz való kapcsolódás szükséglete — az *Élő*

néphagyományok rovatban ezúttal Szöcs Katalin *Fokos* című munkájának második fejezetét olvashatjuk, a *Hit és üzenet* rovatban pedig Baricz Lajos versei és Pálffy Tamás Szabolcs prózája vár.

Az évfordulókra való kitartó megemlékezés az *Erdélyi Toll*at idősíkokat találkoztató őrszemmé teszi. A legújabb lapszámban Málnási Ferenc a 75 éve elhunyt Dsida Jenő, illetve a 130 éve született Kós Károly alakját hozza újra olvasóközölkébe. Kós Károly emléke az irodalomtörténetnek szentelt rovatban is felvillan Bertha Zoltán írásában, ugyanitt Pomogáts Béla Bánffy Miklósról és *Erdélyi történet* című regényéről ír. A könyvismertetés az indulástól az *Erdélyi Toll* egyik elmaradhatatlan színfoltja volt. Ezúttal Málnási Ferenc az *Erdélyi Gondolat Könyvkiadó 1994 és 2006 között megjelent nyelvművelő köteteit* mutatja be.

Az *Erdélyi Toll* ötödik évfolyamának negyedik számából a filozófia — Albert-Lőrincz Márton: *A barátságról* — és a művészettörténet — Burján Emil: *Fülep Lajos műbölcséleti alapelvei (IV.)* — sem hiányzik. A *Maradandó művészet* című rovatban Kedei Zoltán festőművész lírai szépségű alkotói vallomásai örvendeztetnek meg. A finálé pedig huszadszorra is a gyermekvilág önfeledtségét hozza. Talán ez a legkisebb befogadóknak szentelt tér az első számú biztosíték arra, hogy öt, tíz, tizenöt év múlva is kívánt, keresett lesz az udvarhelyi Erdélyi Toll.

Népújtság, 2013. november 2.

A biztos pont

Erdélyi Toll: ötödik évfolyam, negyedik szám

Idén negyedszer öltötte magára jól ismert, mégis mindig újnak, ünnepinek látszó színeit az Erdélyi Toll. Az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Lap- és Könyvkiadó gondozásában megjelenő öt éves irodalmi és művelődési folyóirat azzá a biztos ponttá vált az elmúlt fél évtizedben, amelyhez alkotó és – igényes, szellemi élményeit megválogató – olvasó könnyen és szívesen visszatér. Értékrendjének állandóságát mi sem bizonyítja jobban, mint szerzőinek névsora, amely már az induláskor való értékét ígért, az évek során pedig egyre gazdagodott. Míg a 2009-es első évfolyam legelső számában hat alkotó hangján szólalt meg a Múza és lant, az ötödik évfolyam utolsó számában a lírának és szépprózának szentelt rovatot 24 szerző – Albert-Lőrincz Márton, Beke Sándor, Bölöni Domokos, Böszörményi Zoltán, Brauch Magda, Csatáné Bartha Irénke, Csire Gabriella, Csontos Márta, Elekes Ferenc, Ferenczi Enikő, Fülöp Kálmán, Gáspár Erika, Kamenitzky Antal, Kiss Székely Zoltán, Komán János, Kozma László, Mester Györgyi, Mészely József, Molnos Ferenc, Nagy Irén, P. Buzogány Árpád, Ráduly János, Pálffy Tamás Szabolcs, Tar Károly – „lakja be” műfaji változatosságban (az árnyalatokban gazdag versanyag mellett félperces történetet, hosszabb prózai alkotást, sőt regényrészletet is találunk). A Múza és lant azonban nem az egyetlen ötödik évét „betöltött” rovat. Már az induláskor, a köszöntő sorok utáni első oldalakon ott találhatuk magunkat a szülőföldről valló alkotóknak szentelt térben – ezúttal Nagy Irén versei várják ebben a rovatban az olvasót –, alámerülhettünk az Anyanyelvünk épségéért című nyelvművelő rovat gondolatvilágában – a legújabb lapszámban Fülöp Lajos a nyelvi humorról, Brauch Magda a „szuk-szükölésről” ír, illetve Málnási Ferenc *Erdélyi anyanyelvoktatás – irodal-*

munk tükreben című nagyszabású munkájának tizenötödik fejezete olvasható –, és híres magyar műzsákkal találkozhattunk – ezúttal Brauch Magda Szilágyi Domokos egykori szerelmét idézi meg. Mindemellett az Erdélyi Toll születésekor már felvillant a néphagyományokhoz és a hitvilághoz való kapcsolódás szükséglete – az *Elő néphagyományok* rovatban ezúttal Szöcs Katalin *Fokos* című munkájának második fejezetét olvashatjuk, a *Hit és üzenet* rovatban pedig Baricz Lajos versei és Pálffy Tamás Szabolcs prózája vár.

Az évfordulókra való kitartó megemlékezés az *Erdélyi Toll*at idősíkokat találkoztató őrszemmé teszi. A legújabb lapszámban Málnási Ferenc a 75 éve elhunyt Dsida Jenő, illetve a 130 éve született Kós Károly alakját hozza újra olvasóközölkébe. Kós Károly emléke az irodalomtörténetnek szentelt rovatban is felvillan Bertha Zoltán írásában, ugyanitt Pomogáts Béla Bánffy Miklósról és *Erdélyi történet* című regényéről ír. A könyvismertetés az indulástól az *Erdélyi Toll* egyik elmaradhatatlan színfoltja volt. Ezúttal Málnási Ferenc az *Erdélyi Gondolat Könyvkiadó 1994 és 2006 között megjelent nyelvművelő köteteit* mutatja be.

Az *Erdélyi Toll* ötödik évfolyamának negyedik számából a filozófia – Albert-Lőrincz Márton: *A barátságról* – és a művészettörténet – Burján Emil: *Fülep Lajos műbölcséleti alapelvei (IV.)* – sem hiányzik. A *Maradandó művészet* című rovatban Kedei Zoltán festőművész lírai szépségű alkotói vallomásai örvendeztetnek meg. A finálé pedig huszadszorra is a gyermekvilág önfeledtségét hozza. Talán ez a legkisebb befogadóknak szentelt tér az első számú biztosíték arra, hogy öt, tíz, tizenöt év múlva is kívánt, keresett lesz az udvarhelyi Erdélyi Toll.

Nagy Székely Ildikó

Népújtság, Múza-melléklet, 2013. november 2.

Pomogáts Béla

Janus-arcú erdélyi irodalom

Mára nem kell különösebben bizonygatni azt, hogy létezik az erdélyi magyar irodalom. Ez mindenekelőtt tapasztalati tény: olvassuk és beszélünk róla, mint fogalom, szinte megkérdőjelezhetetlen, nemcsak a jelenben és a közelmúltban, tehát a Trianon utáni évtizedekben, hanem a távolabbi múltban is. Klasszikus mesterei Apáczai Csere János, Kemény János, Bethlen Miklós, Mikes Kelemen, Árva Bethlen Kata, Jósika Miklós és Kemény Zsigmond. A magyar elbeszélő prózának egy egész áramlata — erdélyi irodalom. Mindezzel azonban nem adunk választ arra a kérdésre, hogy ennek a több évszázados irodalmi hagyománynak és főként az 1918 utáni irodalomnak az „erdélyisége” miben áll. Miben más ez az irodalom, mint a magyar nemzeti irodalom más változatai.

Meg lehet kockáztatni a gondolatot, miszerint az erdélyi irodalom kettős szellemi és fogalmi térben helyezkedik el, és éppen ennek az elhelyezkedésnek a mi-kéntje adja meg az „erdélyiség” magyarázatát. Az első fogalmi teret az irodalmi regionalizmus és az egyetemesség (európaiság) adottságai határozzák meg, a másodikat pedig egyfelől az irodalom nemzeti kötődése, másfelől az irodalom függetlenedése mindattól, ami tradicionálisan nemzeti. E két fogalmi ellentétpár természetesen egymással is összefügg: a regionális és a nemzeti elv éppúgy közel áll egymáshoz, mint az egyetemesség igénye és a nemzeti elv elutasítása.

Az első fogalmi térnek tehát a regionális és az egyetemes irodalmiság a vonatkozási pontja. Az erdélyi múlt nagy magyar írói természetesen nem voltak regionális jelenségek, a regionális irodalom természeti és táji kötődései mindazonáltal ugyanúgy szerepet kaptak náluk, akár a Dunántúl vagy a Felvidék íróinál: Kemény Zsigmond „erdélyisége” ugyanolyan irodalomtörténeti realitás, mint Vörösmarty „dunántúlisága” vagy Mikszáth „felvidékisége”. Vonatkozik mindez az 1918 utáni erdélyi magyar irodalomra is, amelyben a táj és a történelem motívumainak, például Kós Károly műveiben Kalotaszegnek, Nyíró Józsefnél és Tamási Áronnál a székelységnek vagy Karácsony Benő és Molter Károly esetében az erdélyi magyar kisvárosnak szemlélet-, poétika- és stílusalakító szerepe volt. Ugyanez vonatkozik a költészetre is: Reményik Sándor verseinek otthona Kolozsvár, Áprily Lajos verseinek Nagyenyed, Tompa László verseinek Székely-udvarhely — és sorolhatnám tovább: az erdélyi magyar költészetből egy valóságos lírai „geográfia” is kibontakozik.

Az „erdélyiséget” — az erdélyi magyar irodalom újjászületése idején, vagyis a húszas években — szokás volt úgy megjelölni, mint olyan szellemi entitást, amelynek az erdélyi táj, az erdélyi múlt és az erdélyi magyar népelet a meghatározói. Ezt az elméletet fejtette ki Kuncz Aladár a Nyugat 1929-es évfolyamában közreadott *Az erdélyi gondolat Erdély magyar irodalmában* című tanulmányában. Az „erdélyi gondolat” — állapította meg a tanulmányíró, minden bizonnyal a húszas évek egyik szellemi mesterének: a francia Bergsonnak a vonzásában — „mint a teremtésben megfoghatatlan isteni lendület, éppen úgy testet ölt Erdély ezerarcú, vadregényes természeti szépségeiben, mint ahogy előre megrajzolta az erdélyi történelem, műveltség és irodalmak fejlődésének változatos hullámzó voltát”. Erdély valóban egyedi „magyar tájnak” volt tekinthető: természeti adottságai, történelmi múltja, kulturális hagyományai következtében (akárcsak a Dunántúl, az Alföld, a Felvidék).

A trianoni megrázkódtatásokból lassan magához térő és feladataira ráismerő erdélyi magyar szellemi életben kétségtelenül volt némi hajlandóság arra, hogy valamilyen erdélyi regionalizmust alakítson ki. Ez mégsem következett be, részben azért, mert az erdélyi magyarságnak — összehasonlítva a Felvidék vagy a Délvidék magyarságával — létszámát, valamint kulturális hagyományait és intézményeit tekintve már korábban is igen nagy, sőt meghatározó szerepe és súlya volt a nemzeti művelődésben. Részben amiatt, hogy az erdélyi magyar irodalom már 1918 utáni kényszerű újjászületésében sem volt pusztán regionális képződmény: nemcsak saját hagyományai alakították, hanem a magyar nemzeti irodalom egyetemes hagyományai és értékrendje is, például olyan írók és művészek közvetítésével, akik akkor már a nemzeti kultúra központi műhelyeinél és irányzatainál kaptak szerepet. A legjobb példák erre a szellemiségét tekintve bátran „erdélyi költőnek” tekinthető Ady Endre, a „nyugatos” Kuncz Aladár és a modern művészetben már rangot szerzett Kós Károly — az első Budapesten telepedett le, a másik kettő Budapestről tért haza.

Az erdélyi irodalomban — a regionális hagyományok és kulturális értékek gondozása, képviselése mellett — mindig kellő hatékonysággal és gazdagsággal érvényesült az egyetemes magyar szemlélet, sőt az európaiság igénye. Midőn Kuncz Aladár 1929-ben átvette az Erdélyi Helikon szerkesztését, arra törekedett, hogy az erdélyi folyóirat az egész magyar irodalmi kultúra fontos műhelye legyen, akár a Nyugat, és éppen Babits Mihály *Európaiság és regionalizmus* című programadó tanulmányának közlése nyomán rendezte meg folyóiratában azt az ankétot, amelynek keretében négy ország (Magyarország, Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia) fiatal magyar írói tettek hitet a magyar nemzeti irodalom egységének követelménye mellett.

Ugyanilyen fontos követelményt jelentett az európai szellemiség és igényesség. Áprily Lajos, az Erdélyi Helikon első szerkesztője, rövid beköszöntőjében így jellemezte az erdélyi magyar irodalom hivatását: „Erdélyisége világfigyelő tétő, nem szemhatár szűkítő provincializmus... Várja a források friss erejét, de a

---

---

távoli torkolatok is fellüktetnek benne.” Az előbb idézett Kuncz Aladár pedig egyenesen a regionális kultúráktól várta, némely mai elképzelésekkel egészen megegyező módon, az új Európa szellemi megalapozását. „Európa — állapította meg *Erdély az én hazám* című 1929-es írásában — a termékeny, haladó szellemű nagy műveltségi és politikai együttműködéshez csupán magukat szabadon kifejező regionalizmusok útján juthat el. Előbb össze kell törniök a műegységeknek a lehető legkisebb darabokra, hogy az új és összegző szellemi áramlat megcsinálja belőlük a valódi egységet.”

Ez a gondolat megegyezett Babits imént említett tanulmányának koncepciójával, amely arra utalt, hogy az irodalmi regionalizmusoknak is az európai kultúrák hagyományos, csak éppen az első világháború következtében felbomlott szellemi egységét kell képviselniük, helyreállításában közreműködniük. Egyszersmind érzékeltette az erdélyi irodalom távlatosabb jelentőségét is: „Nincs Európában irodalom, melynek számára a saját regionalizmus előbb, égetőbb, fájóbb problémát jelentene, mint a magyarnak. De talán, ahol ennyire fáj és él ez a probléma, ott kétszeres joggal lehet remélni, hogy a regionalizmus önmagából növeszthet ki valamit, ami több nála, valamit, ami nem csupán partikuláris érdekű, ami az embert és a mai embert mélyen és lényegesen érintheti.”

Az erdélyi irodalom, miként már szó esett róla, egyfelől abban a fogalmi térben helyezhető el, amelynek a regionalizmus és az egyetemesség (európaiság) a szélső pontjai: regionális hagyományokból és tapasztalatokból táplálkozik, de mindig az egyetemesség távlatát kívánja megteremteni és Európát szólítja meg. Másfelől nemzeti (nemzetiségi) kérdésekre (sorskérdésekre) kell válaszolnia úgy, hogy ne maradjon meg pusztán a nemzeti retorika és a népszolgálat körében, hanem valóban eljusson a költészet időtlen magaslataira.

Azok között a fogalmak között, amelyeket a magyar történelem szentesített és a közmegegyezés elfogadott, a nemzet és az irodalom fogalma egymással mindig szoros kapcsolatban állt. Teremtő kölcsönösség jött létre közöttük: egyfelől a nemzeti történelem és azok a törekvések, amelyek e történelem során érvényesülni kívántak, és igen gyakran vereséget szenvedtek, mindig meghatározták irodalmunk önmagáról hagyományosan kialakított képét, nemegyszer küldetéstudat. Nem kevésszer abban az értelemben, hogy az irodalomnak kellett helyreállítania a nemzet megbomlott szellemi egyensúlyát vagy megtört kulturális és politikai egységét. Másfelől az irodalomban nyilvánult meg az az identitás, konstituálódtak azok a személyiségjegyek, amelyek a magyarság nemzeti jellegét, mondhatnám így is: kollektív személyiségét alkotják.

A magyar történelemből a nemzet és az irodalom fogalmai szinte Janus-arccal néznek reánk: ami az egyik oldalról szemlélve egy történelmi emberközösség küzdelme a megmaradásért, az a másik oldalról magasrendű művészi, irodalmi értékek történelmi folytonossága és rendszere, ami az egyik nézetben gondolat, költői kép és versforma, az a másikban emésztő küzdelem és gyötrődés avégett, hogy egy emberi közösség otthont találjon saját szülőföldjén, a nemzetek közös-

---

---

ségében, és kapjon lehetőséget arra, hogy kifejleszthesse a maga szellemi és erkölcsi értékeit.

Az erdélyi irodalom is ilyen Janus-arcot mutat: egyfelől a maga nemzeti (nemzetiségi) felelősség- és szerepvállalásában, másfelől abban az irodalmiságban, amelynek mértéke mindig az esztétikai érték, és nem pusztán a szolgálat készsége — ez utóbbiból még nem lesz irodalom. A nemzeti szolgálatvállalás mindazonáltal elválaszthatatlan az erdélyi magyarság irodalmától, minthogy voltak korszakok (az utolsó és leginkább brutális alig két évtizede ért véget), amidőn az irodalomnak kellett vállalnia azt, hogy minden áttételezés nélkül a nemzeti élet egyetlen otthona, műhelye és megnyilvánulása legyen. Ebben a helyzetben az irodalom nem pusztán a kultúra központi régiójában foglal helyet, ahogy ezt a közép- és kelet-európai hagyományok megszabták, és nem is egyszerűen „a szellemi élet mindenese”, ahogy ezt ugyancsak a közép-európai irodalmakról szólván — *Közép-Európa* című tanulmányában a Tanú 1932-es évfolyamában — Németh László megállapította, hanem maga a nemzeti élet, az önazonosság hordozója, a megmaradásnak egyetlen hatékony stratégiája. Azaz nem pusztán irodalom, ha mindenekelőtt természetesen irodalomnak kell is lennie.

Az utolsó két évszázad folyamán alighanem két nagy fordulatot (paradigma-változást) ért meg az európai irodalom (a világirodalom). Az elsőt a romantika, elsősorban Herder és a Schlegel testvérek történelem- és művészetbölcselete hozta, amely az egész kontinensen, de főként a közép- és kelet-európai régiókban, tehát a német, lengyel, a cseh, a szlovák, a horvát, a szerb, a román, az orosz és természetesen a magyar kultúrában szervesen összekapcsolta az irodalom és a nemzet ügyét, és az irodalmat tette meg a nemzeti szellem és identitás legfontosabb letéteményesének. Ennek a fordulatnak a nyomán bontakozott ki a magyar nemzeti irodalom is, mondjuk Berzsenyi Dániel és Kölcsey Ferenc romantikájától kezdve, és ennek a „herderi” fordulatnak a szellemisége él tovább az erdélyi magyar irodalmi kultúrában Reményik Sándor és Áprily Lajos költészetétől, Kós Károly regényeitől kezdve máig: Sütő Andrásig, Kányádi Sándorig és Szilágyi Domokosig.

A második nagy fordulatot a huszadik század átalakult világképe és új bölcselete indította el, méghozzá két módon, két áramban: egyrészt az egzisztencialista filozófia, másrészt a modern nyelvfilozófia indításai nyomán, s ha az első nagy fordulat Herder, a második Heidegger és Wittgenstein nevéhez köthető. Ennek a fordulatnak a jegyében válik az irodalom előtt álló nagy kihívássá egyrészt maga az emberi létezés, amelyre elsősorban az irodalom, a művészet képes választ adni, minthogy az emberi lény leginkább a művészi alkotásban tud azonosulni önmagával és magával az emberi létezéssel, mi több, a Teremtővel: hiszen maguk a szent szövegek és az imák is mindig a költészet magaslatán szólalnak meg a lelkeket mozgósító erővel. Ahogy Heidegger írta nevezetes, *Hölderlin és a költészet lényege* című tanulmányában: „A költészet a lét és a dolgok alapító megnevezése — nem tetszőleges mondás, hanem az, ami által válik csak minden nyilvánvalóvá,

---

---

amit aztán a mindennapi beszédben megbeszélünk és elintézünk.” A másik, az irodalom előtt álló nagy kihívás pedig maga a nyelv, az a tény, hogy az ember a nyelv által azonosítja önmagát és az emberi létezés valójában a nyelv által történt létezés, amiből az is következik, hogy az irodalom nem etikai vagy bölcséleti mondanivalója, hanem csupán nyelvi és poétikai felépítése által létezik, következésképp a műalkotásnak nincs nemzeti felelőssége és morális célzata.

A magyar irodalom „heideggeri” fordulata tulajdonképpen már a két világháború között végbement (Kosztolányi Dezsőnél, Szabó Lőrincnél, József Attilánál), majd az elmúlt évtizedekben bontakozott ki szemünk láttára a „wittgensteini” fordulat. Mindez azonban nem teszi érvénytelenné a „herderi” szellemiség és kultúra hagyományait és jelen idejű érvényességét: azok, akik az emberi létezés abszurd tapasztalataival vagy éppen magával a nyelvvel küzdenek, nem kell, hogy elutasítsák a nemzeti közösség iránt érzett felelősségtudatot és a nemzeti kultúra szolgálatát. Különösen a kisebbségi létben, ahol többnyire nincs is mód arra, hogy valaki kivonuljon a szellemi küzdelmek arénájából és magát a létezést szemlélve vagy a nyelvfilozófiák tanításai között búvárkodva építsen magának személyes identitást.

Talán nincs is szükség ilyesmire, a műalkotás értékét ugyanis nem az dönti el, hogy valaki milyen paradigmához igazodik. A valóban értékes műalkotásokat sohasem lehet egyetlen irodalmi paradigmához hozzákötni, és az irodalom általában mindig több, mint pusztán irodalmi értékek együttese. Alighanem igaz van T. S. Eliotnak, aki a következőket jegyzi meg: „Az irodalom »nagyságát« nem lehet kizárólag irodalmi értékmérőkkel meghatározni, bár nem szabad elfelejteni, hogy azt, vajon valami irodalom-e avagy sem, csakis irodalmi értékmérőkkel határozhatjuk meg.” Vajon miben állnak azok az „irodalmon kívüli” minőségek, amelyek megszabják valamely műalkotás „nagyságát”? Ezek között minden bizonnyal ott vannak a műalkotásban kifejezésre jutó gondolat és erkölcs értékei, következésképp a nemzeti identitás és kultúra fenntartásának értéke is. Erre utal különben René Wellek és Austin Warren ismert irodalomelméleti kézikönyve (*Az irodalom elmélete*) is, midőn az írói alkotások értékelésének két alapvető kritériumát a következőképp jelöli meg: „a művészet mint öncél s a művészet mint közösségi rítus és kulturális kötőerő”. A „közösségi rítus és a kulturális kötőerő” pedig kétségkívül magában foglalja a nemzeti szerep- és feladatvállalást, azaz az irodalom „herderi” paradigmáját és szemléletét.

Az irodalmi paradigmák általában különben sem érvényesülnek a maguk vegytiszta mivoltában, és éppen az erdélyi irodalom példázza azt, hogy a „herderi”, a „heideggeri” és a „wittgensteini” irodalomfelfogás tulajdonképpen nemcsak öszszefér egymással, hanem szintézisbe is hozható. Ez az irodalom számos olyan művet kínál számunkra, amely átfogó módon több irodalomfelfogást és paradigmát is képvisel. Így, hogy csak a költészet köréből hozzak példákat, Dsida Jenő történelmi zsoltára: a *Psalmus hungaricus*, Kányádi Sándor nagyívű költeménye: a *Halottak napja Bécsben*, vagy Szilágyi Domokos nemzeti „sorskérdésekkel” vias-

kodekó poémája: a *Bartók Amerikában* (tovább folytathatnám a felsorolást) egyszerre és egymástól elválaszthatatlanul mutatja a „herderi” és a „heideggeri” paradigmák tulajdonságait, hiszen mind a három az emberi létezés végső dolgait ragadja meg, egyszersmind az erdélyi magyarság, az egész magyarság „sorstapasztalatait” fejezi ki.

Az irodalom és a nemzeti irodalom fogalmát ezért ma sem lehet egymással szembeállítani. Az erdélyi magyar költészet, akárcsak a múltban, azt példázza a jelenben is, hogy az irodalom nemcsak szó és grammatika, ahogy Kosztolányi híres versében a zászló nem csak „bot és vászon”. Az erdélyi magyar költészet művészet és erkölcs, az egyéni lét metafizikai értelmezése, ugyanakkor egy emberi közösség vallomása és üzenete, amely az egyetemességet ostromolja, a nagyvilág előtt tesz tanúságot egy nép élni akarásáról, küzdelmeiről, és a nemzetek közösségének lelkiismeretét szólítja meg.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

Bertha Zoltán

Nyirő József drámája

„A mítosz mindig vallás is”, a „mítoszok beszédessé teszik a vallásos érzést, s a teljes teremtést adják szótárául”, mert „a mítosz a teljesség iskolája”; folyton „az egészet nézi”¹ — szögezi le Németh László. Az „ember vallási viselkedése” pedig — Mircea Eliade szerint — „hozzájárul ahhoz, hogy megőrződjék a világ szentsége”.²

Erdélynek a magyar lélekben és a magyar kultúrhistóriában különleges mítosza van — mert maga is mítoszteremtő vidék, talán ezer évek óta hagyományozódó ősvallási, mitologikus tudás és hit őrzője és élő örököse, olyan természeti és szellemi tájék, ahol az archaikus népi kultúra és a kálváriás sorstörténelmi tapasztalat valóban a világ szentségét átmenteni kívánó szakrális erkölcsiségre tanít vagy predesztinál. Kereszténység előtti hiedelmek és szokások, nyírfaágas csíksomlyói csángó napköszöntések és Boldogasszony-imádások (maga a mára a nemzeti összetartozás legfőbb kárpát-hazai zarándok- és kegyhelyévé jelképesedett Csíksomlyó), mélyen átélt keresztény rítusok és szertartások ősiséggel szervesülő hitformái, majd a protestáns bibliკusság meggyökerező újításai és tradíciói, a Szentírást fordító Károli Gáspár szülőföldjének vagy a zoltáros Szenczi Molnár Albertet pihentető Házsongárdnak (vagy magának az egész protestáns erdélyi fejedelemség példa-idejének) a szimbolikus üzenetei: ez mind-mind egyszerre és együtt, összeszövődve és egymást erősítve tükrözi egy nemzeti sorsközösség, egy tág értelmű erdélyi régió spirituális minőségét és teremtő igazságabszolútumok fényétől megnemesedett arculatát. Ez a krisztusi remény-távlat jelentette a legfőbb transzcendens támaszt és fogódzót akkor is, amikor a szégyenteljes trianoni országdarabolás után az elszakított erdélyi magyarság új — kisebbségi — életkezdésre szerveződött, s amikor így vallásos magatartását katartikusan hatotta át veszélybe került önazonosságának emelkedett, átszellemült védelme; a múltból fakadó nyelvi, kulturális, hitbéli identitás, szellemi és tárgyi hagyomány- és értékvilág ragaszkodó féltése. Egy pusztulásnak kitett népcsoport végzete a benne megtestesülő életszentség sorvadása is egyben, az egyetemes humánus sérelme. A nemzeti megmaradás erőszakos ellehetetlenítése, az egyetemes nemzeti-vallásos megtartó erő meggyengítése tehát több is, mint egyszerű, pusztán nemzeti sorskérdés: az egyetemes emberség, az isteni teremtésrend meggyalázása, a teremtett szellemi univerzum gazdagságának semmibevétele. Ahogy az erdélyi költő Szócs Géza megfogalmazza: „A nyelvek sokféleségében Isten az

---

---

egyetlen és egyszeri világot megtöbbszörözte (...) Világisten a nyelvekben megsokszorozta önmaga tükörképeit. E tükrök mindegyike a világ más-más arcát ragadja meg — *bíszén minden nyelv külön látomás a világról.* (...) Ezért mondhatjuk, hogy bármely nyelv halálával egy lehetséges világ pusztul el — s hogy bármely nyelv megsemmisítése egyenlő Isten arculcsapásával. És ezért igaz az, hogy míg a történelmi értelemben vett hazák pusztulása pótolhatatlan kulturális veszteségnek számít, addig a nyelvi hazák halála metafizikai tragédia lehet az egész emberi civilizáció számára.”³

A vallásos erdélyi irodalomban megjelenített személyes üdvösségkeresés (és az átlényegítő metanoia) így tehát elszakíthatatlan a kollektív fohászkodás, a közösségi sorsigazításba és a közösség egészének átvalósulásába vetett bizodalom lelkületétől; az erdélyi író imádsága rendszerint magában hordozza a megtisztulásáért és a megmaradásáért esdeklő nép kétségbeeséseit és reménykedéseit is. Hangot, formát, művészi biztonságot pedig mindenkor a mitologikus, folklorisztikus, liturgikus őshagyományok, a nyelvi-műfaji alakzatok átörökített irodalmi, egyházi, néprajzi esztétikumának kincsestárából meríthet. A két világháború között a népi katolicizmus misztikumát és balladai mélyrétegeit aktualizálta a *Szűzmáriás királyfi* Tamási Áronja vagy az *Isten igájában* és a *Jézusfaragó ember* Nyíró Józsefe; a *Templom és iskola* és a „lelki Transsylvánia” foggal-körömmel („kereszt-sorsos”, „Krisztus-követő bús próbálkozással”) való védelmezésére szólított az evangélikus Reményik Sándor, tudva, hogy „csak az Isten, s a lelkünk van velünk”, „nem maradt egyebünk”; ugyancsak az „Örök-Úr” változatlanságát hirdette a komor székely hegyek és az „erdélyi végzet” alatt, „erdélyi télben” az unitárius neveltetésű Tompa László, és hogy „nincs segedelmünk / Magunkon kívül, csak az Isten!”, „Golgota-fellegek” tövéből láttatja utolsó mentsvárként a református Áprily Lajos is, hogy „egyetlenegy kőszikla megmaradt, / egyetlen tornyos sziklaszál: az Isten”; a „tompá borzalom” nagycsütörtöki gyötrelmét szenvedte, a magyar fájdalom kínját és a magyar összetartás vágyát kiáltozta (s a „magyar Isten”-t invokálta) jeremiádszerű *Psalmus Hungaricus*ában a katolikus Dsida Jenő, az országépítő Szent István példájáról vallott a protestáns Kós Károly, s róla is Makkai Sándor, mint a *Magyarok csillagáról*, a *Megszámláltattál... És bijjával találtattál... Darabokra szaggattatol* biblikus fátumáról Bánffy Miklós, és így tovább a nemzet örök passióját, Nagypéntekét sirató Wass Albertig, a magyar megváltáshoz „millió Krisztust” áhítózó Olosz Lajosig, az „Isten tenyerébe” kívánczó Horváth Istvánig, az Úrhoz mint az „igazak ügyvédéhez” forduló Kiss Jenőig, a kétségbeesetten Krisztust kiáltozó és a viharzásokban vergődő „árva magyar nép” sorsát az „Isten kezébe” helyezni kívánó Bartalis Jánosig és a többiekig. Náluk, mint annyi másnál, a kimondás és a kimondhatatlan, a megértett és a megérthetetlen, az élet-kérdés és az Isten-kérdés egymástól igazán elválaszthatatlanná lett.

A személyes hit- és Isten-kérdés az egzisztenciális krízisként megtapasztalt történelmi, nemzeti, közösségi létproblematikával elválaszthatatlanul fonódott

tehát össze: az archaikus népi kultúrával szervesen összeépülő keresztény hitvilág (a végzetes elrendeltetés-érzettől és a mitikus-biblikus szenvedészetikától a passióvállaló öntanúsításon és a reménytelített megváltásváradalmon át a krisztológiai-üdv történeti sorsazonosításig vagy a megváltás szükségképpeniségének a kétségbeesett-áhitatos igazolásáig terjedő) számtalan változatában. Az etnikai-nemzeti önazonosság-örzés folyamán a reményt jelentő Isten-képzetek a megmaradás végső esélyére vonatkoznak — s viszont, a túlélés lehetőségeit megcélzó törekvés így közvetlenül szakrális minőségűvé emelkedik. A Zrínyitől (az „imitatio Christi” eszméjétől) a „Húsvétalan a magyarság” Adyjáig és a „Népek Krisztusa, Magyarország” Márai-féle látomásáig húzódó krisztológiai sorspárhuzamok a kálváriajárás, a megváltásremény, az üdvösségeszmény olyan látomásait formázzák, amelyek együttesen a szervesen összefonódó személyes és kollektív egzisztenciaélmény elidegeníthetetlen, egyszersmind felemelő öntanúsításává lényegülnek. Ahogyan Németh László fogalmazta: „a patrióta a heveny bajok mögött embermagjával a végzethez beszél”, s „a magyar szellemben mindig megvolt a hajlam a patrióta lírából a végokok körén mint vallásos líra szállni följebb”.⁴

Modern filozófiai elméletek igazolják, hogy a nemzeti azonosságnak nemcsak gyakorlati közösségteremtő ideológiája, hanem metafizikája is van (a nemzeti tudat és a nemzeti identitás metafizikája a teljes közösségi önmegvalósítást követeli / „The metaphysics of nationalism speak of the entry into full self-realization of a unitary subject known as the people”⁵ / — állítja például Terry Eagleton), sőt még a nemzeti kisebbségeknek is kell, hogy legyen életigazító teológiája.⁶ A magyar irodalom-, művészet- és kultúrtörténetből bőségesen ismertek a magyar, a székely, az erdélyi, a kolozsvári Krisztus-képzetek mint a közösségi szenvedés- és üdv történeti sorspárhuzamosítás vagy sorsazonosítás messianisztikus végső metaforái. A krisztusság szimbolikus és valóságos sorsvállalása tehát a nemzeti megmaradás zálogává, alapfeltételévé minősül — amiképpen általában is a tradicionális vallás a kollektív fennmaradás legfőbb lehetőségi feltétele. A magyar passió és feltámadás elnyomatásban, kisebbségben és bujdosásban egyaránt és kategoriálisan a krisztusi, istenemberi létperspektívához kötődik. Nyíró *A Megfeszített* című passió-misztériuma az emigráció első szakaszában, 1948-ban született és jelent meg Passauban. Ahogyan az első (1999-es) magyarországi kiadás szöveg-gondozója és értelmezője, Medvigy Endre állapítja meg róla, az idők során némiképpen módosult is Nyíró felfogása: „*A Megfeszített* megfogalmazásával saját korábbi teóriájával is vitatkozik az erdélyi író, amelyet a *Jézusfaragó ember* színművének alap gondolatává emelt, amikor a gyötrelembe beletorzult, kínok kínjait szenvedő Krisztus helyett a gyermek Jézus jámborságát, szeretetét állította (...) példaképül. *A Megfeszített*ben, a megszállt, az elszakított és a szülőföldjéről elűzött magyarság kálváriájának idején Nyíró József gondolkodásában előtérbe kerül a szenvedéseivel az emberiséget megváltó Krisztus. Nyíró vallja, hogy a magyarságot a Megváltó és a megváltás felé segíti tengernyi kínja, szenvedése.”⁷ Mindazonáltal ez a misztériumjáték tanulságos és részletes elemzések révén vol-

na összevethető a modern magyar Krisztus-drámák számos változatával (Máraitól Cs. Szabó Lászlóig), s a többiekkel, különösképpen az erdélyi (Erdélyben született vagy erdélyi kötődésű) passió-színművek Kaczér Illés (*Megjött a Messiás*), Keleti Sándor (*Jézus a pokolban*), Nikodémusz Károly (*Júdás Iskarióth*), Bánffy Miklós (*Íme az Ember*), Venczel József (*Misztérium-játék*), majd később Székely János (*Profán passió*), Páskándi Géza (*Józi ácsolt, Mari szült; Első feltámadás — /Passió profana/ Profán passió; Augustus katonái vagy: A megszámláltatás*), Lászlóffy Csaba (*Akit a kereszten felejtettek*), Szőcs Géza (*Passió*) darabjai fémjelezte vonulataig; és természetesen a Tamási-modell megteremtette lírai-mitologikus színjátszás kultikus dimenzióival.⁸ De hasonlóképpen az archaikus-keresztény hitvilág mélységeiben gyökerező — s így színház és rítus vagy a liturgikus dramaturgia revelációszerű összefüggéseire rávilágító *Csíkсомlyói passió*val is, amelynek egész hagyományáramlatát — régi és legújabb változatait, erdélyi, magyarországi és európai színháztörténeti vonatkozásait — áttekintve Ablonczy László így összegezi értékelését: „Emlékeztet népi-nemzeti összetartozásunk időbeliségére. Előhívja bennünk jelen idejű sajátos és egyetemes emberi méltóságunkat: megszenvedettségünkben is felemelkedhetünk”⁹; vagy amiképpen az általa idézett Hevesi Sándor állítja a *Magyar Passió* (1931-es szegedi bemutatója) kapcsán: a játék lelke a templom, s „a templom elé csak misztika való, vagy olyan nemzeti színjáték, amelynek gyökerei is lenyúlnak a vallási érzésbe, vagy ahol a nemzeti érzés felmagasodik a vallás csúcsáig”.¹⁰ Mert „Krisztusban hívattunk és küldetünk el keresztyénnek; Krisztusban teremtettünk és tartatunk meg magyarnak”¹¹ (ahogyan ezt pedig Hegedűs Loránt fogalmazta meg). — És alapos vizsgálódásokkal lenne köthető persze Nyírónek ez a misztériumjátéka további színdarabjaihoz, stilizált balladás és históriás műveihez (*Júlia szép leány*, *Fonó a székegyeknél*, vagy a madéfalvi veszedelmet idéző *Új baxa*, a részint a sikeres elbeszéléseket átíró *Jézus-faragó ember* és *A per*), illetve a hajlíthatatlan, meg nem alkuvó Keresztelő Szent Jánost megelevenítő *A Próféta*hoz is. Mert erdélyiség és egyetemesség, regionalitás és univerzalitás, archaikus-keresztény vétetésű humanitás és divinitás közvetlen összeköttetése a jelentős részben a népi vallásos színjátszásból merítő erdélyi drámaírásban kétségtelen jellegmeghatározó sajátosságforma — Nyírónél, Tamásinál és másoknál (Szentimreinel, Szabédinál, Áprilynál, Jékelynél, Wassnál) is. Ennek ihletői lehetnek azok az alkotások, amelyek a keresztény mítosz (bibliai) alaptextusaiban rögzített üdvtörténeti eseményeket, döntően a krisztusi szenvedéstörténetet dolgozzák fel és fogalmazzák újra. Az ezekben megtestesülő eszmei-esztétikai intenció mélyen és bőven meríthet a régi magyar népi színjátszás elemeiből, a középkori misztériumdarabok, moralitások, passiójátékok, devóciók, az egyházi (iskolai, templomi, kolostori) és laikus (paraszti, polgári, vallásos céhes-társasági) előadások, a vallási ünnepkörökhöz fűződő kultikus népszokások világából. Felelevenítheti a nagyheti passió-éneklés, a kereszthordozás, a stációjárás hangulatát, újjáélesztheti a kijegecesedett és mégis friss revelációjú ősi-szinkretikus költői-nyelvi alakzatok (könyörgések, imák, Mária-siralmak

stb.) stílári atmoszféráját, s a jelen idejű lét- és gondtapasztalat immanenciájában emelheti abszolút érvényűvé az isteni elrendelés szellemével történő azonosulás rituáléját. A megvilágosító felidézések, a végső törvényekre ráismertető jelenetezések értelmezési tartományába azonban — a humánegzisztencia alapjait érintő (antropológiai, fundamentálonológiai) igazságszemponatok mellett vagy azokon belül — beletartozhatnak a kollektív identitás minőségére vonatkozó meglátások is. A krisztológiai sorsazonosítás személyes és általános dimenziói közül kirajzolódik a közösségi (nemzeti, kisépi-nemzetiségi) megszenvedettség képzettségére is; a bűnviselés, az áldozatiság, a megváltáshit társas sorsélménye. Az a szenvedéstudat és transzcendentális éthosz, amely az allegorizálva megszemélyesedő krisztusság magára-vállalásába feltétlenül beleérti a magyarságban vagy az erdélyiségben átélt megaláztatás kínját és gyötrelmét is. Mindaz, ami az emberi kálvária közegében, a szenvedéserkölc és a megigazulásvágy jegyében, „az áldozatvállalással kivívott üdvösség”¹² (Cs. Gyimesi Éva) reményében zajlik (pokoli mélységeket járva eljutva akár a fátumszerű elbizonytalanodás végleteit, a „prezentikus eszkatológia”¹³ /Cs. Gyimesi Éva/ által megnevezett lélekpróbaló jövőtlenség, kilátástalanság rémületéig és fájaldalmáig): tartalmazza tehát az életadó-elhívó szűkebb közösség önismeretét is. Az „imitatio Christi” átszellemültségében fogant morális religiozitás és küldetésérzet szerint szövődik össze — egészül, teljeseedik ki egymásban — hitelvi-hitvallásos meggyőződés és evilági humán elköteleződés: nemzetsorsos aggodalom és transzszilván kisebbségi etika. Az eredendően példázatos — archetipikus és architextuális — karakterű tematikából, a létanalógiák jelképi vibrálatásából, a személyes, nemzeti és univerzális, profán és szakrális értelmezésirányok tömörítéséből származó drámaművek pedig csak megnövelik az aktuális művészség karkifejező erőit. Az állandó, ismétlődő alapmotívumok és utalásrendszerek szerkezetére ráétegződnek az adott korszak és történelmi milió vonásai, egy sajátos paradigmát körvonalazva. Ebben a kontextusban a változatlan lényegű szenvedés- és negativitás-képletek az egyes művek láncolatában, ha lehet, még inkább elhatalmasodnak, s egyre nyomasztóbban csak a hit- és reményvesztés, a helyzetrosszabbodás, a létromlás sugallataival telítődnek. E paradigmikus történelmi-gondolati folyamat pedig — szintén korjellemző színezettel — tovább differenciálódik a különböző nagy, egyetemes világszemléleti, stílustörténelmi korszakok, modalitásváltozások szerint.

Az európai és a világirodalom misztériumdrámáira általában és természetesen az oratórikus, magas tónus, az őszinte, nemes egyszerűségében is ünnepies hangfekvés és méltóságteljes intonáció, a mesterkéletlenül magasztos hangvétel és előadásmód jellemző.¹⁴ Nyíró József drámai alkotása expresszionisztikus stílusjegyeivel együtt a modernségnek egy döntően neomitologikus vagy remitológizációs, újtradicionális, újnépies orientációjához kapcsolható. *A Megfeszített* az autochton népi vallásosság szférájából sarjadzó olyan misztériumjáték, amely a felemelő-eszményítő romantizálás, a hitelvű-önátadó idealizálás premodernitását a megrázkódtatások és a gondtapasztalások gyötrelmes huszadik századiségével

katartikusan megrendítő és meggyőző erőteljeséggel képes ötvözni. Az a gondolati paralelizmus, amely a nemzet-Krisztus és a (virtuális) krisztusi nemzet képszerűsítésében feszül, a (neo)transzilvánista, az össznemzeti-sorsirodalmi, illetve a folklorizáló-újklasszicista hagyomány áramában talán a lehető legeklatánsabb epiko-drámai történetformává tud itt összpontosulni. Egyúttal tiszta és kitéjesedett sugallati erővel demonstrálni az emberiség-horizontú morális távlatok időtállóságát és örökérvényűségét. A második világháború okozta hanyattatások katalizmái közepette — a mű 1948-as első kiadásának lélekriasztó, öntudatébresztő (egyszersmind adys, reményikes veszteségmótvumok sugárköreit ighirdeteses-szészisztikusan kitágító), szinte exhortációs szerzői előszavában — így vall az író a magyar sorstragédia mélységes bugyraitól és rettentő következményeiről: „belső összeomlás fenyeget. Az a veszedelem, hogy vagy magunkban, vagy utódainkban megszűnünk magyarnak lenni. Lélektani folyamat ez, amellyel önmagát veszítheti el mindenki. (...) Nincs magyar iskola, hová gyermekedet küldhesd; talán magyar templom sincs, hol Isten magyarul szóljon hozzád. (...) A ma szörnyű történelmi megpróbáltatása pedig tízezerszámra szórja Magyarország fiait szerteszét a nagy világban, veszedelmesen alkalmas a belső elvész és pusztulás meggyorsítására. Álljon előttünk a letagadhatatlan valóság, hogy évtizedek óta temetjük mindenünket, önmagunkat és hazánkat is otthon és idegenben. (...) Amint igaz, hogy a haza tart meg bennünket, úgy igaz az is, hogy nekünk is meg kell tartanunk a hazát. (...) Ilyen közel még ember és nép nem állott Krisztushoz, mint ma a magyar (...) Nagy a mi sorsközösségünk a szenvedő és meggyalázott Krisztussal. Csak Hozzá menekülhetünk, mert elűztünk otthonunkból, és senki be nem fogad. Mindenünket elorozták, igazságunkat meggyalázták, ártatlan elítélte-tésünk felett Pilátusok mossák kezeiket, és fegyverrel űznek előre a kereszt útján, míg csak ki nem szenvedünk rajta, hogy rongyainkon is poroszlók osztozkodjanak, és a gyűlölet lepecsételje még sírunkat is. / Az örök akarat akarata, hogy a Getszemáné-kert véres verejtékében megtisztuljon a mi szemünk, öntudatunk kivilágosodjék, és bizonyosan tudjuk, hogy e halálúton ejtett egyetlen könny-cseppünk is Magyarország megváltásának tényezője, ha ebből a lelki és szellemi magaslatból hullatjuk rá Krisztus keresztjére. Ugyanakkor a mi feltámadásunk záloga is. / A mi menekülésünk csak benne és általa érhet jó véget. / Az isteni örök gondolat titkához most férközhetünk a legközelebb, ebben a jóni helyzetben (...) elesettségekben és gyengeségekben nincs és nem is lehet igazabb és nagyobb erőforrásunk, mint ez a soha meg nem szűnő véráldozat, melyet az örök Isten szeretete saját Fiának odaadásával nyújt a szenvedő emberiségnek. Semmiből több hitet, bizalmat és bizonyosságot nem meríthetünk sötét napjainkban, mint a krisztusi sorsból, hogy az Ő igazságában és igéje szerint megjárta golgoták végén mindig ott van a feltámadás, és mi is rátalálunk a magyar élet valódi fájára, amely nem szórja le magáról leveleit, hanem a nagy titok örök törvényének erejével kapcsolja magához, hogy a magyar haza megtarthassa gyermeke-

---

---

it, és gyermekei Magyarországot. (...) Vedd tehát keresztedet, és kövesd a Mes-tert! Csak a kereszt magasságából lehet meglátni a feltámadást.”¹⁵

„A hazamegtartásnak ugyanolyan természetfölöttisége, mondhatnám teológiája van, mint a vallásnak. Mindkettő a lélekből, belső értékekből tevődik össze: hitből, meggyőződésből, öntudatból és az ezekből kivirágzó cselekedetekből. (...) A haza megtartása tehát nem függ se tértől, se időtől”¹⁶ — summázza végül. Meghökkenően vág egybe mindez egyébként a mai kultúrantropológiai és humanontológiai közgondolkodás felismeréseinek alapigazságaival; Jan Assmann szinte egészen pontosan ugyanígy fogalmazza ezt a tézist: „a nemzeti közösség képzete az idők mélységes mélyébe nyúló folytonosság képzetén nyugszik”;¹⁷ és bizonyos, „hogy az etnikai identitás folytonossá tételének kiemelkedően a leghatékonyabb eszköze a vallás.”¹⁸

Az átképzéletes-látomásos mélységű inszcenírozás azonban Nyírónél mégsem hajlik semmiféle didaktikusság vagy sematikus aktualizálás felé; a közvetlen drámai szövegszerkezetben lényegében éppen inkább egyfajta újramondás, mintsem valamiféle újra- vagy átértelmezés zajlik. A tényigazságok és hitigazságok együttes elementaritásával, a valóság- és a hittapasztalat összetett művészi szuggesztivitásával és retoricitásával. A leíró és a kifejező nyelvi alakzatok bőséges áradásával, a Northrop Frye szerinti értelemben vett démotikus, illetve hiperbolikus nyelviség hatásos és gazdag eszközeinek közegében.¹⁹ A mítoszra alapozó világ-, ember- és létszemlélet autentikusan folytatja és teljesíti azt a küldetést, amely a történelemfölötti perspektívát evilági életreményeinkre vonatkoztatja; mivelhogy „csak a mítosz nyújthat reményt és vigaszt, hiszen olyan cselekményről beszél, amelyben tulajdon sorsukat láthatják mindazok, akik felidéznek”; így „a mítosz *megváltja* a történelmet, az azt megillető helyre teszi az emberi élet teljességében.”²⁰ Mert a „mítosznak két vonása van és marad: az egyik története-szerkezete, amely az irodalomhoz köti, a másik társadalmi funkciója: olyan alapvető érdekekről közvetít ismereteket, melyeket a társadalomnak tudnia kell”;²¹ a „mítosznak egyszerre két jellegzetessége van: egyrészt költői történet, és ezt teremti újra az irodalom; másrészt olyan történet, amelynek sajátos társadalmi funkciója van, egy adott társadalom cselekvési programja”²² — ahogyan Frye kifejti. Mindebből következően pedig „az irodalomnak és különösen a költészetnek az a feladata, hogy újratermesse a nyelv metaforikus használatát. Így a mitológiának közvetlen utóda az irodalom (...) az irodalom a mítosz fejlődésének benső és elkerülhetetlen része.”²³ Nyíró József remekműve tehát mindezeket a vallási, erkölcsbölcséleti, eszkatológiai alapmondandó melletti mito-poétikai, nyelvészeti megfontolásokat is markánsan példázza és teszi újraértelmezhetővé.

A kiindulópont: az evangéliumi textusok, az egyes szöveghelyek (nyelvi) világa, az egyes jelenetek — a virágvasárnapi örömteli jeruzsálemi bevonulástól az utolsó vacsora, a nagycsütörtök-éjszakai elárultatás és elfogatás eseménysorán, a keresztút stációin, a nagypénteki golgotai kereszthalál szörnyűségein át a húsvéti reszurrekció diadalmas bekövetkeztéig, a nép, a tömeg, a farizeusok, a törvénytudók, a főpapok, a rómaiak, a Jézus-követők, a tanítványok, a részvevő asszonyok vi-

selkedésrajzától a csodás (természeti) történésekig — ezt dúsíják és forrósitják föl a részletezés, a jellemfestés, a helyzetkiszínezés pittoreszk eszközeivel, az egyszerűségében is poétikussá hevített-retorizált nyelvhasználattal. A bibliai intertextus emfázisában így az affirmatív-rekonstruktív szemléletmód és stílusenergia, illetve a hiteles megújítás szándéka egyszerre működik; az egymást kölcsönösen magyarázó szöveg- és értelemcikkek között az „explicit” és a „reciprok” intertextualitás viszonylatrendszer. (Ez a szövegeköziség alakzatában az ismétlő, kifejtő amplifikációnak²⁴ felel meg, vagy — a deriváció és a transzformáció szüntelenül változó mértéke szerint — a genette-i meta- vagy hypertextualitás²⁵ kategóriájához kapcsolható.) Az eredeti narratívához való szoros kötődés okán tehát a (motívum)bővítő eljárások nem értelemmódosító, hanem jelentésfokozó szerepet játszanak. Ilyeténképpen tölti meg, duzzasztja föl az író például az emberi gonoszság ábráit a kegyetlenség, a tomboló gyűlölködés, a zabolátlan önzés, az aljas képmutatás szinte hiperbolikussá (örökérvényűvé) növesztett jelenségeivel — nyilvánvalóan a háborús sorstragédia keserű élményanyagát is átszűrve (sőt átöntve) ezekbe. De a tragikus történelmi léttapasztalatok motiválják azt az előrevetítő emberiségdrámai vagy emberiségkölteményi víziósort is, amely a Getszemáne-kertben őrlődő Jézus és az ő vigasztalására az Atyaisten küldöttként érkező angyal szeme elé kivetül — felvonultatva a világtörténet két évezredének számtalan rémképét: zsarnokságok, eluralkodó barbár ösztönök, az első keresztényeket megkínzó öldöklések, népvándorláskori zűrzavarok és nyomorúságok, vallásháborúk, szabadságharc-leverések, véres tömegpusztulások, végzetes országvesztések, „koncentrációs táborok”, „romokba ontott” hazák borzalmait (s a mindezzel — a „bűn”, a „gazság”, a „szemét” „tobzódásával”, a „bosszú” „dühöngésével” — megütköző szeretetvállás küzdelmeit). (Az imaginárius anticipációnak ez az egyszerre pro- és retrospektív poétikai-vizionárius alakzata Madáchtól a „jövőlátó” Szent Istvánt megjelenítő Serfőző Simonig ismert és hatásos dramaturgiai fogásnak számít.) Az evangélisták közül a csak Lukács említette Olajfák hegyi angyali jelenés mozzanatát (Lk 22, 43) tágítja itt Nyíró olyan hatalmas emberiséghistoriai tablóvá, látomásos freskóvá, hogy attól (annak tartalmától) maga az angyal is elborzad. A bűn az embert, az embertermészetet terheli, ezért kap Júdás Karióti alakjában is nyomatékot a kapzsi anyagiasság, a haszonleső pénzsóvárság egyetemes, de evilági princípiuma (míg a júdási árulást illetően a János szerinti sátáni közreműködésben,²⁶ vagy a *Csík-somlyói passió* szerinti ördögi fondorkodásokban — Drúmó, Plútó kísértő-hízelgő-ígérgető „mesterkedéseiben”²⁷ — a rossz mitikus-mesei kauzalitása mutatkozik meg); vagy ezért domborodik ki (még ha Kaifás gúnyos-megvető szavaiban is) az ingatag tömeg manipulálhatósága („A nép mindig saját jótevőit öli meg /.../ Bizalmatlan és ostoba. Mindig azt követi, ki utolsó-nak szól hozzá”), a jósággal szemben szétgyűrűző torz indulat időtlensége („mindig megölik őt, valamig ember lesz a földön”) és a többi.

Mindazonáltal a drámai cselekményfolyam — minden földiesen okszerű mozzanataival és hangsúlytöbbletével együtt — megtartja természetfölötti, transzcendens alapját és kereteit; a szabad akarat kegyelmi felfüggesztése vagy viszony-lagosítása pedig az átvalósuló ráhagyatkozás (a részesedés) mágikus transzcenzusát (és a megnyugtató-feloldozó ősbizalom érzelmét) erősíti. S a megváltásműben kiteljesedő isteni világrend biztosítékának szotériológiai lényegiségét a fenséges, a magasztos, az emelkedett hangnem, a csoda, a titok, a misztérium varázslatát átmenteni igyekvő patetikus-romantikus leírás mód is támogatja.²⁸ (Lukácsnál a vívódó-imádkozó Jézus veritéke: mint földre hulló „nagy vércseppek”²⁹; itt az arcról legördülő „véres verejték”: „mint sok, nehéz rubincsepp”.) Vizualitás és koloritbőség: a filmszerűség jellemzői ezek; a mű egyébként filmnek is készült (alcíme: „Filmdráma hat részben”), voltaképpen (koncepciójában) megelőzve Pasolini és Zeffirelli nevezetes alkotásait (amelyekkel össze is vethető lenne). De a film, ahogy Medvigy Endrétől is tudjuk, nem készült el; Nyirő magyar filmet szeretett volna készíteni, s örök veszteség, „hogy az *Emberek a havason* című művészfilm velencei nagydíja és európai sikere után a Nyirő József — Szóts István szerzőpáros nem folytathatta közös munkáját. Szóts István (vagy valamelyik tanítványa, követője) lett volna hivatott *A Megfeszített* megfilmesítésére.”³⁰

Ez a színdarab azonban így, önmagában is a Nyirő-életmű és magyar drámaírás jeles alkotása: örökbecsű remeke marad.

Jegyzetek

1 NÉMETH László: *A Mítosz emlőin*. In: uő: *Életmű szilánkokban I-II*. Bp., Magvető és Szépirodalmi, 1989. I. 556.

2 Mircea ELIADE: *A szent és a profán*. Bp., Európa, 1987. 92.

3 SZÓCS Géza: *A magyar ember és a zombi*. Bp., Kortárs, 2003. 175.

4 NÉMETH László: *Kisebbségben*. In: uő: *Sorskérdések*. Bp., Magvető és Szépirodalmi, 1989. 450.

5 Terry EAGLETON: *Nationalism: Irony and Commitment*. In: Terry EAGLETON, Fredric JAMESON, Edward W. SAID: *Nationalism, Colonialism, and Literature*. Minneapolis, London, University of Minnesota Press, 1990. 28.

6 Ld. pl. *A nemzeti kisebbségek teológiája*. Szerk. PUNGUR József. Kecskemét, Emmaus, 1999.

7 MEDVIGY Endre: *Utószó*. In: NYIRŐ József: *A Megfeszített — Drámák és misztériumjátékok*. Bp., Kairosz, 1999. 435-436. (és in: *Nyirő József, a székely nép krónikása — Irodalomtörténeti tanulmányok*. Szerk. POMOGÁTS Béla. Csíkszereda, Pallas-Akadémia, 2005. 208-209.) — „Nyirőt Jézus Krisztus passiója a haza és népe kálváriájára emlékezteti, ahhoz akar erőt és vigasztalást találni manapság tőlünk talán már távol eső módon”. RÓNAI Zoltán: *Ember a havasokból*. In: *Erdélyi irodalom — Nyugatról nézve (Az Új Látóhatár az erdélyi magyar irodalomról)*. Szerk. POMOGÁTS Béla. Bp., A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Anyanyelvi Konferencia, 2011. 17. — Ld. még: NAGY Pál:

Az emlékező Nyíró József. In: uő: *Betűvetés mezején.* Székelyudvarhely, Erdélyi Gondolat, 2010. 87-92.

8 Vö. ABLONCZY László: *Tamási Áron varázskörében (Feltámadás-játékai; Sors és rítus; Koszorú és kereszt).* In: uő: *Bartók Béla kertjében.* Bp., Püski, 2003. 55-85.

9 ABLONCZY László: *A Csíksomlyói passió és ami előtte van.* In: uő: *Megélt színház.* Bp., Püski, 1998. 301.

10 Ld. uo. 289.

11 HEGEDŰS Loránt: *A kisebbség teológiája.* In: *A nemzeti kisebbségek teológiája.* Szerk. PUNGUR József. Kecskemét, Emmaus, 1999. 40.

12 CS. GYIMESI Éva: *Gyöngy és homok — Ideológiai értékjelképek az erdélyi magyar irodalomban.* Bukarest, Kriterion, 1992. 62.

13 Ld. uo. 61-62.

14 Vö. „solemn staging”; „dignified emotion”; „simple grandeur”; „artlessness of the means”. Émile LEGOUIS — Louis CAZAMIAN: *A History of English Literature.* London, J. M. Dent and Sons Ltd., 1947. 180-184.; „charm of ingenuousness”. George SAMPSON: *The Concise Cambridge History of English Literature.* Cambridge University Press, 1970. 198.

15 NYÍRÓ József: *Bujdosó ruhában.* In: uő: *A Megfeszített — Drámák és misztériumjátékok.* Bp., Kairosz, 1999. 5-9. (és *A Megfeszített* címmel in: uő: *Mi az igazság Erdély esetében?* Bp., Kairosz, 2007. 256-261.) — Érdekes lehet megfigyelni, hogy egy szintén erdélyi származású mai prózaíró miképpen ágyazza a hasonló nemzethalál-víziót emberiség-horizontú létproblematikába és keresztény megmaradáshitbe: „A keresztény nemzetek legjobbjai, a valódi hagyományörzők méltó választ szeretnének adni egy nagy fenyegetésre. Nem volt még ennél nagyobb veszedelem. Ma már nemcsak magyarok beszélnek a magyar nemzethalál rémképéről és nemcsak németek beszélnek a német nemzethalál elkerülhetetlenségéről, hanem franciák is a francia nemzethalál, angolok is az angol nemzethalál fenyegető réméről. Fogynak, öregszenek az európai nemzetek, és lelkiismeretes gondolkozóik már sejtik, hogy csak akkor menekülhetnek meg, ha visszafordulnak a régi éltető hagyományokhoz, a szent hagyományokhoz. Tudják, hogy ha az idő ’nem tolatik vissza a helyére’, a nemzethalál ellen nem tudnak küzdeni.” KOCSIS István: *A táltos paripa.* Bp., Püski, 2010. 327.

16 NYÍRÓ József i. m. 7-8.

17 Jan ASSMANN: *A kulturális emlékezet.* Bp., Atlantisz, 2004. 132.

18 Uo. 158.

19 Vö. „Az angolban a ’gospel truth’ (evangéliumi igazság) kifejezést általában arra használjuk, hogy a démotikus nyelv leglényegét, vagyis egy tény valóságos voltát nyomatékosítsuk, és érdekes módon minden beszédalakzat közül éppen a hiperbola, a célzatos túlzás szakad el a legnyilvánvalóbban a tények ábrázolásától, maga az utolsó ’evangéliumi igazság’, János evangéliumának utolsó verse pedig káprázatos hiperbola”. Northrop FRYE: *Kettős tükrök — A Biblia és az irodalom.* Bp., Európa, 1996. 109.

20 Uo. 104.

21 Uo. 100.

22 Uo. 102.

23 Uo. 80.

24 Ld. Laurent JENNY: *A forma stratégiája.* Helikon, 1996/1-2. 23-50.

25 Gérard GENETTE: *Transztextualitás*. Uo. 82-90. — Vö. még Viktor Žmegač: *Az intertextualitás válfajai*. Literatura, 1991/3. 215-223.

26 Jn 13, 27

27 BALOGH Elemér — KERÉNYI Imre: *Csíkсомlyói passió*. Bp., Helikon, 1982. 47-50.

28 Amely „az Istennel való, egyre szorosabb, egyre egyedibb benső kapcsolatról”, a „hit szinte apokrif elemeket is felmutató öntörvényűségé”-ről, s a „kivetettségben felfakadó misztikusság”-ról egyszerre árulkodik ebben a műben is. Vö. CS. NAGY Ibolya: *Az erdélyi ember és lélek krónikása — Életút-vázlat Nyirő Józsefről*. In: uő: *Kérdez az idő*. Miskolc, Felsőmagyarország, 2002. 7-20. — Ld. még: *Nyirő József, a székely nép krónikása — Irodalomtörténeti tanulmányok*. Szerk. POMOGÁTS Béla. Csíkszereda, Pallas-Akadémia, 2005. (Második kiadás: 2009.)

29 Lk 22, 44

30 MEDVIGY Endre i. m. 436.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2010-ben megjelent:

Fülöp Lajos

Németh László nyelvi világa

*„Írónak nevezjük azt, aki gondolkodása finomabb sajátosságait
a nyelven át tudja csempészni.*

A stílus: a nyelv ellenére éreztetett gondolkodás.”

(Németh László: Bevezetés a stilisztikába. Európai utas, 1973. 645.)

1. Előjáróban

Kevés olyan alkotónk van a XX. században, akinek felkészültsége, érdeklődése oly gazdag és sokrétű lenne, mint éppen Németh Lászlóé. Nálunk alighanem ő volt az utolsó polihisztor, az „enciklopédikus” igényű és tudású mester, aki — mint ahogy Béládi Miklós jellemezte őt (Válaszutak, 1983. 77.) — a „mindenes” szerepére vállalkozva igen sokat tett azért, hogy a műveltség nemzeti kincs lehessen. Tapasztalat szerint törekvéseinek nem egy építőköve még életében beépült a korba, és bizvást remélhetjük, hogy a század-, egyben ezredforduló után — végre egy higgadtabb időszak — harag és kedvezés nélkül felismeri ennek a különleges életműnek a jelentőségét.

Németh László munkásságáról (vagy annak akárcsak egy részterületéről) szólni — a rendelkezésre álló keretben — nem könnyű feladat; még akkor sem, ha csupán a jelzett téma főbb összetevőire szorítkozunk. A fenti, átfogó jellegű cím is kétoldalú megközelítést kíván: 1) a nyelvbölcsele és 2) a nyelv művész Németh László bemutatását.

Nyilvánvaló, hogy a dolgozat főszereplőjét elsősorban szépírónak tekintjük, de jól tudjuk, hogy mindig is több volt annál. Ars poeticájában (Nyugat, 1931. I.) maga fogalmazta meg, hogy minél több „csak művészettel megközelíthetőt nyújt a mű, annál nagyobb általános szellemi értéke is.” Vagy ahogy Béládi Miklós írta Az értelem alapító című tanulmányában: „Németh László az irodalmat közvetítőnek fogta fel: a kultúra és a társadalom művelődni vágyó rétegei közötti csatornának” (I. m. 78.). Természetes tehát, hogy műveiben elsősorban a gondolati-érzelmi tartalomra, az eszmevilágra irányul az olvasó figyelme, s csak azután (és legfeljebb csupán az értők érdeklődése) a tulajdonképpeni kifejezőeszközökre (vagy ahogy Németh László nem kis öniróniával jegyezte meg: a „nyelvi csínytevés”-re), a stílusra. Meglepő — és ezt már Szilágyi Ferenc is szóvá tette (1. ké-

---

---

sőbb) —, hogy a Nyugat 1925-ös novellapályázatának megnyerése, a Horváthné meghal című művének sikere, vagyis a pályakezdése óta eltelt négy évtizedben — az irodalomtörténészek, kritikusok néhány utalásától eltekintve — Németh László nyelvhasználatá, stílusa nem részesült kellő figyelemben.

2. A nyelvbölcseleő

Németh László életrajzi írásaiban, műhelytanulmányaiban, tudománytörténeti esszéiben, írói arcképeiben és a fordításról vallott nézeteiben számos olyan gondolatot találunk, amely hű tükre nyelvbölcseleti, nyelvvédő és nyelvfejlesztő gondolatainak, véleményének, s egyben szép példája az önmagát, szűkebb és a tágabb közösséget nevelő-tanító író-pedagógus hajlamainak, törekvéseinek: „Az ember nemcsak önmaga szobrása, de embertárs is, aki míg magát teremti, akármilyen kis körön, de az egész emberi életet valami magasabb lehetőség felé igyekszik terelni... A helyes személyes, sőt ma már nemzeti licitnek is épp az az ismertetőjele, hogy egybeesik az emberiségével...” (Ha most lennék fiatal. In: Sajkódi esték, 1974. 340.)

Töprengéseinek a vizsgált témakörben olyan bizonyítékai vannak, mint *A magyar nyelv ereje s gyengéi*, *A javító toll nyomában*, *A szórendtől a versig*, *Nyelvébresztés és nyelvtisztítás*, *Nyelvápólas*, *Nyelvekről*, ezen belül a *Bevezetés a stilisztikába*, *A nyelv és a nyelvek*, valamint az *Utazás az anyanyelvig* című írása, a *Nyelvlecke*, *Kata beszélni kezd*, *A mondat születése*, *Szilvester nyelvtana*, *Magyar ritmus*, *Verstani bölcsek köve*, *A magyar nyelv életrajza* és Pei: *Szabálytalan nyelvtörténet* című könyvismertetése, *A prózafordításról*, *A fordító*, és a *Tízézer oldalt fordította* című műhelyvallomása stb.

Amikor a magyar nyelv jelleméről, kifejezőerejéről beszél, elsősorban a takarékoságot, a tömörséget emeli ki (Nyelvébresztés és nyelvtisztítás). Jól látja, hogy a magyar szintetikus nyelv, a gondolatot egészben kívánja rögzíteni „kevés, jól egymásba öltött szavakkal, amelyek közül egy-egy mellékmondatot takarít meg.” Az alakszerkezet tehát egységbe fogja a részeket, s ez az eljárás elsősorban is a gondolat egységének a tükrözését szolgálja. Nyelvhasználati szempontból az író a szintetikus kifejezőmódnak számos lehetőségére és eszközére rámutatott, állításait pedig szemléletes példákkal igazolja. Különösképpen a nyelv és a nyelven kívüli valóság viszonya érdekli, az a pragmatikai talány, hogy a nyelvi rendszer tagozódása hogyan, mi módon ábrázolja, fejezi ki a beszédhelyzet, a nyelvi valóság tényeit, összefüggéseit. Vagyis: elsősorban a nyelvfilozófia legérdekesebb, legizgalmasabb kérdései foglalkoztatják.

Nyelvünk erejét a névragozás huszonnégy általános és három különleges alakjában (azaz huszonhét esetben), valamint a cselekvés különféle mozzanatait kifejező igealakokban és a kétféle (alanyi és tárgyias) igeragozási rendszerben látja. Sőt: „a magyarban az ige ragjaiban hordozza alanyát”, de még ennél is tovább megy, „tárgyát is magába tudja szedni”. Nyelvünknek ezt a tömörítő eljárását szépíróhoz méltó szemléletességgel mutatja be: „Mint vad a ráakaszódó kutyá-

kat, úgy rázza le azokat a névmásokat, segédigéket, de általában az apróbb szavakat, amelyek a szolgálai fordításban fület, farkát fognák”. (A magyar nyelv ereje s gyengéi. A kísérletező ember 1973. 566-7.). Vagy pl. (i. m. uo.): „amiről más nyelvekben külön szavak avagy fakó segédigék számolnak be, ő elvégzi képzőivel: nem gyakran fut, hanem futkos, nem mozogni kezd, hanem mozdul, nem aprókat szökik, hanem szökdel” stb. (Az én kiemeléseim. F. L.)

Németh László anyanyelvén kívül jónéhány idegen, elsősorban indoeurópai nyelvet ismert. Nála a nyelvtanulás öröklött szenvedély, a nyelvtudás pedig fordítási tevékenységének gyakorlati kelléke, nélkülözhetetlen velejárója volt. Csaknem ötvenesztendőskoráig egyetlen sort sem fordított, de mint egy interjúban elmondja (Bemutakozás. In: Utolsó széttekintés 1980. 825), az ez után következő hat-nyolc évben talán nyolcszáz ívet is (l. Karenina Anna, Tolsztoj Elbeszélései és drámái, Alekszej Tolsztoj Első Péter-e, az Oblomov, Shakespeare és Ibsen három-három drámája, Lorca Yermá-jának, Jirások regényeinek, Kleist Eltört korsó-jának átültetése stb.). Fordítói tevékenységével a „gályapad”-ból is sikerült „laboratórium”-ot csinálnia, s a munka hasznossága mellett a magyar nyelv meglévő természetét össze tudta vetni a kérdéses „nyelv” kívánalmaival: „mit tud, mit nem tud, hol az ereje, gyengéje, hogy lehet az erejét fokozni, gyengéit eltüntetni” (A fordító. Homályból homályba, 1977. 195.).

Korán észrevette, hogy aki több nyelvet ismer, aki már öt-hat nyelvvel foglalkozott, az előtt a tanulandó új nyelvnek legtöbb szava, kifejezése és szerkezete is ismerős. Mindemellert néhány összehasonlító nyelvészeti munkát is átnézett, ám ezek sem elégítették ki a kíváncsiságát... Mint írja: „... a nyelvészet nem azzal foglalkozik, ami engemet vonz. Egy szerelmes férfi nem sokra megy imádottja szabásméreteivel és serdülőkorai fejlődés-adataival.” (Nyelvekről. Európai utas, 1973. 661.)

A különféle nyelvek egybevető tipológiai vizsgálatában őt elsősorban a nyelv mint jellem, mint egyéniség érdekli. De ez csupán csak egyetlen szempont nézetei közül! S ahogy nyelvészeti utazásai közben visszaérkezik az anyanyelvhez, egyre inkább tudatosul benne, hogy aki „távlatot”, „nyelvünkhöz illő szempontokat” akar találni, annak „nyelv-bölcselővé” kell válnia, s egyre jobban érzi „egy filozófiai mű hiányát a magyar nyelvről”. Meggyőződése, hogy „történelmileg eleven idők a nyelvet is átalakítják”, s összegző véleménye ma különösképpen időszerű: „Az »államalkotó« magyarságról szóló mondások nem pusztá frázisok; az »államalkotó« nép nyelvalkotó is volt, s új körülményeit, új igényeit bámulatosan hamar követte nyelve...” (i. m. 670). Mindezt pedig nyelvünk szunnyadó lehetőségeinek, erényeinek a tudatosítása és a nyelvi öntudat erősítése érdekében fejtette ki még 1933-ban.

A magyar nyelv erejére gondolva ezért tartja különleges értéknek a tömörséget, s arra figyelmeztet, hogy a nyugati fejlődés szolgálai követése sokat ártott ennek az erénynek. Véleménye szerint a nyelvújítás — mint mesterséges beavatkozás a nyelv életébe — számos olyan szókincsbővítő eljárást, szabálytalanságot

---

---

próbált ráerőltetni nyelvünkre, amely idegen tőle. Más kérdés, hogy az elmúlt századvégnek és a jelen század elejének gondolat- és érzésvilága, tudományosága aligha szólalhatott volna meg magyarul a nyelvújítás és egyben stílusújítás eredményei nélkül... Természetesen ezt Németh László is nagyon jól tudja, sőt a Nyugat elődeiről írt tanulmányában a tudós tisztánlátásával meg is fogalmazza: „Új állapotunk régi szavak páncéljában vergődik, és amikor a szavak régi értelmé elvész, s új kifejezésekben állapotodik meg az élet, a valóság már megint erjed, s az új nyelv védekezik. A stílus a nyelv ellenére kifejezett egyéniség...” Mindez a megőrzés és újítás kölcsönhatásának a felismerését jelenti gondolatrendszerében, amelynek eredménye voltaképpen a nyelvfejlődés. (Vö. Fábíán Pál: *Nyelvművelésünk évszázadai*, 1984. 9-12.)

Visszatérve az író előbbi gondolatára, kitűnő érzékkel mutatja be (A magyar nyelv ereje s gyengéi, 567-8) a tömörítés lehetőségeit: „Sok olyan tömörítő szerkezet van a magyar nyelvnek, amelyet nem használunk ki eléggé. »Nevettükben«; milyen grammatikai remekelés van egy ilyen alakban. Ha valaki tanulmányt írna a nyelvek sűrítő vívmányairól: bele kéne venni. Mi azonban ahelyett, hogy »majd megpukkadtak nevettükben«; már-már szívesebben mondjuk: »annyira nevettek, hogy majd megpukkadtak belé.«”

Jól látja, hogy a tömörítésben különleges szerepük van az igék, főnevek és melléknevek használatának, szemben az ún. „törmelékszavak”-kal. Megfigyelése szerint a nyelvhasználatban egyre ritkulnak a névmások, határozószók, névelők és kötőszók is — éppen a tömörség érdekében... Munkáiban ugyancsak a tömörítést szolgálja a kettőspont, a pontos vessző, a gondolat- és zárójeles beékelés, a tagmondatok mondatba iktatása mint mondat szerkesztési eljárás, a hosszabb bekezdések, vagy éppen a melléknévi és határozói igenevek kedvelése, valamint a szóképek, a megszemélyesítés, metonímia, főként a szinekdoché és a hasonlat tudatos alkalmazása.

Az eddigi stílus kutatási eredmények azt mutatják, hogy a felsorolt írói eszközök gyakori használata olyan rendszert alkot Németh László műveiben (vö. K. Szoboszlai Ágnes: i.m. 77., Jánosik Zsuzsa: i. m. 75-7. és mások következtetéseit), amely sajátos egyéni kifejezésmódot eredményez. Ezt az állítást az író — nem egy műhelyvallomásában (pl. a Jánosik Zsuzsához írott levelében) — maga is megerősíti.

Kocsis Rózsa *Minőségeszmény Németh László szépirói műveiben* (1972) című könyvében (i. m. 156) — Bata Imre már említett tanulmányára hivatkozva — felhívja a figyelmet az író nyelvbölcseleti nézeteire, a gondolkodás és a stílus összefüggéseiről kialakított felfogására. Németh László szóban forgó tanulmánya (Bevezetés a stilisztikába) a Szemelvények D. L. hátrahagyott írásaiból (in: Európai utas, 1973, 644-7.) című naplótöredékhez kapcsolódik. Az író a maga enciklopédikus tudásával ebben is a lényegyet ragadja meg: alig négyoldalmi eszme-futtatásában sajátos módon villant rá a stilisztika mivoltára, a gondolkodás és beszéd, a nyelv és stílus, az egyéni és korstílus rejtett kapcsolataira. Véleménye szerint: „... a beszéd a gondolkodás álarca... A gondolatot a mondat szülte, a képzetet a szó, s ami-

kor képzettársítást emlegetünk, arra a nyelvtani munkára gondolunk, mely a mondatrészeket az alany és az állítmány köré ülteti” (I. m. 644.). Hangsúlyozza, hogy a beszéd gyakran alkalmatlan a „gondolatállapotok mellékrezgéseinek” (az örömmek, bánatnak, meglepetésnek stb.) kellő kifejezésére.

Németh László — nyelvbölcseletében — a mondatból indul ki. Szerinte „A mondat egy kész szerkesztési terv, rovatos blanketta, amelyet a nyelvtan vesz fel a gondolatról”; illetőleg: „Két ember, aki beszél, jegyzőkönyvet nyújt át egymásnak szellemük tényálladékáról.” (I. m. uo.)

Bata értő szemmel vette észre, hogy az író véleménye kapcsolatba hozható a „funkcionális törekvésekkel, mindenekelőtt a strukturalizmussal és a formalizáló kísérletekkel, főként a szemiotikával.” (I. m. uo.)

Párhuzamként a nyelvészeti szakirodalomból elsősorban Lotz János munkásságára lehet hivatkozni. Lotz átfogó érdeklődésű nyelvész volt, aki — mindamellet, hogy nagyon tisztelte a magyar grammatikai hagyományt — mindig is hangsúlyozta a szerkezeti összefüggések leírásának fontosságát, cikkeiben pedig a rendszerezés alapja általában a nyelvi jelentés (Vö. Egy nyelvtani modell, 1968. MNyTK. 122. 4.; Szonettkoszorú a nyelvről 1976; stb.). Szerinte leíró nyelvtanunknak — a nyelv funkcionális és strukturális elemzésével — olyan szabályrendszer kellene kialakítania, amely képes valamennyi morfológiai és szintaktikai összetevő reprodukálására és a nyelvművelésben való felhasználására is. Lám, a nyelv és gondolkodás, a nyelv és nyelvhasználat szoros kötődésében így találkoznak a tudós és az író sajátos következtetései.

Németh László *Nyelvekről* című tanulmányát, közelebbről ennek az Utazás az anyanyelvig fejezetét (in: Európai utas, 1973, 668-71.) — Kosztolányi nyelvtisztító mozgalmára utalva — így zárja: „... a nyelvtisztítás csak a munka első fele. Aki a nyelvet tisztítja: gyomlál; gyomlálni pedig azért szokás, hogy a nemes növény szabadabban hajtszon. A nyelv föl nem használt hajlamai számára kell a levegő, volt nyelvújításunk, volt ellen-nyelvújításunk s van nyelvtisztításunk. A nyelvtisztítást azonban, ha nem akarjuk, hogy purizmusba fulladjon, egy «nyelv-ébresztés»-nek kell kiegészítenie.” Nos, ez az írás 1933-ban készült, s bevált előrejelzésnek, iránytűnek bizonyult a magyar anyanyelvi kultúra számára, gondoljunk csak a Lőrincze vezényelte ún. „pozitív nyelvművelés” álláspontjára, mely szerint a nyelvben rejlő kifejezési lehetőségek feltárása, a gondolati-érzelmi tartalom árnyalatainak közlése nemcsak az egyik legfontosabb iskolai, hanem közművelődési tennivaló is.

Hasonlóak *A magyar rádió feladatai* című írásának Nyelvápolás fejezetéből (in: A minőség forradalma, III-IV. 1940.) azok a javaslatok is, amelyeket mint irodalmi tanácsadó fogalmazott meg a rádió munkatársainak. Ebből való a következő idézet: „Bevallom, hogy én a purista nyesegetésnél többre becsülöm a példát... Az előadók közt meg kell becsülni azokat, akik változatosan és leleményesen beszélnek magyarul... Nyelvfrissítésre felhasználható a régi magyar nyelv és a népnyelv is.” (I. m. 86.)

Németh László ugyan Nagybányán született, a század eleji festőiskola neves központjában, mégis a dunántúli Mezőszilast, eszmélkedésének és vakációinak a színhelyét vallotta szülőföldjének. Itt nemcsak az emberi kapcsolatok, erkölcsiség, szokások hatottak rá, hanem a tájnyelv különös ízei is. „Azok a fogalmak, amelyek a nyelvben legősbibbek, ott képződtek ki; ha azt mondom: ház, nagyapám szilasi portája villan fel előttem; ha azt mondom: asszony, öreganyám törekeny alakja emelkedik ki a berlinerből; ha azt: család, a hajdani Búr család jelenik meg, nagyszüleim, apám s öt testvére s azoknak a házastársai — olyan formán, ahogy a napokban előkerült képen, amely még fiatalon ábrázolja őket” — írja a *Szülőföldem, Mezőszilas* című tévéforgatókönyvben (Utolsó széttétekintés, 1980. 715.). Nem csoda, hogy írói világának képeit, helyszíneit, történéseit és alakjait is általában a szilasi emlékeiből merítette, hiszen „ott mozgott a legotthonosabban”.

Németh László — mint láttuk — több tanulmányában foglalkozott nyelvi-stilisztikai kérdésekkel. Gondolatai azonban nem elvont bölcselkedések, hanem nagyon is gyakorlati útmutatások nyelvfilozófiai nézeteinek és írásművészetének a megértéséhez.

3. A nyelvművész

Németh László *Bevezetés a stilisztikába* című fejtegetését (i. m. 647) így zárja: „Korok és egyesek más és más módot találnak ki rá, hogy gondolataikat a nyelven áteröltessék. Közhely: az ízlés változik...” a stílus és az ízlés változásával kapcsolatban különösen feltűnő, hogy a nyelv, elsősorban a hangzó beszéd szerepe, kultúrája a századforduló óta milyen nagy mértékben csökkent az írott szóéval szemben. A beszélő és a hallgató figyelme ma már kevésbé irányul a közlemény formájára, hangzásbeli tényezőire, mint korábban. (Persze azért azt sem állíthatjuk, hogy az újabb irodalmi vagy sajtótermékeket olvasva elégedettek lehetünk.)

A kor racionálisabb, puritánabb, tárgyyszerűbb stílusa nálunk a húszas években kezdett kibontakozni — éppen Németh László pályakezdésének idején —, majd a harmincas években erősödött meg; és bárhogy is nevezzük: tárgyas-intellektuális stílusnak, realista törekvésnek, új tárgyiasságnak stb. — azóta már önálló irodalmi irányzattá vált. (Vö. Szabó Zoltán: *Kis magyar stílustörténet* 1982. 328-49.) Művelői pedig a két világháború közötti és utáni korszak legkiválóbb költői, írói (mint pl. Babits, Illyés, József Attila, Németh László és mások, utóbb Déry, Jékely Zoltán, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky stb.), akik — főként a századelő stíluskavalkádjával, túldíszítettségével szemben a korszerűbb, takarékosabb ízlésminták és kifejezőeszközök elterjesztésével — szemléleti változást, tárgyasabb, sallangmentesebb beszélt és írott stílust honosítottak meg. A dísztelen beszédstílusnak nemkívánatos kísérőjeként jelentkezett az ún. „zenei kopárság” (Szabó: i. m. 347.). Ez a megállapítás természetesen nemcsak a hangképzésre, hanem a prozódikus eszközök használatára is vonatkozik.

A felsorolt tényezőkkel kapcsolatban csökkent a versmondás, a színház- és előadó-művészet hatása (különösen a szónoki stílusa), ugyanígy a nyelvjárási hangváltozatok, hangletjtésformák beszédszínező szerepe is, bár a regionális köznyelviség mint nyelvhasználat — tájegységenként kisebb-nagyobb mértékben — még ma is színezi némiképpen a kiejtést.

S hogy miért mondtam el a fentieket? Azért, mert Németh László írás-művészetét, nyelvteremtő tevékenységét elsősorban ezek szemmel tartásával, a vázolt háttérrel lehet érvényesen bemutatni.

Az irodalomtörténet a Németh-művek intellektuális voltát, erős gondolatiságát, moralista igényét és sajátos műfajkedvelését (tanulmány, esszé vagy gondolati regény) hangsúlyozza. Mindez a kifejezőmódban úgy nyilatkozik meg, ahogy Babits jellemezte Németh László intellektualitását: „... stílusa... szereti ránk vilantani gondolata fényét” (Nyugat, 1933.; id. Szabó Zoltán: i. m. 335).

Szépírói kifejezőeszközei között meg kell említenünk a szerkezet és a szerkesztés fontosságát, amely a konstruktivizmus hatásával magyarázható. Hogy hogyan jelentkezik ez irodalmi téren? Németh László regényírói művészetében pl. mindenekelőtt a formai igény megnövekedett szerepében: a mondat szerkesztésben, a változatos szintaktikai eszközök használatában, a grammatikai alakzatokban és a közöttük lévő összefüggések, a rendszer érzékeltetésében.

Az író *Regényírás közben* (1948) című műhelytanulmányában így nyilatkozik: „A mű sokszorosan rendezett élet. Minél magasabbfajta ez a rend, minél sűrűbb a kapcsolatok delejhálója, annál több a reménye a műnek, hogy olyat közölhet, amit írója e mű nélkül sohasem közölhetett volna... Az alkotás elsősorban kompozíció. Az alkotó a részek viszonyában az elemek közt futkosó erővonalak titokzatos rajzában fejezi ki művészi igazságát... (In: Megmentett gondolatok, 1975. 299). Ebből a tágabb szempontból következnek azok a fontosabb stilisztikai formák, amelyekre már a bevezetőben felsorolt kutatók is rámutattak.

A kifejezőeszközök sorában igen sajátos Németh László rövid, frappáns, rendszerint jelképszerű címadása (pl. *Gyász, Bűn, Iszony, Irgalom* stb.), közülük az első az író „görög korszaká”-ból valók, s Béládi szerint (Érintkezési pontok, 1974. 207), mint egy-egy örök emberi tulajdonság kifejezői, ún. „sorsmetaforák”. Ezek — mint arra J. Soltész Katalin rámutatott (A címadás nyelvi formái a magyar irodalomban: Nyr. LXXXIX, 174-87) — voltaképpen tulajdonnevek, olyan egyedi jelölők, amelyek a mondatösszefüggésben főnévként viselkednek, önmagukban pedig (mint feliratok) mondatértékűek. Gyakoriak a személyneves és a szószerkezetes címadások is, mint Apáczai, Galilei, Széchenyi, Emberi színjáték, Megmentett gondolatok, Európai utas stb.

Rendkívül tanulságos Németh László mondat szerkesztése. Erre, mint korábban már említettük, főként a tömörség jellemző. Az eljárással igen figyelemre méltó módon foglalkozott Jánosik Zsuzsa (i. m. 20-6.); megállapításainak hitelét az író maga is visszaigazolta. Jánosik részletesen elemezte Németh László sajátos „beékelő stílus”-át, mondatainak megszerkesztettségét, töménységét, idézve az

---

Égető Eszter Leona nénijét, aki így rója meg Méhes Zoltánt, a regénybeli író: „Hanem, kedves Méhes, nem ajánlom, hogy a stílusát, mint fejfájás elleni szert szabadalmaztassa. Csak bámulom a tömörségét. Én minden mondatát kétszer olvasom el, először hátra, aztán hátulról előre” (Égető Eszter, 700). Ebben természetesen sok igazság van, de a tömör stílust az írott nyelv még elbírja. Vegyünk egy példát az Iszony elemzéséből: „Arra, hogy hozzánk is kijárt, különösen büszke volt.” (I. m. 21.) Ezt a köznyelv így fogalmazná meg: Különösen büszke volt arra, hogy hozzánk is kijárt. Voltaképpen tehát az alárendelő összetételek mondatrendjére jellemző „mondatátszövődés”-ről van szó, ahol az utalószóval kezdődő főmondatba beékelődik a mellékmondat. Természetesen ennek a fordítottja is előfordulhat, azaz a főmondat ékelődik bele a mellékmondatba, és akár többtagú összetételekbe is. Végeredményben ugyanaz jellemző a Németh László-i próza mondatszerkesztésére, mint ami a fordításaira. Erről írja műhelytanulmányában: „A fordító jobban szereti a bizonytalanabb, várakozást hagyó szót előretenni s azt megszorítani, mint értelmezőszerűen a mindent kimondóhoz hozzátenni”, illetőleg az író „az adut, a mondat értelmét szereti a végére tartogatni, s kellő figyelemfelcsigázás után az asztal lapjára kitenni” (A javító toll nyomában. A kísérletező ember 1963. 392-3.).

Németh László a tanulmány írójához küldött levelében önnön stílusát így jellemzi: „A fogalmazást én a hálövetéshez hasonlítom: a mondat analitikus hálóját rávetem arra az agyban létesült ingerület-konstellációra, ami a gondolat, s nem nyugszom, amíg azt minden polipkarjával ki nem húztam, s szövegemben ott nem látom” (I. m. 82.). Szerintem ennek az eljárásnak az a szerepe kicsiben, vagyis a mondat szinten, ami az ún. „búvópatak módszer”-nek nagyban, azaz az egyes fejezetek megszerkesztésében, szövegszinten.

Ugyancsak tömörítő funkciójuk van az olyan írásjeleknek, mint az értelmi viszonyokat vizuálisan kiemelő kettőspontnak, a pontosvesszőnek mint a gondolattagolás, a logikai elkülönítés eszközeinek, nem utolsósorban az elmondottak helyesbítését, illetve bővítését szolgáló gondolat- és zárójelnek.

Példák: „Megtanulta, hogy az életén átimbolygó dolgok két csoportba sorozhatók; a nagyobbik neve: mink, a kisebbiké: mások” (Emberi színjáték, 11.). Vagy: „De az apának kellett ez a halmozott borzalom: rájött, hogy a mesék titkos bosszúalkalmak; nyílt és orv ellenségeiből a Zölddisznónak olyan testőrséget verbuvált, hogy a legsötétebb ázsiai kényúrnak is öröme telt volna benne” (I. m. 21.) stb.

Bármelyik Németh-regényt bárhol is felütjük, gyakran találkozunk ezekkel a stíluseszközökkel, ám megjegyzendő — és erre K. Szoboszlai Ágnes is rámutat (i. m. 74) —, hogy a kettőspontok és pontosvesszők száma az író prózájában „egyre csökkenő tendenciát mutat”.

További példák: „Erzsi órá veti ezt is; ha nem is gondolatban — az még jobb volna, mert akkor rájönne, milyen képtelenség —, csak tompa duzzogásban, mert kell lennie valakinek, akire mint neheztelést fordítsa, amit a világban ellene elkövetett bűnnek érez” (Égető Eszter, I., 348.). Vagy: „Ezt a kurtaságot ő (s ez a kóros góc ki-

sugárzása volt már), nem azzal magyarázta, ami természetes lett volna, hogy Ágnes sérti ez a hármás, és sérti a távollevőt belekavaró beszéd, hanem hogy mint afféle egyetemre járó lány lenézi az érettségizett vasutast, s azt hiszi, vele szemben a társadalmi konvenciókon is túlteheti magát...” (Irgalom, I., 44.)

Kardos László *Vázlatok, esszék, kritikák* (1959) című könyvében (394-5.) ezt az eljárást „eltökélt és szenvedélyes fölénytartás”-nak nevezi, amely főleg a helyesbítő, magyarázó, kiegészítő szabad függő beszédben fordul elő. (Idézi Herczeg Gyula: *A modern magyar próza stílusformái* (1975) című munkájában (164-75.). Az természetesen igaz, hogy Németh László (vagy kortársai közül pl. Déry Tibor) kedveli az alárendelő, erősen intellektuális jellegű prózát, amely mindenképpen különbözik a Karácsony Sándor igényelte mellérendelő stílustól, azonban éppen az értekező prózára emlékeztető, bonyolultabb, tömörebb kifejezésmód kívánja meg a gondolatjelek közé vagy a zárójelbe iktatott magyarázó közbevetéseket, s ezek semmiképpen sem a „fö-lényvággy”, avagy a „lenéző vállveregetés” eszközei, hanem éppen ellenkezőleg: az írói előzékenységnek, segítőszándéknak a kifejezői.

Ugyancsak sűrítő erejük van az igék gyakori használatának, a melléknévi és határozói igeneveknek, valamint a különféle metaforáknak. Bár Németh László a szóképeket nem kedveli különösképpen; mint írja: „A hasonlatot is inkább az esszében használom...; a szépprózában... díszítésnek tartom, úgy teszi «költő-ivé» a stílust, hogy elveszi a hitelét.” (Levele Jánosik Zsuzsához: i. m. 86.)

A szóképek közül inkább csak a megszemélyesítést és a szinekdochét használja gyakrabban. Megokolása szerint: „Az elvont alá szeretek lábat adni, hogy leszállhasson az érzékelhetőbe” (I. m. uo.). Példák: „Ez az új barátság (ti. Zoltán és Alfréd között) azonban nem sokáig rejtőzködhetett el az apai figyelem elől.” (Emberi színjáték, 29.) Vagy: „Délután, a hajigálós incidens órájában egy piros blúz jelent meg a kapu előtt.” (I. m. 28.)

A stílusesszék sorában hivatkozni lehet a nyelvjárási elemek felhasználására is. Pl. a *Gyász* című regényében a magánhangzók tekintetében számos ö-ző alakot találunk: nézől (78), kő (90) ’kell’, elrőtötték (93) ’elrejtették’, pörülés (95), öléggé (101) stb. Általában a korai művekben, így az Emberi színjátékban is gyakoriak a nyelvjárásiasságok. Néhány példa a hangtani eltérésekre: élin (13), jókedvinek (15), térdire (15) stb.; vagy a tájszavak használatára: odasunyt (12) ’odabújt, odalapult’, tottyant (13) ’ernyedten valahová zöttyent’, csupor (13) ’bögre’, zsurmolgatott (14) ’kukoricát morzsolgatott’, mádli (16) ’posztóból készült rövid férfikabát’ /ném./, csuta (23) ’kukoricacsutka’, pocséta (23) ’pocsolya’, rí (30) ’sír’ stb. A tájnyelvi elemek használata azonban a 30-as évek derekától egyre ritkul az író regényeiben.

Németh László prózájának sajátos ritmusa van. Ritmuselméletét még 1939-ben a *Magyar ritmus* (in: *Az én katedrám*, 1975. 15-67) című tanulmányában fej-tette ki. A ritmust ő mondattani eredetűnek tartja, s a ritmikai alapegységet „tag”-nak nevezi. Megállapítása szerint a tag tulajdonképpen „csomósodás” (szó-tagok összetapadása), és a „mondat felépítésében” jelentkezik. A taghatár a mondatok (mellékmondatok) elején és végén van. Nyelvünkben — ha nem is

mindig — általában az első szótag hangsúlyos. Az ütem olyan tag, amelyben a szótagszám meghatározott. Ami Arany János elnevezésében tagoló „nemzeti versidom”, az Németh László felfogásában „ütemelő” vers. Mivel pedig „a magyar vers az értelemből születik”, benne „értelem és ritmus fedik egymást”.

Példája a tagolásra Arany Jánostól:

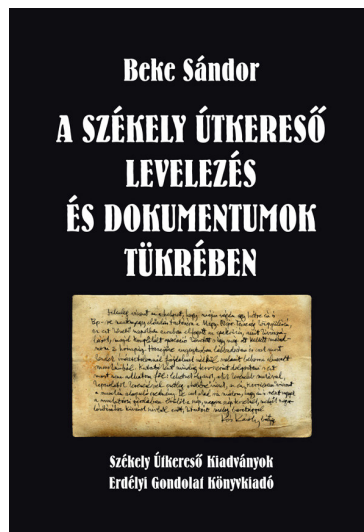
„Őszbe / csavarodott // a természet / feje,
Dérré vált a / harmat, // hull a / fák levele”

Mint prózaíró, foglalkozott a vers és a próza viszonyával is. Véleménye szerint: „A ritmus az éneken át a zenéhez vezet. Ha az író nyelve a nyelv ellenére éreztetett gondolkodás, a zene nyelv nélkül éreztetett gondolkodás.” (Bevezetés a stilsztikába. Európai utas, 647.) Poétikai, hangstilsztikai nézeteit egyébként *A szórendtől a versig* (1952) és a *Mi a tag?* (1957) című írásaiban is kifejtette. (In: A kísérletező ember, 1973. 598-604; 604-10.)

Íme, ez Németh László nyelvi-stilsztikai gyakorlatának rövid foglalata. A bemutatás természetesen csak egy csepp az író nyelvről vallott nézeteinek és stílusművészetének a tengeréből. Kérdés, hogy ez a csepp felidézheti-e egyáltalán a tenger törvényeit.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2010-ben megjelent:

Málnási Ferenc

Erdélyi anyanyelvoktatás —
irodalmunk tükrében
XVII.

Anyanyelvoktatásunk a Habsburg-birodalomban (1713–1830),
a reformkorban, a forradalom és szabadságharc korában (1830–1849),
a Habsburg önkényuralom idején (1849–1867)
az anyaországi oktatási rendszerbe tagoltan

XIII.

Népies irányzat — népköltészet
(I.)

Magyar irodalmunkban Petőfi Sándor és társai nyomán indult meg az a népies irányzat, amely szélesen kibontakozott, s máig is tart. Anyanyelvünk oktatása szempontjából azért fontos, mert édesanyánk az altatók, etetők, a mondókák stb. segítségével a népköltészet világába vezettek be mindannyiunkat, tanítottak bennünket, majd az óvodában ez a világ bontakozott ki a mesék, találós kérdések, mondák segítségével, s folytatódott az iskolában...

Itt az anyanyelv oktatás korszakainak tárgyalása során vissza- és előre is ugunk, megnézzük, hogyan indult meg a *népköltészet* kutatása, megismerése, hogyan zárkózott fel az irodalomtörténeti korszakokba, hogyan segítette és segíti ma is anyanyelvünk oktatását.

A „nép” — mint a népművészet teremtője —, hagyományosan a parasztságot jelenti. A népművészet körébe mind tárgyi, mind szellemi alkotások tartoznak, az adott közösség hagyományainak megfelelő és a szép iránti igényének megfelelő tevékenységet is jelentenek: a mesék, mondák, dalok stb. mellett a néptánc, népi építészet, faragás, szövés, hímzés, fazekasság stb.

Az uráli őshazától a Kárpát-medencéig és az írás megismeréséig, magyar *népköltészet* része a népművészetnek, hiszen a közmondás, a szólás, a szólás-hasonlat, a népmonda, a népmese, a népballada, a népdal, a néptánc végigkísérte magyar népünk életét a bölcsőtől a sírig. A ráolvasás, az imák, a gyermekdalok, a játékdalok, majd az emberi élet eseményeihez kapcsolódó szokások — születés,

---

---

lakodalom, temetés —, a jeles napokhoz — karácsony, farsang, húsvét, pünkösd, aratóünnep, halottak napja stb —, fűződő lírai vagy drámai műfajok mind-mind részei anyanyelvi és irodalmi óráinknak, egész oktatásunknak. Ez a bűvópatak továbbélt a kereszténység felvétele után is, s ma is.

Zenei őstörténelmünk határpontja a honfoglalás, mivel ekkor vált elszigeteltté egy korábbi műveltség, kezdődött el fokozatos elhalása, akkor kezdődött meg a bekapcsolódás az európai zeneéletbe. Nem minden maradt fenn, amit keletről magunkkal hoztunk, eltűnt a táltosének, a mitológiai dalok. A honfoglalás kori magyar hősi énekekről keveset tudunk, valamit kielemezhetünk P. Magister *Gesta Hungarorum*-nak 46. fejezetéből: *tekerőlantok, édes szavú kobzok, sípok — énekesek, jöklátorok, igricek...*

A magyar népdal iránti érdeklődés a *Magyar Hírmondó* 1782-ben, Rát Mátyás gyűjtési felhívása (Sipos Lajos szerk., 2000. 267.) után kezdett kialakulni, majd 1801-ben *Sándor Iván* ismétli meg a felhívást, Virág Benedek 1802-ban „dudogató lánkák énekét” Kazinczy Ferencről kérde. A magyar irodalomban Csokonai Vitéz Mihály nevéhez fűződik az első népies helyzetdalunk: *Szegény Zsuzsi a táborozáskor*. Csokonai *Tempefői* (1793) c. drámájában hallhattuk az első lejegyzett tündérmesénket. Fazekas Mihály *Lúdas Matyi* (1804) című elbeszélő költeményében jelenik meg az első népi figura, aki népmesehősként maga tesz igazságot. A XVIII. század második felében, a nemzeti öntudatra ébredés korában a magyarság legnagyobbjai kezdtek rádöbbenni, hogy szükség van a nemzeti értékeink számbavételére, támogatni kell a magyar nyelvű irodalmat, össze kell gyűjteni történelmünk írásos és más tárgyi emlékeit, művelni, fejleszteni kell a magyar nyelvet.

Kölcsey Ferenc az 1826-ban megjelent *Nemzeti hagyományok* című munkájában európaiként érdeklődött a helyi, a nemzeti iránt, s magáévá tette a gondolatot, hogy minden nép kultúrája egyedi és különös értéke a közös emberi múltnak és jövőnek. Úgy gondolta, hogy a népi értékek, pl. „*pórdalaink*” felfedezése ösztönző lehet nemzeti kultúránk kibontakozásában. A nemzet fogalmába a többséget alkotó jobbagyságot is beleszámította. Vallotta: „A való nemzeti poézis eredeti szikráját a köznépi dalokban kell nyomozni, szükség tehát, hogy pórdalainkra illy céllal vessünk tekintetet.”

A reformkor legnagyobb népdalgyűjtője Erdélyi János (1814–1868) volt, aki a Kisfaludy Társaságban, 1842-ben a székfoglalóját a *Népköltészet* című értekezésével tartotta mag. Az irodalmi népiesség programja: „vegye föl a művelt költészet a népnek a tisztaságát” — javasolta. 1846-ban jelent meg *Népdalok és mondák* című gyűjteménye, majd két éven belül még kettő. Erdélyi elméleti felfogása és népköltészeti gyűjtőmunkája Petőfi útját egyengette.

A székely népballadakincs felfedezője Kriza János (1811–1875). A Grimm-testvérek munkásságáért lelkesülő kolozsvári unitárius püspök már a *Remény* c. kötetében közölt népdalokat. 1839–1841 között a székely népballadakincs

gyöngyszemeit gyűjtötte össze munkatársaival a *Vadrózsa* (1863) című kötetében.

Székely balladákat, meséket, népi kifejezéseket. (A gyűjteményt az egyébként kitűnő Iulian Grozescu támadta meg a *Fővárosi Lapok*ban, azt feltételezte, hogy a *Kőműves Kelemen* és a *Molnár Anna* román balladák egyszerű fordításai. A Vadrózsa-pör néven ismert hosszú polémia tisztázta, hogy sokkal távolabbi kölcsönhatásról és párhuzamos fejlődésről van szó, megindult a román népköltészet kutatása is, s 1870-ben Iulian Grozescu és Iosif Vulcan közreműködésével jelent meg a román népköltészet magyar nyelvű antológiája. Irodalomóráimon a *Kőműves Kelemenné* ballada megtanítása után mindig felolvastam a *Mesterul Manole* balladát, de *Pintea Viteazul* és a *Miorița* és más, román balladákat is.) 1872–1924 között Arany László, Gyulai Pál, majd Sebestyén Gyula és mások szerkesztésében jelentek meg népköltészeti alkotások.

A székelyek néprajzi, irodalmi és történeti tanulmányozásának kiapadhatatlan forrása ma is Orbán Balázs hatkötetes műve, a *Székelyföld leírása* (1868–1873).

Arany László, Benedek Elek, Ősz János, Berze Nagy János és sokan mások népmese gyűjtésükkel írták be nevüket az irodalomtörténetbe. 1899-ben megalakult a *Magyar Néprajzi Társaság* s az *Ethnographia* című folyóirat. A XX. század legnagyobb gyűjtői Bartók Béla (1881–1945) és Kodály Zoltán (1882–1967), akik zenéjüket is népi dallamokra építették, s ezzel új zeneszerzői irányzatot teremtettek. Bartók Béla az erdélyi román népzene gyűjtésében is úttörő munkát vállalt, arra döbönt rá, hogy nem lehet tanulmányozni a magyar népzene sem a szomszéd népek zenéjének ismerete nélkül. A kétnyelvűség, a többnyelvűség íme a zene világában is él!

A XX. században újabb tudományág, a szociográfia társult az eddigi, a népele-tet, a népművészetet, a népi hagyományokat kutató tudományhoz, jeles kutatói: Illyés Gyula, József Attila, Szabó Pál, Erdei Ferenc és sokan mások, de az erdélyi Tamási Áron is. Ez a munka napjainkban is folytatódik, feljegyzések, leírások, rajzok, fényképek, térképek, film, magnó, hanglemezek, videó, CD, DVD, tévé-műsorok stb. őrzik népköltészetünk, népi kultúránk emlékeit... Neves erdélyi kutatóink: Jankó János, Domokos Pál Péter, Kós Károly, Szentimrei Judit, Nagy Jenő, Kallós Zoltán, Ráduly János, Bura László, Pozsony Ferenc, Nagy Olga, Kónya Samu, Gazda Klára és sokan mások...

Népdalgyűjtőink munkássága nyomán anyanyelvi oktatásunk is sokat nyert, sokat gazdagodott és gazdagodik olyan értékekkel, mint pl. a *Kőműves Kelemenné*, amely évszázadok során más-más, varázslatos, csodás eseményeket, egész Európára kiterjedő változatban, az egyetemes népi kultúra, de egyben nemzeti jellegű kultúra világát tárják az újabb és újabb nemzedékek elé. Népköltészetünk, népi kultúránkat ápolni, szívvel és szeretettel megőrizni az eleinktől ránk maradt értékeket — mindnyájunk kötelessége, anyanyelvoktatásunk kötelessége is. Kodály Zoltán szavaival: „Népet csak egészben lehet megismerni. A

---

nép dalait is csak az érti igazán, aki ismeri szokásait, ruházatát, értékeit, építkezését, egész életét.”

Dolgozatom következő részében Móser Zoltán (1995) kötete nyomán rövid áttekintést adok mindarról, amivel diákjaink az iskolába kerülésük előtt már találkoznak (ha találkoznak!) a szülői házban, a környezetükben, s majd az óvodában és az iskolában...

Egy vogul népdaltöredékkal kezdjük: „Énekelj, énekelj! — sürgettek, / gondolva, hogy könnyű az, / Regölj, no regölj! — sürgettek, / gondolva, hogy könnyű az. (...) // Miről regöljek hát nektek? / Ugyan miről énekeljek? / Énekelek én a múlttól, / Regölök a régiekről. / Énekszómat, regeszómat / kiskoromban öregek rejtették, / tarisznyát meg bekötötték, / beletették tamburába, / tamburát az odvas hársba, / hársfa pedig elveszett az erdőn, / hogy megleljed: utat kell találnod...” (Vogul epikus énektöredék. Nagy László fordítása.)

A régi világról sokat és sokszor olvastunk, hallottunk, tanultunk, de nemcsak a régi könyvek, a krónikák lapjain találhatóak, de ott rejtőznek a gyermekjátékdalokban, a népdalokban, a kiveszőfélben levő népszokásokban. (Ezek íratlan történelmünk dokumentumai). Az elmúlt, az eltűnt idők nyomába eredünk, ahol a dalok, az énekek, a szokások és főleg a szavak, nyelvi kifejezések, szókapcsolatok lesznek kicsiny világító gyertyáink. (Szülőföldem szép határa... Kósa—Szemerkenyi, 1975. 34. után.)

Mindenkinek van *szülőbelye*, de ezt nem mindenki vallja *szülőföldjének*. Ez utóbbihoz életre szóló emlékekkel kapcsolódunk, mert a valahová való tartozás biztonságérzetét nyújtja. A bontakozó értelmű gyermeknek a szülőföld jelenti az ihletet. Mikes Kelemen a messzi Rodostóban sem felejtette el Zágont, Ady Endre Mindszenthez, Reményik Sándor Kolozsvárhoz írta számos versét, Arany János élete végéig vágyott haza Szalontára. Tamási Áron is vallotta: „Valósággal nyűgbe ver valami különös érzés, amelyhez hasonlót soha semmi sem ébresztett bennem, csak a föld, hol ringott bölcsőm” (*Szülőföldem*).

A *bölcső* minden gyerek számára a szülőföld jelképe. Ebben a rengő-ringó ágyacskában kezdte az ember az életét. S a világba indulás első állomása a *szoba*, ahol a kisdéd látni, hallani, majd beszélni kezdett, járni tanult. Megismerte a magasra rakott, hímzett párnákkal díszített *vetett ágyat*, a *sarokpadot*, amely két szárnyával körülfogta az elébe rakott asztalt, régebben az *evőszéket* vagy *asztalszéket*, mert arra tették tálban az ételt, hogy a család körülötte ülve, ráhajolva, nyugodtan kanalazhasson. Mellette az *ülőke* vagy a *gyalogszék*, a nagypapa számára a *karosszék*, a *gondolkodószék*. A szoba falán *téka*. Benne a gyermek számára is orvosság, a nagyobbaknak a kalendárium vagy más olvasnivaló. A legényke feladata volt a tüzelőt behozni a *tűzhelyre*, mely távol tartotta a hideget, világított s a nyers ételeket ehetővé puhította. Jelentőségét a gyermek is hamar felismerte. A nagymama/nagypapa szájából hallhatta: *Ez a gyermek olyan, mint a tűz*. Az édesanya, a fürge, a mosolygó szemű menyecske *tűzről pattant*, és *ég a keze alatt a munka*. A tűz otthona a *búbos kemence*, amelynek padkáján játszani, aludni is lehet. A békés ott-

hont így a gyermek *családi tűzhelynek* ismerte meg, s felcseperedve, legényként *házútúznézőbe* ment, azaz megszemlélte, milyen a lányos ház belül... A fiatal párnak házat építettek, rönkből faragott *borona* volt a ház fala, szabályosan faragott facserép, *zsindeby* a fedél, s kézzel csépett széles rozsszalmából is fontak *zsupot*, esetleg náddal fedték be a tetőt. Az udvaron az állatok lakása, az *istálló*, mellette állt a csépeletlen gabona *asztagban*, vagy a széna *boglyákban*. Erdélyben mindezt a *csűrben* tárolták. A *disznóól*, a *kutyaól*, a *tyúkeketrec*, a *galambdúc* takarítása a gyerek feladata volt. S a telek, a porta elején a leveles kapu, Székelyföldön a *székebykapu*, Máramarosban a faragott kapu, díszes bejáratával várta a belépőt.

Beszédes hangok... Elmesélek egy társalgást a hároméves Balázssal:

Én: — Aaaaaaa...

Balázs: — Öeeeeee...

Én: — Aaaaaaaaaaaa...

Balázs: — Le, leööö...

Általában eddig tart. Különös, mondhatná bárki, de egyúttal azt is kérhetné: próbáljam meg lefordítani, mit jelent ez. Pontosan még én sem tudom... De, hogy Balázs engem ért..., a hangomat... Ez a hang az egyetlen szilárd pont Balázs életében. Ez a hang az öröm hangja, színeket, foltokat, arcokat, apró kis élményeket hív elő gondolkodásra még képtelen kis elméjéből. Ez a hang egy lépcsőnek az első foka. Innen lépked majd később, nem is olyan sokára, tovább, felfelé. Hamarosan birtokba veszi azt a három lépcsőfokot is, amit a mi-re-do hangokkal jelölünk. Ezután az ötfokú hangok sora következik: do-re-mi-szo-lá. Ez a mi-re-do világa csodavilág, egyszerű és szép. Hallgassuk csak a libapásztor leánykák énekét, amikor hazafelé hajtják libáikat:

E-gyél, li-bám, e-gyél már, nézd a nap is le-megy már...

mimi mi mi mi mi

re re rere

dodo do do

Egyetlen példa, de hányat és hányat idézhetnénk, a kicsi gyermek virágzó kertje, amelyben nyelvi virágok nyílnak, ezt kell gondozni, öntözni, nyesni, oltani, hogy illatozzanak gyermekeink, tanulóink életében (Móser Zoltán, 1995. 9. után).

(Folytatjuk)

Kiss Székely Zoltán

Ebháti elégiák

Vásárhely fölött a naplemente

Lányomnak

Vásárhely fölött a naplemente bölcsebb:
az augusztusi ég csillaghullást előz
nyugatra torlódó báránfelhőivel.
Marosszentgyörgy felől szellő fúj a tájra
s ó-zsidó temető hült helye álmodik
csodát. Gyermekként még köveit böngésztem
s a Hipp-hoppról révült ezüstláncra szemem;
bogzódó Marost nem látni onnan sem már.
S hiába viszlek az Ebhát 4. alá,
rég lakásunk tág szemű ablakába,
innen csak vérvörös napkorongot látsz majd
s aranyba öltöző toronygombokat. Hajt
ez a szellő tovább: temetőkert fölé,
a Vulkán utcába — innen s onnan közé.
Tömbházlakásunkról, lapos tetőn állva,
hagyd, hogy a napsugár hozzád is elérjen.
Ide felérnek a Város fény-szagai:
novemberi gyertyák s őszirózsák füstje,
a Főtér rózsái s a Nagygát halszaga,
nagypiaci dinnye túlérétt mámore
s az első ibolya illata a Kertből.
Hangok is keresnek. Néhai szódás ló
a Sáros utcából nyerít fel idáig.
Gólt kiált a Liget s Víkend víg zenéje
halkul. Vecseryére kondulnak harangok,
s a Kombinát dudál belé önhitt garral.
Kósza vitorlázó gólyát riasztva száll.

A Nap dalol már, mint kitárt szárnyú madár.
Színek, hangok, ízek, szagok mámora ez.

Csupán öt fenyő áll útjába a fénynek.
Dédnagyapám épült lucfenyőbe itten,
s hazatalált ide tanító nagyapám.
Apám sóhaja leng harmadik derekán.
Öcsém is belenőtt hulló tűlevélbe...

Erezik az ágak a fényeket ott lent.
Csíz, csonttollú, cinke hanglepelbe vonja.
Érintsen most téged. Különben már csend van.
Mintsem kérdéseket írna egy levélre,
naplementém bölcsőbb. Övé minden érdem.

Zára vára, 2010. augusztus 21.

Levél Édesanyámhoz

Édesanyám drága, pünkösdi fenyves erdő ködét szitálja a hajnal,
s a csíksomlyói Salvator kápolna fölött nyílik az ég aranybokra:
Babba Mária érkezik, a Napba öltözött. Miközben
a Duna barna iszapját rétegekben rakja a Margit-sziget köveire,
uszadékfák ütődnek a lezárt híd pilléreihez: árvizekbe degedt emlékek.
Nem vagyok szomorú a csonkaország szívében, időzónányira nyugatabbra.
Kibékülve sem vagyok magammal, de senkitől sem várok bocsánatot,
könnyes adósságokkal tartoznak nekem otthon, embernek emberek.
Tudom, beteg vagy, s úgy élsz, mint költők anyja mindenütt, szegényen,
illőn megosztva szereteted melegét rég eltávozott gyermekeid között.
Hétfői hajnalban írom levelem neked Vásárhelyre. —
— No végre, mondd, jött egy szó attól
a fiútól, aki Húsvét idején '90-ben törött kulcscsonttal beteg fiát
vitte át a túlsó partra: zsebében a '79-es Quasimodo kötettel. Szegény,
hiszékeny jó bolond, lélekben tiporják majd agyon egy szép napon valahol.
— Emlékszem, a kisállomásraól zötyögő vonatok vitték a székely körvasúton
a kis faládát a pónyikalmával Sepsüig s onnan Kézdi-re, a Feketeügy mellé,
ahol a Fortyogó vizében először láttam csíkbogarat. Azt akarom most,
csupán annyit, hogy megköszönjem a konok egyszerűelmű hűséget, amit te
ültettél belém. Habár mosolyom bölcsessége nem oly szelíd, mint a tiéd.
De önmarcangoló kegyetlen fájdalomtól mentett meg szelídséged.

Nem fontos most, hogy hull a könnyem érted. Ó, nyájas, jó halál,
ne nyúlj még az órához, mely nagyapám ágya fölött magára hagyottan ketyeg:
gyermekkorom nyári vakációi zománcos számlapján tükröződnek;
ne nyúlj a vénék szívéhez, kezéhez —
— Hogy szétszóródik a család.
— mondtad legutóbb még, te holdvilág arcú, mosolygó szemű
drága édesanyám.

Otthon és itthon között félúton, repülőgépen, 2010 pünkösdjén

Istenszékén

Hegyem legnyugatibb sziklája. Fiatalságom forगतagában,
a nyírfaliget koronája fölött indult az utam.
A málnászók friss fenyőgallyakat vágta:
a viperákat verték fel a bokrok tövéről.
Nyírfajdok nyara volt ez, köves földeké
a Galonya mellékpatakjainál.
S én versnyi korallgyökeret ástam ki a nyeregben,
és bölcsesség és szerelem után vágyakoztam
száradó herbáriumlapok magányában.
A Kelemenben még a völgszájaknál is fukar a föld,
s ahogy a mozdulatát is kiméri a völgylakó,
a málnászók csak a Hegy derekáig másznak.
De ha emeli kezét az üverek felé a hegyhátak vándora,
igazság jegyében jár: szomorú türelem vezérli.
És csak ki ismeri a Hegyet, taszíthatja a messze
látóhatár szélére a Várost, így szemlélve azt,
mint homorú tükörben a görbülő teret.

2010

Csíki András

a telet már nem

a telet már nem éri meg.
a muskotály aszúsodni
fog a cénán s a hideg
kamarában dermedt
zsír között a hús a
búcsúzókat fogja várni
mentás pálinkával és
kaláccsal és jeges szél
és fekete szélű hófelhő
és megállott Nyárád is illenék;
a belső szobába képzelem
mint nagyapámat láttam
s ott a bútorok még egyszer
megkeményednek a
varrottasok vászna kifeszül
a fényképkeretek lerázzák
a port a pókhálót a legyek
piszkát s a szőnyegek még
ez egyszer a négy falig elérnek;
a telet már nem éri meg.
Endréék felé ki fogunk látni
húsz éve nincs tiszta ablakon
körtét cserélünk a lámpákban
és nem gyújtunk villanyt
a sezlont kiporoljuk
és senki meg nem ül rajta
megvakult tükörben csupa szem
vitrinüvegben csupa halk
szókat hordozó száj
régen fogott kezek rázódnak
és a tekintetektől s a részvétől
megtűrűsödik a levegő a
kicsi kályha meleget szuszog
hogyan az inget nyaknál
s csuklónál meg kell oldani
és nem gyújtunk villanyt

és senki a sezlónon meg nem ül
megvakult tükörben csupa szem
vitrinüvegben csupa halk
szókat hordozó száj
kukucsók derékmagasságban
majd harminc év egybekötözve
fölöttem mint kútnak nehezéke

Mert jött a szürkület

Andrisnak

nagy gonddal betűztük azt
a kettétört sírkövet
nektek az az űk hiányzott
nekem csak a bűvölet
a novemberi ködben
fázó szilvafák alatt
ott a major mellett hol
a sár vastagon ragadt
sár ürülék őszi csend
s rég nem olvasott betűk
hátunkban szúrós bozót
oly fantasztikusnak tűnt

*

mintha a köd múltunkra szállna
hogy ne ismerjük önmagunk
agyagos földben csonton kövek
mit kibetűzni nem tudunk
s egyikőtök hogy a Nap kibújt
a falun túlra mutatott
„na az ott a Tatárdomb” mondta
még az apánk mesélte volt
arra fenn feküdt rég a falu
mit a kutyafej eltörölt
legalább háromszáz éve lesz
s fejemmel leírtam a kört

sárba fogott csizmáink körül
ősz-erdők mesék végtelen
a fákon maradt ráncos szilvák
miből két szemet megettem

*

„traktorral húzták ki a fákat”
Bukarest cefrét nem akart
de maradt a szilvásból látod
s megtűrtük nyakunkon a bajt
mert meddig fog magyar kijárni
meddig betűznek sírkövet

egy-két Herder-féleség beválik
ez tény s mentünk mert jött a szürkület

Lozsád, 2012. november

lassan elszunnyad

nagyanyám porfelhő
vastag sűrű por
fekete fejkendő
volt van valahol

nagyanyám nehéz csend
mázsa suttogás
lent lent lent újra fent
nem is hallja más

nagyanyám görbe hát
én te feledés
kit lát engem lát
szeme szemnyi rés

nagyanyám félhomály
félév — óra csak
köd alatt őszi táj
lassan elszunnyad

Ferenczi Enikő

Harmat

(I.)

Részlet a *Szarvasűnő népe* című regényből

„...*Mindegyik csak eggyel nősül...*”¹
(Sztrábon: XI. VIII. 6.)

A falubeli asszonyokkal mosott a Nagy-Béga öblének köves oldalán, Béga-vékonyával éppen átellenben. Szoknyáját, hogy ne vásítsa a kő, felhúzta és combja baloldalán csomózta össze.

Alig pitymallott még, amikor egy csorba cserépedénybe seperte a falu kövekkel körülrakott tűzhelyének a hamuját és a kosarába gyömöszölt szennyes tetejére tette. A mosással azonban várnia kellett, a napköszöntő és a közös reggeli étkezés előtt nem kezdhetette el. „Legalább a nap melegét is érezni lehet addigra”, gondolta jólesően.

Mihelyst leért fiacskáival a megszokott mosóhelyre, a Kövespadra, azonnal a „kövei” közé állította a szittyóból font ruháskast, majd hamut mért a reá várakozó asszonytársai edénykéibe. Több félmarékkal jutott mindegyikébe. Azt követően a Bégába is hintett belőle egy csipetnyit, hogy bocsánatot kérjen a folyótól, amiért beszennyezik a vizet; hogy elnézést kérjen a vízi állatoktól, amiért ideig-óráig bepiszkítják a környéket. Egyetlen asszony sem foghatott munkához, amíg ezt a rövidke szerződést meg nem ejtették. — Miután meggyőződött arról, hogy a homokon játszó gyermekei jól elvannak a többiekkel, serényen mosáshoz látott.

Egy sima kőre terítette a vízbe mártott ruhát, bekente hamuval, aztán sikálni kezdte a tenyere tövével apróbb-nagyobb körkörös mozdulatokkal. Előbb azt a részt, ahol a kosz éktelenkedett, utána az egész felületet, mindaddig, amíg úgy vélte, hogy kidörzsölte már a piszkot belőle. Tudta jól, öblögetés után derül ki csupán a ruhadarab tisztasága, hisz addig inkább valamiféle maszatolásnak tűnik a mosás. Végezetül egy gömbölyű kőhöz csapdosta a ruhát, majd egy nőttön-növő kupacba, a már kimosottakra rakta. Nem tudta, miért is cselekszi mindezt úgy, amiképpen tette. Még leányka korában rögzültek benne ezek a rendszerető mozdulatok, akkor, amikor édesanyjával és a falujabeli asszonyokkal mosott együtt az Öblösben.

Meg-meglóbálta időnként a karját, hogy a tűszúrásokhoz hasonló görcsöt kírazza belőle. „Egyre több nyavalya környékez mostanában!”, gondolta.

---

¹ Sztrábon a sazuromatákkal kapcsolatban írta ezt, akik szintén szkíta módra éltek.

Ahogy a megtisztult ruhák halma nőtt a bal oldalán feketéllő kövön, úgy apadt a kosarában lévő szennyes.

„Mennyivel is nehezebb a téli nemez- és irharuhák tisztítása, mint a vászoné, mivel használat előtt faggyúval, vajjal vagy pataolajjal kenegetjük be. Szépen nyúlik a bőr a zsírtól, ugyanakkor simulékony és puha lesz. Nálunk másképpen csinozzák, mert többfajta cserzésre alkalmas fa terem”, gondolta. „Vízben mosák meg a nyúzás után szőrtelenített és kiszáritott bőroket, majd a hamvasfű² vagy cserfa³ kérgének oldatában áztatják napokig fakádakban, s csak azután fesztik karóra, hogy megszáradjanak. Itt törik, gyúrnák és nyújtják őket”⁴, hasonlította össze a kétféle szokást.

Bánja, nem bánja, nem lehet annyit mosni fagy havában, mint meleg időben! Télen mindig piszkosabbak. No meg természetesen füstöseek. És faggyúszagúak is a zsírtól, amit azért dörzsölnek a bőrbe és nemezbe, hogy ne ázzék át a víztől az öltözet. Mindamellet a meleget is jobban tartja a faggyúlátta. Nem csoda hát, hogy annyira keresettek a szkíta irhák a vásárban. Oly finomak és fehérek, hogy sok kereskedő éppenséggel emberbőröknek⁵ véli őket!

Hébe-hóba kisikál ugyan néhány darabot a megolvasztott hó levében, a fiaiet főképpen. A tűztől tisztos távolságra kell olyankor kiterítenie, hogy ne haragítsa magukra a csöpögő vízzel az Elevent, hisz a tűz és a víz nem férnek össze... Az ágasfa csonkjaira sem aggathatja, azt sem szabad efféle tárggyal illetni, hiszen az életfa mása. Falba ütött kampóra függeszti hát, és dézsát tesz alája, hogy ne a földet borító takarók igrák meg a levét. Oly nehéz aztán megszáritani őket!

„Nemigen tetszett Emőnek ez a falumból hozott szokásom, de sosem illetett ezért rossz szóval. Pedig megtehetette volna,” emlékezett vissza hálatelten. Száradó ruha nélkül is helyszükében vannak odabent télen. Legfőképpen hóviharos időszakokban érezni ezt, amikor olykor hetekig kell a házban maradnia a családnak. — Törvényt bont azonban néha a szükség: korábban sem akarta tetőtől-talpig szurtosan látni a fiait, anyósa halála óta még annyira sem. Mit szólna hozzá a tisztaságszerető édesanyja, aki minderre megtanította? Nem akar megválni ettől a szokástól, hisz úgy jó, ahogy valamikor tanulta...

„Még az orruk hegyét sem dugják ki hóviharos időszakban a gyermekek, hisz a csípősen fagyos szél megállás nélkül fújja, szórja az arcukba a havat; semerre

² Rekettyefűz (*Salix cinerea*)

³ *Quercus cerris*, a meleget kedvelő kis-ázsiai és dél-európai őshonos cserfa a legjobb bőrcserzésre.

⁴ IV. 64; érdemes megjegyezni, hogy a Hérodotosz leírta bőrpuhítás, -gyúrás nagyon hasonlít a magyar juhászok nyers bőr megdolgozásához. „Érlelő anyagot egyáltalán nem használnak, a kikészítés tisztára száraz munka. A nyers bőrt egyszerűen addig gyúrnák és „törik”, míg meg nem puhul” (*A magyarság néprajza*, I., 283.).

⁵ „Az ember bőre pedig vastag is, fényes is; minden bőr közül talán fehérsége által a legfényesebb” (Hérodotosz: *Uo.*).

sem lehet kitérni előle! — De bezzeg annál nehezebb jó időben benntartani őket: ahányan vannak, annyifelé szaladnának, szélednének!” — A jeges tél gondolatától menten borzongani kezdett. Be kár, hogy nem nőnek feléjük azok a növények⁶, melyeknek nedvével a Tány-mentiek⁷ kenik be magukat hidegérzetük enyhítésére... Ejsze, a cudarul hosszú tél miatt becsülik annyira a meleget. No, meg az ételek változatosságáért!

Bese is csak a karámig botorkál el zimankós hidegben. Vastag prémsubát és meleg fülessapkát ölt, hogy szénát, polyvát vagy töréket vessen a kerítés közé zárt, havas pozdorján⁸ állingáló állataiknak. Ősz öregemberré válik közben: zúzmarás szakállal és deres szemöldökkel tér vissza a gyermekek örömére.

Nemezszőnyegét is szoktak borítani a nemes lovaikra, hiába melengetik egymást szorosan összebújva hóförgetegben vagy farkasordító hidegben.

Igencsak óvnia kell a lovát az embernek! Nincs nálánál értékesebb.

Hatalmas területeket járnak be véle. Hetvenszer sebesebb az ökörszekérnél! Hetvenkednek is gyorsaságával a férfiak. Vadászat, háborúskodás, csere, hírhordás, mind elképzelhetetlen lenne nélküle.

Nemcsak áldozati állat — nincs nálánál méltóbb felajánlás Égúrnak —, de teljes hasznú is.

Édeskésen puha húsát jobban kedvelik a rágós ökör- vagy a faggyúízű juhhúsnál.

Fejik is őket: túróját tele marékkal tömnék a szájukba a gyermekek, a tejéből erjesztett bódító italért pedig a férfiak bolondulnak. Igaz, néhanapján ők, az aszszonyok is szívesen kortyolgatnak belőle. Nem rossz az, ha mértékkel issza az ember! „Midőn iszik a szkíta gyakorta érinti az íjat s pengeti húrját, visszahíva a mámor által szétbomló lelket.”⁹ Hamar elfelejti bűját-baját tőle. De az éberségét is egykönnyen! Bod és Nyakas hallotta a vásárban, annyit részegeskedtek a tárkánykútiak¹⁰ — azt mondják, náluk jóval hosszabb a nyár s megterem földjükön az ellenek fűrtös gyümölcse, amelyből borúzó édes bort készítenek minden esztendőben —, hogy martalócok törtek rájuk nemrégiben, összekötözték őket és a karancsi¹¹ vásáron adták el, asszonyaikkal és gyermekeikkel együtt. Lám, hová vezethet a féktelenség!

⁶ Beroszusz olaja (Plutarkhosz: *A folyókról*, XIV.2.)

⁷ Thanaisz (a Don ókori görög neve); Dionüsziosz Periegetész szerint az őslakók *Silisk*nek nevezték a folyót (*Szkeolion*, 14)

⁸ Seprőfű, seprőcirok (*Sorghum vulgare*) etiópai, szudáni eredetű pászitfűféle; abraknak is felhasználhatóak a magvai

⁹ Plutarkhosz: *Egészségi szabályok*, 20

¹⁰ Félsziget a Krím-félsziget nyugati részén

¹¹ Kherszónészosz (ógörögül „félszigetet” jelent) Taurika szerző egyszerűsítette neve, a Fekete-tenger déli partján levő Herakleia Pontiké lakói alapították a Kr. e. VI. században.

Kidolgozott nemes bőrből ruhaneműt és lábbelit varrnak.

Ínából íjuk húrját készítik, de a csont- vagy vastűbe fűzött szálával bőröket is összeöltenek. Igen tartós: az irha hamarabb szakad el a cénánál.

Sok mindent fúrnak-faragnak a csontjából, többek között furulyát is, de főként íjmerevítőket.

Nyeregpárnájukat tömik ki a szőrével.

Még a patáját is felhasználják enyvfőzésére és olajkészítésre. Amiképpen a kutyaharapást kutyaszőrrel, a ló felmarjult hátát vékonyra szelt nyers húsdarabokkal gyógyítják, úgy a patasebet pataolajjal kenetik be.

Többfelől hallották, hogy fa híján lócsonttal tüzelnek a napkeleti kopár pusztákon élő pásztor törzsek. Nem tudja, mennyi igaz vagy nem igaz belőle, áldozáskor látta azonban, hogy a csont is tüzet fog, jóllehet nem ég el rendesen.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

P. Buzogány Árpád

Nevedet kiáltom

a kockakő fentről harmatot szedeget
hajnal fényébe kiáltom nevedet
szél játszik száraz virággal a hídon
hajad hullámát patakba simítom

ugorjunk átál ma minden korláton
világok álmát szemeidben látom
rólad jut eszembe szerelem szomja
tenyered melegét simítsd arcomra

Szemünk tükre mohásodik

Délutánok csendes társa
lett már az unalom,
kedvünk sincs már, honnan lenne —
száradt fű ugaron;

szemünk tükre mohásodik,
fűz mellett a holt ág:
fakó az ég, végtelenjét
szelek sem bántották.

Pillangó szárnya

Valahol ott vagy, mint pillangó szárnya,
messzi és félig megálmodott álom,
és nem tudom, napsugár vakít-e
vagy hó ül a retinámon,

hangod nem hallszik, másoknak zeng,
a leírt szó hűvös és mégis megéget.
Aki dalolni tudna, az is hallgat,
mert fagy markolássza a végtelenséget.

Ítéletidő után

Nevem ma nincs. Nem szólíthatsz.	Esővíz ablaküvegen
Elszállott minden álom.	szemem fényét szétmossa.
Hideg üvegek tükröznek.	Kopog a jég a köveken
Lelkem katapultálom.	s lelkemen darabosa.

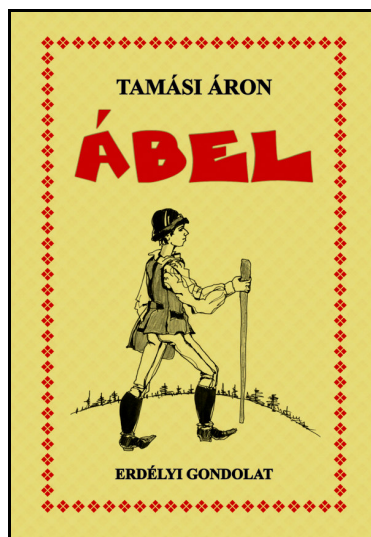
Világ tánca, kolduspénz

Tócsába hullt napok acélmarkában	utánam vonító, megkötött kutyák
vergődik ma a kedvem,	hangjára szívem dobban,
leégett tüzek langymelegével	vér folyik késeken, rozsdá meglepi,
a füst az égre lebben,	kolduspénz gyűl kalapokban.

Árnyemberek nótáját fújja a szél
kerítéslécek között,
erre szemérmetlen táncot jární
a világ levetkőzött.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

Tar Károly

Körtánc

Ismereteink hatványozottan,
mint felcsinált mámoros galaxisok
telítik végtelen világunk,
véleményeink agyatlan asszonyok
laza locsogása a virtuális kiskapuban,
a gondolat pedig libikókázik szüntelen,
szájtépők örölnék üres szavakat
az úgy gondolom kőbölcsőjében.
A tojás sorsa több tojást elleni,
az ember dolga utódot nemzeni:
költészet az egész, távoli tűhegyen
nevenincs dolgok termékenyülnek
véletlenül és szüntelen forogva
világot forral, mozgat és rendez
a titok, amit kevés kíváncsiságunk
megfejtani képtelen, milliók
fossák a szót: lényegük lényegtelen.
Itt állunk és álltunk mindenütt,
hasunkra süt még a remény,
de kinek perce számolva van,
hiába keresi, kaparja nyughelyét.

Nincs nyugadalmunk az értelemben,
bár minden fénynek nyugta van,
s felvillan ösvényen, sugárúton,
magasságos egünk, ki tudja, merre van.
Tétovázik minden hajnal,
a bizonyosság kínoz és merevít,
hitek lobognak ósdi kőfazékban
s csak annyi belőle tied,
mit tudásod onnan kimerít.
Ismereteid kemény heverőjén
fogd rövidre bővülő szavad.
Véleményed aprítsd ízes falatokra,
fogatlan emberiség majszolja csak:
legyen bár puha, mennyei malaszt.

Nyugodj békében

M. L. festménye alá

kék az ég
kéken ég a vég
a keresztén
mondják, hogy kezdet
kétezer tizenhárom esztendő óta
és így megy majd ez tovább
ki tudja meddig
árnyak koslatnak a kereszték mögött
kétkedők kékje pásztáz
megpróbált napjainkon
szenvédünk

vele és nélküle
végtelen világunkban
mesés ködök úsznak
honnan hová
az istentelen világűrben
nem mindenütt kél
és nyugszik mosolygó Nap
nyughatatlanul ragyog
fölöttünk a kék
és a kellene

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

Békássy N. Albert

Tar Károly laudációja

a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje
átadása alkalmából, Stockholm, 2013. október 15-én

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves honfitársak — az anyanyelv által meghatározott — de a világot átfogó nagy szellemi hazánkban!

Nagy öröm és megtiszteltetés, hogy nekem jutott a laudáció megszerkesztése abból az alkalomból, hogy Áder János, Magyarország köztársasági elnöke a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését adományozta Tar Károlynak „*A magyar irodalmi és kulturális élet terén elért kimagasló teljesítményéért, az Aghegy www.hhrf.org/aghegy irodalmi és művészeti lapfolyam létrehozásáért, működéséért, a magyar nyelv és irodalom népszerűsítésében, külhoni megőrzésében és terjesztésében végzett önfeláldozó munkásságáért*”. Aki külhonban olyan szerteágazó, meghatározó és látható módon, de mégis fáradhatatlan lendülettel és hittel tevékenykedett és tevékenykedik ma is a magyar irodalom, a nyelvészet és anyanyelvápolás ügyéért, méltán megérdemli az elismerést. Mindig titok volt a kitüntetettek és a kitüntetőik viszonya. Hogyan kapnak kitüntetést művészi alkotó tevékenységük alapján a kitüntetettek? *A kérdés* mindig ott lebeg Tar Károly *élete*, és most már így fogalmazok: *művészi munkássága* horizontján, *mint egy felbő, ami zavarja a napot*. Az igyekezet, hogy *nemes és csiszolt mondatok* sokaságát sorokba rendezze, úgy tűnik, néha megtörik a mellőzés falán. Károly bátyám életpályáját a színesség, sokrétűség, dinamizmus, pontosságra és tökéletességre való törekvés jellemzi, midőn József Attila (1905–1937) tragikus sorsú múlt századbeli költőnk a mindenkori tollforgatók legmagasabb virtuozitásról szólva így foglalt össze: „*dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes*”. Tar Károly mély benyomást keltő geopolitikai életrajza megírása helyett egyik beszélgetésünkre emlékeznék. Károly bátyám félszázánál is több kötettel állt a nyilvánosság elé és egyik írói mottója: „*A létnek sűrű szövvénye mélyén / Keresd valódat a halhatatlanságot / Mindenható leszel és világtéremtő / Istentelen isten. Magad leszel a világ*”. Önmagáról így vall: „*Örömtéremtő embernek születtem. Úgy hiszem, tudatos alkotónak. De a vállamra telepedő évek során rájöttem, hogy nincs új a Nap alatt; ha örömet akarunk, a jót kell utánoznunk, az igazat kell újratemeríteni, a szépet újraálmódnunk. Otthon vagytok a végtelen nagyvilágban: az anyanyelvben*, mondta. A magyar írók legjobb kisprózáinak kötetében szerepelt 1991-ben egy novellája, számos különdíjat nyert (Irodalmi Jelen, Magyar Írószövetség, Várad folyóirat, Ex libris stb.), publicisztikája — ha sorba állítom betűit — a holdig érne és félúton a földközébe jutott.

Egyik alapítója volt az újra életre hívott Erdélyi Szépmíves Céhnek, a kolozsvári napilapnak, skandináviai magyar lapoknak, rádióknak. Rengeteg megtisztelte-

---

---

tése sem véletlen: szorgalma és kemény munka eredményeként több újságnak lett főmunkatársa, főszerkesztője több folyóiratnak, rádióknak, szolgált a magyar művelődés felügyelőjeként. A magyar és az egyetemes kultúra lovagjaként kitüntetett elismeréssel került 2003-ban kardlapát alá! Tovább működik a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának választmányi tagjaként, a svédországi Anyanyelvi Alapítvány kurátora volt stb. Felsorolhatatlan, mi mindenben volt kezdeményező és önzetlen munkatárs.

Bejelentem: Károly legbüszkébb magyartanári gyakorlatára, arra, hogy anyanyelvét unokáinak továbbtanulásra és megőrzésre átadhatta.

Tar Károly, a Magyar Kultúra Lovagja, író, költő, publicista, szerkesztő, drámaíró, kritikus, műfordító, a Magyar, a Román és a Svéd Írószövetség tagja. Álljunk csak meg egy szusszantásra életpályájának néhány főbb állomásánál. Szólni szeretnék arról a háttérrel, amelynek eredményeként ma igazi európai tudatú magyar íróként gazdagítja az egyetemes magyarságot. 1935. augusztus 30-án Kolozsváron született, és 1995 óta itt a svédországi Lundban termel regényt, elbeszélést, riportokat, abszurd drámát, verseket, szerkeszt és könyv- és lapkiadó. Mindezt ifjúkori „előéletében” annak idején igen alaposan Kolozsvárott tanulta kezdve a Református Kollégiumban, a fémipari technikumban, majd a román fővárosban, a bukaresti újságíró főiskolán, folyamatosan pótolva tanulmányait tanári ismeretek elsajátításával a marosvásárhelyi tanárképző főiskolán. Változatos életutat járt be, volt lakatos, műszaki rajzoló, az Igazság című kolozsvári napilap, majd az *Ifjúmunkás* hetilap munkatársa, rovatvezetője, publicistája. Munkakörében színházat is alapított, később a magyar művelődési élet szervezésében vállalt feladatokat, 1987 és 1988 között a nagyhirű gyermeklap: a *Napsugár* (ahol Sütő András, Kányádi Sándor, Bálint Tibor, Méhes György, Kiss Jenő, Fodor Sándor közölte gyermekeknek szánt írásait) főszerkesztőjeként tevékenykedett. Amikor lánya nemzetiségi megkülönböztetés szenvedőjeként Svédországba menekült, lapújíró munkáját elismerve leváltották, a magyar nyelvű országos napilaphoz kényszerítették, ahol módszeres idegrombolással betegnyugdíjba kényszerítették. A romániai politikai átalakulások után, nyugdíjasként a kolozsvári Szabadság indításánál bábáskodott, a Szabad Európa Rádió tudósítója. Alapította és szerkesztette az Erdélyi Kiskönyvtár című könyvsorozatot, Transsylvanicus névvel az *Erdélyi Napló* főmunkatársa, a *Magyar Nemzet* tudósítója volt. Szépirodalmi és publicisztikai munkássága gazdag: 1969-ben a nevezetes Forrás-könyvsorozatban jelent meg első: *Köszönöm jól vagyok* című kisregénye, majd regényei (*Nyári mese*, *Bög Viola Társaság*), elbeszéléskötete és riportkönyvei, ez utóbbiak közül *Szerelmes földrajz* című 1983-as könyvét kell megemlíteni. *Az ismert katona* című regénye két alkalommal is a közönség elé került: 1985-ben hatóságilag cenzúrázottan, 2002-ben pedig teljes szövegében. *Faragott fájdalom — elrománosításunk naplója* című műve 1995-ben az erdélyi magyarság szomorú fogyatkozásáról adott képet, az addig íróasztalfiókban őrzött *Tótágas pillanatok* című egypercesekből álló kötete is megjelenhetett. A változáskor Sztranyiczki Mihállyal közösen szerkesztett *Romániai magyar nyelvvédő*

---

szótár-ral fontos nyelvművelő feladatot vállalt. *Erdélyi sors* című, a Korunk pályázatán három díjazott szociográfiai munkája, *Tanítók nyomában* című riportkönyve, *Erdélyért kiáltom* és *Magyar dolgok* című publicisztikai kötetei és viselkedésjavító könyvei: *Viselkedjünk* és a népszerű *Illemszótár*.

Családi tragédiái (...) után, ahogyan az 1989-es események után próbált mindent újrakezdeni — nagy lendülettel szervezett, írt, és kortársainak, barátainak, szaktársainak elmaradt lelkiismereti vizsgálataért gyűlt benne a keserűség. De nem menekült, mert ilyen megoldás a diktatúra idején sem fordult meg fejében, hanem „svéd-magyar unokái nevelésére” áttelepült Svédországba, de megmaradt erdélyinek és három ország polgárságának vállalásával jogot formál a közügyeinkbe való beleszólásra. Rászánta magát az önkéntes száműzetésre? Nem, unokáit választotta akkori főtevékenységül. A dél-svédországi Lundban megtalált új otthonban Tar Károly a legkevésbé sem adta fel azt a közéleti és írói küldetést, amelynek szülőföldjén elkötelezte magát. Az itteni magyar diaszpóra leginkább tevékeny és eredményes munkásai közé tartozik: a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége Anyanyelvünk Alapítványának volt kurátora, több folyóirat alapító szerkesztőjeként, és az említett igen jelentékeny *Aghegy* című irodalmi és művészeti folyóirat és antológia-sorozat alapító-szerkesztőjeként, a lundri rádió magyar adásának létrehozójaként és vezetőjeként, a bevándorlók lapjának, az *Över Gränsen* főszerkesztőjeként máig erősen meghatározó szerepe volt nemcsak a svédországi és a skandináviai magyar kulturális élet irányításában, nemzeti kultúránk egyetemes gondozásában. Svédországi áttelepülése óta megjelent könyvei, a *Gyászparta*, a *Létszó*, az *És* illetve *Itt és ott* című verseskötetei, a *Szerenád* című kisprózai írásokból álló kötete, a *Pánik* című regénye, a *Száraz oázis* című négy groteszk színjátékot tartalmazó könyve. *Szerenád* *dobra, cintányérra és más ütőhangszerekre* című regényével az Irodalmi Jelen regénypályázatán különdíjat nyert. A nemzetben és összmagyarságban gondolkodó tevékenységében, Svédországban a legősibb anyaghoz — az anyanyelvhez nyúl, és kinyilvánítja, hogy szeretne hű lenni önmagához: „génjeimből faragtam ki lányom és őseimből indult első unokám szép szóból nagyapa szeretetből jövőnké alakítható igyekezetből jussom éppen annyi amennyi valamennyi tőlem kitellett gesta hominum lelke formája művészetdarab saját külön bejárható gesta hungarorumom”. Belső világképét *elemezve*, kezdve a dolgok csökönyös *rögzítésétől* és dokumentálásától, a méretbe szorított, és onnan kitörni nem nagyon akaró művész *cselekedetétig*, hiszen a *belső világ* határtalan szeretettel veszi körül, *még arra is képes*, hogy a néha dorgáló üzeneteket kellemes irodalmi formákba csomagolja. Az *ébredés álmodás* összes veszélyével együtt, ha képesek vagyunk arra, hogy cselekedeteink egy bizonyos pontján megállítsuk az időt s kimerevítve *[furcsa szó]* azt — *elemezzük* az adott pillanatban adott összefüggéseket, nagyot léphetünk előre a *dolgok megismerésében*, hiszen ha *elengedjük*, az filmszerűen pereg tovább. S lám, megtörtént! Nyilvánvaló, hogy a különféle „otthoni” intézmények segítsége, „a haza éltető figyelme” nélkül nehezen véghezvihető sanyarú külhoni magyar helyzetünk jobbítása. A *Lundri Lap*, a *Magyar Liget*

www.hhrf.org/magyarliget, majd a dél-svédországi magyarok családi lapja után az *Ág-hegy* www.hhrf.org/aghegy (a skandináviai magyar irodalmi és művészeti „lapfolyam”) vaskos gyűjteménykötetei manapság a több mint félezer fős alkotók számával bizonyítanak!

Mondhatnám, mert nekünk úgy tűnik, hogy Károly bátyám élete alkonyán kapcsolt nagyobb sebességre: közember, itt — egy idegen, ismeretlen világban. Szakmai önmegvalósítása jóllehet kezdetben a csonka ország tollnokain akadozott — az akkori hivatalos írotábor beskatulyázott távlatain —, mert hát az ún. „nyugatra sodródott sorstársról” egyből kibökték, hogy érződik a másság szaga. S ezt nemigen veszi be a magyar orr. De Tar Károly nem vált közösség-vesztes íróvá. Az erdélyi híres emlékirók nyomába lépve lassan „begyűjti szénáját”, ötkötetes regényes életrajzának harmadik kötetét írja. *A Boldog utcán túl* és a *Saját lábom* című, negyven más könyvével együtt egyelőre a Magyar Elektronikus Könyvtár honlapjáról olvasható. Terjedelmes életrajzi műve alkotásának szünetében, vizsztatérve pályának kezdeti lendületéhez, életről, szerelemről, öregségről vall életigenlő sodrású, *Hajnalban vadnyuszók ablakom alatt* című regényében.

Képességeinek köszönhetően még csak nyelvvesztes sem lett; svédül tanult és kiváló költőket, szövegeket ültetett át magyarra! Kellő humorral lépett akcióba — „konzervatív” nyelvmentőként a bevándorlók — vagy mai kifejezéssel élve — a migránsok sokrét(eg)ű, kis és gyakran rengeteg feszültséggel terhelt közösségében végzi az északi magyar értelmiségiek szolgálatát, az itt élő csaknem félszáz ezer magyar nyelvének és kultúrájának megtartásában segítve, hídszerepünket megkönnyíti. Az idegen nyelvi környezetben élő magyarokat az otthoniaknál még nagyobb mértékben érinti a nyelvkeverés betegsége. Az anyaországon kívüliséggel járó földrajzi helyzetünk együttérzésre, együttgondolkodásra sarkall, mert hát Svédországban is közös a magányunk és hiányérzetünk. Talán ezért is „avatott be” szellemi és lelki összmagyar otthonunkba — az egyetemes irodalom mélységeibe —, távlatába, felmutatva az emberi tudat és belső értékrend erdélyi eredetét, amelyet útravalóként egy életem át magunkban hordozunk. Valahol az idő és a tér kettős szorításában, most bizonyos dolgok rendeződni látszanak, mindenképpen az *eredeti hozzáállás* kezd érvényesülni. Ez kegyes, érzelmi csalás, nevezzük nevén: a *brutális elegancia*. Lényeges, hogy *milyen formában* viszonyulunk hozzá, meghatározó, mivel a nyomhagyás és a nyomulás ténye egybemosódik. Így tehát jelet saját értékrendjükön belül csak azok képesek hagyni, akik *felvállalják* az önmaguk által létrehozott világot és azt *minden formájában érvényesítik*.

A másik oldalon, a napos parton „Nyelvében él a nemzet”. Valószínűleg a hivatástudat, az eredendő kreativitással párosulva, ad erőt Tar Károlynak ahhoz, hogy elhagyva a mindennapok szürkeségét, kilépjen önmagából, és elegáns mozdulatok formájában létrehozza Életművét. Emlékművet az utókor számára. Vajon ez a fontos, vagy a társadalom elismerése, annak fontossága, hogy mások is tudatában vannak annak, hogy Tar Károly itt van Svédországban, köztünk él, mint azok, akik jó céllal „mellettünk járnak”. Természetesen az anyanyelvi moz-

---

---

galomnak is tevékeny és eredményes munkatársa: az Anyanyelvi Konferencia egyik megbecsült vezetője — sokunk jó barátja és szellemi szövetségese. Anyanyelvünk őrzőjeként kiadáshoz segítette az Anyanyelvük Alapítvány segítségével *Vallomások az anyanyelvről* című kötetet, amelynek előszavában a nyelvapolást az egyszemélyes párthoz hasonlítja, ahhoz, amit Erdélyben maga alapított Erdély Párt néven, s amelynek góbésan örökös elnöke, titkára és tagja ma is. Az ezredfordulón csatlakozva Molnos Angéla magyarító munkásságához, *Magyarító könyvecske* című közhasznú könyvének appendixeként megjelentette svédországi magyarító szótárát.

Az, hogy mi válik fontossá, értékessé: ez *nem mindig ugyanazon idősíkban dől el*. Ez a Tar Károly az európai távlatú magyar író, aki egyetemes magyar irodalom művelőjeként integrált tagjává vált a lelkületében megváltozott anyaországi író-tábornak is. Magányában, vagy más magányában, avagy saját magunk magányában. Azt gondoltuk, abban reménykedtünk, hogy a közép-kelet-európai politikai rendszerváltozással, és az attól elválaszthatatlan irodalmi értékrend-váltással eljön ennek is az ideje. Azóta kiderült: a rendszerváltás a magyar irodalom egység-tudatát megerősítette ugyan, de a kisebbségi magyarság létkérdéseit egyáltalán nem oldotta meg. Sőt: jobban összekuszálta, bonyolultabbá tette azokat. Ezért jutott Tar Károly a kisebbségi magyar irodalmak szakavatott ismerőjeként az ezredfordulón arra a következtetésre, hogy a sajátos kisebbségi létben gyökerező irodalmak a magyar irodalom egészén belül továbbra is külön figyelmet érdemelnek. S minthogy a hangsúlyeltolódás rendkívül lényeges, nyomatékosítja kötetei szerkesztésének alapelvét: amikor az egyes kisebbségi magyar irodalmakat külön-külön tárgyalja, nem az egésztől akarja elválasztani azokat, hanem a rész vizsgálatával éppen az egészet akarja összetettebben látni és láttatni. Kiteljesedést ígérő életműve nagyon is érték- és irányjelző lehet a Kárpát-medencében élő magyarság számára. Olyan körülmények közepette, amikor az egyre agresszívabbá váló globalizáció az autentikus értékek semlegesítésére/ helyettesítésére törekszik, amikor a duna-völgyi társnemzetekkel közösen megőrzött/megteremtett értékeink alapján kell(ene) megtalálnunk helyünket a végre egységesülő és mindinkább táguló közös Európában. Pomogáts Béla neves irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség elnöke írta róla 75. születésnapján köszöntve: „A dél-svédországi Lundban megtalált új otthonban Tar Károly a legkevésbé sem adta fel azt a közéleti és írói küldetést, amelynek szülőföldjén elkötelezte magát. Az ottani magyar diaszpóra leginkább tevékeny és eredményes munkásai közé tartozik: a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége Anyanyelvünk Alapítványának volt kurátora, több folyóirat alapító szerkesztőjeként, és az igen jelentékeny *Ághegy* című irodalmi és művészeti folyóirat és antológia-sorozat alapító-szerkesztőjeként, a lundri rádió magyar adásának vezetőjeként meghatározó szerepe van nemcsak a svédországi és a skandináviai magyar kulturális élet irányításában, hanem nemzeti kultúránk egyetemes gondozásában is. Végére hagytam azt, hogy Tar Károly természetesen az anyanyelvi mozgalomnak is tevékeny és eredményes munkatár-

sa, az Anyanyelvi Konferencia egyik megbecsült vezetője — sokunk jó barátja és szellemi szövetségese. Isten éltesse ezen a szép évfordulón — kívánjuk, hogy áldozatos és eredményes munkáját töretlen hittel és munkabírással végezze tovább”.

Mindezek fényében Tar Károly méltó tulajdonosa annak a díjnak, amely olyanoknak adományozható, akik *a magyar irodalom és kulturális élet terén* kiemelkedő teljesítményt nyújtanak. Méltatása után már csak egy feladatom maradt: köszönetet mondani mindannyiunk nevében Tar Károly eddigi munkájáért, sok sikerrel teli hosszú életet és erőt kívánni áldozatos és eredményes munkájához, töretlen hittel és munkabírással végezhesse jövőbeli céljainak és magára vállalt feladatainak önkéntes tovább szolgálatát! Büszke vagyok arra, hogy különböző neveltetésünk ellenére Tar Károlyt barátomnak mondhatom.

Tar Károly átveszi a kitüntetést

Pálffy Tamás Szabolcs

macskacsődület

(felnőtt gyermekeknek)

elnézem naponta hogy miként gyülekeznek
melyikük a vezér és melyeket vezetnek
szalonnabőrt ha kapnak lesz macskacsődület
prüszkölnek nyivákolnak ez tiszta őrület

szalonnabőr után húsdarabot is kapnak
fürgén ugornak ők a jóízű falatnak
jóllaktak sütkéreznek hullámlemez tetőn
emelkedett a kedvük akár egy esküvőn

és amikor leszáll a mélyfekete este
lámpafénynél suhan e ragadozók teste
a maradék ételért lesz ismét csődület

macskaszemmel úgy néznek hogy tiszta őrület
ha jobban meggondoljuk e húsdarab falók
mellőttünk velünk lakók kész csúcsragadozók

Spanyolország, (Villanueva de la Jara — Cuenca) 2013. október 17.

Nánám örök

Gyermekkorom Nánámja elhalálózása 20. évfordulóján

nem tudtam megköszönni hogy annyira szeretttél
otthagytad Bukarestet tanítottál neveltél
feladtál énértem egy biztos munkahelyet
gyermekeddé fogadtál és mit kaptál ehelyett

tőlem a Tamáskádtól a Babuci fiától
arcodra gyermekcsókot te ananászkompótot
adtál az üvegtálban és keresztúri nyárban
apró kis udvarodon csendes Hársfa utcában

uzsonnát kapott tőled vagy tíz-tizenkét gyermek
minden kedves szavadban benne volt nemes lelked
az októberi szélben vértanú emlékképben

---

mártírként megpihentél és előtte üzentél
tartsam meg tanításod vigyem példaadásod
szelíden csendben rendben és éljek szeretetben

*Spanyolország, (Casas de Santa Cruz — Cuenca)
2013. október 6.*

Czirják Edit

(L)élek a mában

Amíg hordozod a tegnap terhét,
tovább lépned nem lehet.
Hát tedd le batyud, ne cipeld
odább, minden este.

Csak ha a múlttal elszámoltunk,
s nem vált jövőre a jelen,
hogyan éljek a mában, a mostban, a percben,
legjobb napjaimon erre törekedem.

A világ már csak ilyen. Minden változik,
a napok sora évekké dagad,
és szenved az, és helyben áll,
ki évtizedes terhet hordoz szíve alatt.

A lélek az, ki messze hív
elérni álompartokat —
csak tedd le terhed, ne vidd tovább,
hisz elavult az új sugár alatt.

Csontos Márta

A fáraó lánya és Ré

Az ég kék selymére ömlik
a szurok, sisakrostélya mögé
bújik a Nap, morajlik a homály.

Mit ér a jóslat, ha vérzik a fény,
meghal az álom, kódol a hajnal,
tarka lampiontest a világ.
Körhinta a tér, kergetem magam,
ítéletem már nem marasztal.

Csak surranó kísértet vagyok,
szentképed árnyék, az írás csak folt,
minden mérhető veszített érték.

Félelem ölel, kitárul a mély,
s örökre kitelepít a tél.

Magad a semmi súlya alá zárod.

Marie Curie, a lét meghasad

Megosztom magam, s tán
lehetek minden, nem csak látszat,
szabad gondolatom bomló
virága táncol, pörögnek a vágyak.

A csend ezüst homokján
kúszik a fenség lángja,
arcom egyik fele kék fényű ég,
másik fele levert lázadás,
vagyok élők, s holtak menedéke.

Minden mozdulatban ég a pillanat.

Megosztom magam, s talán
megszelídül a hiány.

A szorongás keringője

Hallod? Ez a rémület
belső lármája.
Lapoz benned a félelem.

Szeretnéd követni saját hangod sorokba
terelt nyomait, s már látod,
tévedésed áldozata vagy.

Orrvadászként lapulsz
magányos erdő sűrűjében,
titkon magadra lösz,
s élvezed véred ízét.

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

P. Buzogány Árpád

Miska és a pénzforgalom

Nagy dolgú legénynek ismerték Jankó Miskát, és igaz is, sokszor magát sem kíméli, úgy nekibolondul a munkának. Tulajdonképpen a nagyapja után nevezték Jankónak, az apját is Jankónitt való Miskának hívták. Hirtelen mérgű emberek voltak mind ezek a Jankóék, hamar eljárt a kezük is, mégis békés csöndben éltek az életet. Miskát szívesen hívták segíteni, napszámba, és ő ment, mert jól fogott a pénz, előre megvolt annak a helye.

Amikor az anyja megözvegyült, el kellett adni a lovat, aztán ahogy felnőtt Miska, egyedüli kereső lett a családban. Néhány süldő árából pénzt tett félre — mikor milyen vásár sikeredett, nem mindig lehet jó áron túladni az állatfélén sem. Kocát tartottak minden évben, abból volt a legnagyobb haszon. Egy-két bárányt is piacra vitt húsvét előtt, és gyűjtötte a pénzt. Lovat vett aztán az őszi vásáron. Nem volt a legdalibb, de tavaszra formásabb lett. Igaz, hogy új hámra, szekérre is szükség volt még, annak az áráért meg kellett dolgozni. Ahogy lovas gazda lett, könnyebben jött a pénz. Sokszor gabonával fizettek, de az is jól fogott.

Új álom hevítette Miskát: társ kell a lónak, kettővel mégis másabb. Egy-egy rendbéli malacot messzibb is elvitt a vásárba, a pénzt félretette és csak akkor nyúlt hozzá, ha nagyon kellett. Takarékos volt, itatra, szivarra sose költött, mégis a keresztapja egy alkalommal azt vetette oda, hogy gőze sincs a pénzmozgásról. Ugyan miféle mozgása van a pénznek — gondolkozott, ő csak azt látta, hogy a legtöbb pénz a piacon terem, meg ha fuvar kerül. Azt tudta, hogy egy-egy helyen sok a pénz, több, mint amennyit sejteni lehet, de elképzelni se tudta, a mindennapi dologgal miként lehet annyit megszerezni. Nem szerette, ha sok pénz volt nála, mert annak ördöge van — így mondják az öregek is. Ezt az ördögöt az italban, kártyában látta, néha pedig a vég nélküli alkudozásokban. Ő a piacon megkérte, amennyit számított egy-egy állatért, nehéz szívvel hagyott ki belőle, mert sosem kupeckedett, nem értette, miért kell néha olcsón adni azzal a reménnyel, hogy majd máskor visszatérül. Ha nem volt dolga, a piacra se ment, hogy csak úgy nézelődjön, mint egyik-másik, aki azt várta, mikor megy fel az ára az állatnak, gabonának.

Pénzt nem adott kölcsön, mert járta már meg, alig kapta vissza, és mástól is azt tanulta, amije van, azt ne a más zsebében tartsa. Két kocájuk volt, gabona elegendő, és úgy számolta, másik tavaszra összekerül a ló ára is.

Csak éppen arra nem számított, hogy meghígulhat a pénz. Nem is értette, mitől van az, hogy amit venni kell, minden drágul, amit eladhat, azért pedig egyre kevesebbet ígérnek. Hallotta, hogy szárazság, rossz esztendő után nagyot változnak az árak, de hogy egy doboz gyufa, kiló só is egy esztendő után annyival többet érjen... Szabadulni kell a pénztől, forgatni állandóan — mondták a kupeczek.

Mégis... pénz nélkül miként vegyen lovat? Gyűjtötte hát, amennyit lehetett, de amikor meglett volna az összeg, mégsem futotta egy valamire való csikóra.

Gondolt egyet, azzal állt elő, adják el a tehenet, tegyék a pénzt a ló árába. Jól van, fiam, sápadt el az anyja, és attól sem lelkesedett, hogy majd két tinót vegyennek a tehen helyébe.

Több szó nem esett erről, de Márton napján vásárba hajtotta a tehenet Miska. Sütött a nap, mire beértek a városba. Csöndben álltak egymás mellett a vásártéren, a tehen aztán megunt és lefeküdt.

Miska egyik lábáról a másikra állt, majd amikor hely került, falubeliek mellé húzódott. A tehen jól nézett ki, fényes szőre, nagy tőgye volt, mégis inkább a kupeczek érdeklődtek. Nem sok állat cserélt gazdát — billentett a kalapján az egyik férfi, miután körbejárt. Később Miska is elindult szétnézni, kerülgette a lovakat, két helyen árat is kérdezett. Szótlatlanul állt tovább, és azt számítgatta, mennyi pénze maradna, ha a tehenet el tudná adni... A korláton túl két szekeret hajtottak fel a dombra vad kiabálással, posztókabátos férfiak emelték fel a lovak lábát, nézték a fogait.

Amikor visszament, azzal fogadták, még nem került komoly szándékú vevő. Egyetlen borjút adtak el az egymás mellett sorakozó állatokból. Potom áron, tette hozzá a gazda, mert hát mit csinálhat az ember, nem forog a pénz...

Dél felé alacsony, szúrós szemű öregember állt meg előttük, és sorra kérdezte, melyik tehenért mennyit kérnek. Miska szemrebbenés nélkül mondta az összeget, amennyit számított, az öreg hümmögött, megsimogatta a tehenet, megkérdezte, hány éves, volt-e jármozva, közben a tőgyét tapogatta. A borjú árához viszonyítva nem is kért sokat, lesett a melléjük álló férfiakra Miska, aztán az öreg elment. Na, ebből sem lesz vásár — néztek össze, ám az öreg egy fiatal férfival visszajött, és alkudozni kezdett. Miska egy keveset kihagyott az árból, aztán hamar rájött, rosszul tette, mert az öreg mind kevesebbet ígért. Ez az utolsó ár — nézett a szemébe a legény és hátat fordított.

A két férfi halkán váltott pár szót, majd egy köteg bankót rázva az öreg kezét nyújtotta. Kiszámolta a pénzt, és a markába tette. Miska sokáig számolta, majd a belső zsebébe gyúrta. Elszoruló torokkal hógatott a tehennek, és a kötelet az öreg markába nyomta.

—No, ez elment — állt melléje egyik utcabelije —, mit számítasz venni?

— Lovat — szűrte a szót fogai között.

— Lovat?

— Azt kellene — lépett tovább Miska.

— Ehhez még jó toldást kérnek — szólt utána a férfi.

Miska mosolyogva nézegette a lovakat, hol itt, hol ott állt meg. Egyiket, amit kinézett magának, már nem látta, hát a kijárat felé ment, ahol tucatnyi lovat látott korábban. Fiatal csikó több is volt, de neki olyan kellene, amit már be lehet fogni. Egyik sovány volt, a másik rossz állású. Egy szép kancáért annyit kértek, hogy

nem tudta volna megfizetni. Körbejárt az egész piacon, nem talált kedvére valót. Visszatért a bejárathoz, és egy piros kancát nézegetett.

Öt esztendő, mondták. Van az több is — gondolta, aztán a fogát nézte, hátsó lábát emelte fel.

— Azt nézheted, öcsém, nem kutyás — hallotta a háta mögül. Ismerős volt a férfi, kiderült, ő a gazda.

— Mennyit kér? — lépett közelebb.

— Neked kell? — mosolygott a férfi. Cigaretét gyújtott, és beszélgetni kezdtek. Jókora összeget kért, Miska elhűlve számolt magában.

— Se több, se kevesebb — tette hozzá az ember.

— Aztán... pénzed van-e? — szólt foghegyről. — Mert sok jó vásár elmaradt a pénz miatt — kacagott nyersen.

— Igen sokat kér, hallja! — húzta ki magát Miska.

— Ide figyelj, ennél rosszabb lovakat drágábban vettek itt ma meg.

— Ha lehang az árból, még beszélgethetünk.

Mellettük a férfiak hangosan felkacagtak.

— Erről nincsen amit, ennyi az ára és punktum.

Miska akkor döntött, amikor megtudta, egyesben és társsal is járt eddig a ló. Kérdősködött, beszélgettek. A férfi messziről fújta a borszagot. Miska arra várt, hátha valaki más érdeklődő is odaállít, ám attól is tartott, nehogy az orra elől elvigyék a lovat. Határozott hangon ígért egy kisebb összeget, arra a férfi csak a fejét rázta.

— Elfér a pajtában ez, fiam. Nekem nem sürgős.

Erre nem volt amit mondania, bár azt számította, ha megadja azt az árat, az egy tehén és még hány süldő... Rettentően sok. Egy esztendővel azelőtt jó pár lovat vehetett volna ennyiért.

— Tartsa a markát — lépett vissza a gazdához. Az elképedve nézett rá.

— Ennyiért is csak neked, fiam, mert tudom, hogy jó helyre kerül. Ismertem én apádat is, tudod... Isten nyugosztalja...

Kinyújtott tenyérrel állt Miska előtt, szemében furcsa fényel. Egy szekér mellé álltak félre, Miska az ülésdeszkára számolta a pénzt. Először a tehén árát, aztán a másik zsebéből kezdte kiszedegetni, amit otthonról hozott. Amikor végzett, kezét ráztak, a férfi csak akkor nyúlt a pénz után, újból megszámolta.

— Szűkön megvan — mondta kurtán.

— Miért szűkön?

— Mert annyi, se több, se kevesebb — kacagott a férfi. — Az áldomást te fizeted, ez az istrang megér annyit!

Miska kihúzott a zsebéből egy bankót, és odanyújtotta.

— Áldomás helyett. Mert sietni kell haza.

— Mici, Mici te! — simogatta a férfi a ló homlokát. — Legyen szerencséd hozzá — csapott még egyszer a fiú markába.

Miska megsimogatta a lovat és elindultak. Különös melegség feszítette a mellett, közben arra gondolt, ennyi pénz életében nem járt a kezében. Ahogy odaért a falujabeliekhez, körbeállták a férfiak, nézték a lovat, fogait vizsgálták.

— Ugyanbiza mennyiért vetted? — kérdezte egyikük.

Amikor megmondta, a férfi köpött egyet.

— Ez rablás, egy vagyon...

— Házat lehetne venni ennyiért — toldta meg valaki.

— Szép állat — mondta egy idősebb. — Nem nagy, de szép. Van szemed hozzá, te fiú — simogatta a ló nyakát.

— Arany tálból kell etetni — morogta valaki.

Miska összeszorította a száját. Melegen sütött a nap, és neki amúgy is nagyon melege lett. A hátra gondolt, amire már nem futja a pénze, új szekérre meg az anyjára, akinek a mindennapi tej fontosabb volt a lónál.

Jóval elmúlt dél, mire elindultak. Miska is felült egy szekérre, utánakötötte a lovat. Csendesen beszéltek, kedvetlenül, mert rajta kívül egyikük sem adott el semmit. Az első faluban megálltak a kocsmánál. Egy gyerekre hagyták az állatokat, bementek. Tele volt a hely vásárosokkal, cigányok hangoskodtak az ajtó mellett. A pult előtt itták meg az első pohár pálinkát, aztán asztal üresedett, leültek.

— Kutya világ lett, halljátok — emelte fel poharát egyik férfi. — Régebb egy tyúkot adtak volna ennyi pénzért!

— Nem ér semmit ez a pénz. Ha fölnevelsz egy tinót, eldobod a végén olcsó pénzért.

Miska nem szólt semmit, amíg az ő lovát nem kezdték osztani. Az italtól kipirosodva felállt, és mindenkinek kért egy pohár pálinkát.

— Nem kell sajnálni a pénzt, halljátok-e. Úgyis azt mondják, pénzbevéltás lesz — mondta halkán az öreg.

— Micsoda?

— Bevéltják ezt a híg pénzt. Akinek sok van, az megnézheti magát...

— Na, én azért nem búsulok!

— Te nem, de más igen. Aki eddig otthon kucorgatta...

— S akkor mi lesz... ha bevéltják? — nézett az öregre Miska.

— Hát... valamennyit bevéltnek, a többit pedig elteheted emlékebe — kacagott gonoszul az öreg. — Még értem ilyent.

— A sok pénzből kevés lesz.

— Akkor Miska jár a legjobban — nevettek a férfiak.

— Ne szomorkodj, te fiú! — kiáltott rá valaki.

— Jó vásárt csináltál, annak örvendj.

— Én igen... mióta gyűjtöm erre a pénzt... s még a tehenet is el kellett adni...

— Fájintos tehen volt, az biztos... De ez a ló se kutya! — emelte föl hangját az öreg.

— Akinek volt, annak lesz — ezt szokták mondani. A ló kihozza az árát, csak legyen fuvar.

Miska lesütötte a fejét, még mindig azon emésztette magát, vajon megérte azt a rengeteg pénzt odaadni egy lóért? Mégis a keresztapjának lenne igaza, hogy nem ért a pénzmozgáshoz, mikor mit kell tenni?

Hűvös volt már, amikor felkerekedtek. Miska úgy érezte, valami kellemes bódulat kerekedett felül a kételyein, amelyek percre sem hagytak nyugtot neki. Átölelte a ló nyakát, és elkiáltotta magát:

— Az árgyélusát ennek a betyár világnak!

A férfiak furcsán néztek rá, ő pedig égő arccal nézett körbe.

— S a pénznek is, ami csak létezik. Ugye, Mici?

Komán János

Megfertőztek

Megfertőztek, és fájt, nagyon fájt,
és megszoktam, alig szenvedek.
Gyógyíthatatlan betegség ez,
észre se veszik az emberek.

Ifjú koromtól megfigyeltem
a testem, a lelkem, az eszem
miként viszonyul e csapáshoz,
és hogyan formálja jellemem.

Bilinccsel járkal ez a járvány,
és fenyegetés a fegyvere,
hódít, és nem is tiltakozik
az emberek szegény szelleme.

Öröme is van e csapásnak,
és boldog vagyok, nem szenvedek,
de kéne fájjon: megfertőztek
a pénzbűzű ember-jellemek.

Marosugra, 2013. szeptember 30.

Nagy József Levente

Faggató

a tett után a csend mögött
a gondolat és szó között
a szív mélyén hol jég rian
ó mondd Istenem ott mi van

Diszharmónia

a kottát mit az Úr megírt
csak le kellene játszani
fortissimót lassú tételt
de ne hamisan jaj ne így

Mérlegen

ne mondd hogy jelentéktelen
arra ami nem érdekel
nem lehetsz súly a mérlegen
ha magad is megmérte

Mulandóság

repedt korsó a földi lét
elcsorog belőle az élet
semmi sem marad a miénk
lelkünkkel öntözzük a földet

Requiem

ha kötélre kell terítenem
fehér legyen gyolcsom mint másé
a véredben mosd ki szennyese —
Domine Deus libera me

T. Ágoston László

Kolbászka

Ágoston nagyapám nagyon szerette a kolbászt. No igen, de nem akármilyet, hanem azt, amit a saját disznajából a saját nyári konyhájában készített a böllér barátja. A disznóvágást külön rítus, s nem kis vita övezte nálunk. Nagyanyám már előre számolgatta, hogy mennyi hús kell peccsenyének, mennyi hurkát, kolbászt, meg egyebet kell elküldeni kóstolónak. Egyebet, mert a jó barátoknak még a szalonnából, tepertőből is jutott. Hogy küldeni kell, az nem képezte vita tárgyát, hiszen a szomszédok, barátok, ismerősök is küldtek nekünk. Így alakult ki az a különös helyzet, hogy mi minden télen csak egy, legföljebb két disznót vágunk, mégis szinte minden héten került friss hús az asztalunkra. No meg az is megeseett, hogy mire minden adag kóstolót szétmért nagyanyám, alig maradt valami a kétmázsás hízóból.

A nagy nap előtti estén a leghevesebb vita afölött dült, hogy orjára, vagy karmonádlíra bontsa-e a böllér azt a szegény állatot. Megvallom, én még most se tudom úgy istenigazából, mi a különbség a kettő között, de az biztos, hogy valamelyik formánál több hús jutott a kolbászba. Arra viszont biztosan emlékszem, hogy akármilyen volt is a neve, nagyapám az utóbbit támogatta.

Megdarálták a húst, bele a fokhagymát, sót, paprikát, meg ami kellett, aztán a böllér könyékig feltűrt ingujjban dagasztotta a nagy kék vájdlingban a masszát. Majdnem úgy, mint nagyanyám a kenyeret. Mondom: majdnem, ugyanis őt soha nem láttam, hogy kóstolgatta volna a tésztát, a böllér viszont amikor belerakott valamit, némi átgyúrás után mindig megkóstolta a kolbászhúst. Elhúzta a száját, csettintett a nyelvével, aztán még tett bele ezt, vagy azt. Amikor már tökéletesnek találta az ízt, odaintette nagyapámat.

— Kóstold meg, Janikám, megfelel-e?

Nagyapám nagy szakértelemmel a mutatóujjára vett egy adag töltelék, a szájába tette, jól megrágta elől, jól megrágta hátul, hunyorított hozzá, a fejét ingatta, aztán kért még bele egy csipet paprikát, vagy fokhagymát. Végül, ha mindent jónak talált, koccintottak és így szólt a böllérhez:

— Hát valami ilyesmire gondoltam. Ezért hívlak minden télen téged böllérnek.

Ezzel megkezdődött — no nem a töltés! — a családi kóstolás. Először nagyanyám, aztán a többi családtag, végül én. Finom volt a töltelék, csak az bosszantott, hogy a böllér bajuszt rajzolt vele az orrom alá.

Elsőként mindig a kolbász került a füstölőbe. A sonkának, szalonnának érnie kellett a sóban, a disznósajtot préselték. Közben a kolbász már ott piroslott a füstön. No, már az a része, ami megmaradt a kóstoló szétküldése után.

— Kolbászka — mondta nagyapám. — Amit a Makkai Jani betöltött a disznó belébe, az volt a kolbász. Ami a kóstoló után a padlásra került, az lett a kolbászka.

Afféle kákabélű, étvágytalan kölyök voltam. Olykor ebéd helyett is jobban esett a zsíros kenyér. De ha nagyapám leült kolbászt enni, annak soha nem tudtam ellenállni. Odaültetett a térdére, elővette a bicskát, aztán elkezdett szeletelni. Egy falat kenyér, az volt a ló. Rá egy karika kolbász, az volt a huszár. Egy neki, egy nekem. Végül fölfaltuk az egész hadsereget. Az igazi nagy háború mégis szőlőkapáláskor volt a kunyhóban. Mert szőlőt kapálni nem lehet kolbász nélkül. Ez természetes, nem? Viszont ha a padláson maradt, soha nem érte meg a kapálást. Elkoptatták a nagy csaták. Így aztán nagyapám a füstölés után mindig berakott két szálát a tarisznyájába, kiballagott vele a szőlőhegyre és fölakasztotta a kunyhóban a szarufára. Kapálásig úgy kiszáradt, hogy szinte leugrott róla a bőre. Amikor ebből kezdtünk katonázni, az volt ám az igazi háború! Mindig én győztem, a kolbászka meg lassan elfogyott.

*

A hetvenes évek elején egy díjnyertes szocialista brigádot kísértem Erdélybe. Az ő jutalmuk a turistaút volt, az enyém meg az, hogy üzemi újságíróként megírhattam az élményeiket. Csodálatos helyeken jártunk. Arad, Vajdahunyad, Kolozsvár, a Tordai-hasadék... Valahol Kalotaszeg környékén járt velünk az autóbusz. Az út mentén a kerítések tele voltak szebbnél szebb hímzésekkel. Mellettük ültek, dolgoztak az asszonyok. Várták a betérő vevőket. Leszálltunk a buszról, nézelődtünk, gyönyörködünk. Útitársaim a beváltott lejeiket számolgatták, meg a bőrönd mélyén elrejtett Amo-szappant, farmernadrágot próbálták elcserélni szőttesekre.

— A forint is jó — mondta egy fekete fejkendős öregasszony —, de ha egy falat kolbászka volna, adnék érte szép terítőt.

Volt még egy arasznyi kolbászom. Nem házi, még hazai boltból való, olcsó füstölt kolbász. Megmutattam neki. Felcsillant a szeme.

— Adok — mondta — adok érte szép terítőt. Kolbászka... az unokámnak.

Az arasznyi kolbászt egy kis tiszta kendőbe csavarta, s a pruszlikjába rejtette. Aztán leakasztott a kerítésről egy szép hímzett terítőt és a kezembe nyomta.

— Ezt adom. Isten áldja vele! Az unokám szereti a kolbászkát...

A terítő még most is megvan. Az öregasszony emlékét őrzöm vele a szobám falán. Remélem, az unokának is ízlett a kolbászka. Felnőtté cseperedett, s nemcsak egy katona jut neki, hanem egész szál kolbász.

Elekes Ferenc

Más lett a világ

Mióta fölalták a vaskarikát
puha fából,
a szülőföldet ott védték mindég,
messzi, távol.

Ugye, hazáját védte Borogyinónál
a nagy csöppség,
míg meg nem futamította őt
az a csöpp jég.

Apáink is ott védték a hazát,
ott, a Donnál,
ország falvakat égetni fontosabb volt
ám a honnál.

Volt, ki lövöldözni ment, messze,
Vietnámba,
erdőket járt be teljesen potyára,
mindhiába.

Mennyire más lett a világ egy
idő óta!
Aki ezt nem veszi észre, mondhatni,
idióta:

Ma háborúzhat saját földjén, ki bírja,
mert ahol van,
a kerek világon minden az otthona
már maholnap.

Nevezheti hősnak is magát, akit
az nem zaklat,
ha szobra alatt szégyenkezik majd
a talapzat.

Utcán szomorú asszony

Tavaszdodik, s én megyek bele a télbe.
Utcán szomorú asszony, vegyek virágot,
mondta,
pont ma.
Álljak egy szál virággal, mit kezdjek véle?

Utcán szomorú asszony, láttam őt máskor,
olajágot tartott kezében, fölötte
égbolt,
szép volt,
talán az a képe megmarad örökre.

Utcán szomorú asszony, egy megtört ország,
amelyről azt hittem nem is olyan régen:
nemzet.
Ez lett:
egy szál virágot látok, s egy gyűrött orcát.

Beke Sándor

Szerelmes vers
a Niagara vízesésről

Szeretnék verset írni Neked
a Niagara vízesésről.
Napokat töltöttem azzal,
hogyan is kezdeném el
azt a zuhanó
verset
születésed havában,
a Halak jegyében,
hogy jobb legyen
minden eddigi szerelmi költeményemnél,
mert Te több vagy
bármelyik szerelmemnél
és bármelyik érzelmes szalmalángnál,
vágyakozó lobogásnál,
szeretnék verset írni Neked
a Niagara vízesésről
és töprengek
a kimondható szavakért,
hogy elkerüljem
a boldogtalan közhelyeket,
s mielőtt bármit is leírnék Neked,
nézem-nézegetem
fehér-fekete fényképedet,
a kökényfekete brosstűt,
mint egy világító szentjánosbogarat
hímzett gallérod tövében,
szeretnék verset írni Neked
a Niagara vízesésről
és látom:
két fekete szemed mint nedvesül át
a fotográfus előtt
ércesedő álmaid
tüzében
és lázadó arcod

---

tapad rá
az előítéletmentes lencsevégre,
szeretnék verset írni Neked
a Niagara vízesésről
és hallgatom
a zuhanó víz xilofonmuzsikáját
az Ontario-tó mellett,
ahol sohasem jártam,
s közben rabszolgatartó szívembe
emlékké
balzsamozom különös arcod
hamvas mosolyát,
az ajkaimon felejtett csókjaid
sikoltó szenvedélyét,
falánk hiéna
körtáncomat
zsákmány-tested körül,
prérifarkas-szívem
szokatlan dobbanásait
felséges
múzsza-tested fölött,
égő szentélyed
megvilágítatlan oltárát
a szerelem olimpiáján,
szeretnék verset írni Neked
a Niagara vízesésről
és megőrizném
az összes tárgyat,
melyet megérintettél,
lebilincselném
a levegőt is a te szobádban,
ahol kilélegzett
molekuláid énekelnek,
és bármilyen merényletet
elkövetnék,
hogyan marasztaljalak
fáraó-tudatomban,
elmém atomjaiban
és megengesztelő földi helytartó
szívemben
fölszabadítanám
érted

---

a szabadságért sóvárgó
gladiátor-rabszolgákat is,
de keresem,
keresem a szavakat
a költeményhez,
hogy megírhasam Neked,
és tűnődöm,
tűnődöm
egy gyötrelmes hajnalon
a Niagara vízesés alá
zuhanó
nedves szavakon
a Halak jegyében...

Böszörményi Zoltán

Majorana a tenger mellett

Az évek bársonyán fényszilánk,
szinesztézia-madarak. Éles a karma
a vágynak és minden akaratnak,
véresre marnak egyik-másik zivatarban.
Úl a szirt bennem, néha én a szirten.
Csontok, kagylók, teher-kövek hevernek szerte.
Színültig vagyok velük, s ők elégedettek.
Hattyú jön a messzeségből, szeme csillagkavics.
Tollán egy furá dal pihéje: hasis.
Körötte az idő kupacban: selyemtorlasz.
Rajta színes fecnik, díszek, alkatrészek,
magamfajta összetört óraműszer.
A nyár vastag prémje takargatja
a semmibe szórt mindenséget.

Ráduly János

Félperces történetek (III.)

A pénz értékvesztése

— Ez, amit mondok, 1926-ban történt — mesélte Madaras Gyuri. — Az én nagyapám ki kellett fizesse a leánytestvérenek az örökölt jószágrészt. A szomszédból kért kölcsön ötezer lejt, a papírokat elrendezték, a kifizetés megtörtént.

Igen ám, de akkor éjjel az állam konverziót hajtott végre, a pénz veszített az értékéből. Nagyapám leánytestvére a jószág árából csak egy fejre való fekete keszkenőt tudott venni. Meg is zavarodott az elméjében: elfutott az úton lefelé, a Fenyős felé.

Ettől kezdve a két testvér nem tudott többet jó viszonyban lenni. Pedig egyikük sem volt hibás a pénz értékvesztése miatt.

Szent Márton napja

Tegnap megjött a villanyszámla, ma a postán kifizettem az „illetményt”, hazafelé tartok. Márton barátom kapuja előtt eszembe jut: Szent Márton napja van.

A köszöntő beszédemet kicifráztam, sok-sok további boldog évet kívántam. A gazda javította megfogalmazásomat:

— Adja Isten, találkozzunk esztendő múlva is: azt fogja jelenteni, mind a ketten élünk még.

Megkésztetett pálinka került az asztalra, koccintottunk.

— Sokféle ingyenc italom van, ez például császárkörtéből párolt, ez krumpli-pálinka, ez...

— Jaj, ne sorold tovább — mondom —, nagyon sietek.

— Ne siess, ma egész nap Márton napja van. Éjfélíg tart. Hosszabbítani is szabad. Tehát maradj veszteg.

A véglegesült kézirat

Kritikus barátomnak feltűnt, hogy mostanában rövidprózát is írok, félperceseket.

— Ezek lényegét vázold — mondta.

— Jó. Nevezzük a „lényegét” élethelyzetnek. Nevezzük gondolatnak, fölfokozott érzelemnek. Nevezzük az élet jellemző pillanatának. Elsőként ez a pillanat ugrik be, ezt rögzítem. És akkor jön a munka neheze...

- Miből áll a „munka neheze?”
- Egyszerű: öltöztetés, vetkőztetés. Ráérezek arra, hogy helyenként túlságosan kevés az epikus mag, máshol fölöslegesen sok a szó. Árnyalnom kell, törölnöm kell. A többi az idő dolga.
- Ez mit jelent, hogy „az idő dolga?”
- Elteszem a kéziratot napokra, hetekre, sőt, évekre. Aztán egyszer csak véglegesül. Sajátos arca lesz mindenkinek. Láttál-e valaha két tökéletesen egyforma embert?

Hány éves vagyok?

- Erzsi néni nagyon kedvesen fogadott.
- Jó, hogy jött, tanár úr, vendégeim voltak, számolgatták, hogy én 89, vagy 90 éves vagyok. Oda lyukadtak ki, hogy betöltöttem a kilencven esztendő.
  - Hányban született Erzsi néni?
  - Én 1924 júniusában születtem, most írunk 2013-at.
  - Hát miként számolták az éveket?
  - Így számolták: 1924 volt az első, 1925 a második, 1926 a harmadik, s úgy tovább 2013-ig.
  - Né, Erzsi néni: 1924 júniusában, amikor megszületett, nem volt rögtön egy esztendő. Igaz-e? Az esztendőt 1925 júniusában töltötte be. A helyes számítás: 2013-ból kivonjuk a születés évét, 1924-et. Az eredmény: 89 esztendő.
  - Na, tanár úr, itt bolondultam el én is, de a vendégeim is. Most értem: 2014 júniusában leszek 90 éves.

Milyen sört ittál?

- Befejeztem az őszi kertásást, rákívtam a sörré. A szemben való kocsmában épp áruátvétel volt. Jó tíz percig ügyeltem a söntés körül, aztán mondtam Annamari főnöknőnek:
- Ön-kiszolgálom magamat, Golden sört innék.
  - Ott vannak a hűtőszekrényben.
- A pamlagra ültem le, iddogáltam a sört, jó ízűnek, frissnek találtam. Kijövet a pultra tettem le a sör árát, a poharat és az üres üveget. Másnap azt kérdi Annamari:
- Te milyen sört ittál a tegnap?
  - Golden sört — válaszoltam.
  - Alkoholmentes Golden sört ittál, az üveget a hűtőszekrény jobb feléből vetted ki. Tehát alkoholmentes itallal ünnepelted a kertásást.
-
-

Nehogy ugatatlan maradjon

A kis hófehér Töpi kutya fölfigyelt a rendkívüli zajra: traktor burrogott el a kocsmá előtt. Mihelyt megnyílt az ajtó, rögtön kirohant. Elvetette magát a traktor után, a negyven-ötven méternyi távot egy pillanatra lefutotta. Még jó tíz méteren keresztül is csaholt kegyetlenül: valósággal szidta, korholta, becsmérelte a járművet.

Aztán — mint aki dolgát jól végezte — hirtelen megállt. Visszafelé csóválta a farkát. Azt kérdezte tőle Lajos, a gazda:

— Mért ugattad meg azt a traktort?

— Azért, gazdám, nehogy ugatatlan maradjon — válaszolt Töpi.

Sakkozzunk

Béni elég jó sakkozó, gyakran könyörög:

— Sakkozzunk. Mérjük össze a tudásunkat.

Végül is engednem kellett: a Kós Károly tervezte kibédi kocsmában került sor a partikra. Az eredmény lenyűgöző: 6-1 javamra.

Másnap többen is megkérdezték tőlem:

— Igaz-e, hogy magát Béni megverte sakkban?

— Igen, úgy van — mondtam —, egyetlen partit megnyert, de hatot kapott helyette. Ezt már bizonyára nem mondta Béni.

— Nem mondta.

A harmadik napon találkozom Bénivel az utcán.

— Dicsekedtél, ugye, hogy sakkpartit nyertél, de a hat vereséget elhallgattad.

— Ó, a vereségeket már elfelejtettem.

A tréfás kedvű patikus

— Beteg voltam — mondja Deák Jani —, muszáj volt elmennem az orvoshoz. Megvizsgált, receptet írt. A patikus „megtanulmányozta”, az első gyógyszernél megjegyezte:

— Dadog a fiú, ugye...

— Igen, dadog.

A szívemre mondta, a szívritmus-zavaromra. A második gyógyszernél ezt az utasítást adta:

— Este beveszel egy tablettát, felszámolsz háromig, s már aluszol. Ha nem aluszol el, felszámolsz ötig.

Hát én ennek a virágos beszédnek az értelmét későre fogtam fel: ha a nyugtatótól nem alszom el, számolgassak éjjel három óráig. Ha még akkor sincs alvás, számolgassak tovább reggel öt óráig. Ilyen tréfás kedvű volt a patikus.

A repülő vaddisznó

— Tudod, tanár úr — mondja Orbán Jani —, a Felső Palamartnál be kell ereszkedni a vízig négy méter magasról. Meggyel horgásztam balindokra. Hallottam, a hátam mögött csaholnak a juhászkutyák. Felpillantottam, hát megjelent a levegőben egy nyolcvan-kilencven kilós vaddisznó. Átrepült a fejem felett, s előttem behuppant a víz közepébe. Én megdermedtem:

— Miféle dolog ez?

A vaddisznó úszott tovább, odaért a szemben való parthoz, s eltűnt a bozótban. Aztán föleszméltem: a vaddisznó a juhászkutyáktól ijedt meg, elmenekült, s így került hozzám.

Mit mondott február?

— Február van — mondom Madaras Gyurinak —, már nincs nagy baj, mert tavasz felé tartunk.

— Ho-hó, várjon csak, hol van még a tavasz? Tudja-e, mit mondott valamikor február?

— Mit mondott?

— Azt mondta: „ha én megkerülhetném márciust, vagyis utána következnék, a tehénbe belefagyatnám a borjút”.

— Ezt hogy kell érteni?

— A február komizságból beszélt így. Azt jelenti: nem kell bízni az időjárásban. Mert az időjárás — rég tudott — nagyon szélsőséges.

Rossz szomszédság tatár átok

Mi, az emberemmel, korán kelők voltunk. Átnéztünk mindig a szomszédba, van-e mozgás, van-e élet? Ha jelentkeztek, azt jelentette, az éjszaka nem történt semmi baj. Mondtuk: „Fölkeltetek, hála Istennek. Titeket is segéljen meg az Úr a mai napon.”

Megtörtént az, hogy a szomszédban később került sor a felkelésre. Vártunk türelmesen, fél szemmel lestük, mikor történik az első mozgás. Ha elmaradt, bottal megveregettük a kerítést — ez volt az ébresztő.

Na, ezt a kapcsolatot jó szomszédságnak nevezték.

— Mit tud Erzsébet néni a rossz szomszédságról?

— Rossz szomszédság tatár átok — mondták a régiek.

Áramütést kaptam

Én, Orbán Jani, mentem Réti Sanyival horgászni. Az Alsó Palló körül jártunk, a kibontott halászbótot a jobb vállamra dobtam. Adott helyen lehajoltam, így a botom vége megemelődött. Elérte a magasfeszültségű vezetékét. Hirtelen Z-betűs zúgásokat hallottam, az egész testem zúgni kezdett. Áramütést kaptam, elszakadt a film, a földre hulltam.

Sanyi öt méterre volt előttem. Visszafordult, megijedt. Engem megmarkolt, árkon-bokron keresztül behúzott a folyóvízbe, belefektetett, csak az arcom maradt kint. Emlékszem, arra tértem magamhoz, hogy fáztam. Sanyi ott térdepelt mellettem, kértem, engedjen felülni. Ahogy megszólaltam, kihúzott a partra, kérdezte:

— Haza tudsz-e jönni velem?

Béka módra jöttünk hazafelé, sárosan-vizesen. Össze volt égve a két kezem, lábam. A következményeket ma is viselem, pedig húsz évvel ezelőtt történt.

Mondjam még el: Sanyival — amíg élt — többször beszélgettünk a balesetről. Nem tudtuk soha kiszámítani, mennyi ideig voltunk a vízben, mennyi idő alatt értünk haza? A lényeg most ez: ma is járogtok horgászni.

A meghipnotizált béka

A Küküllő vizében, a Palamarton felül volt egy sziget — sorolja Orbán Jani —, oda indultam horgászni. Útközben mintha gyermeksírást hallottam volna. Néztem körül, hát a kavicsos parton két kígyó állt egymással szemben. Közöttük ott volt egy béka, állt szegény két lábon, mozdulatlanul. Már meg volt hipnotizálva.

Csendben leraktam a botot, a táskát, s követ vettem a kezembe. Vártam, hadd lám, mi lesz a béka sorsa. Két-három lépést tett az egyik kígyó felé. A követ a kígyóra dobtam, érte is, mert elkotródott. Mindjárt elment a másik kígyó is.

Néztem a békát: mozdulatlanul állt tovább két lábon. Én hozzáléptem, ujjbeggyel megsimogattam, mondtam:

— Elmehetsz, már szabad vagy.

A béka elugrándozott.

Felemás csizmák

— Úgy történt — sorolta Gergely —, hogy felültem a biciklire, s elmentem az üzletbe csizmát vásárolni. Mondtam, milyen számú lábbelire van szükségem. A jobb lábast felpróbáltam — fix jó volt. Ott is hagytam a lábamon, felemás csizmákkal indultam haza. A más kettőt a bicikli csomagtartóján helyeztem el.

— Valahol — észrevétlenül — lehulltak a kerékpárról. Érdeklődtem, persze, hátha valaki megtalálta volna — eredménytelenül. De most megkérdezem:

— A megtaláló, vajon, mit kezd velük? Hisz felemás csizmák voltak azok is: egyik régi, a más új.

Hírmondók

— A mi férfi évjázatunkat alaposan megtépázta az idő — mondja Orbán Zoltán bátyánk.

— Hány évesek vagytok?

— Nyolcvankettő. Emlékszem, mentünk sor alá katonáékhoz, Kibédről huszonnyolc legény. Hetykék voltunk, magabiztosak. Nagy eseménynek számított a sorozás, a férfikor kezdetét jelentette. S ma hová jutottunk? A huszonnyolcból kettő külföldön él, itthon pedig hárman maradtunk. A többi meghalt, eggyé váltak az anyafölddel. A régiek mondogatták: iparkodjatok, fiaim, mert öl az idő.

— Igen, Zoltán, ölt az idő. Jó, hogy öten megmaradtatok — hírmondóknak.

A fejszénk lemaradt

— Ment a kibédi gazda szekérrel az erdőre — mondta Madaras Gyuri —, a fia fogta hátul a két rakoncát. Megérkeztek a nagy fa mellé, amit ki szerettek volna vágni. Ott vették észre, hogy nincs a fejsze.

— Fiam — mondta a gazda —, te hátul ültél, valahol a fejszénk lemaradt.

— Édesapám, ahogy jöttünk, én láttam az úton egy fejszét, de azt gondoltam, nem a miénk.

Szépen haza kellett forduljanak az erdőről. Útközben figyelték az utat, de a fejszét valaki elvitte.

Szénrajz

A festő nem ismerte a nagyapját. Most eljött megkeresni a házat, ahol élt, megnézte az iskolát, ahol tanított, kószált a temetőben, hogy sírjára találjon.

A falu feletti dombon egy aggastyánnal találkozott. Kopott kalap volt a fején. Ült egy kövön, s pipázott. A festő melléje telepedett, s a nagyapjáról beszélt, a tanítóról, aki ötven esztendeig tanított a faluban. Az öreg tág szemekkel hallgatta, homlokán mintha kisimultak volna a ráncok.

— Tanított engem is — mondta.

A hála, a tisztelet hangján emlékezett a tanítójára. Elbeszéléséből az öreg tanító lépett elő, úgy érezték mind a ketten, mintha előttük állna, s jóságos tekintetével átölelné őket.

Aztán a fiatal festő vette a rajztáblát, a zsebéből szenet kotort elő.

— Szeretném a bácsit lerajzolni — mondta.

Az öreg csak néha pillantott a festő felé, a kezét figyelte. A festő dolgozott, zsongott a lelke.

— Megvan! Készen van!

Az öreg a rajzra bámult. Sokáig nézte, aztán összecsapta a tenyerét.

— A tanító úr, a tanító úr! Ő az, ilyen volt, épp ilyen volt.

És felállt, hogy kalapot emeljen a kép előtt.

A kő-ló

Még a dédnagyapám találta kinn a mezőn, mélyen a föld alatt. Két napig ásott, csákányozott, amíg felszínre hozta. Ló volt, kő-ló. Lett is becsülete a háznál. Az öreg a kapu mellé állította fel, hadd lássa mindenki.

Mi, gyermekek, ezen „lovagoltunk.” Összegyűlt a szomszédság minden aprósága, volt nagy játék. A hátára csimpaszkodtunk, s száguldottunk vele, röpített a mesebeli táltos.

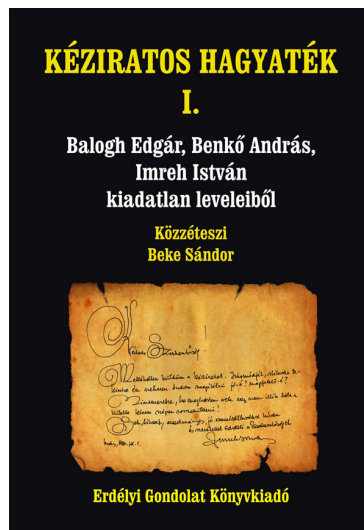
Egyszer aztán a városból jöttek emberek, s a kő-lovat elvitték. Hej, ötven esztendő telt el azóta...

Rajzos plakát múzeumi szoborkiállításra figyelmeztet. A bejáratnál csokornyai ember, melléjük szegődöm. És hirtelen földbe gyökeredzik a lábam: előttem áll az én kő-lovam. Olyan, mint akkor, otthon, a kapu mellett. Elérzékenyülve mormolom:

— Lovam, kislovam!

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

Albert-Lőrincz Márton

(nyár)

lengé tökmaghéj
nyári ruha a járdán
se eső se szél

csak a perc kakasa fut
múlt után jövőt remél

(passion)

mint a tengeri
úgy lobog a lobogó
(s parázslík a szó)
nyugtalanul szél lóbál
egy szárítókötelet

*

az én zászlóm is
trikolór — színvakság nem
ver csak a szívem

*

hiába festik
kékre a pázsitot csak
zölden sarjad ki

*

a főtéren lobogó
lángol — zsír csepeg
száraz kenyérre

(Szubjektív)

(Laplemente)

Csörgedező ér!
Hová lett a tenger? Nap
néma lementé.

(Estefelé)

Vérzik a fény már.
Megbicsaklik a Nap is.
De gyorsan telik.

Csávossy György

Volt egyszer egy nyár

Emlékek a nyárról

Egy régi nyáron születtek e versek,
az égből szikrák, csillagocskák estek,
a tücsök volt az egyetlen cigány
és lámpát gyújtott ablakban egy lány...

A régi nyárnak nyomát sem találok,
kacattá vált a szertefoszlott álom,
a rózsáról rőt szirma lepereg,
csend temetője most a nyűtt berek.

Csillag vagy

Úgy robbantál be éjjelembé,
mint hajnalcsillag nyári éjen,
elkábult szemmel, mámorosan
álmétkodtam e csodás fényen.

A szemed volt, mely rám sugárzott,
és szerelmemet felszította,
mely hamu alatt zsarátnok volt,
nem senyvedett el évek óta.

Ne hagyd kihunyni most e lángot,
szeress, ha lehet, úgy, mint régen,
te vagy s maradsz nekem a csillag,
a legszebb fény a messzi égen.

Vágy

Vágyom, úgy vágyom a csókod után,
kínlódó sarj az évek ugarán,
jöjjön a zápor és zengjen az ég,
csak a mi csókunkat ne verje jég.

Forgószél

Ostromollak szép szavakkal,
halkan s égő indulattal,
minden tagadás hazug,
a sors forgószele zúg,
egymás karjába röpít,
csókunk az, mely üdvözít.

Évszakok

Én már ősziidőben,
te élted tavaszán,
csillagot számoltunk
egy nyári éjszakán.
Úzd már el a telet,
bőjtje van a csóknak,
mímeld a szerelmet
fagyban vacogónak.

Álmodom

Este rólad álmodom,
hajad selymes sátorom,
csókod altató borom,
szerelmünknek emlékkertjét
hold fátylába burkolom,
bársony éjnek nyoszolyáján
velem vagy, míg álmodom.

Csire Gabriella

Regélő napkelet (VI.)

A tíz csapás

Mózes Áronnal együtt elment a fáraóhoz, és azt követelte, hogy bocsássa el Izrael fiait a pusztába, ahol szabadon ünnepelhetik Istenüket.

— Mózes és Áron! — gerjedt haragra a fáraó. — Ne vonjátok el a népet a munkától, különben megkeserültek.

A fáraó még aznap megparancsolta a felügyelőknek, hogy ne adjanak pelyvát a téglavetéshez, de ugyanannyi téglát követeljenek Izrael népétől, mint azelőtt.

— Ne hagyjatok nekik időt más egyébre, mint a munkára — rendelte el a fáraó —, mert restek, és azon jár az eszük, hogy istenüknek áldozzanak a pusztában.

Izrael népe szétszéledt a tarlókon pelyvát gyűjteni, de nem tudta elvégezni a rászabott munkát, mert nem volt elegendő pelyvéja. Panaszt tettek, s válaszként ütlegetek kaptak. Amikor az Izrael népéből származó felügyelők látták, milyen irgalmatlan sanyargatás vár rájuk, így szóltak Mózeshez és Áronhoz:

— Rossz hírbe kevertétek népünket a fáraó és szolgálai előtt. Fegyvert adtatok kezükbe, hogy elbánjanak velünk.

Mózes kétségbeesésében az Úrhoz fordult:

— Uram, miért küldtél engem ide? Mióta nevedben szóltam a fáraónak, még rosszabbul bánnak Izrael népével, mint azelőtt!

— Súlyos kéz nehezedik nemsokára a fáraóra — szólt az Isten —, és arra kényszerül Egyiptom királya, hogy elbocsássa Izrael fiait. De most menj hozzá ismét, és szólítsd föl nevedben! Ha nem hallgat szavadra, kemény büntető ítéletek között hozom ki az én seregemet Egyiptom földjéről.

Mózes és Áron ismét elment a fáraóhoz.

— Kicsoda a ti istenetek, az Úr? — háborodott fel kérésükön Egyiptom uralkodója. — Én nem ismerem őt. De lássuk, tud-e csodát tenni!

Ekkor Mózes a fáraó trónja elé vetette vesszejét, s az menten átváltozott sziszegő kígyóvá. A fáraó intésére Egyiptom bölcsei és írástudói is eldobták vesszeiket, s azokból is kígyók lettek. De a Mózes kígyója egykettőre fölfalta az egyiptomi bölcsék kígyóit. A fáraó mégis megkeményítette a szívét, és erőbben kezdte sanyargatni Izrael népét.

Ekkor így szólt Mózeshez a Teremtő:

— Menj ki hajnalban a folyóhoz. Állj a fáraó elé követeléssel, s ha nem hallgatna meg, sújts vessződdel a vízre!

Kora reggel, amikor az uralkodó kiment főembereivel a folyópartra, Mózes és Áron előállt, és megismételte Isten üzenetét. De a fáraó válasza se méltatta őket.

Mózes ezt látva, vesszejével a vízre sújtott, és a Nílus vize nyomban vérré változott. Áron ugyanakkor kinyújtotta kezét Egyiptom minden folyójára, csatornájára, tavára, vízfogójára, az összes fa- és kőedényekre, hogy minden víz vérré váljék. Hét nap múlt el, és se ember, se állat nem jutott vízhez. A halak elpusztultak, országszerte terjengett a búz. Az egyiptomiak kutak ásásába fogtak, hogy szomszédjuk ne vesszenek. De a fáraó szíve hajthatatlan maradt: azért se engedte el Izrael népét a pusztába.

Hét nap múlva a csodatevő vessző érintésére a folyók vizét, a tavakat és a csatornákat békák lepték el. A békák hemzseggő raja elhagyta a vizek rejtekét, és ellepte az egész határt, behatolt a házakba is. Az ágyakon ugráltak a békák, a sütőkemencébe bújtak, nem kímélték sem a népet, sem a fáraó palotáját. Ekkor a fáraó magához hívatta Mózeszt és Áront.

— Kérjétek az Urat — könyörgött nekik —, hogy távolítsa el Egyiptom földjéről a békákat, és én elengedem Izrael népét a pusztába.

Másnap a békák eltűntek a szárazföldről. Visszahúzódtak a tavakba és a folyók vizébe. De a fáraó, bár tapasztalta az Úr hatalmát, nem tartotta be ígését.

Harmadszorra a csodatevő vessző érintésétől a föld pora tetvekké változott, melyek elárasztottak embert, barmot.

— Az Isten uja ez! — emelték fel szavukat az írástudók.

De a fáraó nem hallgatott rájuk. Tovább sanyargatta Izrael népét. Ekkor Isten kártevő rovarokat küldött Egyiptomra, csak a héberek lakhelyét, Gósen földjét kímélte meg. A bogarak elárasztották a földeket, megsemmisítették a termést, behatoltak a házakba is, hogy mindent elpusztítsanak. Amikor a fáraó házát is ellepték, Egyiptom királya magához hívatta Mózeszt és Áront.

— Menjetek — mondta —, áldozatok Isteneteknek a pusztában, de előbb távoztassátok el a kártevő bogarakat!

— Szólok az Úrnak — válaszolta Mózes —, de attól tartok, most is ámítasz bennünket.

Másnap mindenünnen eltűntek a rovarok. De a fáraó most sem engedte el a hébereket.

Ötödször az Úr dögvésszel sújtotta Egyiptomot. Egyedül Gósen földjével tett kivételt. Elhullt minden barom. Ám a fáraó szívét ez a csapás se lágyította meg.

— Markoljatok fel kemencehamut, úgy menjetek a fáraóhoz — parancsolta Mózesnek az Úr. — A király szeme láttára szórjátok ég felé a hamut, hadd lássa, mivé lesz nemsokára minden alattvalója.

Mózes és Áron úgy tett, amint Isten parancsolta. A hamu szétszóródott Egyiptom fölött. Ahol lehullt, minden embert hólyagosan fakadó fekély támadt meg. Az írástudókat is leverte a fekete himlő.

De a fáraó továbbra is megkeményítette a szívét. Nem hallgatott az Úr küldötteire.

— Azt üzeni az Úr — járult Mózes és Áron a fáraó elé —, hogy pusztító jég-ésőt zúdít országodra, ha tovább tartóztatod Izrael fiait.

Sokan megijedtek a fáraó főemberei közül e szavak hallatán, és elrendelték, hogy szolgálók és barmaik húzódjanak fedél alá. A többiek, akik nem féltek az Úrtól, kinn hagyták szolgálóikat és barmaikat a szabad ég alatt. Mózes kinyújtotta vesszejét az égre, az Isten pedig iszonyatos mennydörgést támasztott, jeget és tü-

zes villámokat bocsátott a földre. Embertől baromig mindent elvert a jégeső, letarolt fát, füvet, kalászos árpát és virágzó lent. Egyedül Gósen földjén maradt meg épen a termés, mert a héberek lakta vidéket elkerülte a csapás.

— Vétkeztem — ismerte el a fáraó Mózes és Áron előtt —, gonosz voltam hozzátok, a népem is gonosz volt. Imádkoztatok istenetekhez, hogy múljon el Egyiptomról a veszedelem, és ígérem, elbocsátom Izrael fiait.

Mózes kiment a városból, fölemelte a csodatevő vesszőt, és a jégeső elállt. De veszedelem múltán a fáraó megfeledkezett ígéretéről. Ekkor Mózes ismét föl-emelte vesszejét: egész nap és egész éjjel tombolt a keleti szél. Reggel a széllel együtt megérkeztek a sáskák, hogy ellepjék a földet. Mindent fölfaltak, ami a jégeső után maradt, a később érő búzát, tönkölyt és a fák gyümölcsét. Semmi zöld nem maradt fán-mezőn. A sáskafelhők eltakarták a napot, hogy vaksötét lett, majd behatoltak a házakba is.

— Engedd szabadon a hébereket! — követelték a fáraótól a főemberek. — Nem látod, hogy elvész Egyiptom miattuk?

Visszahozták Mózes és Áront a fáraóhoz.

— Csak most az egyszer bocsássátok meg vétkeket — könyörgött Egyiptom ura —, imádkoztatok istenetekhez, hogy szabadítson meg a sáskáktól!

Mózes imájára az Úr nyugati szelet támasztott, amely fölkapta és a Vörös-tengerbe szórta a sáskákat. De a fáraó ezúttal is megszegte adott szavát. Ekkor Isten megint lesújtott. Három napig fekete éjszaka vonta be az országot. Csak Gósen földjén sütött a nap. Az egyiptomiak mozdulni se mertek három napon át a sűrű sötétben. Ekkor így szólt a fáraó:

— Menjetek innen! Csak barmaitokat és juhaitokat hagyjátok itt.

— Nem megyünk állataink nélkül — jelentette ki Mózes.

— Pusztulj a szemem elől — kiáltott rá a fáraó —, ha még egyszer itt látlak, halálnak halálával halsz!

— Helyesen szóltál, fáraó — felelte Mózes —, engem többé nem látsz!

Mózes Áronnal együtt kiment a pusztába. Ekkor Isten megmondta, hogy a tizedik csapás lesz az utolsó. Ezért föl kell készíteni Izrael népét a szabadulásra. Mózes és Áron kihirdette az Úr rendelkezéseit. Mindenki úgy tett, ahogyan Isten akarta. Éjfélkor az Úr elküldte a halál angyalát Egyiptom földjére, hogy ragadjon el minden újszülöttet, a barmokét éppúgy, mint az emberekét, a rabszolga fiától a trónörökösig. A halál csak a héberek házait kerülte el, mert Isten utasítására a levágott bárány vérével jelölték meg kapufélfáikat.

Éjfél után egész Egyiptom hangos volt a zokogástól, jajveszékeléstől: minden elsőszülöttet megölt az Úr azon az éjszakán. A fáraó gyors parancsba adta, hogy azonnal menjenek ki Egyiptomból Izrael fiai, méghozzá juhaikkal, barmaikkal együtt.

Férfi, asszony, vén és gyermek ugyanazon a napon hagyta el Gósen földjét, ahova hajdanán József telepítette le apáikat. Az asszonyok a ruhákba göngyölt sütőteknővel együtt kapták fel a kovásztalan tésztát. A nyájukat terelő sokaság fejvesztve menekült az egyiptomiak haragja elől. Így szabadultak ki Egyiptomból, a szolgaság házából a héberek az Úr segítségével, s kerekedtek föl, hogy az Ígéret Földjét, a tejjel-mézzel folyó Kánaánt fölkutassák.

Fülöp Kálmán

A legszebb verset...

A-nak szeretettel

A legszebb verset hozzád írtam
s mert faggatott a barna csend,
az éjszakát beszédre bírtam,
a szavak súlya égetett.

Így simogattalak zokogva,
de értelemmel s fontosan,
vigyázva minden mozdulatra,
beszéltem hozzád hangosan.

Ott voltál hangok izzásában,
a perc felszálló hamvain,
s a legvörösebb orgonának
tavaszt ígérő szirmain.

A legszebb verset hozzád írtam
s mert hallgat most a barna csend,
neked nyújtom e néma csokrot
s benne átmosott életem.

A kezem

A kezem összekulcsolt kérdőjel,
amelyben árnyak bontanak rügyet,
van-nincs határán kérdez a lélek
s a pillanat most sem fizet.

Félek a nappalok tüzében,
nyitott könyv rongyos életem,
s hogy ki is vagyok, mostanában
ezt is tőletek kérdezem.

Ma olthatatlan, nyers valóság
égeti minden percemet,
s úgy szembesülök önmagammal,
mint aki minden nap temet.

A barna idő

A barna
idő arcán
halk harangszó —
kakas szól
és más a nap
mint tegnap
és jó a vers
ha él —

bár lázadok
a csendben
te nevetsz
önfeledten —
szerelmet szül
a reggel
és elhallgat
a szél.

A balatoni nyár

K-nak

Amikor léptünk halkán, csendben koppan
s a fák arcunkra lombot bontanak,
árnyán a déli harangkondulásnak
halk suttogások szirmán sír a nap,

bordó szemünkben már közel a távol
és ránk talál játékos fénysugár,
szavak nőnek ki rég a suttogásból
s lány kézfogások, béke csendje száll,

a parti füzek más irányba néznek
s a friss homok zúgó viharra vár.
A Hargitán a fenyők fényt remélnek
s velünk pirul a balatoni nyár.

Ráduly János

Haikuk

Jövőféltés

A jövőféltés
Kizökkent a jelenből.
Alig létezem.

Magadhoz

Könnyedségedben
Friss szellők jámborsága.
Magadhoz emelsz.

Sejtelmes

Ringó ágak közt
Bujkál a Hold. Sejtelmes
Titokzatosság.

Átölelt

Színes mosolyod
Engem gyorsan átölelt.
Jövendőd leszek.

Vesztenek

Fájdalmainkat
Amikor kibeszéljük,
Fajsúlyt vesztenek.

Ki szól?

Érces a hangod.
Ki szól, vajon, belőled?
Míntha Föld-anyá.

Még sosem

Volt nyomorunkkal
Még sosem dicsekedtem.
Holott fényes volt.

Ez vagy

Mesés hajadon:
Egyik melled holdvilág,
A más Estcsillag.

Nézel

Hosszan nézel rám.
Forró tekintettedben
Arany-szerelem.

Megnyugszik

Kezem madárként
Úszik feléd. Megnyugszik
Pipacsmelleden.

Bartus Rozi

Férfinyár

Forró és lendületes volt ez
a lobbanékony nyár. Egyik
kánikula a másik után.
Csak A FÉRFI tudta így
kigombolni a hálóinget
és végighúzni a hosszú testen
azt a gyönyörű Aranyruhát.
Te is heves vagy azóta,
pedig már hirtelenkedik egy-egy
hideg, csípős hajnal. Lebarapult,
puha bőrdön még ott villog
az augusztusi kaland, mellyel

bekentük magunkat az erős
napfény ellen, nehogy
megégjünk, és nyoma maradjon.

Most már a vastag kabátot
is elbírod, de alatta ugyanolyan
érzékeny maradtál. Érzékenyebb
az érintős képernyőnél, mert
téged meg sem kell érintenem, elég
megállnom a Nagyúr kapujánál,
elég neked az egyszerű közelségem.

Egy egész délután a Rialto-hídnál

Nyolc órája lehetett,
hogy a déli harangszók
elhalkultak. Leráncigálsz
nyakadról a nyakkendődet,
az inged ujját is feltűrsz
— sötétedéskor nem érdekel
az elegancia.
A Canal Grande két partja
közt tintaként folyik a
megigézett energia.
Jobb kezedet a nadrágod
zsebében tartod, másik
a vállamra támaszkodik,
miközben bőrömet
csiklandozza. Én

hegedűhúrként simulok
a kézhez, az egyre izzadó
ujjakhoz — belőlem nem
jönnek elő a félhangok
és belőled is egészet akarok!
És ha egy kicsit tovább
maradunk olyan szorosan
egymás völgyeiben, mint
amilyen hűségesen
támasztják a fehér kőhidat
az öregedő cölöpök,
akkor azt is megsúgtam volna,
hogy akkor délután
csak téged szerettem.

Benke Júlia

Esély

süllyedek egy
kekszen, a teában

én tebenned

te énbennem

rettegek,
hatalmas Istenem.

Ilyen egyszerű

Hátamon a zsákom,
zsákomban a
Bachom,
ő sem haragszik,
én sem haragszom.

Készülődés

Tükröm-tükröm,
mondd meg nékem:
hiú vagyok-e
vagy lány?

Mi van kilátásban

(seregszemle)

A lépcsőn
feléle halad
két nő és egy férfi,
két nő és egy férfi,
két nő és egy férfi,
még több nő.

Szente B. Levente

Faringató

fákat ringat a szél
átlátszó ujjait néha a levelek
közé fúrja — körécsavarodik

nem sír
csak rimánkodik

Lenni

ebben a zsúfolt összefüggésben
ahogy a szavak egymásra torlódnak
mert őszintének lenni annyi
mint hazugságok között
becsapottan alkut kötni

Bálvány-énem: Isten alatt a trón

lelkem mélyén ősi tiszta tűz
nevesincs lények őrzik
egyik angyal
másik démon
bizonyíték hogy ember vagyok nincsen
amit örököltém — hogy áltatom énem

Ima

a festmény
a zene
a költemény
imát dobban a szív
lúktet ér
csók alatt a halánték
imát mondok mikor
egy szelet kenyeret

kezedbe adok
tovább a tied —
hogy szádba veszed
kicsinyeknek és nagyoknak
csókkal vagy nélküle
tovább hogyan adod
te tudod

Kozma László

A költészet világa (II.)

INSPIRÁCIÓ

Hogyan születik a vers? Az ihletet sokan valamiféle révületnek gondolják, pedig inkább nagyfokú összpontosítást, koncentrációt, a racionális képességek kiéleződését jelenti. A versírás belső folyamat, mely bármikor bevégezhető, így a vers helyszíne nem okvetlenül az íróasztal, a vers bárhol keletkezhet, villamoson, metróon, színházban, kiránduláson, létrehozhatja egy hirtelen asszociáció valamely meglátott eseménnyel, egyebekkel kapcsolatosan, vagy egy felbukkanó ötlet, mely mélyről tör fel, akár a forrás vize. Mégsem csupán hangulat, ösztön, hanem mindenkor kemény logika, racionalitás, igaz ugyan, hogy a mindennapos gondolkodástól intenzitásában, szervezettségében eltérő, koncentráltabb. Ebből a szempontból érdekesek a hirtelen felébredve, vagy félig álomban írott versek, az álombeli vers egy-egy sora is megőrződhet, ekkor valóban nyilvánvaló, hogy csak a belső készítés érvényesül. Érdekes a Néri Fülöpről szóló versem keletkezése. Valaki biztatott, miért nem írok verset Néri Fülöpről. Csóváltam a fejem, parancsra nem lehet verset írni. Pár nap múlva éjjel felébredve, hajnali négy órakor elkezdtem a Néri Fülöpről szóló verset, melynek első sora és a ritmusa volt meg, melyből természetes módon alakultak hatsoros strófák, refrének. Az ihlet napokig működött, végül több mint hatszáz sor alakult. Most ez akkor tudatos vagy ösztönös? Kétségtelen, hogy mélyebb, nem teljesen tudatos lelki folyamatok teljesednek ki a saját kibontakozásuk, rendjük szerint, és még a hirtelen ötlettől vezérelt versírásba is mélyebb rétegek kapcsolódnak be.

Fuvola

Hol támad a költészet, hol születik?	Apró füveken sugár folyik.
Néma barlangok szája telik,	Csupa csengés lesz, csupa dallam,
Friss vizek árja tölt csobogót,	Játszik ezer fuvola halkán.
Poros köveken cseppje csorog.	S amit Isten keze belerejtett,
S egyszerre minden átváltozik,	Fuvola-hangon játszik a lelked.

Vegyük szemügyre a vers rímeit. Az első két sorban a felelő „telik” szava a rímhívó „születik” hangjaiból áll össze, az első szótag hangátvetés, ezáltal visszafelé ismételt, a befejező két hang azonos. A csobogót — cseppje csorog rím átvezet a következő témához, a tükrözéshez, hiszen ez egy hangutánzó alliteráció, mely a forrás csobogását utánozza. Érdekes arra is figyelni, hogy a csobo-

---

---

gót — csorog rímben a rímhívó egy hang kivételével magában foglalja a rímfelelőt. Az átváltozik — sugár folyik rímben a rímhívó egy hanggal hosszabb, ez megnyújtja és természetesebbé teszi a rímet. A rímelés persze nem tudatos keresgélés, a belső harmóniából, ritmusból fakad, forrása inkább az összpontosítás, mint a próbálgatás. Ilyen anagrammaszerű rímekkel több versben is találkozhatunk, ezek a belső, gondolati harmónia, szimmetria tükröi, megjelenítői.

Firenzei tücskök

Ne törődj, mit hoz a holdas éj,	Az életedet egy dallamba fogd.
Csillagot vagy őszi felleget.	Hogy szüntelenül ismételheted?
Ciripelj csak és mesélj, mesélj,	Hogy ugyanazt? Hát azzal mi bajod?
Mint a tücskök Firenze felett.	Mint a tücskök Firenze felett.

Összesűrit egy tücsök-napot,
 Összesűrit egy egész életet.
 Dalold, dalold hát egyetlen dalod,
 Mint a tücskök Firenze felett.

A vers a firenzei kempingben álomból felébredve keletkezett, valóban hallatszott a tücsökciripelés, ami az ottani művészet finomságát, cizelláltságát is jelképezi. A refrén ösztönösen alakult, utalással a tücsökzene lüktetésére.

Szenet visznek a székelyek

Szenet visznek a székelyek. Hőkölő szekerekkel,
 Mint ahogy sugarát osztja széjjel a reggel.
 Egy-egy komor felhőn megcsillanjon a nap,
 Szelídebb réteken nyájak aranylanak.
 Havasi sziklatömbök az éjből kiszakadva,
 Kék égbolt háttérében lobog egy népnek arca.

Szenet visznek a székelyek. Nyikorgó szekerekkel.
 Ki adja azt a szikrát, a lángja égre csap fel.
 Ezek a néma arcok, ahogy átizzva szinte
 Úgy sistergik a szót, hajnal-láng fut a vízre.
 Mint ahogy aratáskor az ajkáról az ének
 Egybefut, lágy harangszó, és zengenek a rétek.

Szenet visznek a székelyek. Izzások feketéjét,
 Mert itt mindig sötétből csapott föl a reménység.

Piroslik már a reggel, a fenyők hosszú sorja
Akár a gyufaszálak az égre rajzolódva.
Itt minden lángot őriz, szívébe menekítve
Fekete lett az arcunk, a szénnek színe szinte.

Szenet visznek a székelyek. Ahogyan meghasadnak,
Akár a szótagja robban szét a szavaknak.
Ahogy a repedések szaladnak át az ércen,
Kövön át felparázsló aranyszívébe érjen
Az ajkunk mosolyából, mondákon és meséken
Teljesüljön az álom, tűz-valósággá érjen.

Szenet visznek a székelyek. Balladák feketéjét.
Mégfakadjon az ének, a csillogó reménység
Úgy fusson leány-ajkon, kibomlik, mint a rózsa,
Szirma egy tóba hullik, szétterjed ringatózva.
Szenet visznek a székelyek. És fönny, a havasokban
Szikrázó hó-világban a hajnal szava lobban.

A fenti vers kezdősorai álomban íródtak, szerencsére a felébredés nem törölte ki őket. A strófák elején az álombeli sor ismétlődik, visszautalva a vers keletkezésére, ez is egy belső folyamatban alakult így. A gondolati tartalmat a több helyen megjelenő alliterációk is erősítik. Szenet vivő székelyeket sohasem láttam, hajnalban viszont többször is utaztam a Székelyföldre, a vonatablakból a hajnalpírban kirajzolódtak a hegycsúcsok. Így a szénszállítás leírása nem a valóság képeinek kombinálásából keletkezett, hanem a képzelet műve, allegóriává bővülő hasonlat, metaforák sora, jelképes cselekvés. Álomból felébredve több hosszabb versem is született, volt, hogy az inspiráció napokig kitartott. Mindez arra mutat, hogy az alkotás belső, csak részben tudatos tevékenység.

Midas király

Eső suhog és fénylik a táj,
Ő járt erre, nagy Midas király.
Megérintett bokrot és virágot,
Leveleken szivárvány szivárog.
Tán a lelked érintette meg,
Hogy szemedből fényes könny pereg.
Hogy oldódjon fénné, ami fáj,
Szomorúság, nagy Midas király.

TÜKRÖZÉS, UTÁNZÁS

A költészet világában a tükrözés nem valamilyen mechanikus művelet: belső azonosságot, egymásba olvadást jelent, alapja a hasonlatnak és más szóképeknek, a műalkotás belső egységének. A költőkről írott versekben például megjelenhetnek az illető ritmusai, motívumai, ez azonban nem tudatos utánzás, inkább ráhangolódás, belső egység, az egyéniség sűrített megjelenítése, amire a Költők, írók fejezetben találhatunk sok példát. A tükrözés megtalálható a természetben is, ez azonban nem közönyös jelenség, hiszen a világot áthatja a személyesség.

Zúgásodban

Patak, aki visszatükröződ
A virágot fényes fű között,
Napsugarat, égbolt fellegét,
Zúgásodban fenyőlomb nesztét.

A tó tükre

A tó tükre virágok szövevénye,
Szirom-felszín, amelynek csönd a mélye.
Az égbolton csillag fénye gyullad.
Milyen kéklő mélységekbe nyúlnak?

Vízparti fák

Sziromzáró ahogyan vízbe omlik,
Tükröképre ejtve a valódit.
És a kettő egybekapcsolódik,
Apró csónak, végtelen tavon ring.

Üveges

Kocsiján, mint csillogó napot,
Viszi a sok üveglakot.
Záporcsepp hull rájuk a tavaszról
És a tél majd jégvirágot rajzol.
Tükrözi az égbolt csoda-kékjét
S messze néz a sóhajtó reménység.
Benne hajnal ragyogása nőjön.
Félve óvnám: jaj, össze ne törjön.
Olyan kényes, oly könnyen repedhet.
Amit kaptál, ablaka a mennynek.

Az ötödik-hatodik sorban a „csoda-kékjét — sóhajtó reménység” szétsugárzó rím, a négyszótagú hívó hatszótagú felelőt vonz. Az ilyen típusú rím nem annyira éles, közelebb áll az élőbeszédhez, az egész sor cseng-bong. Az utolsó két

---

sorban viszont a hívó négy „e” hangjára a felelő két „e” hangja válaszol, tömörítve a rímet.

Fény és árny

A szélein erdő-sötét,
Fényben csillan meg a rét.
Széle ragyogással telt meg,
Sötéten suhan a felleg.
Íme, tükre életednek,
Ami sötét, felderenghet.
S fényből árnyba hullik át.
Elenyészik a világ.

Jégzajlás

Ezernyi apró jégdarab,
Amely egyszerre összeáll.
A lét, mely százfélé hasad,
De átszillan a köd-homály.
Kemény lesz, biztos és szilárd
És tükröz örök ideált.

Kátyú

Szárazban csupán kátyú, Hol megbotlik a láb. De ha zápor aláhull, Fodroz fénylő csodát.	Megtelik friss örömré, Úgy gyűjti cseppjeit. Madár iszik belőle, S az égbolt benne ring.
--	---

A természetben tapasztalható tükröződések absztrakt, elvont jelentéssel telnek meg.

Kert

A virágaid itt virítnak
A kertünkben, akár a csillag.
Akár az égbolt tükörképe,
Fehér szirmok a fűvön égve.

Sztravinszkij: Tavasz-i áldozat

Az erdőn forrás tántorog
 Ön-borától részegen.
 Sötét köveken kanyarog,
 Átbukik vízeséseken.

Egyszerre, nézd! Mily peckesen
 Színültig tölt egy kis tavat.
 Tükrében tavasz-fényeken
 Roppant fatörzsek inganak.

A Sztravinszkij zenéjének hangulatát a róla szóló vers szóképekkel utánozza: a forrás képe megszemélyesítés. Végigbukdácsol az erdőn, egy tóban kiegyenesedik, akkor viszont a tükröződő fatörzsek kezdenek el imbolyogni, az egész világ képlékennyé válik, és újraalakul a zenében.

Az ikonosztáz hátlapja

A tárgyi világ dús ikonosztáza.
 Felragyog a Lét bizonyossága,
 Mely elrejtí mégis a Valót,
 Amely egyszer teljesedni fog.

Tükréként, a felénk fordult hátlap
 Képét adja túlsó ragyogásnak,
 Mely ezüstjét átizzítja szinte:
 Látni fogunk majdan, színről színre.

A vers forrása a velencei Szent Márk székesegyház ezüst ikonosztáza. Az ikonosztáz hátoldalán a domborítás során kirajzolódtak az előlap domborműveinek körvonalai, ebből keletkezett a versbeli hasonlat, összekapcsolva a költészetet és a szobrászatot. Az utolsó két sorban a „szín” rímhívó ismétlődése a rím kiterjesztését jelenti, hangsúlyozva a tartalmi lényegét.

Áradás

Nézd a harmatcseppeket!
 Nagyobb tükörből hull, lehet
 Csak töredék cserepei
 Annak, mi sugárral teli.

Ember-lélek. A tükrödön
 Megcsillan-e Krisztus-öröm?
 S elönti mind a kerteket
 Az áradás, a szeretet.

Ráduly János

Anekdóták Páll Lajosról

KORONDI ATYAFISÁG

Páll Lajos az általános iskola hetedik osztályát már Marosvásárhelyen végezte. A művészeti iskola akkor a Kultúrpalotában volt. A 2012-ben adott interjúban megjegyezte: „Másik nagy irodalmi emlékem: a IX. osztálytól kezdtem járni a Molter Károly vezette irodalmi körre.”

Nos, magam 1952-től a mai Bolyai Líceum diákja voltam, s az említett irodalmi körnek „oszlopos” tagja. Így kerültem jó beszélő viszonyba Lajossal. Az egyik nap elárultam neki:

— Én is Korondon születtem.

Vázolnom kellett — röviden — a születés körülményeit, és hogy csak a negyedik esztendőben költöztünk tovább. Lajos ezt mondta:

— Akkor mind a ketten a korondi atyafisághoz tartozunk.

PÁLL LAJOS CSODAVILÁGA

Amikor Marosvásárhelyen megnyílt Páll Lajos festészeti kiállítása, a városba utaztam: szembesülni kívántam a „mester” csodavilágával.

Lajos a Kultúrpalota kiállítási termében beszélgetett valakikkel.

— Jó, hogy jöttél — mondta —, fontos dolgom akadt, itt kellene maradj helyettem. De nehogy áruba bocsásd a képeimet!

— Nem adom el — válaszoltam nevetve —, de ha vásárló jelentkezik, mi lesz?

— Várjon meg engem, órán belül visszajövök — mondta Lajos.

PÁLL LAJOS KÉT DEDIKÁCIÓJA

Páll Lajos első verseskötete 1970-ben jelent meg *Fényimádók* címmel. Egy év múlva vendége voltam Korondon.

— Kapsz tőlem egy verseskönyvet — mondta —, de előbb belerajzolom magamat. Önarcképes példány lesz.

A rajz gyorsan elkészült, néhány vonás, s kész is volt. Az ajánlás így hangzik: Jánosom, mikor együtt szenvedtünk. Páll Lajos. Korond 1971.

Jó tíz év múlva, tehát 1980-ban megjelent *Köves földek* című munkáját is dedikálta, rajzos példány lett abból is. A szerző ezt írta: Jánosnak, mikor nem is szenvedtünk, szeretettel Páll Lajos.

A TÖBBSZÖR LEFESTETT SOMFA

Az egyik tavasszal olyankor voltam Páll Lajosék lakásán, hogy teljes virágzásban volt az ablak előtti somfa.

— Csodálatos látvány! — mondtam.

— Ez nekem Petőfi Sándort jelenti — válaszolt Lajos.

— Hát hogy?

— Úgy, hogy Koltórról hozták az ott való Petőfi somfájáról.

— Kik hozták?

— Szatmár vidéki tisztelőim. Azzal hálálom meg nekik, hogy évente — virágzáskor — többször lefestem.

HÁTHA HASZNÁL

A legelső gyermekversem 1965-ben jelent meg a kolozsvári *Napsugár* című folyóiratban. Harminc év múlva, 1995-ben kötetté szerkesztettem a gyarapodó termés javát, így látott napvilágot *Az árnyékok lakodalma* című könyvem az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában. Páll Lajossal többször elbeszélgettünk a gyermekvers fontosságáról, szükséges voltát sosem kérdőjeleztük meg.

1999-ben Lajos is „összegereblyélte” saját gyermekverseit, a könyv címe: *Három csűrben*.

— Rövid ajánlást írok — mondta —, őrizd meg a példányt.

Íme sorai: Ráduly Jánosnak, hátha használ... szeretettel Páll Lajos. Korond, 2000. VI. 3.

TÖBB KILOMÉTERES VERSEK

Egyik alkalommal — Páll Lajossal beszélgetve — a versírás, a verskomponálás mikéntjéről is beszélgettünk. Adott pillanatban azt mondta:

— Írtam én már tíz, húsz kilométeres verset is.

Fölkaptam a fejemet. A megfogalmazás egyedisége, páratlansága elgondolkoztatott.

— Úgy volt, tudod — mondta Lajos —, hogy például elutaztam ide meg oda, s hazafelé gyalog jöttem. Az úton végig verseket mondtam, Korondig negyed kötetre való költeményt hoztam össze. Nem írtam le őket, a fejemben maradtak, még ma is van belőlük, amelyek nem láttak nyomdafestéket. Ezeket nevezem én több kilométeres verseknek.

PÁLL LAJOS ÁRTALAN KÉPEI

Páll Lajos otthonában (1994-ben) többen is összeverődtünk, s a képeit nézegettük. Az egyik kíváncsiskodó megkérdezte:

— Vannak-e olyan képei a művész úrnak, amelyekhez nagyon ragaszkodik, amelyeket nem ad el?

— Igen, vannak — válaszolt Páll Lajos —, ezek az ártalan képek. Nem ártatlan, hanem ártalan festmények. Más szóval: nincs áruk, tehát kifizethetetlenek.

Ráduly János
Találós mesék
(II.)

7.

Ülök azon, ami nem született,
fogom az anyja bőrét,
keresem apámat,
aki az én anyámnak fia volt.

Egy asszonynak a saját fiától gyermeke lett. Ennek a megszületett gyermeknek volt egy lova, ez a ló csikózó volt. A ló megdöglött, de a csikót kivették belőle, s felnőtt. A döglött ló bőréből kantárt csináltak. Akkor a fiú elindult, hogy keresse meg az apját, aki az anyjának a fia volt.

8.

Ülök születetlen,
keresem apámat,
aki anyámnak fia volt.

Egyszer egy asszonynak a saját fiától gyermeke lett, a fiú az anyját vette el feleségül. Akkor az apja már meg volt halva. Volt a fiúnak egy csikózó lova. A ló megdöglött, de a csikót kivették belőle, s felnőtt. A fiú kereste az apját, aki az anyjának fia volt.

9.

Ág ül Ágon,
Ág eszik Ágat
Ág világosságánál.

Volt egy király, úgy hívták, hogy Ág. Ennek a királynak volt egy fia, Ág. A király megölte a fiát, a csontjából széket csinált, a húsát pedig kezdte enni. A zsiradékjából gyertyát öntött, s azzal világított. Annak a világosságánál evett.

10.

Ág ül Ágon,
 Ág eszi Ágát,
 Ág ad az Ágnak világságot.

Volt egy asszony s egy ember, s volt nekik egy gyermekük. Az embert Ágnak hívták. Azt mondta az egyik nap a feleségének:

— Na, kedves feleségem, én most elmenyek vadászni. Mikor hazajövök, ha nem adsz fel nekem egy olyan kérdést, hogy ne tudjam megfejteni, akkor életedet veszem.

Mit csinált az asszony?

Megőlte a gyermeküket, megsütötte, a csontjából csinált széket, a zsírjából gyertyát öntött. Mikor hazajött az ura, leültette a székre, elejébe tette a sült húst, avval mindjárt gyertyát gyújtott. Az ember kezdett enni. Mikor az ételét félig megette, akkor mondta:

— Na, kedves feleségem, most már mondd el azt a verset, hogy én ne tudjam kitalálni.

Rögtön az asszony elmondta a mondókáját. Gondolkozott az ember, hogy mi lehet ez, de nem tudta kitalálni. Kért három napi haladékot. De akkor sem tudta kitalálni. Akkor az asszony elsorolta neki, hogy mit csinált a gyermekével. Az asszony aztán életben maradt.

11.

Alól fúrásos, kűjel duguszolt,
 ami benne van, mért fél az,
 egész a nyúl, mért fél az,
 tizenkettő, mért fél az?

Egyszer egy embert bezártak a börtönbe, s küldtek neki otthonról csomagot. Küldtek egy liter bort, egy egész sült nyulat, s tizenkét palacsintát. A börtönőrök likat fúrtak az üveg oldalába, s a bor felét megitták. Utána megették a sült nyúl felét, s a palacsinta felét is. Mindenből csak a fele maradt. Akkor szerkesztették össze ezt a találós kérdést. Azt mondták annak a rab embernek, ha kitalálja ezt a találós kérdést, szabadon engedik. A bezárt ember megfejtette a kérdést, s ki is engedték a börtönből.

12.

Tizenkettő mért hat az,
 egész a nyúl, mért fél az,
 alul forrás, felül pecsét,
 mért fél az?

Be volt zárva két ember a tömlőcbe. S mondták nekik, hogy ha olyan találós kérdést mondnak, hogy senki nem tudja kitalálni, akkor őket hazaengedik. Úgy történt, hogy a két rab ember kapott otthonról csomagot: küldtek tizenkét lepényt, egy sült nyulat s egy korsó bort, annak a korsónak a szája le volt pecsételve. A két rab kifúrta alul a korsót, s a bor felét megitták. Akkor megették a tizenkét lepény felét, így maradt hat. Megették a fél nyulat is. Ebből került össze a találós kérdés, amit senki sem tudott megfejteni. A két rab ember kiszabadult.

13.

Fára nem mász,
vasat nem rág,
el lehet adni felelve.

Rossz ló: nem mer a hídra lépni, a zabolát nem veszi be a szájába, aki eladja, felel érte, hogy így van.

14.

Ring a temető,
úszik a koporsó,
s a halott benne imádkozik.

Jónás próféta a cet hasában.

15.

A koporsó él,
a halott benne imádkozik,
a temető mozog.

Jónás próféta a cet hasában.

16.

Élő koporsóban vagyok eltemetve,
a koporsó pedig óceán kedvence.

Jónás próféta a cet hasában.

(Folytatjuk)

Málnási Ferenc

Román–magyar kulturális szótár

Szerk. Benő Attila, Péntek János. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó.
Sepsiszentgyörgy, 2009.

Dicționar cultural român—maghiar.

Ghid de orientare în cultura maghiară cotidiană.

Red. Benő Attila, Péntek János. Editura Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége.
Sfântu Gheorghe, 2013.

Az 1015 körüli időkből szól hozzánk is I. (Szent) István királyunk, aki Imre hercegnek, fiának tanácsolta: „...mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő..., a jövevényeket jóakaratóan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesen tartózkodjanak...”

A 20. században pedig nagy püspökünk, Márton Áron szavai társulnak az in-
telemhez: „Ahogy Erdély földjén a hegyek völgyekkel, a mezők erdőkkel, hó-
födte bércek a síksággal váltakoznak, éppen úgy váltakoznak a népek Erdély
földjén, ahol három nyelven beszélnek és hatféle szertartás szerint imádják az Is-
tent, de van a krisztusi evangéliumnak ereje, amely hozzásegít ahhoz, hogy kü-
lönféle ellentétek összhangba olvadjanak fel és testvéri együttműködés útját
egyenséssé”.

Ha a 2009-ben megjelent kötetre nem figyeltem fel, a második kötetre annál
inkább, s most mindkét kötetet melegen ajánlom azoknak az olvasóknak a figyel-
mébe, akik nem ismerik eléggé a magyar és a román kultúrát, akik kevés, félreis-
mert, téves ismeretek birtokában véleményt mondanak szűk baráti körben, eset-
leg nagy nyilvánosság előtt is... Erdélyieknek és nem csupán erdélyieknek, de fő-
leg tanár kollégáknak ajánlom, mert a jövő nemzedékek oktatása a mi feladatunk,
s támogatni kell azokat a törekvéseket, melyek Szent István királyunk és Márton
Áron püspökünk figyelmeztetését próbáljuk elültetni diákjaink lelkébe... A kötet
szerkesztői nem hiába figyelmeztetnek: „Ignoranța, chiar respingerea izvorătă
din necunoașterea, măcar la un nivel elementar, a gândirii, a tradiției, a culturii
unui grup etnic sau religios, este experiența zilnică a multora dintre noi...” Sajnos
ez a magatartás sok erdélyi honfitársunkat jellemzi... Tanítványainkat még in-
kább, hiszen tanterveink, tankönyveink mostanában kezdenek csupán a toleran-
cia, az egymás jobb megismerése jegyében szólni hozzájuk... S nem mellékes, mi-
lyen ismeretekkel, tudással lépnek ki az életből!!!

A Bart István által szerkesztett kulturális szótárak *Hungary and The Hungarians* (Magyar—angol kulturális szótár) (2007); *Magyar—német kulturális szótár — Ungarn land Und Leute* (2008) jellemzői, hogy a kultúrát a lehető legtágabban értelmezik: a népi tárgyi és szellemi műveltségtől a szubkulturákon keresztül az elit kultúráig, és ugyanakkor reprezentatív neveket, fogalmakat vesznek számba egy-egy etnikai közösség kultúrája szimbólum értékű elemeinek megragadása céljából... Nos, mindkét kötet ilyen tájékoztató, a két etnikum elit és népi, illetve populáris kultúrája legfontosabb területeiről: tudomány, művészet, irodalom, népköltészet, népi hiedelem, tárgyi kultúra, népi vallásosság, földrajzi és településnevek (amelyek történelmi szimbólumokká váltak), de az állatokhoz, növényekhez, meteorológiai jelenségekhez fűződő hiedelmek is fontosak, s a mindennapi kapcsolatteremtésben használt köszönések, a kommunikációs helyzethez kötődő konvencionális kifejezések is.

A *Román—magyar kulturális szótár* a szerkesztői előszó után a román betűk hangértékét ismerteti, majd ábécérendben sorakoztatja a szócikkeket, ezek, nagyjából megszámlálom, megközelítik az ezret. E szócikkekből most azokat emelném ki, amelyeket az általános iskolában tanult mesék, mondák, találós kérdések, közmondások, szólások című leckékhez kapcsolódva mindenképpen fontosnak tartok megismertetni, kérdésekkel, játékos formában megtanítani magyar óráinkon: Apa Sâmbetei, Arborele Lumii, Aripa Satanei, Baba-Cloanța/Muma Pădurii, balaur, Bulă, buzdugan, Făt-Frumos, Flămânzilă, Gerilă, Ileana Cosânzeana, Păcală, Pepelea, Tărâmul Celălalt, zmeu, zână. (Ha az iskolai könyvtárban megtalálják a kötetet..., reméljük, igen!). Aki pedig tovább akar búvárkodni, a kötet végén megtalálhatja a felhasznált szakkönyvek címeit is...

A *Dicționar cultural* kötet is előszóval indul, utána néhány jó tanács a szótár használoinak, majd a felhasznált szakirodalom jegyzéke után a magyar szavak olvasását segítő tanács, az angol és német nyelvre utaló szavakkal, majd a szócikkek ábécérendben, majdnem ötszáz...

A gazdag anyagból itt is csupán ízelítőül az M betűvel kezdődő szócikkek: Madách Imre, magyarok, magyar Biblia, Magyar kultúra napja, Magyar Nemzeti Himnusz, magyar nyelv, Magyar nyelv napja, Magyar—román szótár, magyar szürke marha, Magyar tudomány napja, Magyar Tudományos Akadémia, magyar vizsla, március 15. Mária-szobor, Markó Károly, Marosszék, Marosvásárhely, Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem, Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem, Marosvécs, Márton Áron, Márton Áron Gimnázium (Csíkszereda), Mátyás király, Mátyás király szobra, Mátyás király szülőháza, mézeskalács, mézeskalács-szív, Mezőség, Mikes Kelemen, Mikszáth Kálmán, mohácsi vész, Moholy-Nagy László, moldvai magyarok, Móricka, Móricz Zsigmond, Munkácsy Mihály...

Mindkét kötetben a szócikkek leíró, értelmező jellegű rövid ismertetések az adott tulajdonnév viselőjéről, vagy a jelölt fogalomról. A szótár terjedelme miatt a szócikkek csak jelzésértékűek lehetnek, és nem enciklopédikusak. A szócikke-

---

---

ken belül jobbra mutató nyíl (→) jelöli azokat a szavakat és neveket, amelyek címszavakként is szerepelnek a szótárban. Ezek a belső utalások lehetővé teszik a témakörök szerinti olvasást.

Szólások és állandósult kifejezések is találhatóak a szócikkekben, nagyon helyesen, azzal a céllal, hogy az adott szóhoz kötődő frazéma a jelölt fogalom más kulturális jellemzőit is megvilágítsa.

Mindkét szótár a Szabó T. Attila Nyelvi Intézetben készült, szerkesztésében folyamatosan dolgoztak az Intézet belső és külső munkatársai. A szótár anyaggyűjtési és szerkesztési munkálatait Benő Attila irányította, munkatársai: Furu Adél, Gál Noémi, Magyarai Sára, Németh Boglárka, Szántó Weisz Attila, Kötő József, Bartha Katalin, Karácsony Zsolt, Máthé Dénes, Sárosi-Márdírosz Krisztina. A szótár anyagát lektorálta és szakmai észrevételeivel támogatta az adatgyűjtést Borbély István, Murvai Olga, Péntek János, a Szabó T. Attila Intézet igazgatója, a szótár munkálatainak kezdeményezője. A román fordítást Rigán Loránd végezte, ellenőrizte és észrevételeivel gazdagította Petre Străchinaru, a tudományos referens Keszeg Vilmos. A szótár nyomdai előkészítését Erdély Judit, Ludvig Zsuzsanna és Ördög-Gyárfás Lajos végezte. Mindannyiuk közreműködését az ismertetés írója is megköszöni.

S a szerkesztővel együtt valljuk mi is: „Meggyőződésünk, hogy a szótár megjelentetésével egy olyan hiánypótló kiadvány válik elérhetővé, amelyből az erdélyi és magyarországi olvasók egyaránt hasznos ismereteket meríthetnek a legtágabban értelmezett román kultúráról és mentalitásról”, „...va servi, întradevăr, intențiile noastre nobile față de ignoranță, de prejudecăți, față de ceața și negura care persistă de secole pe meleagurile noastre, în favoarea cunoașterii și recunoașterii valorilor de care dispunem...”

Úgy legyen!

Erdélyi Toll — szerveknek

Benedek Elek

A vörös tehén

Volt egyszer egy szegény ember, annak a szegény embernek felesége, egy fia, s egy vörös tehene. Egyszer csak meghal a szegény ember felesége, s alig telt el egy hónap, kettő, azt mondja a gyermeknek a szomszédasszony:

— Te legényke, mondd meg az édesapádnak, hogy vegyen el engem feleségül, mert én téged tejbe-vajba fürösztetek, s hasábfával kenegetlek.

Mondja a gyermek az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony.

Gondolja magában a szegény ember: én bizony el is veszem. Ő is szegény, én is, az igaz, egy koldustarisznyából kettő lesz, de majd csak lesz valahogy.

El is vette feleségül a szomszédasszonyt, de az olyan mostohán bánt a gyermekkel, hogy mindig verte, s még amellettenni sem igen adott neki. A mostohának volt három leánya, de milyen három leánya! A legidősebbnek volt egy szeme, a másodiknak kettő, a harmadiknak három. Ezek meg mindig csúfolódtak a szegény gyermekkel.

Egyszer a legényke elviszi a vörös tehenet éjjelre legeltetni, s mikor estefelé elővette a tarisnyáját, hogy egyék belőle, hát kenyér helyett egy nagy darab téglavolt benne!

Megszomorodik a legényke, még a könnye is kicsordult. Ahogy ezt látja a vörös tehén, odamegy a legénykéhez, s azt mondja neki:

Ne búsulj, te legényke, hanem mondd: „Aludjál el, egy szem”, mert a mostohád utánad küldte az egyszemű leányát, hogy lesse meg, mit csinálsz. Azután csavard ki az egyik szarvamat, abban elég tejet találsz.

Bezzeg, hogy egyszeribe mondta a legényke: „Aludjál el, egy szem”, s az egyszemű leány elaludt. Azzal kicsavarta a vörös tehén egyik szarvát, s abból a tejet mind kiitta.

Másnap, amikor hazament, csak elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a gyermek nem halt éhen. Este megint elment legeltetni, s amikor falatozni akart, megint csak téglát talált a tarisznyában. Odamegy a tehen, s azt mondja a megszorodott legénykének:

— Hallod-e, legényke, most a kétszemű leány leskelődik utánad, hát csak mondjad: „Aludjál el, két szem”, azután csavarintsd meg az egyik szarvamat, s annyi tejet igyál, amennyi csak beléd fér.

Úgy is tesz a legényke, azt mondja: „Aludjál el, két szem”, s a kétszemű leány mindjárt el is alszik, azután megcsavarintotta a tehen szarvát, s jóllakott tejjel.

Mikor reggel hazament, még jobban elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a „macska-béka” gyermek nem halt meg az éhségtől. Kérdi a lányát, mit látott, mit csinált az a gyermek, de a kétszemű leány nem tudott mondani semmit.

Harmadnap a háromszemű leány ment a legényke után leskelődni: de a legényke nem tudta, hogy ennek három szeme van, mert a harmadik a nyakcsigáján volt. Ő hát, amikor enni akart, csak azt mondotta: „Aludjál el, két szem.” A két szem el is aludt, de a harmadik ébren maradt, s a leány jól látta, hogy a legényke a tehen szarvából iszik.

Mindjárt hazafutott, s megmondta az anyjának, hogy mit látott.

Aj, megmérgeledik a gonosz mostoha, hogy az ő eszén így túljártak! Ahogy a legényke hazajött a tehenel, rávette az urát, hogy üttesse meg azt a dög állatot, mert egy csepp tejet sem ad. Meghallja ezt a legényke, kifut a pajtába, s nagy sírva elmondja, hogy mit hallott.

— Ne búsulj semmit — mondta a vörös tehen —, csak kérd meg az apádat, hogy te üthess le engem. Mikor kezdedben lesz a fejsze, üsd fejbe a gonosz mostohát, azzal szökjék fel a hátamra, s úgy elviszlek, hogy soha utol nem érnek ez árnyékvilágban.

Úgy is tett a legényke. Az apja megengedte, hogy ő üthesse meg a tehenet, ő pedig hirtelen fejbe ütötte a mostohát, a kötelet elvágta, felszökött a tehen hátára, s azzal, uzsgyi neki, vesd el magad! — úgy elnyargalt vele a vörös tehen, hogy meg sem állott a rézrétegig.

Ezen a réten a rézbika volt a gazda. Amint megérkeztek, a vörös tehen elkezdett legelészni, a legénykének pedig azt mondotta, hogy másszon fel a legmagasabb jegenyefára, s ha jó a rézbika, kiáltson neki.

Egyszer csak jó a rézbika, hogy hét singnyire szakadt ki a száján a láng. Lekiált a legényke:

— Jó a rézbika, vigyázz, vörös tehen!

A vörös tehen behúzódik az árokba, s a rézbika nem találja meg, de közben felpislant a fára, észreveszi a legénykét, s mondja neki:

— No, te vörös tehen fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap megküzdünk életre-halálra! Készüljön rá!

Megijedt a legény, mondja a vörös tehennek, hogy mit üzent a rézbika.

— Ne félj — vigasztalta a tehén —, csak ma jól ehessem, ihassam, holnap megölöm.

Másnap reggel el is jött a rézbika, bömbölt, hogy a föld is rengett belé.

— Állj ki, vörös tehén, ha az én rétemre mertél jönni!

Ki is állott a vörös tehén, neki a bikának, s egy öklelésibe úgy megdöfte, hogy egyszeribe vége volt.

— No, fiam, most már menjünk innét — mondta a tehén.

A legényke felült a tehén hátára, s másnapra kelve megérkezett az ezüstrétre. Amint odaérték, elkezdett legelészni a tehén, a legényke pedig felmászott a legmagasabb jegenyefára, s onnan nézte, hogy jó-e az ezüsbika, mert ez volt az ezüstrét gazdája.

Hát jött biz az egyszeribe szörnyű bömböléssel, szakadt a láng a szájából vagy tizennégy singre.

Kiáll a vörös tehén, összecsapnak. Küzdenek három teljes óráig, egyik sem tudja legyőzni a másikat. A fejük felett kárognak a varjak, s az ezüsbika felkiáltott nekik:

— Hé, varjak, adjatok egy csepp vizet, mert mindjárt dögöt adok.

Azt mondja a vörös tehén:

— Hozzatok nekem, hé, mert én kettőt adok!

A varjak a vörös tehénnek hoztak vizet, mindjárt erősebb lett, s megölte az ezüsbikát.

Az ezüstrétről indultak az aranyrétre. Hét nap s hét éjjel mind mentek, s akkor érték helybe.

A legényke megint csak felmászott a legmagasabb jegenyefára, a tehén pedig legelészett a réten. Egyszerre csak kiált a legényke.

— Vigyázz, vörös tehén, jó az aranybika!

Jött is, de úgy, hogy hetven singre szakadt a láng a szájából. A tehénnek nem gyűlt volt elég ereje, behúzódott egy árokba. Az aranybika bömbölt szörnyűségesen, s felszólalt a jegenyefára:

— Hallod-e, te vörös tehén fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap jó hajnalban megint eljövök, s akkor itt találjam, mert én küzdeni akarok veled életre-halálra!

Másnap jó hajnalban el is jött pontosan az aranybika, de most a vörös tehén sem bújt el előle. Összecsaptak, türkölöznek, vagy hat óráig küzdölődnek, de egyik sem tudta legyőzni a másikat.

Mikor már látták, hogy így semmire sem mennek, az aranybika keresztülbucskázott a fején, s lett belőle egy kerék, a vörös tehén nemkülönben, s abból is lett egy kerék. A két kerék kiment két hegy tetejére, onnét egyszerre megindultak s összeütköztek, de egyik sem tudott ártani a másiknak.

Azt mondja most az aranybika:

— No, hallod-e, te vörös tehén, még próbáljunk egyet. Én leszek kék láng, s te légy vörös láng, s égessük egymást.

Úgy lett, amint az aranybika mondta, égetik, égetik egymást, de csak nem tudnak egymásnak ártani.

Amíg így kínlódnak, elrepül felettük három varjú. Felkiált a kék láng:

— Hé, varjak, hozzatok vizet, s öntsétek a vörös lángra, mert dögöt kaptok.

Azt kiáltja a vörös láng:

— A kék lángra öntsétek, mert én három dögöt adok.

A varjak hoznak is vizet, s kioltják a kék lángot. Most már a vörös téhen egészen szabadon legelészhett a három réten, János pedig, mikor akkorára cseperedett — ott, az aranyrét túlsó felén, ni! lakott egy király, annak elvette a leányát, s ma is él, ha meg nem halt.

Beke Sándor

Előttem a földgömb

Előttem a földgömb,
kerek, mint egy labda,
minden földrész partját
tengervíz locsolja.

Európa ott van
pont a közepében,
hasát egy nagy csizma
sarkantyúzza éppen.

Az én szülőföldem
ott az ő szívében,
kicsi erek mossák
fényes örömében.

Ősi fenyvesekben
borvizek csobognak,
öreg szarvas őriz
történelmet, múltat.

Csordajáró úton
tömerdek szép jószág.

Hangos kolompszóval
határát tapossák.

No, meg aztán mennyi
virág is díszíti,
ezerféle madár
dicsőségét zengi:

„Előttem a földgömb,
kerek, mint egy labda,
minden földrész partját
tengervíz locsolja.

Európa ott van
pont a közepében,
hasát egy nagy csizma
sarkantyúzza éppen.

Az én szülőföldem
ott az ő szívében,
kicsi erek mossák
fényes örömében...”

P. Buzogány Árpád

Éhkoppon

Kapu mellett, ajtó előtt,
almafa mellett
Samu macska nyújtózódik,
várja a delet.

Húvös kövön elterülve
fizet nagy árat,
gazdái mezőn dolgoznak,
estélig várhat.

Elunja a tétlenkedést,
máshová vágyik,
sarjúboglya tetejére,
illatos ágyig.

Mire aztán előkerül,
sötét az este.
Csukva volt már ajtó-ablak,
hiába leste.

Kapu mellett, ajtó előtt,
asztalon ülve
szagot érez, s nézi, neki
valami sül-e?

Hiába vár, semmit sem kap...
Álmában hordja
két pincér a tálcát, rajta
tojásos borda.

Éppen akkor az asztalon
nagy alma koppan —
tálcáról a sok finomság
semmibe huppan,

Samu macska nagyot ugrik,
ijedten lendül,
s a konyha ablaküvege
megcsendül-pendül.

Mészely József

Nyári kíváncató

Az égboltnak szivárványt,
utazóknak gyors járgányt,
pihenőknek hús árnyat,
langy szellőnek fuvalmat,
réteknak dús pázsitot,
pillangóknak virágot,
a horgokra nagy halat,
a fészkekbe madarat,
szomjazóknak friss vizet,

vitórláknak jó szelet,
gombászóknak vargányát,
hombárba ért gabonát,
focizóknak jó kapust,
könyveknek bölcs kritikust,
tölcsérekbe fagyaltot,
három, négy, öt gombócot,
s a fülünkre tizenkét,
csokorba nőtt cseresznyét.

Kriza János

A két gazdag ember gyermeke

Lakott egy országnak két szegletében, messze egymástól két gazdag ember. Egyiknek fia lett, a másiknak leánya. Mind a ketten meghívták egymást komának, s a keresztelőben arra egyeztek, hogy a gyermekeiket összeházasítják.

Nőttek a gyermekek, de munka nélkül, kényesen. Hogy megnőttek, őket össze is házasították.

Csakhamar meghalt mind a kettőnek apja, anyja, s ők magukra maradtak. A világhoz nem értettek, a gazdasághoz semmit sem tudtak. A földjük mind megburjánosodott, a búzáskas mind kiürült, s elkezdtek szegényedni.

Egyszer a gazdának eszébe jut, hogy el kellene menni a vásárba, mert ő az apjától is úgy látta. Elindult hát a vásárba, s elhajtotta egy pár szép fiatal ökrét. Útjában találkozott egy lakodalommal, s annak így köszönt:

— Isten őrizze meg kigyelmeteket az ilyen szomorú változástól, s a megszmorodottaknak adjon vigasztalást!

Mert ő ezt az apjától egyszer a halottas házban így hallotta. Megharagusznak ezért reá a lakodalmások, mert egy kicsit jó vérükben voltak, már illogattak egy kicsit, jól megcibálják, s azt mondják neki:

— Máskor, ha ilyen dolgot láatsz, tartsd fel a kalapodat a botod végébe, s mondd azt, hogy: „Ujujujujuju, sose halunk meg!”

Továbbmegy, s egy erdő széliben találkozik valami mészárosokkal, akik kövér disznókat hajtottak. Kapja a kalapját, s feltűzi a bot végébe s rákezd:

— Ujujujujujuju, sose halunk meg!

A disznók megijedtek, s mind berugaszkodtak szerteszéjjel az erdőbe. A mészárosok is jól elpáholták, s azt mondták:

— Máskor, ha ilyen dolgot láatsz, mondjad: „Az isten áldja meg egy helyett kettővel!”

Továbbmegy, s látja, hogy egy ember a földjét a vadrózsától s a burjántól tisztogatja, s köszön:

— Áldja meg az isten kendet, bátyám, egy helyett kettővel!

Az az ember, hogy amúgy is mérges volt a sok gízgazra, megcsípi a mi emberünket, jól elcsutakolja, s azt mondja neki:

— Máskor, ha ilyen dolgot láatsz, te is inkább segíts vagy egyet kitépni!

Megy tovább, s találkozik két emberrel, akik egymás haját tépték. Ő is odamegy, s tépázni kezdi hol az egyiket, hol a másikat. Hagyják azok egymást, s őt jól megtépik.

Így ért el valamiképpen a vásárba. Ott széjjelnéz, s meglátja, hogy árulnak egy egészen fakó szekeret. Eszébe jut, hogy az apja szekérrel járogatott az erdőre. Kérdi attól, aki árulta, hogy a két ökréért nem adná-e neki oda a szekeret. Az

---

---

ember előbb megneheztelt reá, de mikor látta, hogy az ökrösgazdánál nincsenek otthon, a cserét megcsinálták.

Az ifjú gazdának most már szekere volt, s ökre nem volt hozzá. Maga húzogatta hát a szekeret elébb-elébb a vásárban. Rátalált egy kovácsra, s avval elcserélte a szekeret egy fejszéért. A fejszét pedig odaadta egy kaszafenőköért, s mint aki a dolgát legjobban eligazította, megindult hazafelé.

A falujához közel egy tóban meglátott egy sereg vadrécét, közükbe dobta a fenőkövet. A fenőkő belemerült a tóba, s a vadrécék elrepültek, mind egyig. Levetkezett, s csórén belement a tóba, hogy a fenőkövet keresse meg, s addig az egyet-mását a tó partjáról ellopták. Úgy kellett hazamenjen a vásárról, szegyen szemre, anyaszült mezítelen.

A felesége nem volt otthon, mikor megérkezett. Az ifjú gazda kivett az asztalfiából egy sarkalat kenyeret, s avval lement a pincébe. Amíg a hordóhoz ment, hogy bort eresszen, a kenyeret letette a pincekűszöbre. Ahogy ereszti a bort, visszanéz, hát látja, hogy a kutya a kenyerét éppen akkor kapja el. Utána dobja a csapot, a csap elvész, a kutya a kenyérral elfut, a bor pedig mind egy cseppedős cseppig elfolyik.

Volt a pincében egy zsák liszt. Hogy a felesége a borfolyást észre ne vegye, azt mind ráhintette. Egy lúd ott kotlott, s amíg ő dolgozott, sziszegett. Az ifjú gazda azt gondolta, hogy azt mondja, hogy őt a feleségének beárulja. Kétszer-háromszor is megkérdezte:

— Beárulsz-e?

De a lúd még jobban sziszegett. Megfogta hát a nyakát, s jól a földhöz sújtotta, hogy a lúd ottmaradt. Arra még jobban megijedt, s hogy helyrehozza a hibát, a ludat megkopasztotta, a lisztes sárban meghengergőzött, azután a tolluban, s ráült a fészekre kotolni.

Hazajön a felesége, s látja, hogy nyitva a pinceajtó. Lemegy. Az ifjú gazda a fészken ül, s sziszeg, mint a lúd. Észreveszi a felesége, hogy ki van ott, kap egy darab fát, nekimegy, s azt mondja:

— Uram Jézus, miféle állat van itt, mindjárt ütöm agyon!

Az ifjú gazda a fészekről felszökik, s nagy ijedve azt mondja:

— Ne bánts, édes feleségem, mert én vagyok.

A felesége számon kéri, hogy mit vásárolt. Ő mindent töredelmesen elmondott úgy, ahogy volt. A felesége jól lehordta. Az ember meg elszégyellte magát, és nekilátott, hogy megtanulja, amit legénykorában elmulasztott.

Bölöni Domokos

Küküllőmadár

Amikor híre jött, hogy a magyarok fellázadtak a kommunista hatalom ellen, a bolond még nem volt az. Tizenhét esztendő szemrevaló legény, a templomban nem a papot, őt bámulták a lányok. Itt is olyan világ volt, csak más nyelven parancsoltak, mint odaát. A falu ugyanazt a nyelvet beszélte, és ugyanúgy énekelt és imádkozott, mint a túlnaniak, azt a hazát anyaországnak mondták az emberek. A legény tudta, hogy az orgona mögötti deszkadarab kimozdítható, azt is tudta, mi van a rejtekben. Merész volt ez a legény, nem félt a hatalmasoktól, pedig két pisztolyos egyenruhás is járőrözött az utcán, később pedig egész szakasz fegyveres érkezett. Mégis megjelent a községházán meg a templom tornyán a piros-fehér-zöld zászló. Az emberek fázósan húzták össze magukat, zimankós idő járta, mégis mindenkinek hirtelen halaszthatatlan dolga támadt, szokatlanul megélenkült a forgalom, látni akarták a zászlókat, de főleg arra voltak kíváncsiak, mi lesz most.

A legény sejtette, mi vár rá. A rejteket többen ismerték, a gyanú mégis őrá terelődött, aki a kulcsokkal rendelkezik. Özvegy édesanyja takarította a templomot meg a kultúrházzá nyilvánított felekezeti iskolát, a fia pedig harangozott. Irigyei is voltak, beárulták. Nem várt idézést, rajtaütést; hátraosont a gyümölcsösbe, átbújt az élősövény résén, átvágott az akácos erdőn, majd letért a rét és a folyó irányába, ahol a Küküllő holt ágát közrefogó sűrű berek nyújthatott menedéket.

A nyomozók azonban megtudták, hogy a legénynek — Sándor volt a neve, mint Petőfinek — éppen a berek, a bokrokkal, éger- és nyárfákkal, bodza- és mogyoróbokrokkal benőtt lapály a kedvenc tartózkodási helye. Sándor úgyszólván ott töltötte gyermekkorát, madarászott, halászott, hancúrozott pajtásaival, juhót, kecskét, kisborjat, malacot legeltetett. Most hát a berekben próbált elrejtőzni. Csakhogy a milícia kutyával kereste. Az üldözők bekerítették az erdőt, kutyaugatás még nem hallatszott. Sándor azt hitte, megmenekült. Ekkor a feje fölött megszólalt egy furcsa hangú madár. A hangja üde volt, bár mindvégig ugyanazt a szótagot ismételte: — Kü-kü-kü. Kü-kü-kü. Nagyon tetszett a dal, Sándor felelt neki. — Kü-kü-küüü!

Abban a pillanatban rákezdték a kutyák, csaholásuk megtöltötte a völgyet. A madár eltűnt. Sándor megrémült: minden pillanatban fölfedezhetik. Nyesett a bicskájával néhány nádszálat, egybetoldotta őket, majd csendesen, hogy a csobbanást se hallják, az öreg bokor alatt becsusszant a holtág vizébe. Végtelenségnek tűnt az idő, pedig lélekjelenléte egy percre sem hagyta el. Okosan gazdálkodott a levegővel, mégis, egyszer csak kirobbant belőle a vágy: feltörni! Kibukni a vízből! Inkább a halál, mint ez a hideg, sötét, idegen közeg.

Úgy tetszett, tökéletes a csend. A gonoszok eltávolodtak. A gyökerek takarásában óvatosan fölemelkedett.

Valóban csend volt. A berek átfésülve, a szökevény sehol. A különítmény a falu fölött sötétlő Bükk erdő irányába indult.

Hirtelen ismét megszólalt a madár. — Kü-kü-kü. Kü-kü-kü! — Köszönöm — mondta Sándor. — Köszönöm, hogy figyelmeztettél. Levetette, kicsavarta, majd ismét magára öltötte szegényes ruháit. Éjszaka felkapaszkodott egy tehervonatra, de akkor már a tehervonatokat is ellenőrizték. Nagyon megverték, és mikor hazakerült, senki sem tudja, honnan, már Bolond Sándor volt a neve.

Nem is volt jó semmire. Egész nap kószált, a mezőt, a legelőt, az erdőt, a Küküllő berkeit járta, láthatatlan zászlót lengetett, vadakkal, madarakkal társalgott.

Néha a küküllőmadárral is.

A gyermekek hamar rákaptak; utcahosszat gúnyolták. — Bolond Sándor, bolond Sándor, kü-kü-kü! kü-kü-kü!

Sándor felnézett, meglátta a madarat, ott lebeg a Nap mellett. Elmosolyodott. Aztán leomlott a porba. Rángott keze-lába. Fehér tajték lepte el a száját.

Békén hagyták, a szekerek is kikerültek. Nem szabad mozgatni, aludnia kell, legalább két-három órát.

Míg aludt, a madár őrkdött fölötte, és persze így dalolt: Kü, kü, kü. Kü-kü-kü!...

Albert-Lőrincz Márton

Csodatorta

Csodatortát készít Jutka,
Nem szívesen, nem is unja,
Krumplileves mellé kell még,
Tudja ő, falat édesség.

Minden nyáron, mikor az ég
Napot okád, de el nem ég,
S fényárba dőlnek a napok,
Főzicskél ő, mint a nagyok.

Iskolába nem kell járni,
Sem tanulni, sem kapálni,
Csak az anyut kell szaporán
Kisegíteni a konyhán.

Ó korán, hétkor vagy nyolckor,
S minden nap elmegy otthonról,
Dolgozni megy, nincs ki főzön,
Kályhán ebéd ritkán gőzöl.

Az apu semmihez nem ért,
Van-e cukor, van-e kenyér,
Nem tudja, a konyha titka
Neki akár a patika.

Hol van a só, hol van a vaj,
Hol az ecet, hol az olaj,
Hol van a liszt, hol a mustár,
Kicsi lánghoz melyik gomb jár?

Csodatortát készít Jutka,
Diót szór rá, megcukrozza,
Dió héját sem spórolja,
Így készül a csodatorta.

Csatáné Bartha Irénke

Árvácskák

Kerek arcú árvácskák,
csupa színes kavalkád,

napocskával kacérkodnak,
szél úrfival viháncolnak,

sok szépszemű árvácska,
csupa kellem látványa.

Liliom

Zöld lándzsák közt
kék virág,
szél csókolta
írisz lány,
szírom, bibe illatár,
igazgyöngy
csillog a nyakán.

Pipacs

Pipacs lángol
az útszélen,
szarkalábnak
bókol éppen,
ha elillan
már a nyár,
oda mámor,
lobogás.

Jázmin

Ágra röppenő pillangók,
illatmámmal bódítók,
lelkük makulátlan szépség,
bokornyai csodatevő békesség.

Margaréták

Selyemréten
fehér párták,
szép, mosolygó,
kerek orcák,
száguldásuk
baldog látvány:
dombra föl,
völgybe le
önfeledten
hancúrozó
margaréta —
kerekek.

Bodza

Leng a bodza,
ringó-rengő
vállukon a
csipkekendő,
csupa derű,
csupa báj,
illatozik
a határ.

Bazsarózsa

Bazsarózsa
bókol egyre,
földig hajlik
a szerelme,

Csillog-villog
minden ága,
szökőkút lesz
illatárja.

Leánder

Babérrózsa fényzoknyája
Búvöl-bájol illatával,

ha napocska cirógatja,
fülig ér mindig a szája.

Ahány virág gyöngyöz rajta,
annyi áldás szálljon rája.

Szamártövis

Úton, útfélen kóró és bogáncs,
rozsdálló vadsóska trombiták,
szamártövis ázottan kesereg,
megrokkant őszi hadsereg.

Útmenti napraforgók

Látod, a Nyár tüzes lobogás,
arany uszálya leng utána,

karcsú napraforgó-lánykák,
mosolyukat aranyba mártják,

Nap tüze fényesíti a kedvük:
égre törő arany lobogás.

Labdarózsa

Labdarózsa kacagása
behallik az éjszakába,

Szeme kerek, arca kerek,
fényre iramló kerek.

Pattogó labda, fokról-fokra
ágbogon kacagó labdaforma.

Tölcsértrombita

Piros tölcsértrombiták
kertet, portád belakják,
tekeregnek egyre följebb,
míg a tetőig nem érnek.

Cserép alá is bebújnak,
a ház falán kódorognak,
átívelnek a szomszédba,
fölkúsznak a villanydrótra.

Izzik sok harsány trombita,
a méhcsalád csak úgy dongja,
darázs, dongó is kedveli,
a tölcsére mézzel teli.

Ahogy vastagszik a szára,
egyre fűgőbb az indája,
nem kérdezi, merre mehet,
belakja a tetőt, ereszt,
rászalad a csatornára.

Övé lesz az egész utca,
s ha a gazda már megbánta,
mért ültette udvarába,
annál jobban virul bája,
fittyet hány a bánatára.

Liliomok

Fekszem, köröttem liliomok,
a lantomon lágy dal buzog,
kékre kék omlik, zöldre zöld,
nyakukon fényes igazgyöngy.

Napraforgók

Zöld ágon strázsáló
napraforgó álma,
körbe-körbe forgó
lángoló aranytárca.

Fehér a fehéren

Fehér pillangó
szállt a gyöngyvirágra,
tobzódó szépségek orgiája.

Kékre kék

Kékre kék
és zöldre zöld,
fények tobzódnak
liliomok között,
eső, harmat
ha permetez,
kecses nyakukra
igazgyöngyöt aggat.

Vadvirág csokor

Kicsi Áron
fut az árkon,

pipacs között
alig látom,
virágot szed
egész öllel,
édesanyja örömére.
Kicsi Áron
jön az árkon,
pipacs között
most már látom:
fecskevirág, margaréták,
pipacs, tárnics, szarkaláb,
csokra virít, nagy nyaláb.

Írisz

Kék ruhás,
csinos lány,
lándzsák között
bűvös tánc,
kit szeret igazán,
a holdsugár
tudja tán?

Kiadványaink

Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában
2011-ben megjelent:

Csontos Márta

A sárkány és a tűzvirág

Egy nevenincs városkában, mely akárhol lehetett a világon, furcsa dolog történt egy hajnalon.

Felkelt a nap, de bárhogy erőlködött, hogy ne csak fényt, hanem meleget is árasztson a városka házaira, az utcasarkot szegélyező fákra és a parkokban didergő virágokra, minden kísérlete kudarcot vallott. Az emberek, akik eddig is leginkább közömbösen elrohantak egymás mellett, még gyorsabban szaporázták lépteiket.

Már nem is vették észre, ha valaki még próbált rájuk mosolyogni, megdermedt bennük minden érdeklődés, az ajkakra ráfagyott a szó.

Ezen a különösen hűvös napon mindenki sietett haza, s arra gondoltak az emberek, hogy tüzet gyújtanak a kandallókban, s majd a fahasábokon táncoló lángnyelvek bemelegítik a szobákat. Arra gondoltak, hogy a fűtés beindításával leolvaszthatják a jeget a komor arcokról is.

De hiába lobbantak lángra a hasábok, hiába pattogtak a szikrák. A füst is a szokásos módon távozott a kéményekből, mégsem ontottak melget a kandallók. A lángok csak hideg kígyóként vergődtek a tűzhelyek rácsain, odabent egyre zordabb lett a hangulat.

Több házba tűzmestert is hívtak, s a szakemberek is naphosszat tanácskoztak, hogy mi lehet a baj.

Az egyik házban élt egykisfiú, aki nagyon önző volt. Nem barátkozott senkivel, mindig mindent csak magának akart megszerezni. Ezen a jeges délutánon azonban arra gondolt, hogy bármit megosztana egy kedves játszótárrsal, ha a vidám ugráncolásban és játékban a szobája kicsit felmelegedhetne.

Ahogy dideregve kotorászott a játékok között, levert egy könyvet a polc széléről, mely mesebeli sárkányok színes képeit tartalmazta. A könyv kinyílt az egyik oldalon, s egy kékes-zöld pikkelyekkel borított, háromfejű sárkány színes lenyomatát pillantotta meg. Ahogy a kisfiú ránézett, a sárkány tágra nyitotta a szemét és nagyot ásított.

— Jaj, de nagyon unatkozom ezen a könyvlapon — suttogta. — Bárcsak észre-venné valaki, hogy mennyire egyedül érzem magam barátok nélkül.

Amikor megrázta az egyik fejét, hirtelen sárga lángkoszorú borította el az íróasztalt. A sárkány nagyon megijedt, hogy valami bajt csinál, s gyorsan visszaparancsolta a lángnyelveket.

A kisfiú elismerő pillantással nézte, hogy térnek vissza a lángnyelvek a sárkány torkába, majd megszólalt.

— Nagyon hideg van itt mindenhol. Az emberek már nem törődnek egymással. Jó lenne egy kis játék s vidám kergetőzés.

A kisfiú nem lepődött meg azon, hogy a sárkány emberi hangon szólt hozzá. Bátran közelebb lépett.

Ekkor a sárkány egy hatalmas tűzvirágot fújt orrlyukain keresztül, s a kisfiú kezébe nyomta. A virág majdnem forró volt, s pillanatok alatt felmelegítette a hideg gyermekkezet. Boldogan felkiáltott.

— Gyere és tegyél tűzvirágot mindenkinek a házába, tölts meleget a fagyos szívekbe. És akkor nekem is lesznek barátaim és szívesen odaadom mindenkinek a játékaimat.

A sárkány a vállára ültette a kisfiút, s az alkony sötétjében minden házat egyenként meglátogattak, s mindenhova tettek egy tűzvirágot, mely ragyogó sugaraival feloldotta a dermedtséget, szeretetet varázsolt a szívekbe.

Így állt munkába a mesebeli sárkány, s ha egyszer nálad is megjelenik, engedd, hogy neked is átadhassa a barátság és szeretet virágát.

Ráduly János

Átkarolta

Átkarolta
az eget a
szivárvány,
s úgy mosolyog,
mint egy büszke
királylány.

versenyén.
— Hol jártál,
te szárnyaló copfú
nagyleány?
— Vadvirágok
lakodalmán.

Szeder ága

Víz fölé hajolt
a szeder ága,
érett gyümölcse
kéken ring.

Halak ugrálnak
föl a folyóból,
kapkodják a szedret
sorra sor,
megint, megint.

Erdőn avarombocska,
közepén ül anyóka,
rőt-erős, de nem róka,
körötte nyolc fióka,
téged várnak, szedd kosárba,
paprikásnak vacsorára.

(*Róka*gomba)

Nyári párbeszéd

— Hol jártál,
te kajla kalapos
nagylegény?
— Szivárványszínek

Mi az?

Fűzmadár

A fűzesben, a sásasban
egész éjjel énekel.
Nincs gondja a tovatűnő
hónapokkal, évekkkel.

Mért dalol oly lelkesülten?
Hangja mire csalogat?
Ébren akarja tartani
a Holdat, csillagokat.

